6
39-f
95

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
28 F
34

bliotheca
Coll. Rom.
et. Jesu
~~23-c-12.~~

6.28.F.34

PETRI BEMBI CARD.

EPISTOLARVM FAMILIARIVM, LIBRI VI.

EIVSDEM, LEONIS X. PONT. MAX. NOMINE SCRIPTARVM, LIB. XVI.

107

BIBL. SEC. COLL. ROM. SOC. IESV

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS M D L I I.

6.28.F.34

PETRI BEMBI CARD.

EPISTOLARVM FAMILIARIVM, LIBRI VI.

EIVSDEM, LEONIS X. PONT. MAX. NOMINE SCRIPTARVM, LIB. XVI.

107

BIBL. SEC. COL. ROM. SOC. IESV
IHS
ROMA
VITTORIO EMANUELE

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS M D L [illegible] I.

PRIVILEGIVM

CAROLI V. IMPERAT.

CAROLVS Quintus Diuina *fauente Clementia Romanorum Imperator Auguſtus, ac* Rex *Germaniæ*, Hiſpaniarum, *utriuſque Siciliæ*, Hieruſalem, Hungariæ, *Dalmatiæ*, Croatiæ, *&c.* Archidux *Auſtriæ*, Dux Burgundiæ, Brabantiæ *&c.* Comes Habſpurgi, Flandriæ, Tyrolis *&c.* Notum *facimus tenore præſentium uniuerſis*. Quum *noſter et* Imperij *Sacri fidelis dilectus Carolus Gualterutius nobis reuerenter exponi curarit, ſe magno labore & grauibus impenſis, in communem ſtudioſorum utilitatem, nuper typis excudi curauiſſe.* Epiſtolas Latinas R.mi *quondam* Cardinalis Bembi; *uereri tamen ne idem opus, poſt quàm publicatũ fuerit, alij temere æmulentur cum ipſius non leui detrimento*; Et *propterea nobis humiliter ſuplicauerit, quatenus ex ſolita noſtra clementia ipſius indemnitati prouidere dignaremur,* NOS *cum eos qui ſuo labore, ſuoq́; ſumptu id efficiunt, ut optimi quiq; auctores quàm emendatiſsimi in lucem prodeant, fauore & gratia noſtra dignos iudicemus, eius Gualterutij poſtulatis clementer exauditis, tenore præſentium, & ex certa noſtra ſcientia ſtatuimus et ſancimus, ne quis omnino per totum* Romanum Imperium, *cuiuſcunque*

ſtatus aut conditionis exiſtat, dictarum Epiſtolarum Bembi *opus a præfato* Carolo *Gualterutio editum, per decennium, ab illius prima editione, ſine ipſius* Gualterutij *conſenſu imprimere, aut alibi impreſſum adducere ſeu uendere publice uel occulto præſumat, ſub pœna quinq;* Marcharum *auri puri, pro dimidia fiſco noſtro* Cæſareo, *reliqua uerò parte ipſi* Carolo Gualterutio, *præter librorum amißionem, quos ipſi* Carolo *ubicunque locorum reperti fuerint, per ſe uel ſuos ſibi uendicare, inq; ſuam poteſtatem redigere fas eſto, irremißibiliter applicãdarum. Harum teſtimonio literarum, manu noſtra ſubſcriptarum et ſigilli noſtri appenſione munitarum.* Dat. *in oppido noſtro* Bruxellenſi *die decimo* Menſis Octobris. Anno Domini *Milleſimo quingenteſimo quadrageſimo octauo,* Imperij *noſtri uigeſimo octauo, &* Regnorum *noſtrorum trigeſimo tertio.*

Ad mandatum Cæſareæ & Catholicæ *Maieſtatis proprium.*

Obernburger.

PRIVILEGIVM

AD TYPOGRAPHOS,

ET BIBLIOPOLAS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PAVLI III. Pontificis Maximi, Caroli V. Imperatoris, Henrici Gallorum Regis II, Illuſtriſſimi Senatus Veneti, Coſmi Medicis Florentinorum Ducis II, Herculis Eſtenſis Ferrariæ Ducis, Franciſci Gonzagæ Mantuæ Ducis, nec non aliorum Principum, ſub quorum ditione libri imprimuntur, priuilegijs cautum eſt; ne quis intra annos quindecim, præter eũ, cui Carolus Gualterutius mandarit, hoſce Petri Cardinalis Bembi Epiſtolarum libros im-

preſsioni ſubijcere, aut ab alijs impreſ-ſos uenales habere audeat. Qui horum Principum auctoritatem hac in re neglexerit, is non ſolum è chriſtianorum ſe cōmunitate exterminatum, ac exe-crationibus appetitum, ſed ea etiam pecunia, quæ in ſingulis illorum diplo-matis continetur, mulctatum cogno-ſcet. In quo ne quis ignorantiæ præ-textu ob locorum interualla merito ſe-ſe excuſare poßit, ea quæ ſubſequun-tur diplomata imprimenda curauimus.

PAVLVS

PAVLVS PAPA III.

VNIVERSIS & ſingulis præſentes literas inſpecturis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cum, ſicut dilectus filius Carolus Gualterutius Fanenſis nobis nuper exponi fecit, ipſe diuerſa opera Latina, & Græca, ac etiam materno ſermone ſcripta per Bo. Me. Petrum Cardinalem Bembum compoſita, ſicut ab eodem Cardinale in eius ultima uoluntate, eidem Carolo demandatum fuit, ad publicam literatorum hominum commoditatem imprimi facere intendat: Nos eiuſdem Caroli precibus ſuper hoc nobis humiliter porrectis inclinati, ob memoriam etiam ipſius Petri Cardinalis, doctiſſimi & eruditiſſimi uiri, omnibus & ſingulis librorum impreſſoribus, & bibliopolis in uniuerſo orbe Chriſtiano conſtitutis, ſub excõmunicationis latæ ſententiæ; in noſtris autem, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Prouincijs & locis mediate uel immediate ſubiectis, commorantibus, etiam ſub amiſſionis librorum, ac centum ducatorum auri de Camera, Cameræ Apoſtolicæ applicandorum, pœnis inhibemus, ne intra quindecim annos, à datis præſentium computandos, opera dicti Petri Cardinalis, quæ ipſe

Carolus imprimi fecerit, etiam ſi aliàs impreſſa fuerint, dummodo ue! aucta, uel reformata, aut in melius redacta ſint, ſine expreſſo conſenſu dicti Caroli *imprimere, aut impreſſa uendere, uel uenalia habere ullo modo audeant, uel præſumant*. Mandantes *locorum ordinarijs, & in locis noſtris ipſorum locorum officialibus, ut contra ſecus facientes ad executionem dictarum pœnarum procedant iuris & facti remedijs opportunis; contrarijs non obſtantibus quibuſcunq;.* Datum Romæ *apud ſanctum* Petrum, *ſub annulo piſcatoris die tertio* Decembris M. D. X L V I I. Pontificatus *noſtri anno quartodecimo*.

PRIVILEGIVM

RANVTIO FARNESIO
CARDINALI SANCTI ANGELI
GALBATIVS ROSCIVS S.

EX OMNIBVS *ijs honoribus, qui maximi ab amicis haberi poſſunt mortuis, nullus eſt (mea quidem ſententia) tam inſignis, neq; tam ſtabilis, quàm quicquid illi præclarè in uita geſſerint literis mandare, et ſi quid ipſi memoria dignum ſcripti reliquerint, in lucem edere, ac quaſi poſteritati cõſecrare, ne eorum interitu nominis quoque fama obliuione obruatur. Cætera enim, quæ in funeribus celebrandis, uel in ſepulchris ſtatuendis, inanibusq; ſimulachris collocandis curari conſueuerũt, fugacia, caducáq; ſunt, & ad præſentis uel parum longinqui temporis gratiã magis, quàm ad poſteritatis memoriam ſpectare uidentur: cum partim in ipſo funere ſtatim intereant, partim uetuſtatis ui labefactata, mox tamen frangantur & corruant. At ſi quæ doctè, ornateq; de illis, uel ab illis potius ſcripta extiterint; ea & firma, & ſtabilia ſunt: tantúmque abeſt, ut ulla confici, aut conſumi ætate poßint, ut quo uetuſtiora ſint, eo habeantur à poſteris ſanctiora.* Hoc *cum* Carolus *Gualterutius uir & officioſus & prudens rectè perſpiceret, poſt* Petri Bembi *interitum, ut mortui laudem (quem tantopere uiuum amarat)*

rat) ab omni hominum ſilentio, atque obliuione uindicaret, nulli ſumptui uel labori parcens, omne ſuum ſtudium, omnem mentem & cogitationem, in illius doctiſſimis atque ornatiſſimis lucubrationibus edendis defixit, nihil exiſtimans ad perpetuum amici decus, & ſempiternam gloriam defuturum, ſi perficeret, ne quibus tam præſtantis eius ingenij & doctrinæ expreſſa apparerent indicia, monumenta interirent. Ac præter cætera, quæ iam & Hetruſco, & Latino ſermone conſcripta in hominum conſpectum lucemq́; protulit, multas quibus ille latinè cum ſuis familiaribus agebat, ſumma diligentia collectas literas, nunc in medium proferre, & ſub tuo potiſſimum nomine edere conſtituit: Cuius conſilium mihi uehementer probatur. Spero enim cum id opus foras exierit, Auctori glorioſum fore: ijs qui legent apprimè utile, nonnullis uerò gloriæ cupidis adeò iocundum, ac gratum, ut hoc gratius proferri his temporibus potuerit nihil. Quotus enim quiſque eſt, cum ſuum uel ſuorum cuiuſque nomen ſenſerit his literis contineri, ad quem non ſumma, ac propè ſingularis ex hac editione lætitia peruenerit? Nemo enim tam eſt auerſus à gloria, qui non aliquid de ſe, quod nulla poſteritatis obſcuret obliuio, mandari monumentis deſideret. Quod quibus ingenij imbecillitate aſſequi non licet, gratiſſimum eſt poſſe aliorum ſcriptis adipiſci. Si quis uerò non ſatis magnum ex hac lectione percipi poſſe fructum exiſtimat, uehementer

errat.

errat. Nam ut uerborum proprietatem, & elegantiam: ut grauitatem ſententiarum & ornamenta dicendi prætercam, in quo cæteros ætatis ſuæ ſcriptores tanto interuallo Bembus *anteceßit, ut ab optimis illis latinæ eloquentiæ parentibus nemo propius abfuiſſe uideatur: Vt ea igitur omittam, quæ multos quidem ſecutos, hunc planè conſecutum eſſe facilè dixerim: multa uel noſtris, uel parentum noſtrorum nata temporibus, quæ pleriq; quemadmodum latinè dici poſſent antea hæſitabant; is tam puris, dilucidis, adeoq; appoſitis uerbis expreßit, ut iam dum eadem tractanda acciderint, certißimum ducem habeamus, cuius ueſtigia ſequi atque obſeruare poßimus. Auctoris autem gloriæ augendæ atque amplificandæ, quantum hoc epiſtolarum uolumen adiumenti ſit allaturum: cùm ex ijs, quæ de eius orationis proprietate, & ubertate paulò ante me dicturum negaram, ſtatui poteſt; tum quod in eo quandam expreſſam quaſi formam, figuramque præſtantißimæ* Bembi *uirtutis cernere licebit.* Nam *& quibus doctorum, atq; optimorum hominum familiaritatibus floruerit; & quàm beneficus, quàm ad bene de illis merendum propenſus, quàm denique in amando conſtans fuerit, facilè ex illarũ lectione colligitur. Apparet enim hunc illorum hominum exemplum nunquã eſſe ſecutum, qui ſi quando altiorem dignitatis gradum conſcenderint, ueteribus ſpretis, nouis ac potentioribus amicitijs indulgent, cum is non minus in*

retinendis,

retinendis, quàm in conciliandis amicitijs diligens ſemper fuerit. Quòd uerò te unum ex omnibus delegerit, ad quem potiſsimum hunc librum Carolus mitteret, multis iuſtiſsimisq; cauſis adductum intelligo, atque adeò iuſtis, ut ſi iam Bembum conſulere liceret, nemini ex illius uoluntate, atque auctoritate potius quàm tibi mitteretur. Dici enim nõ poteſt, quàm uehementer te ille iam inde uſque à pueritia tua dilexerit; non ſolum amore illo communi in uniuerſam familiam tuam, cui ſe quàm plurimum debere profitebatur, ſed præcipuo quodam in te, ac ſingulari, quòd egregiam quãdam & præclaram indolem tuam perſpiceret, quòd te diſcendi ſtudio incenſum, & ad litteras adeò paratum, ac promptum, ut dicere ſoleret ſe neminem uidiſſe unquàm, qui & quæ traderentur facilius perciperet, uel percepta firmiori memoria cuſtodiret: Cum uerò ineunte ætate tua non nullas latinè à te ſcriptas literas legiſſet, tantum ſuſceptam in te beneuolentiam in dies auxit, quantum te in ijs ſtudijs, quæ ſibi placerent profeciſſe ſentiret. Mirum eſt enim ut ille non ſolum hæc ſtudia, ſed eorum ſtudioſos amarit. Addendum eſt his, quòd in ea incidimus tempora, quibus homines & ſcribendi inſcij aliorum ſcriptis iudicandis teretes nimis, ac religioſas adhibent aures. Ac propterea quaſi neceſſe fuit, te iſta amplitudine & doctrina uirum, his monumentis adeſſe, ut ad omnes curioſorum impetus, quaſi murus quidam exiſtimationis tuæ ſit oppoſitus.

Prudenter

PRIVILEGIVM HENRICI GALLORVM REGIS.

HENRY *par la grace de* DIEV *Roy de Frãce, Aulx preuoſt de Paris, Seneſchal de Lyon, Bailly de Rouen, & à tous noz aultres Seneſchaulx, Baillyz, preuoſtz & aultres noz Iuſticiers & Officiers, ou leurs lieutenans quel appartiendra, ſalut & dilection. Scauoir uous faiſons que nous uoullans gratiffier L'ambaſſadeur de noſtre treſſainct Pere le Pape, Reſidant pres noſtre perſonne, en la priere & Requeſte quil nous à preſentement faicte, Pour ces cauſes, & aultres bonnes conſiderations à ce nous mouuans, auons inhibe & deffendu, inhibons & deffendons, à tous imprimeurs & libraires de noz Royaume & pays, que iuſques au temps & terme de quinze ans prochainement uenans, commencans au iour & date de ceſtez preſentes Ilz n'ayent à imprimer, ne faire imprimer les œuures compoſez par le feu Cardinal Bembo, tant en Grecx Latin que Italien, ne ceulx qui ont ia eſté imprimez & qui reſtent encores à imprimer, mettre & expoſer en uente ſi ce n'eſt du conge & permiſsion de Charles Gualteruy de Fan, auquel le dict feu Cardinal à laiſsé par teſtament ceſte charge. Et ce ſur peine quant aulx Infracteurs deſdictez in-*

hibitions

hibitions & deffences de confiſcation deſdictz liures & damande arbitraire. Si uous mandons, commettons, eſt expreſſement enioignons, que noz preſentes inhibitions & deffences uous faictes crier chaſcun en uoſtre Regard *à ſon de trompe & cry publié es lieux acouſtumez à faire ſembles crys & proclamations, de ſorte que perſonne nen pretende cauſe d'ignorance.* Et *ſi apres leſdictez inhibitions & deffences aucunez ſont trouuez y contreuenir, uous procedez alencontre deulx par les paynes ſuſdictez ainſy que uerrez eſtre à faire par* Raiſon, Car *tel eſt noſtre plaiſir de ce faire, uous auons donne, & donnons plain pouuoir, puiſſance, auctorite, commiſſion & mandement eſpecial.* Mandons *& commandons à tous noz* Iuſticiers, Officiers, *& ſubgectez que à uous en ce faiſant ſoit obey.* Donne *à* Ioynuille *le* XVIII. Iour *de* Iuing. *Lan de grace* MDXLVIII. *Et de noſtre* Regne *le deuxieſme.*

Par le Roy

De *laubeſpine.*

RANVTIO

Prudenter igitur Carolus qui ad opimam Bembi gloriam hunc ueluti cumulum uoluit accedere, & huic gloriæ tuendæ te quaſi patronum adhibendum cenſuerit. Nunc humanitatis tuæ eſt librum ut à Carolo munus libenter accipere, & ut Bembi opus eo ſtudio, atq; animi lætitia acceptum perlegere, quo doctiſsimi illius uiri ſoles omnia, quæ uix unquàm te uideo de manibus tollere: Me uerò qui illud ad te perferendum ſuſceperim, uelim ea tantum cauſa adductum exiſtimes, ne eius, qui plurimum apud me & beneficijs & amicitia poteſt, ſtudijs ac uoluntati obſiſterem, in tam æquam ſcilicet, & honeſtam officij partem uocatus, præſertim cum tibi munus omnium gratiſsimum pariter ac iocundiſsimum me ferre certò ſciam. Quod ut ſit, Auctoris dignitas, uetusq́; in te beneuolentia, & Caroli fides maximè poſtulat, & ipſe omnibus precibus à te contendo. Vale. Romæ. Idibus Septemb. M D L I I.

Perusino Adriani 13 Pisano Paulo 19.22

Bembo Bernardo 5.6.7. Politiano Angelo.11

Boldu Antonio 32.

Cynthio Jo. 23

PETRI BEMBI CARDINALIS

EPISTOLARVM FAMILIARIVM

LIBRI VI.

Cominco Nicolao 18

Sanuto Marco 17.22

Sauromano Hier. 13

Stato Jo. Fco 13.16

Gabrieli Angelo 2.25.26.28.33. Jo. Alex. Urbino 1.3.4

PETRI BEMBI
EPISTOLARVM FAMILIARIVM
LIBER PRIMVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

AD FVNDVM SALETIANVM.

Petrus Bembus Ioan. Alexandro Vrticio præceptori S. P. D.

OPTABAM *equidem, ut ſemper multum, nunc uero maxime, te uidere & colloqui: ut de addiſcendis Græcorum litteris, quod tu ſæpe mihi ſuaſiſti, deq; profectionis meæ conſilio, quod adhuc te latet; & prudentiã, & amorem in me tuum, ut debebam, cõſulerem.* Erat *enim æquiſſimum, ut quem ego unum, ſecundum* Bembum *patrẽ meum, omnium hominum colui maxime; & cuius, cum prope in ſinu altus, tũ conſilijs, et præceptis ſemper uſus ſum; ab eodem etiam ſententiam peterem ijs in rebus, quæ magnopere ad totius meæ uitæ rationes pertinerent. Sed cum exiſtimarem fore, ut ante quam quicquam ſtatuerem, ad te ueniendi tempus mihi non deeſſet; repente omnia ita ſunt immutata; ut & cõſilium profectionis capere, & profectionem maturare coactus ſim, ſic profecto, te ut conuenire non potuerim.* Huius *feſtinationis cauſam* Carolus *frater meus ad te deferet: itaq; nihil de ea*

nunc quidem. De meo autem conſilio uolui ad te ipſe perſcribere ex Noniani bibliothecula, in qua erã, cum has ad te litteras dabam. ad quod quidem conſilium capiendum, eo ſolutior fui; quod id abs te probatum iri nõ dubitaui ex ijs ſermonibus, quos tu mecum proxime, cũ una fuimus, habuiſti: eos te memoria tenere arbitror. Sed uenio ad conſilium meum. Eſt in Sicilia Meſſanæ Conſtantinus Laſcaris, uir, nõ modo Græcus, ſed etiam Byzãtius: quæ quidem urbs ſola ex uniuerſa Græcia retinere probitatem illam Atticam antiqui ſermonis, ſi qua reſidet adhuc quidẽ eius linguæ probitas, plane dicitur. Eaq; in urbe ludum aperuit, exercuitq; multos iam annos & caſte, nec ſine dignitate. Is ualde omnium hominum ſermone laudatur. Scripſit de primis Grammatices elemẽtis librum ad inſtituendos pueros, qui habetur & legitur. Hunc ego illum eſſe ſtatueram, qui me doceret, ſi tu annuiſſes; uel, propterea quod eſſet ipſe in eiuſmodi doctrina facile princeps, eſt autem ab optimis doctoribus ars omnis haurienda, uel, quia in Sicilia eam artem exerceret: ubi non domeſticis curis, non publicis, non amicorum officijs, nõ paternis ullis muneribus a diſcendi ſtudio interpellarer, eò ſi me contuliſſem. Quod cum mihi placuiſſet; eſſemq; de eo cũ Angelo Gabriele meo loquutus, ſic ab eo diſceſſi, ut ſe mecum ad idem muneris uenturũ eſſe diceret: ego autem illi etiam gratias agerem, quod ſe mihi comitem profiteretur. Iis ita conſtitutis rebus, dies aliquot iam abierãt, cum mihi eſſet perſuaſiſſimum nihil aggredi,

greri, niſi tu meum conſilium probauiſſes. Nunc autem, cum plane cogar te non ſalutato proficiſci, ferã animo æquiore, propterea quod non uereor, ne tu id non ſolum probes, ſed etiam gaudeas, auſum me eſſe tantum uiæ capeſcere, ut aliquando eum ſermonem addiſcerem, quo tu carendum mihi eſſe non putaſti; qui me Latinas litteras docuiſſes. Habes conſilium profectionis meæ. De quo utinam tibi antea ſcripſiſſem: pacatiore animo in uiam me darem. Nunc is me ſcrupulus tenet, & puto tenebit; quo ad abs te litteras accipiam: Quod tamen tarde uideo fore. Nam Bembus quidem pater, poſteaquam meum cognouit ea in re animum, me etiam collaudauit: Neq; ullum boni patris officium prætermiſit; ut nihil mihi deeſſet cum ad profectionem, tum multo magis etiam ad manſionem: quam minus annuam futuram non dubitabat: Ego uero etiam bimam puto fore. Sed nolui eius moleſtiam augere, ut exiſtimaret ſe tam lungo in deſiderio mei futurum. Itaq; cras naui ad Foſſam Clodiam; quod uelim Dij approbent, reliquum iter in equis conficiemus. Vale. Quarto kalen. April. M C C C C L X X X X I I. De Noniano.

PATAVIVM.

P. B. Ioanni Alexandro Vrticio præceptori S. P. D.

GRATAE mihi tuæ litteræ fuerunt, quibus mihi de reditu è Sicilia meo gratularis: Video etiam

quam gaudeas, quod ſtatuerim iſtic eſſe ad rationes ſtudiorum meorum perſequendas: quæ tamen mihi multo certe iocundiora futura ſunt; ſi te (quod ſpero) ducem habuero non ipſorum modo ſtudiorum, quorum mihi & dux, & moderator ſemper fuiſti, uerumetiam reliquæ meæ uitæ. Quod uero ſcribis te nouum uiuendi conſilium cogitare; intelligo quorſum euadas. Te autẽ, pro tuo in me amore, proq́; mea erga te obſeruantia, et pietate, oro obſecroq́;, ne quid deliberes, ante quam te uideam: quod ipſum tamen breui futurum puto. multum porrò intereſt utriusq; noſtrum, ut te alloquar, antẹ quam aliquid noui aggrediare. Vale. Sextodecimo kalen. Sept. MCCCCLXXXXIV. *Venetiis.*

PATAVIVM.

P. B. *Ioanni Alexandro Vrticio præceptori* S. P. D.

CAESARIS *commentarios, quos petiiſti, dedi Lyco meo ad te perferendos. Liber de Gallia, quem requiris, eſt is quidem apud Bembum patrem, fere cum reliquis meis libris omnibus. Scripſi autem, ut illum mihi mitterent. Ad colles Euganeos quod me inuitas, eſt mihi gratum. Nunquam ad id propenſiore animo fui; quam nunc ſum. Sed nollem te tuosq́; comites demorari. Tantum habeto, me ad te, cum primum potero, eſſe uenturum. De Aurelio quod quæris; is Tauriſum nudiustertius eſt profectus. Vale.*

fectus. Vale. *Septimo* Kalendas *Septemb.* MCCCCLXXXXV. De Noniano.

VENETIAS.

P. B. *Bernardo* Bembo *patri* S. P. D.

MESSANAM *uenimus ad quartum nonas* Maias, *nauigatione uſi perincommoda: quod uix, cum diſcedens a te, pedibus me facturum putarem, mutaui conſilium cum eſſem* Neapoli,*propter hoſpitiorum infrequentiam; tum ipſa hoſpitia ab omnibus rebus imparatiſsima*. Itaq; *nauiculam nacti, decimo die Siciliam tetigimus nauſeantes. Sed abſterſit nobis omnem moleſtiam,Conſtātini Laſcaris humaniſsima congreſsio.Qui nos excepit libentiſsime,& liberaliter eſt pollicitus.*Idq; *re præſtat.Erudimur enim,mira ipſius diligētia,tū amore prope paterno.Omnino, nihil illo ſene humanius, nihil ſanctius*. Reliqua *etiā omnia ſatis ex ſentētia.Vrbs,præclaro loco poſita ad mare,portu amplo atque tutiſsimo. Aëris mira temperies. Annona rerum ad uictum omnium,cum uilis, tum luculenta.Quæ tibi nota eſſe uolui, ut cōſideres, nos hic,etiam cum uoluptate futuros.Helenæ matri meæ multam ſalutem, &* Carolo *fratri,&* Antoniæ *ſorori. Vale mi pater optime atq; optatiſsime.* Tertio *kalen.*Iunias. MCCCCLXXXXII. *Meſſana*.

VENETIAS.

P. B. *Bernardo Bembo patri, & Paulo Piſano Triumuiris* S. P. D.

BAPTISTAE *Barzizij medici, atq; philoſophi, hominis, & omni uirtutum genere perornati, & mihi amiciſſimi, cauſam, uel ſalutem potius, & fortunas omneis commẽdo uobis maiorẽ in modum. Huius rem totam, uos, ſi iam (ut arbitror) ex ipſo cognouiſtis; puto eum mea commendatione non egere: ſatis enim uobis illum, uel cauſæ genus, uel ipſius ſanctitas, & ſumma uirtus commendauit. Sin autem non cognouiſtis; date operam (obſecro) ut uirum egregium, & innocentem maliuolorum hominum calumnia, & dolo malo ereptum e ſinu coniugis, ex amplexu ſuorum, errantem tot annos, & iam ſenem, patriæ tãdem, & ciuibus, et domui ſuæ reſtituatis.* Ego, *cum eius cauſa uehemẽter laboro; tum ueſtræ dignitatis, & fidei intereſſe plurimum exiſtimo, ne is ueſtram opem fruſtra imploret. Quid enim iniuſtius; quam ſi a doctis, & ſanctis uiris, homo innocentiſſimus, philoſophus præſtantiſſimus deſeratur? quod ſi is aliquando per uos reſtitutus, redierit ad ſuos; pulcherrime uos cõfido, in meq; recipio, operam ueſtram, & officium poſuiſſe, exiſtimaturos. Valete.* Tertio *kalen.* Maias. M CCCCLXXXXV. Patauio.

Venetias.

VENETIAS.

P.B. *Bernardo Bembo patri* S. P. D.

6

DOLOREM *meum, quem quidem incredibilem, ex* Helenæ *matris meæ, fœminæ innocentiſſimæ, mihiq́; chariſſimæ morte percepi; illæ ipſæ tuæ litteræ quæ attulerunt, magna ex parte etiam lenierunt, mirabiliterq́; temperauerunt.* Eodem *enim tẽpore, & illam extinctam eſſe, & te hanc fortunæ iniuriam fortiter, ac prudenter ferre cognoui.* Quod *quidem mihi, ſi in tanto mœrore iocunditati locus aliquis dari potuit, iocundiſſimum; ſi non potuit, opportuniſſimum certe fuit.* Nam *cum duæ eſſent cauſæ, quibus maxime commoueri debui ad luctum; una, quod me parente optima, meiq́; amantiſſima orbatũ uiderem: altera, quod te priuari lectiſſima, prudentiſſimaq́; cõiuge, cũ qua, duo de quinquaginta annos, ſine ulla querela cõcordiſſime uixiſſes, tibi patri meo, acerbiſſimum, atq́; luctuoſiſſimum putarem futurum.* Harum *duarum cauſarum altera, me abs te leuari ſentiebam; cum ipſis in litteris tuis, quas mihi, eius rei nuntias miſeras, plurimas rationes colligeres, quibus me conſolareris, admoneresq́;, ut ea prudentia, quam (ut ipſe aiebas) præ me ferre cæteris in rebus ſoleo, etiam hoc tempore uterer.* Non *enim uideo, qui me conſolari potueris; niſi te prius ipſe fuiſſes conſolatus.* Itaq́;, *una me cauſa doloris (ut dixi) abs te leuatum puto: non quod te, tam profundo*

accepto uulnere, nihil omnino dolere, nihil lamentari exiſtimem. Carere enim ſenſibus non poſſumus; ut ea, quæ nobis in uita cum chariſsima, tum iocundiſsima fuerunt, amiſiſſe non moleſte feramus. Sed in ipſa moleſtia tenere quẽdam modum, & adhibere quaſi dominam & magiſtram ſenſibus, rationem, plane poſſumus. Id qui ſunt aſſequuti, magnum eos a Dijs immortalibus beneficium conſequutos puto: aduerſa enim atq; acerba omnia moderate ac temperanter ferunt. Quod, quoniam te præſtare uideo; liberor eo dolore; qui, ſi tuas litteras non legiſſem, plane me confeciſſet. Reſtat altera cauſa doloris, eius mulieris (quæ quidem mihi, ſecundum te, rerum omnium quæ ſub cœlo ſunt, chariſsima, iocundiſsimaq; ſemper fuit) ipſa priuatio, atq; amiſsio: quo dolore, me, nulla temporis longinquitas liberabit. Quandiu enim me, meus memoriæ ſenſus non relinquet; tandiu doleam neceſſe eſt, illius morte, maximum mihi meæ uitæ præſidium, atq; ſolatium eſſe ſublatum. Quæ enim res mihi unquam accidere potuit tam acerba, tamq; dura; cuius ego non, in illa uiua, cum mœrori conſolationem, tum iacturæ compenſationem inuenerim? Quos euentus rerum ſecundos, quas honeſtas uoluptates, quas dignitates, quem honorem mea mihi ſtudia, curæ, uigiliæ pepererunt; quibus in omnibus aſſequendis rebus, non illius plane, uel induſtria, uel labor, uel conſilium & pietas mihi præſto fuerit? Illa, me præſentem fouebat, abſentem tuebatur: hilari, mœrenti, otioſo, laborioſo, opportuna mihi

tuna mihi æque,atq; ſuauiſsima ſemper fuit. Quam *ob rem illius morte quin angar, & dolore afficiar; donec uiuam,atq; illi ſuperero; nunquam profecto erit*. Quoniam *uero tu, cum quidem uel eaſdem ipſas,dolendi,atq; mœrendi cauſas habeas,quas ego habeo, uel etiam aliquanto plures,atq; iuſtiores; adhibes tamen dolori tuo modum; utar equidem tuo exemplo,cum hac de cauſa, tum propterea,quia me multum,tuarum litterarum cohortatio, ad moleſtiã cohibendam,& ad luctus compeſcendos commouit: neq; committam, ut,qui te patrem meum, ſuperſtitem habeam; aliquid putem contigiſſe mihi poſſe,nõ moderate ferendum*. Itaq;,*cum dolebo (dolebo autem, ut dixi, ſemper) temperate id faciam; quemadmodum te facere uideo: niſi me decipis, idq; falſo te oſtendis facere, quo me facilius conſolere*. Qua *in re,ſi mihi perſuadere poſſem,diſsimulatione te uti doloris tui; agerem tecum multis uerbis; conarerq; oſtendere, nihil tibi accidiſſe, quod ægre,aut etiam non tranquille,tibi ferendum exiſtimares*. Quid *enim,tu non tranquille feras,uxorem tuam optimam, prudentiſsimamq; fœminam; ex qua liberos ſuſceperis, qui tibi etiam nepotes iocundiſsimos procreauerunt; clariſsimi nominis, ſummæq; dignitatis mulierẽ, ſeptuaginta prope annos natam, integris ſemper uſam ſenſibus,inter tuas & ſuorum manus,pacato ac tranquillo animo deceſsiſſe?* Ecquæ *tu maiora, atq; uberiora, ut tibi ex illa contingerent, cum eam uxorem ducebas, poſcere,atq; optare munera,a* Dijs

immortalibus

immortalibus potuiſſes; quam ea, quæ commemoro, tibiq́; contigerunt? Non *eſt tuæ prudentiæ, mi pater, aut etiam patientiæ; qua quidem uirtute, mihi unus, omnes philoſophos ſuperaſſe ſemper es uiſus; quibus de rebus, maximas etiam,* Dijs *immortalibus agere gratias debeas; quod ijs longiſsimo tempore fueris potitus; eas res cum a te tandem repoſcant ij, qui dederunt, te inuitum reſtituere; & tanquam noua, atq; inopinata perpeſſum lamentari. Sed quoniã omnino, quæ mihi à te ſcripta ſunt, ea plane omnia, puto ex animi tui ſententia eſſe profecta; teq́; ita ſentire, quemadmodum ſcribis, exiſtimo; non faciã, cum impudenter; ut, in quo ipſe tibi optime omnium conſuluiſti, ego quoq́;, in eo, tibi meum conſilium explicem, quaſi præſtantius tuo: tum inepte; ut qui me uberrime prudentiſsimeq́; conſolaris, egere conſolatione exiſtimẽ: itaq; ipſe etiã mittendis literis ad te leuandum, & conſolandũ accedam.* Redeo *igitur ad illud, ut tibi affirmem, etiam in altera illa cauſa doloris mei minuenda, atq; lenienda, illam ipſam conſolationem tuam, multum, & profeciſſe iam, & eſſe in dies profuturam.* Quanto *enim eam ſæpius lego, aut mecum ea, quæ ſcribis conſidero; tanto me magis colligo, atq; confirmo, uenioq́; in eam ſententiam; ut & iſtud mali, quod nobis nunc contigit, & quicquid alicui poteſt contingere aduerſi, atq; duri; a quo quidem abſit culpa; id omne exiſtimem non immoderate eſſe ferendum.* Itaq;, *quàm opportuna mihi, quamq́; fructuoſa tua remedia fuerint,*

rint, uides: quæ quidem alteram mœroris mei cauſam abſtulerunt, alteram lenierunt. Quæ cum ita ſe habeant; te tuo pacato, & ſedato animo, me meis, non nimium fractis luctu, & lamentatione ſenſibus, cogitare decet, qua ratione, illius uita functæ manes optimos, atq; sãctißimos, deq; nobis optime meritos, charißimamq; memoriam, præſtantius atque laudabilius proſequamur. In quo quidẽ, quoniã multa; iam te conari præclarę intelligo; dabo ipſe operam ut quicquid in me amoris illa, dum uiueret, quicquid ſtudij, officij, pietatis contulit; nõ fruſtra, neq; temere uideatur contuliſſe. Vale. Decimo kalen. Decembris. MDIX. Vrbino.

FLORENTIAM.

P. B. Angelo Politiano S. P. D. 7

REDDIDERE mihi, Sicilienſes negociatores codicillos tuos: quibus petebas, ut Cõſtantinum cõueniret; atq; ab eo tibi, Claudiani Gigantomachiã, quã habere illũ audieras, impetrarent: meq;, hic ſi repperiſſent, ſalute plurima impertirẽt tuis uerbis; rogarentq;, ea in re ut ſibi adeſſem: quod me certo eſſe facturũ cõfidebas. Sane eas litteras lubẽter legi: erant enim tua manu ſcriptæ. Feci etiã, quod uolebas facere me. Nemo eſt enim doctorum hominum, quos ego oẽs ſanctißime me Hercule omnium & purißime colo, cui gratificari porro tam cupiam, quam tibi. Verum quam habet Conſtantinus Claudiani Gigantomachiam,

machiam, ea potius Blattomachia *eſt*. *Etenim annis ſuperioribus, dum inter uetuſtos quoſdam, ac iam prope defletos libros, quos ei non doctus homo quidã dono dederat, ſingula ipſe (ut ſui moris eſt) diligenter inſpiceret cũ* Heſiodi *fragmentis in charta extremæ paginæ proxima*; Claudiani Gigantomachiæ *titulum repperit, & pauculos tantummodo exametros: tum alterã iterũ chartã; in qua opus deſinebat: Cætera tineæ depopulauerant ita, ut legi non poſſent: hæc quoq; ipſa corrupta et infida ſatis; ut quæ ab indoctis librarijs deſcribuntur. At poterant fortaſſe corrigi, dices, quæ te offenderunt: Sane ſic eſt; neq; ego id non cogitaui. Sed ſum ueritus, ne ſi emendare tibi librum uoluiſſem*, Phormionem Philoſophum *imitarer, auſum imperatori* Hannibali *præcipere, quibus artibus optime res ipſa procederet militaris*. Igitur, *quæ habui, ita, ut erant, huic epiſtolæ ſubtexui*. Quanquam *in illis ipſis quæ deſiderantur, non ualde multum amiſimus*. Nam *ex uerſuum numero, quem eo in libro eiq; operi librarius ſupputauit*, Gigantomachiam *omnem Carminibus* CXXXXV *conſtare tute met uidebis. ut credibile plane ſit*, Claudianum, *eo in poëmate conſcribendo, luſiſſe potius, quam ullum poëtæ ſibi nomen quæſiuiſſe*. Conſtantinus *te ſaluere plurimum iubet*: Is *te ſic admiratur, ut amet; ſic amat, ut in quo tibi uſui eſſe, uel cura eius, uel ſtudium, uel etiam labor poßit, nihil ſis ab eo fruſtra poſtulaturus*. Ego & Angelus Gabrieles *meus, idem in te amando mihi,*

qui

qui etiam in ſtudijs litterarum ſocius, Ioanni *Miran-dolæ* Pico tuo, Imo *uerius Phœnici hominum(ut ipſe ais)plurimam ſalutem dicimus*. Vale. Quarto *decimo kalen.*Decembris MCCCCLXXXXIII. *Meſſana*.

AD FORVM IVLII.

P. B. *Hieronymo Saorniano* S. P. D.

ACCEPI *cum tuis litteris puerum, quem ad me miſiſti, mihi iam propterea gratum,quod abs te uenit*: Eius *indoles ſatis ingenua eſt*; & *libero digna*. *Animus (ut mihi uiſus eſt) cum mei ſtudioſus; tum ad diſcendum multo promptiſſimus*: In *quo alterum diligo; alterum curabo, ut ſi quam ille de me ſpem cœperit: ea ne fruſtretur*. Magdalenæ *tuæ uelim dicas, ſubiratum ei me eſſe, quod tibi ſemper filias pariat*. Opto Hieronymum *paruulum dari mihi, qui cum ludam*. Vale.

Quarto *kalen*. Ianuarias. MCCCCLXXXXIIII. *Venetijs*.

MESSANAM.

P. B. Ioanni *Baptiſtæ Stato*, Iuliani Cardinalis *ſancti Petri ad Vincula familiari* S. P. D.

VELLEM *ita fortuna tuliſſet;ut aut tecum ego*, & *Angelus meus in Sicilia mãſiſſemus; aut tu nobiſcũ Venetias traieciſſes*. *Certe neq; in ullo noſtri de-*

ſiderio

ſiderio eſſes nunc tu quidem; nam eſſe in aliquo ſane puto: neq; nos in tanto tui, non dicam deſiderio, ſed plane etiam mœrore uerſaremur. ſumus autem in maximo, tum quia poſt diſceſſum noſtrum litteras abs te nō modo nullas accepimus, ſed ne uocem quidem: tum quia ſcimus, & quam te iam pertæſum ſit eorum negociorum, quibus detinere; & quam cupias Italiam *non iam modo proſpectare, ſed etiam tangere.* Quod *ad nos attinet, reuecti ſumus ſoſpites ad noſtros lares, qui nos hilare ſuſceperunt: ſalui parētes: ſalui noſtri oēs: et apud utroſq; recte:* Angelus *ex ſprore nouam prolem, ego* Bernardum *patrem meum, in ampliſſimo magiſtratu triumuiratus conſtitutum, ſororem iuueni egregio nuptui collocatam, atque eam pregnantem repperi.* Aduentus *noſter, quo inſperatior, eo etiam gratior fuit: neque enim expectabamur, niſi cum triremibus* Hiſpanienſibus: Nam Brittānienſes*, in quibus ſcripſeramus nos uenturos, iſtinc (ut ſcis) etiam ſine noſtris litteris ſoluerunt, atque huc appulerunt octauo ante nos, die.* Poſt *primos dies, quos totos dedimus ſalutationibus congreſſibusq; amicorum, ego* Pataeuium *conceſſi; inde in* Nonianum*; ibi confeci integrum triduum: quod mihi uiſus ſum non ruſticari, ſed uiuere.* Cæterum*, nequid deſideres de ratione ſtudiorum noſtrorum, ſtatuimus uterque* Patauium *ſecedere, & philoſophiæ nos tradere, ſic tamen, ut ne omnino poëticæ nūtium remittamus: quæ me quidem mirabiliter delectat.* Interea *in cōparanda* Græ-

corum

corum librorum bibliotheca detinemur. De Gallorũ in Italiam *aduentu, puto te audiuiſſe*. Vox *hic erat* Alpes *regem traieciſſe, & conſediſſe aliquot dies* Suſæ,*oppido* Ciſalpino,*tum in Salaßis iam eſſe: quæ res aliquantum hominũ mentes cõmouit; aures ſane impleuit magnis rumoribus*. Cum Neapolitanus,*tum* Mediolanenſis *exercitus,caſtra in* Flaminia *poſuere: nec abſunt longius* XVI. *mil. paſſuum. Signa nondum cõtulere: nec creduntur collaturi*. Claſſes *quid conentur, quo in mari ſint; quod minus longe abes, puto te omnia temporius, quã nos intellexiſſe: quod ſi uera ſunt, quæ nuntiantur; &* Rex Gallorum *is erit, qui eſſe debebit; magna iam fundamenta iecit uictoriæ ſuæ.Sed ut ad te redeam, & ad quercum illam tuam; quam quidem excidere nec* Hiſpanæ *ſecures potuerunt, neque poterunt ullæ; non queo dicere,quãta in expectatione ſit omnium plane iam hominum*. Itaque *breui puto fore, ſub eius umbratu utranq; in aurem facile ut dormias*. Ferrando Acunio Siciliæ *proregi; cuius ego uirtutem, temperantiam, grauitatem, humanitatem nec admirari unquam deſino, nec laudare ſatis poſſum; plurimam ſalutẽ dicito meis &* Angeli *mei uerbis*.Pruinæ *noſtro etiam*. Politiani *poëmata habebis cũ his litteris*. Colã *puerum, cum ueneris, tecum adducito; aut, ſi non uenies, ad nos mittito: mihi enim gratius facere nihil potes*. Ille *ſi erit mecũ, facultatis ad diſcendum tantum habebit, quantum uolet: neque ſibi quicquam deerit, non præceptorum copia, non librorum ſupellex*,

pellex, non otium. Id *quid ſit, ipſe puto cognoſcet. Nos te uehementer expectamus. Vale.*

XXII *kalend. Octobris.* MCCCCLXXXXIIII. *Venetijs.*

MESSANAM.

P. B. Ioanni *Baptiſtæ Stato* S. P. D.

SCRIPSI *ad te proximis diebus plenã epiſtolam rerum omnium, quas te ſcire uelle arbitrabar: nũc autem ualde coniector, te iam e Sicilia deceßiſſe.* Quanquam *quidem in ſcribendo, mihi coniectura tecum uti non licet.* Nam *de te, poſt noſtrum diſceßũ, nihil dũ etiã audiebamus.* Quod *ſi hæ te noſtræ litteræ non offendent; in tã parua iactura nihil querar.* Mallẽ *etiam (quod ſpero) fruſtra ſcripſiſſe me: teq́; iam impoſitum noſtris triremibus aduentare; quæ in noſtro mari uel ſunt iam; uel diu abeſſe non poterunt.* Ego *tamen neq; nihil prorſus; neq; ſingula perſequar; ſed utar breuitate.* Itaque Bembi, & Gabrieles *tui omnes ualent.* Bembus *pater meus, ualde te amat, ualde tibi omnia uult, quæ optas, euenire.* Nos Patauium *ſeceßimus, quod tibi antea ſcripſeram facturos eſſe nos, ad otia litterarum, præſertimq́; philoſophiæ.* Res *Gallicæ, quando iam hyẽs eſt, refrixerunt.* Tu *uale, ac ueni, Sed quid, quid aliud uolebam dicere?* Etiam. *Caue ne Colam puerum nobis defraudes.* Nibil *ei deerit ad bonas litteras perdiſcendas, quod cupere ipſe mihi maxime uidebatur;*

ſibi ſi

ſibi ſi ipſe non deerit. Vale. kalen. Octobris. MCCCCLXXXXIIII. *Ex Suburbano Patauino.*

VENETIAS.

P. B. *Marco Sanuto, Prætori Bergomatum deſignato* S. P. D.

QVIA *neſciebam, an conuenire te poſſem ante quã proficiſcerere; ſtatui per litteras ea petere abs te, quamobrem te maxime conuentum cupiebam. Cum Dauide Brembate longa mihi neceßitudo eſt, et hoſpitium uetus. Eum ego, cum propter ſpectatam uitæ integritatem, uirtutem, mores liberalißimos; tum quia me ipſe unum omnium impenſius diligit, ita amo, ut neminem magis ex omnibus hoſpitibus meis. Is me etiam compatrem ſibi appellauit, in initiando filio ſuo Coriolano. In ſumma, nihil eſt, quod me ei debere non putem; ea me ille beniuolentia proſequitur, atq; illum ego. Eſt præterea Vincentius Briſſanus, huic Dauidi, quem dixi, longa uitæ conſuetudine unice carus; mihi etiam, cum ea ipſa de cauſa, tum certe propter morum ſuauitatem, & ſtudiorum ſimilitudinem, quibus utriq; delectamur, iucundißimus. Hos ego unos ex omni Bergomatũ ciuitate, cuius tibi Prætor gerendus eſt, magnopere amo, et utor familiarißime, iam inde a Bernardi Bembi patris mei Bergomenſi Prætura; quod cognoueram & bonos, & probos uiros, et gratos homines, et plane dignos,*

B quos

quos mihi & amandos, et tuendos ſuſciperem. Peto *igitur a te maiorem in modum; ut cum illò ueneris, amplectare eos mea cauſa; ſuſcipias in fidem tuam; ornes etiam, quibus rebus honeſte poßis*: Puteſq́; te *mihi ipſi dare, quicquid in illos conferes, uel officij, uel liberalitatis. Spondeo autem tibi, bene te officium poſiturum: homines enim cognoſces tua amicitia, tuaq́; familiaritate digniſsimos*. Vale.
Non. Nouembr. M C C C C L X X X X I I I I.
Ex *Suburbano* Patauino.

VENETIAS.
P. B. Nicolao Domineo S. P. D.

ACCEPI *cum epiſtola, mel & placentas abs te: uel potius, cum placentis mellitam epiſtolam tuã*. Rides? *ſic profecto erat*. Nihil *aſſentatione utor*. Quæris, *qui*? Belle *ſane*. Epiſtola *enim in mel ceciderat: credo quia puer in manibus eam habuerit, dum liguriret: atque ita ceciderit*. Iam *mihi uideor placentas tibi perſoluiſſe, hoc ænigmate ſoluto*. Mel *ipſæ tuæ litteræ combiberũt*. Itaque *nihil tibi debeo, niſi epiſtolam*. Eam *tibi nunc dependo his litteris*. Vides *ut tecum iocer*? Quod *ais de* Ruzerio: Ego *ad illum ſcripſi ſtatim, ut mihi tuæ litteræ ſunt redditæ*. Epiſtolã *reliqui* Angelo Gabrieli *meo huc proficiſcens*, Cypriano *dandam ad eius fratrem*. Ille *ſtatim dedit*. Quare Cyprianus *in culpa eſt, ſi redditæ meæ litteræ non ſunt*. Vale.

Nonis

Nonis Nouemb. MCCCCLXXXXIIII. *Patauio*.

VENETIAS.

P. B. *Paulo Piſano Equiti, Sextumuiro, & Triumuiro deſignato* S. P. D. 13.

GRATVLARI *quidem me per hanc epiſtolam oportet; atq; unum id plane mihi eſſe faciundũ ſcio: Cui autem gratuler potiſſimum; id mihi dubium facit, uel uirtus, uel etiam felicitas tua.* Nam *quod* Romana Legatione *defunctus ſis, laborioſa illa quidem, & graui; quod ſoſpes redieris ad tuos; de eo tibi eſſe ſtatuo gratulandum: idq; me tecum recte facere puto. Quod autem nondum etiam reuerſum in patriam, illa te ampliſſimis magiſtratibus honeſtarit, de qua, te optime meritũ omnes homines prædicant; in eo mihi uidetur, non tam tui, quàm etiam reip. habitam fuiſſe rationem. Illa enim, ex quo te uti cœpit, uberes ſemper fructus ex te, uoluptatesq; percepit: tu uero & in ijs legationibus, quas antea geſſiſti; paſſus es permagnos fluctus laborum: & ex his muneribus, quæ nunc geres, maximas es, ut mihi quidem uidetur, negotiorum undas tempeſtatesq; perpeſſurus. Tum etiam illud accedit; quod eæ munerum acceſſiones, ut ego ſemper exiſtimaui, quæ in optimos ciues fiunt, non tam ad eorum pertinẽt dignitatem; quæ quidem aucta eſſe ſemper debet ipſa ſatis ex ſeſe; quàm ad reip. gloriam ſempiternã: cui quid poteſt eſſe glorioſius, quàm a uiris ſapientibus*

tibus, regi & gubernari? Quod ſi tui ſimiles, in noſtra urbe multos ciues haberemus; fortaſſe hæc illa eſſet reſp. quam beatā eſſe dicere uerè liceret. Itaq;, *ut ad me redeam, quo genere gratulationis utar, nō ſatis explicatum habeo: uel habeo potius, ac plane iam ſcio.* Nam *quod in tua felicitate poſitum eſt, de eo tibi eſſe gratulandum puto: quod in uirtute, reip. niſi me malis tu, hac epiſtola philoſophari: ut ea una, quæ in animo ſita ſunt, tua demum ipſius ducam; deq; ijs tibi gratuler potiſſimum:* Quæ *autem fortunæ ſubiecta ſunt, de ijs cum rep. bene actum putem; in qua & caſus, & fortuna plerunq; dominantur.* Sed *uides quo labor?* Iam *mihi eſt, de utroq; ſcilicet, & tibi & reipub. gratulandum.* Neq; *enim uereor, ne quis me reprehendat; ſi nouerit mihi cum ſapientiſſimo philoſopho, & Senatore præſtantiſſimo eſſe ſermonem.* Sit *itaq; ſane hoc* Paule, *ſit inquam, & nobis eueniat ſæpius, ut tibi & reip. gratulemur.* Cu*pimus enim; quod etiam optare debent omnes boni; ut & tu illam exornes ſemper, & illa te: ita enim & ſeſe illuſtrabit illa maxime; & ipſe ſempiternā facies bene agēdo, beneq; conſulendo memoriam nominis tui.* Et *uero enim ſemper optimi cuiuſq; ciuis gloria cum reipub. gloria coniuncta eſt: neq; clara eſſe ulla reſp. poteſt ſine ſuorum ciuium ſplendore ac dignitate.* Cæterum, *quod ſupereſt, gaudeo etiam plurimum mihi; qui te in* Triumuiratu *uideo collegam* Bembi *patris mei fore; quem quidem ille, unum ſibi maxime omnium optauerit contigiſſe; poſtea quam*

ei Marcum Sanutum collegam alterum Prætura Bergomenſis eripuit. Vale.
Decimo kalen. Maias. MCCCCLXXXXV. Patauio.

BERGOMVM.

P. B. Paulo Piſano Equiti, Prætori Bergomatum S. P. D.

QVIA *non eſt obſcurum, quàm me ames: neque ipſe poſſum facere, quin tibi commendem eos, qui cum optimi uiri ſint, & mihi aliqua neceßitudine coniuncti; putant ſe abs te ſuum ius, me petente, aſſequi poſſe facilius*: Neq; *tu debes recuſare, quo minus multos tibi obliges honeſtos homines; pro quibus ueteres tui familiares te rogant præſertim ijs in rebus, in quibus (quæ tua eſt humanitas) non tu illis quidem deeſſes, etiam ſi te nemo rogaret*. Itaque Petrum Franciſcum *Manzonium, patre orbatū optimo ſane uiro, commendo tibi diligentißime*. Is *contra patruos agit: qui in petitione ſummæ, quam ei debēt*, Bergomatium *cuiusdam legis auxilio, ſatis imbecillæ quidem, ac leuis, rem iniuſte impediunt, contra* Patauinorum *leges grauißimas, quorum ille municeps eſt*. Peto *igitur a te; ut rem cognoſcas; & cum primum poteris, iudices*: Nec *patiaris, probum hominem, & mihi in ea neceßitudine, quam cum* Pata*uinis habeo, coniunctißimum; eludi & fruſtrari ab iniquis uiris*. Non *dicam plura; ne aut amici cauſæ*

 uidear,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

uidear, aut amori erga me tuo diffidere. Vnum adadam: Quantum tuæ operæ Manzonio præſtiteris hac in re; tãtum me amari abs te poſthac exiſtimaturum. Vale.

Septimo kalen. Aug. MIID. *Ferrariæ.*

VENETIAS.

P. B. *Marco Sanuto, & Paulo Piſano Equiti, Quintumuiris* S. P. D.

BARTHOLOMAEI *fratris cauſam & dignitatem; cuius tuendæ, atq; augendæ occaſionem, fortuna maximam poſuit in ueſtri Collegij poteſtate; commendo uobis maiorem in modum. Qua quidem in re nihil mehercule nunc ſcriberem: cum, & ſciam Bembum patrem meum id feciſſe diligentiſsime; & ipſe ſatis exiſtimem, uos, pro noſtra neceſsitudine, libẽter omnia, quæcunq; ad noſtram dignitatem pertineant, ueſtra ſponte ſuſcepturos. Sed mouit me, cum ſummus erga me amor, ſummaq; charitas fratris mei: cui ego parem meam charitatem, & amorem præſtare ſemper cupio: tum opinio ipſa de uobis mea. Quia enim utrunque ueſtrum, eo loco prope habeo, quo patrem ipſum meum; putaui ad illam ueſtram ueterem in nos, & in omni tempore, per ſe propenſam uoluntatem, et nunc patris mei poſtulationibus excitatam, ſi accederet ſtimulus aliquis fidei, & obſeruantiæ erga uos meæ; fore, ut in eam curam animo citatiore incumberetis. Sed quoniam uel ex patris litteris, uel*

de Marcello ſororis meæ uiro, aut etiam de ipſo fratre meo, quibus ille in rebus, ueſtro auxilio egeat cognouiſtis; nolo agere uobiſcum multis uerbis, præſertim, hominibus occupatiſſimis. Itaque a uobis breuiter, et familiariter, etiam atq; etiam peto; ut quicquid in me, quicquid in patrem meum, uniuerſamq; noſtram familiam, de ſtudio ueſtro, de gratia, de auctoritate, de opera, eſtis ullo unquam tempore collaturi; id omne nunc, in fratris mei cauſam conferatis. Nihil erit alias; quod a uobis petere noſtra familia tanta contentione debeat, quāta hoc petit: nihil fere; quod illi a uobis æque magnū tribui poßit. Quanquam quidem, non tam eſt id magnum ipſum ſua mole, ac pondere; quàm noſtra ipſorum exiſtimatione, & uoluntate; neq; minus cum reip. utilitate, quàm cum fratris mei dignitate coniunctum. In quo ſi tantum ualebimus apud uos, quantum ſane debemus; dabo ipſe operam, pro mea portione; ut uos ueſtri facti nunquam pœniteat: quos quidem etiam confido reipub. cauſa magnos ex ea re fructus percepturos: reſp. ipſa certe percipiet. Valete.

Tertio kalen. Iunias. M.I D. Ferraria.

AD FORVM IVLII.

P. B. Ioanni Cynthio S. P. D.

ACCEPI, poſt diſceſſum tuum, binas litteras abs te; quarum alteræ me delectarunt; quod cum ijs erant Philomuſi, docti hominis litteræ ad me; cui

ego ſtatim reſcripſi: In alteris nihil erat noui: niſi, quod tibi non probabatur conſiliũ profectionis meæ. Ego uero *quid de me alij exiſtiment, minus laboro: modo ipſe mihi cõſcius ſim, recte facere me.* Illud *mihi eſſe non moleſtum nõ poteſt; quod proficiſci me, adhuc quidem, non ſinit pater.* Ille *enim, niſi compoſitis animis potentiſsimorum populorum, mihi proficiſcendum eſſe non putat: quod ſi præſciſſem; aut te non dimiſiſſem, aut multo ante, quam de pace* Italiæ, *armis decerneretur, diſceſsiſſem.* Nunc *autem, cùm eò perducta res ſit; ut plane, quod uelim, breui quietura eſſe omnia uideantur; ſpero me propediem profecturum: quod cum erit; tum quid tibi faciendum ſit, poteris cognoſcere.* Parentes *tuos, et* Petrum *auũculum iube ſaluere.* Hieronymo Saorniano *dic meis uerbis, ualeat, cum ſua tam feſtina digreſsione. uix horam cum* Bembo? *de qua etiam, nihil ei debeo: neque enim uerbum ullum: quod ſi diſceſſum non maturauiſſet, ſcio quibus illum beaſſem modis.* Hunc *homini ſcrupulum ſi inieceris; dabis illi offam, quam mordeat.* Vale.

Septimo Idus *Aug.* M V D. Venetijs.

VENETIAS.

P. B. *Angelo Gabrieli* S. P. D.

E G O *in* Noniano *adhuc quidem ſum: expecto autem quid egerit pater, de domo, ut quid mihi agẽdum ſit, primum ſciam. de eo cum me certiorem feceris,* Pa-

ris, Patauium reuertar:domum curabo,parata ut ſit: ut cum ueneris,quæ in mea diligentia poſita ſunt,eorum abs te nihil deſideretur. Tu uelim interea, quæ tibi mandaui,perficias,ut mecum eſſe quàm primum & quàm commodiſſime poßis.Olei quantum uidebitur tecum adducito: Sudæ τὰ ὑπολείποντα, *ualde opto ut deſcribi mandes ex eo libro , quem ſcis.Fratrem tuum nollem iſtic eſſe ſine te.Iam ætas ad diſcẽdum idonea : & ipſe ingenio peracri , & quod ego maximi facio* φιλομαθής τε καὶ μνημονικός.*Proinde tu,etiam atque etiam uide,quàm æquum ſit,tam bonum ingenium inter fœminas deliteſcere. Tibi hoc in primis curandum cenſeo : Vale.*

Sexto kalen.Octobris. MCCCCLXXXXV.

De Noniano.

VENETIAS.

P. B. Angelo Gabrieli S. P. D.

NON *fuit tanti,comitijs & foro intereſſe ; ut ludis noſtris careres.Nam,ut ſcias quibus te uoluptatibus defraudaueris ; tres fabulæ actæ ſunt per hos dies, Plautinæ duæ,Trinummus,& Penulus , & una Terẽtij, Eunuchus:quæ quidem ita placuit ; ut etiam ſecundo,& tertio ſit relata. Itaq;,quinq; dies habuimus pulcherrimorum ludorum:ad quos,cum magnus numerus confluxiſſet,noſtrorum ciuium (noſti enim morem ciuitatis) & ego ſingulos de te percunctarer; omnes mihi reſpondebant,magnum ciuem te eſſe*

factum

factum. O præclaram reuerſionem tuam. Sed heus tu, Vide, ne te homines magnum ciuem appellent, propterea, quod parui æſtimes amicos tuos. Valde enim uereor, ne tu cæteros perinde tractes, ut me ſoles: qui cum mihi pollicitus eſſes, te huc uenturum; nihil minus cogitauiſti. Quod ſi te reliqui talem experiũtur, qualem ego expertus ſum; debes credere, magnũ ciuem non eſſe illum; qui parui ſuos ciues facit: ſin autem, ego unus deludor abs te; minus id doleo, cum tu particeps nõ fueris mearum uoluptatum. Sed hæc more noſtro. Ego te uehementer expecto: qui ſi ueneris; quanquam theatra ſileant, erit tamen quod rideamus. De Antonio nihil plane audio iam diu. Tu, ſi me amas, cura, ut quid illo factum ſit, ſcire poſſim. Matrem tuam, & ſororem, & ſororis uirum ſaluta meis uerbis. Vale.

kalen. Martijs. M I D. *Ferrariæ.*

VENETIAS.

P. B. *Angelo Gabrieli* S. P. D.

SVBANTEA, *quàm tibi has litteras ſcriberem, ex commentario rerum urbanarum, miſſo a Marcello mihi, cognoui, non ſine magna mea quidem uoluptate, ijs comitijs, quæ proxime habita ſunt, aduocationem rerum publicarum, tibi, omnibus ſuffragijs eſſe delatam. Quod munus, & ſi neq; nouum tibi, & mihi iam multo ante, quaſi ea, quæ oculis cernimus, ita cogitatione præceptum contigerit; tamen*

quia

quia ſciebam, quantum tua intereſſet hoc tempore, habere te aliquid publicæ curationis, ubi poſſes tuum ingenium exercere, et te oſtendere reip.; præſertim, in quo eſſet non paruum propoſitum præmium gloriæ, laboribus tuis, coniunctum, cum magna ſpe augendæ rei tuæ familiaris; primum gratulor tibi, ut debeo, uehementer: DEOSq; *rogo, ut tibi iſtum magiſtratum fortunent: quasq; tibi difficultates, & labores propoſuerant in ſacerdotij petitione; cui tu quidem fere triennium, conſtanter magis, quàm feliciter impendiſti; eos, & nunc tibi, iſto in obeundo munere, & poſthac in reliquis aſſequẽdis, ſuo longo fauore, perpetuaq; liberalitate ſartiant.* Deinde *te plane rogo; ut, quoniam alteram aduocationem, quã pene puer aſſequutus es, non geßiſti; nunc, cum gerere incipies munus tuum, memineris quo in theatro, quamq; tu perſonam ſis acturus:* Neq; *tantum ad ea ſpectes, quæ tibi erunt ante oculos; quam etiam ea cogites, quæ ſunt e longinquo futura:* Hoc eſt, *ut quam expectationem hominum excitaſti ipſe de te; tua humanitate, gratia, facilitate, morum elegantia, ſtudijs deniq; noſtris communibus; eam tu ſuſtineas; aut etiam augeas: putesq; te nunc quidem fundamẽta iacere non huius ætatis modo, ſed plane etiam ſenectutis.* Multum *enim intereſt, ad omnes annos ijs, qui ad remp. capeſcendam accedunt; quales ipſi primas operas patriæ dederint, & ciuibus ſuis.* Quod *ſi tu in eam cogitationtm incubueris; in quam incumbere ſane debes, & profecto incumbes, niſi es oblitus*

tui; Vt

tui; Vt cures; ut quantum de te polliceri ſibi in poſterum homines poßint, id omne ſpectetur nunc, tanquam e primis arborum pomis, ſic ex iſto munere tuo; ſpondeo tibi iã, te ſemper facillime omnia, quæcunq; optabis, conſequuturum. Neque *hæc ideo ſcribo; quia non mehercule tu ea multo melius diſpicias, quam ego: ſed quia te ualde amo, non poſſum facere; quin ad ea, ad quæ te ſcio ſatis eſſe incitatum per te te, addam ipſe quoq; tibi ſtimulum amoris & beniuolentiæ meæ.* Vale.

Quarto kalen. Apr. M I D. *Ferraria.*

VENETIAS.

P. B. *Angelo Gabrieli* S. P. D.

MAGNAM *in diſputationem me tuæ litteræ uocauiſſent, ſi otio abundarem, ut tu exiſtimas: Sed non abundo. Matris enim meæ, peraduerſa, & perdifficilis ualetudo, qua miſella conflictatur, Pataui multos me dies tenuit, & cum hæc ſcriberem, tenebat: quæ me fœmina quantum amet, quanti faciat; multi ſciunt: quantum ego illam amare debeam, quãti facere; tu es optimus teſtis. Itaque, non modo non ſum ruri, atque in libris, & litteris; quæ mihi abs te hoc tempore obijciuntur; uerum in magnis etiam curis uerſor noctes & dies; quæ mihi rationem omnem; & ſenſum eripiunt ſcribendi. Sed tamen ſi ſe mater ſubleuarit; quod Dijs approbantibus ſpero propediem futurum; & mihi licuerit eſſe in meo*

Noniano

Noniano, ut poßim ueram cauſam habere ad tuas litteras reſpondendi; faciam id, quod mihi uideris uelle facere me; & ne fugere iudicium uidear, pangam oſtendamq́; tibi (ſi potero) uillaticum noſtrum otium & agreſte litterarum, quod abs te accuſatur, non eſſe poſterius, aut minus præclarum ueſtro illo negotio forenſi, & urbano, quod tantopere laudas. Quanquam quidem id ipſum otium, non tam ſæpe aſſequor, quàm uellem. Nam abduco equidem me interdum, ab omni cura rerum, cum familiarium, tũ etiam publicarum, quantum poſſum; dedoq́; litteris: Sed me hercule neſcio quo pacto, in eo conſequendo, nunquam tam ſecundo uento uſus ſum, quin is mihi ſtatim reflarit: & tanquam in Euripo, ſic in ea ratione uitæ uix incepi currere, cum reducor. Sed hæc in aliud tempus reijciamus. Quod ais de nuptijs noſtrorum Gabrielium; ualde gaudeo. Quod te ad me uenturum recepiſti; nihil mihi poterit eſſe iocundius. Itaq; te, & Petrum Paſcalicum philoſophum, & Oratorem Ruzerium collegam tuum, cum primũ mea rura tetigero, uehementer expectabo. Sed uellem etiam Harmonium poëtam: Sum enim non minus φιλόμουσος, ut noſti; quàm φιλορήτωρ. Nam Philoſophum me non audeo dicere. Tu fac interim ualeas; & laboranti reip. adſis anguſtißimis temporibus: quam nos non deſeruimus, quemadmodum ſcribis; neq; unquam deſeremus: ſed tamen eius muneribus, quæ uobis magnis uiris deferuntur, plane æquo animo caremus. Vale.

Prid. Id.

Prid.Id.Sept. M D. Patauio.

PATAVIUM.

P. B. Angelo Gabrieli S. P. D.

TRIBUS *tuis litteris breui reſpondebo. Quod non ueneris eo conſilio, ut te iſtic cures: mihi gratum eſt.* De *re tua, habes litteras a matre tua, fœmina prudentiſsima; quam ſum hodie alloquutus.* Antonium *expecto cum ijs rebus, quas ſcribis eum adducturum. Veſtem tuam habebis, quam primum erit, cui dem.* De Tabellis Barbaris, *ſic habeto, me, in magna ſpe eſſe conficiendi negocij ita, ut uolumus. Te hic eſſe ea de cauſa, neceſſe nihil eſt; ſi erit; faciam te certiorem.* Ego, *quod efficere hac in re poſſum, cura, diligentia, ſtudio, auctoritate, precibus, pollicitationibus, neq; deſtiti agere, neq; deſiſtam.* Omnino *tu bono animo es:* οὐ πτερυγίζω: *ſic tamen, ut ſi aſſequar, quod cupimus; non erit id præter ſpem.* Si *non aſſequar;* Ita *me defendam,* ἀνάγκη οὐδὲ θεοὶ μάχονται. Vale. Decimo *kalen.*Decembris. M D. Venetijs.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM FAMILIARIVM

LIBER SECVNDVS.

VENETIAS.
P. B. *Antonio* Bolduo S. P. D.

CVM NVPER, *de Scytha, homine doctiſsimo intellexiſſem, a ueſtro* Decemuirum Collegio, *Scribas publicos recenſeri; uosq; in ea re, magna cura id agere, ut indoctus quisq; prætereatur, ſubrogenturq́; ex omni ciuitate maxime litterati uiri: conſtituerã cum mea, tum reip. cauſa te conuenire: ut ſi nos quoque, hanc ad rem, aliquid afferre adiumenti potuiſſemus ciuibus noſtris; id per te fieret, cum uirum præſtantiſsimum; tum quem ego unum ex noſtris hominibus, & obſeruo ſummopere, & colo. Sed cum improuiſis amicorum litteris, quibus* Patauium *arceſſebar, impulſus, ſtatuiſſem diſcedere, neque tu eſſes domi; hæc ſcripſi in naui, putans, pro mea in te beneuolentia, et pietate, tantum apud te ponderis habitura; quantum ſi præſens, ea ipſa tecum egiſſem.* Ioannem Baptiſtam *Scytham, rhetorem, uirum, & poëticis in ſtudijs illuſtrem, atque omnium uirtutum genere perornatum, commendo tibi maiorem in modum.* De *huius homi-*

nis ingenio,

nis ingenio, doctrina, probitate, humanitate plura ſcriberem ad te, præſertim hoc tempore; quo quidē cupio tibi eſſe illum quàm notiſsimum: niſi tu eum ſatis, ut audio, multo antea cognouiſſes. Is *igitur ualde cupit ſibi eſſe inter ſcribas publicos, aliqua cum dignitate locum: qua quidem in re, ſi te patronum habuerit; facile exiſtimat ſe, quod optat, conſequuturum.* Nihil *autem non modeſte cupit; nihil non uerecunde. Sed indigent honeſtæ etiam, & iuſtæ poſtulationes, auctoris cuiuſdam omnino & ducis.* Ego *itaque, te, etiam atque etiam rogo; ut hominem audias: ſuſcipias eius rem omnem; eiq́; auctor & adiutor uelis eſſe.* Quid *eſt enim magis proprium ciuis optimi, & præſtantiſsimi; quam cauſam ſuſcipere doctiſsimi, et ſanctiſsimi uiri, præſertim cum reip. dignitate coniunctam?* Nā *quod poſtulat, ut in ſcribarum adoleſcentium* Collegio *doctorem, & magiſtrum ludi eſſe ipſum iubeatis; in eo mihi quidem uidetur non tam ſui, quam etiam reip. habere rationem.* Quanquam *ſcio non defuturos, qui, ut multa ſæpe alia huiuſmodi, ſic etiam ſuperuacaneam eſſe hanc ipſam operam putent: quibus tamen interdum uereor, ne ſuperuacanea uideantur etiam ipſa ſtudia litterarum.* Quod *ſi tui ſimiles, in noſtra rep. multos ciues haberemus; neque poſceret ipſe Scytha uos quicquam potius, quàm poſtularetur a uobis: neque plus in reſtituendis urbis pontibus & uijs: quod quidem nunc fit: quàm in inſtituendis noſtris ciuibus, honeſtandisq́; laboraremus.* Nunc *autem, quia*

minus

minus multi ſunt, qui litteratos uiros tueãtur; ſcias in te unum, tanquam e theatro, omnium oculos eſſe coniectos: quibus certe ita optime ſatisfeceris; ſi nunc Collegium Scribarum, iam prope collapſum, unius Scythæ ſubrogatione confirmabis. Ego ſane, quia noui uires ingenij tui; ſatis ſcio eſſe id in tua manu. Peto igitur à te tanto ſcilicet ſtudio; quanto putas debere me pro homine doctiſſimo, et mihi ſumma familiaritate coniuncto; ut eum ita ornes hac in re, tua auctoritate, & gratia; ut intelligat, & meam commendationem magnum apud te pondus habuiſſe, & te libentiſſime fauere hominibus doctis. Demum ita tibi perſuade; te cum mihi rem gratiſſimam eſſe facturum, ſi id feceris; tum hominem tibi deuinctu-rum & tua & reip. familiaritate digniſſimũ. Vale. Nono *kalen. Iulij.* MIIIID. De Naui.

PATAVIVM.

P. B. *Andrioni Artuſino* S. P. D.

MANE *accepi litteras abs te, quibus mihi cõmendas* Verlatum *Vicetinum:* Egi cum *Bembo patre ut res poſtulabat.* Nam *quod de Sicilienſibus noſtris commendationibus ſcribis; probe te intellexi.* Albulam *tuam conualuiſſe, ſane gaudeo.* Itaque, *ſaluere illam iube meis uerbis.* De Antoniano *negocio nihil habeo; quod ſcribam; niſi unum; totam rem mihi non probari.* Quid? *quæris,* Ita *me* Dij *ament, ego cum illo noſtro, bene actum puto.* Trypho *nobiſ-*

cum eſt quotidie. Accepi alteras abs te litteras ueſperi. De conducenda domo, non eſt, quod feſtines. Pater enim, quando ad nos uenturus ſit, ne ipſe quidem coniectari poteſt: cui tamen, quo impedimento ſis futurus cum uenerit, non uideo. Ego de me ipſo deliberare nihil poſſum. Vale.
Decimo *kalē.*Mar. *Venetijs.* MCCCCLXXXXVI.

RAVENNAM.
P. B. *Andrioni* Artuſino S. P. D.

QVOD *proſpera nauigatione uſus ſis; ualde lætor; eoq; magis; quod nihil abs te nuntiabatur. Cum enim pyratarum inſidias, tum Auſtri uenti uim, importunitatemq; metuebam.* Nunc, *quoniam tam belle nauigaſti; ſtatui ipſe quoque, mari me potius committere, quam* Padi *fluminis prolixitatem emetiri.* Itaque *biduo erimus in naui. Sed omnino Ariminum cogito, non ad te: modo me non deſtituant* Aquilones *tui.* Parentes *mei tibi ſalutem aſcribunt.* Ego *Albulæ tuæ, & fratri, &* Ariminenſi *Gentili.* Vale. *Venetijs.* IX. *kalen.Mart.* MDIX.

TAVRISVM.
P. B. *Bartholomeo Agolanti* S. P. D.

QVAM *uellem, nunquam ſtatuiſſes* Romam *hoc tempore inuiſere, præſertim mecum: cui quidem nihil optabilius contingere, nihil iocundius potuiſſet;*
quàm

quâm te habere, non ſolum itineris ac uiæ, ſed etiam ſtudiorum, conſiliorum, cogitationum denique mearum omnium ſocium. Nam quoniam, quemadmodum cupiebamus, in Bernardi *patris mei comitatu, locum tibi eſſe nullum uideo; angor noctes ac dies: neque mehercule mihi, eſſe ea paterna legatio iam ſuauis poteſt: quid dico ſuauis? imo non ingrata, uel non laborioſa potius. Quanquam quidem adhuc pendeo animi; neque plane ſtatutum habeo, de profectione hac, quid ſim facturus: ita perturbari mihi omnia uideo, peruertiq; uniuerſum comitatus ordinem, ab impudentiſsimis hominibus: qui negari ſibi nihil uolũt; neque tutum eſt.* Itaque *inſtant; clamitant; conqueruntur præteriri ſe amicos, lædi uetuſtam beneuolentiam:* DEVM *atque hominum implorant fidem; ſi non ea feceris, quæ poſtulant. Quamobrem neceſſe nobis fuit; ut ſatisfieret ijs, quos dico; ut etiam ex domeſticis, planeq; familiaribus nonnullos, & quidẽ huius profectionis cupiẽtiſsimos, inuiti reijceremus: quorum eſt unus* Aurelius Superchius *iureconſultus, cum doctus & probus uir, tum* Bembo *patri meo, cui aſſeſſor in* Veronenſi *prætura fuerat, perfamiliaris; mihi uero etiam plurimis, tum magnis, tum ueteribus neceſsitudinis cauſis plane cõiunctiſsimus. Quæ cum ita ſint; peto a te, ut ſi tibi ea probabuntur, quæ dico; æquo animo accipias non tam quidem excuſationem meam, quam etiam dolorem quo afficior, occaſionem tam bellam fruendi tui, mihi tam importune ſurripi: ignoſcasq; rerum*

& locorum anguſtiæ; desq́; id temporum neceßitati. Si non probabuntur; accingas te itineri, tanquam extra ordinarium comitem. Nam ut tibi ſatisfaciam ac tuis; ullorum hominum repræhenſioni me obijcere non uerebor. Ioannem Aur. *præceptorem tuum, &* Galeacium Facinum, *&* Caſtellum *uelim plurima ſalute impertias meis uerbis.* Vale.

PISAS.

P. B. *Antonio* Rontionio S. P. D.

ET AB Oratore *ueſtro, homine humanißimo, & ab omnibus ijs; qui te amari a me, meq́; abs te diligi ſciunt; quotidie ſalutor ex te.* Ego uero *cum illis magnas gratias habeo, qui tam officioſi ſunt; tum eos ſemper rogo, ut te itidem ſaluere iubeant meis uerbis; rogentq́;, ſi quid eſt, in quo aut te iuuare, aut tibi gratificari poßimus; des operam, id ut ſciamus: eam eſſe inter nos beneuolentiam, eam neceßitudinem amoris; ut nihil tam ſit tuum; quàm ego ipſe, meaq́; omnia.* Id *ſi illi faciunt ita, ut pollicētur; non uereor, ne nos beneuolentiæ noſtræ oblitos putes: Si non faciunt; hæc ſcripſi tibi, ut nos ſcires tales eſſe erga te; quales ſummus erga me amor tuus, & ſtudia noſtra, rationesq́; poſtulant.* Vale. XII *kalen. Septembris.* MCCCCLXXXXVI. *Venetijs.*

Brixiam.

BRIXIAM.

P. B. Hieronymo Donato Prætori Brixiæ

S. P. D.

Alexandrvm *Aphrodiſeum; cuius de anima libros abs te latinos factos miſeras mihi de mēſe* Octobri*; legi magna cum uoluptate, cū eius philoſophi cauſa, tum tua.* Nam *neq; ille conuerti a quoquam, meo quidem iudicio, aut elegantius potuiſſet, aut maiori cum fide: neq; tu paruam laudem in eo explicādo mihi aſſequutus uidebare.* Nunc *autem; cum me abſente mei libellum, quem de* Aetna *ſcripſeram, ediđiſſent; ne nihil omnino ipſe ad te darem, præter litteras; eum tibi librum mittto; ut habeas illius meæ profectionis interpretem.* Vale. Octauo Kalend. *Iun.* MCCCCLXXXXVI. *Venetijs.*

ROMAM.

P. B. Hieronymo Donato Legato

S. P. D.

Cvm *eſſem in* Noniano, Ex *litteris* Marcelli, *ſororis meæ uiri, certior factus ſum,* Prodominatum Ferrarienſem *tibi, omnibus ſuffragijs eſſe delatum: itaq;, te* Bernardo Bembo *patri meo ſucceſſurum.* Quæ *quidem res, quāquam fere, nihil mihi nouæ uoluptatis attulit: nam ita futurum exiſtimabam, non*

*coniectura modo ductus, ſed certa quadam opinione animi, ac iudicio maximis tuis, atque ampliſſimis in remp. meritis confirmato; tamen iſta declaratio omnium ordinum uoluntatis erga te, cum ſumma tuæ dignitatis illuſtratione, atque amplificatione gloriæ, mihi iocundiſſima ſane fuit. Quare primum tibi, ut debeo, gratulor, non tam, quod munus es honorificentiſſimum adeptus: quanquam eſt id quidem certe magnum ipſum per ſeſe; quàm quod multis petentibus, magnis & claris uiris, longe tu unus dignior habitus es, qui id aſſequerere: optoq́; ut quam tu ſemper reip. gratiam acceptorum ab illa munerum, bene agendo beneq́; conſulendo retuliſti; eam illa reponat tibi, ſua perpetua tui honeſtandi, & augendi uoluntate. Sed mihi crede, his unis Comitijs, noſtra ciuitas magnum dedit, & tuorum in ſe meritorum teſtimonium, & charitatis erga te ſuæ.*Deinde *lætor* Bembi *patris cauſa: qui; ut iam illud prætermittã; quantam is uoluptatem capiat, ſemperq́; ceperit ex omni acceſſione dignitatis tuæ; certe coniunctiori homini tradere magiſtratum non poterat; quemadmodum, neq; tu accipere a magis amante tui.*Ego *autem; quoniam fortaſſe ad* Ferrarienſe *noſtrum philoſophiæ ſtudium, propter anguſtias temporis, aliquid erit addendum de tua præfectura; neq; patrem deceſſiſſe mihi perſuaſero, cum tu aderis; & magnum inſuper magiſtrum ſum habiturus.* Non *enim arbitror eo in loco remp. agere ſolummodo uelle te; ſed etiam interdum philoſophari.* Vale.

Nono

Nono kalen. Septembr. M I I D. Ex Noniano.

ROMAM.

P. B. Hieronymo Donato S. P. D.

HIS diebus, cum eſſem Venetijs, & mihi Trypho Gabriel meus nuntiauiſſet, quæ acta eſſent a ſe de Sacerdotio, in quo proxime ſibi erat ceſſum; oſtendiſſetq́; quoniam ad te proficiſcebatur, quemadmodum ipſe uelles, ita eſſe eam rem uel moras, uel etiam exitum habituram; Gratulatus ſum illi, hac ex parte multum; quod ei contigerit, hoc tempore, te habere, prope fortunarum ſuarũ, nominis, dignitatis, patronum. Nam fere, neque res ipſa maioris ponderis eſſe poterat, quàm eſt; neq;, qui eam conficeret, ſanctior, aut fortior uir, aut doctorum & bonorum hominum, quorum in primis eſt unus Trypho, certe amantior. Ego autem quanquam ſcirem, his de cauſis, negotium commendatione non egere; cui etiam, ſi eguiſſet, uel Tryphonis ipſius fratres honeſtiſſimi, & grauiſſimi ciues, & in noſtra urbe clari, uel familiæ ſplendor, & gratia, ſatis mihi uidebantur ſuffragari per ſe ſe; tamen, quia Tryphonem ita diligo, ut neminem magis; non poſſum facere, quin tibi ſignificem, non te ſolum, Gabrielium tibi familiam obligaturum, ſi tua opera id aſſequentur, quod cupiunt; ſed etiam meam; a qua ille uniuerſa tam amatur uehementer, quàm a me. Quanquam ſane obligaſti tu quidem nos ſæpe alias plurimum. Sed nulla eſt omnino tanta debitio; cui amoris, & beneuolentiæ poſ-

ſe addi ſemper aliquid ferè non uideatur: animus e-nim qui debet, non circũſcribitur. Itaque,*ut ad eas cauſas, quibus antea ad rem conficiendam mouebare, adiungas etiam cõmendationem meam; pro eo, quãti me facis, te etiam atque etiam rogo.* Vale. Nonis Decembribus. M I I D. *Venetijs*..

ROMAM.

P. B. Dominico Grimano Cardinali S. P. D.

AQVILEGIENSE *Sacerdotium, magna Senatus frequentia, magno fauore ciuitatis, magno hominum, & deorum ſtudio tibi delatum eſſe gratulor.* Neque *tibi ſolum gratulor; qui uitæ tuæ inſtituto, præter animi bona, debeș exiſtimare nihil eſſe præcipue tuum: ſed & patriæ gratulor, & tuis.* Hæc *enim in te augendo, longe plus ornamenti accepiſſe mihi quidem uidetur, quàm dediſſe: & ij certe; quia minus ſeſe, extra fortunæ aleam receperunt; maiorem omnino ex tua gloria, quàm tu, & fructũ ſunt, & uoluptatem percepturi: in quibus cum ſit* Angelus Gabriel *meus; quem ipſe quantum amem, & tu, & omnes intelligunt; uide uel hac una ex parte, quã ueram habeam cauſam, quamq; ſolidam gratulandi.* Reliquum *eſt, ut* DEOS *orem; cum fauere tibi omnes occœperint, ut ſemper, hàc ipſam inſiſtant uiã ita; ut cum ad ſummam prudentiam, ſummam doctrinam, ſummasq; tuas uirtutes, ſumma etiam felicitas adiungatur.* Porro *de noſtra familia, ita tibi*

perſuadeas

perſuadeas uelim; ut ſi quid ipſa in te, ſi quid in patrem tuum, uirum ampliſsimum, ſi quid in fratres operæ, officij, ſtudij, gratiæ, dignitatis conferre unquam poterit; nihil ſis deſideraturus. Vale. *Septimo* Idus *Septemb.* M II D. Venetijs.

VTINVM.

P. B. Dominico Grimano Cardinali S. P. D.

S V M M O *gaudio affectus ſum ex ijs litteris, quas ab* Angelo *meo proxime accepi: quibus mihi ſignificabat, quàm inſigne tu nuper in eum benificiũ, quamq; humaniter & liberaliter contuliſſes.* Nam *etſi ego ſemper ita exiſtimaui, eius te adoleſcentis, uel probitatem, optimosq; mores, uel certe, doctrinã, & mirificum ingenium iacere; & tãquam in obſcuro eſſe, diutius non paſſurum: tamen uehemẽter lætor, hominis mihi coniunctiſsimi, & quem ego ſemper, in germani fratris habui loco, fouendi atq; ornandi abs te initium factum.* Nunc *autem; quoniam illi mecum omnia ſemper communia fuere; hæc ſcripſi tibi; ut ſcires, non te uni tantum egenti ciui opẽ, & auxiliũ præſtitiſſe, aut omnino uni familiæ; qui* Angelo Gabrieli *præſtiteris; ſed & mihi etiam, & familiæ meæ.* Neq; *enim eſt dicendum; quorum hominum animi ſententia, & uoluntate coniuncti, copulatiq; ſunt, quibus animis fortunæ imperatur; eos etiam ſuas ipſorum fortunas non eaſdem putare.* Itaque *ago tibi gratias pro mea portione, quã poſſum*

maximas:

maximas : petoq́; duas res a te : unam, ut quantum tibi debere ipſum Angelum ſentis, pro eo, in quo tu illũ erigis iacentẽ, ac ſubleuas, tantũ me quoq; ipſum, certe tibi ſemper obligatum putes : alteram; ut ſi te, clienti tuo uiro innocenti, ac frugi, deq́; te benemerito dediſſe operam exiſtimas; pergas, ei te beneficum, ac liberalem præſtare. Omnino mihi quidem ita uidetur : nec eſſe quicquam tam proprium magnorum uirorum; quàm benefacere quàm plurimis; neq; te habere quẽquam ex omni familia tua; a quo, uel magis memorem animum, & gratum acceptorũ a te munerum, uel uberiores fructus operæ, ingenij, ſtudiorum tibi ipſe polliceri poßis. Vale. Idibus Septembribus. M I I D. *Ferraria.*

MONOPOLIM.

P. B. Ioanni Baptiſtæ Portenſi S. P. D.

DIVERSIS *temporibus, binas litteras dedi ad te, pro negotijs Monopolitanenſibus Antonij Tinti mei. Nunc ſcribo tertio, eadem ipſa illa negotia commendans tibi, maiorem in modum. Sed quibus uerbis agam tecum, nũc demum plane nõ reperio: Vereor enim; ne ſi iterum patrocinium tuum, plurima contentione depopoſcero, diffidere tibi uidear; ſi leui, ne parum nunc etiam profuturus ſim homini mihi amicißimo, et cui prodeſſe plurimum cupio, hoc præſertim tempore; quo eius multum intereſt, eſſe illum tibi quàm commendatißimum; tuamq́; illi auctoritatem,*

tem, offiicium, ſtudium, gratiam, poſtremo etiam diligentiam non deeſſe. Pudet me, *uel reipublicæ cauſa, uirum honeſtiſsimum, in re tam plana, tanta contumelia a perditis hominibus affici.* Quid, *ſi ciuem* Venetum *addidero? quid, ſi etiam optimè de rep. meritum?* Sed *ego plane* ἄκαιρος; *qui hæc tecum; cui quidem omnia non minus nota ſunt, quàm mihi*. *Itaque agam iam paucis.* Procuratorem *ſuum,* Ioannem Andream, *probum uirum ad te, tanquam ad patronum, mittit* Antonius. Huic *tu, ſi tantum operæ tuæ præſtiteris, quantum ſatis erit ad* Antonij *pecunias exigendas, cauſamq́; conficiendam; cum ego ſane non minus tibi debebo, quàm ipſe* Antonius; *tum efficiã profecto, ut te homini & optimo, & grato dediſſe beneficium cognoſcas, qui præſto fueris amico meo.* Sin *autem non præſtiteris; ego tamen id ipſum non præſtaturum eſſe te, ante quam accidat, poſſe fieri non exiſtimabo.* Vale.

XIII. *kalen.* Decemb. MIIID. Ferraria.

VENETIAS.

P. B. *Tryphoni Gabrieli* S. P. D.

MANE *conſcribenti mihi Aſulanos meos; in quibus matutinæ operæ multum inſumo, & fere omnes horas antelucanas; redditæ ſunt abs te litteræ: quibus ſum magnopere delectatus:* Nam *cum ex ijs, & recte tibi eſſe; & mandata te mea confeciſſe omnia cognoui; tum ex ubertate orationis tuæ, atque facundia,*

facūdia, magnam acceſsionem abs te factam eſſe uideo, in ſtudijs litterarum, & ſtilo inſtituendo: quo uno, quid mihi eſſe poteſt iocūdius? Noſti enim quāti faciam mores illos ſuauiſsimos tuos: quibus cū doctrinam adiunxeris (quod quidem ipſum iam facis); nihil erit prorſus a me poſtea, cum hac uoluptate conferendum. Itaque perge mi Trypho: animiq; tui leniſsimum temperamentum, acutiſsimumq; illud ingenij tui acumen exorna, quantum potes, litterarum, & doctrinæ ſplendoribus: Quæ res te, non amicis modo tuis cariorem facere; ſed etiam illuſtrare apud omnes gentes poterit. Sed hæc tu fortaſſe melius intelligis, quàm ego. Itaque, uenio ad reliquas partes epiſtolæ tuæ. Gratum eſt mihi, quod ſcribis amantiſſimum eſſe mei, Ludouicum Capellum tuum: qui quidem, in tam perditis moribus noſtræ iuuentutis, elegantem adoleſcentem, & probum, pene pro miraculo duco. Itaque, amatur iam is a me profecto, non minus quàm ab illo ego. Quod conſulis, ut dolori meo adhibeam modum, & ualetudini, animiq; tranquillitati ſeruiam; facerē equidem ſi poſſem, præſertim, hortante & monente te: ſed profecto non poſſum: reuoluor enim eodem ſingulis horarum punctis; & quid amiſerim cogito. Noſti autem certe ipſe uulnus meum, quàm adactum ſit, ut uix mihi uideatur coire unquam, & ſanari poſſe. An ignoras, maximorū dolorum unam eſſe ſanationem, in mora? quam quidem ad rem, ſi quid afferre auxilij ulla res alia poteſt; ij ſunt conuictus, & quotidianæ conſuetudines amicorum.

rum. Nos *autem poſtea quam diſceßimus abs te, neminem unum habuimus, quo paulo familiarius uteremur.* Quod *ſi tu affuiſſes; non uereor, ne abs te magnopere fuiſſemus adiuti, multumq; detractum iam eſſet, de noſtri doloris magnitudine.* Quare, *ſi me amas, aduola: aut ſi id facere non potes; ueni ſaltem ad nos, de* Quæſtura Veronenſi *fratris tui; quã, initurum eſſe illum propediem exiſtimo, ex deßignationis coniectura.* Vale.

Tertio Idus Decembr. MIIID. Ferraria.

VENETIAS.

P. B. *Tryphoni* Gabrieli S. P. D.

ET *ſi incredibilem cepi uoluptatem, ex eo, quod mihi ſignificaſti de confectione* Sacerdotij *tui; quod quidem, uel ex ijs litteris, quibus ad tuas reſpondebam, cognoſcere potuiſti, uel certe, facilius ex amoris mei erga te magnitudine metiri; tamen illud meũ gaudium, ualde imminuit intermißio litterarũ tuarum, quæ poſt eum diem eſt ſubſequuta.* Nam *cũ me, non tam præſentia mouerent, quàm ea quæ putabam fore; hoc eſt, cum mihi, non maiorem lætitiam attuliſſet ipſa rei abſolutio, quam caperem ex eo, quod cogitabam, qualis poſthac tuæ uitæ ratio eſſet futura, quod tuum otium, quæ ſtudia, qui dies; neque ſolum gauderem tua cauſa, ſed (ut uerum fatear) etiã mea: ſperabam enim me aliquando, totos dies tecum uicturum; itaq; in partem me tuorum bonorũ conijciebam;*

ciebam; De ijs rebus omnibus, cum tu ad me nihil poſtea ſcripſeris; quaſi mare uentis ceſſantibus; ſic illa redundantia uoluptatis meæ paulatim reſedit. In quo quanta tua culpa ſit, ipſe uideris: quanquã quidem, non tam tibi excitanda mea lætitia fuerat, quàm plane etiam ſuſtinenda. Illud autem te rogo; ne patiaris in hac ignoratione tui diutius me eſſe: & ſiue habes aliquid noui, quod me uelle ſcire intelligis, ſiue nõ habes; id ipſum ſcribito, nihil eſſe quod ſcribas. Demum quid agas, ubi ſis, quid cogites; ſi me amas, & te amari ſcis; fac me quam primum certiorẽ. Ego de meis cogitationibus; quas tibi tam ſemper eſſe notas uolui, quàm eſſent mihi; nihil ſtatutũ habeo, præter ea quæ ſcis: puto autem te ſcire, me maxime cupere, atque in ea cura eſſe noctes & dies; ut aliquãdo liberum tempus nanciſcar, in noſtra ſtudia incumbendi. Aſulani mei plane dormiunt: quod ferrem facilius, ſi minus abs te probarentur. Nam nunc quidem, partim me ſibi negocia domeſtica depoſcunt, partim detinent ſtudia dialecticæ diſciplinæ; ut tempus, quo me ad tertia conuertam, non ſuperet. De Aurelio quid ſit, uehementer aueo ſcire. Vale. Ferraria. kalen. Martijs. MID.

VENETIAS.

P. B. *Marco Antonio Sabellico* S. P. D.

OPERAM, *quam a me exigebas; procuratori tuo præſtandi locus non fuit: is enim ante, quam mihi*

mihi tuas litteras redderet, Herculem Ducem *allo-quutus,rem confecerat.* Ego *autem, cum illum iuuiſ-ſem libenter nunc, tuo rogatu, ſi me præmonuiſſet; tum omnia, quæ ad tuam dignitatem pertineant, in quibus tibi eſſe uſui poßit,cura,ſtudium,diligentiaq́; mea, facturus omni tempore ſum, multo libẽtißime, etiam ſi me non roges.* Nam; *in quo operam meam melius poſiturum me confidam, quàm in hominis do-ctißimi, eloquentißimi, optime de rep. meriti,mihi certe amicißimi dignitate, & tuenda, & augenda?* Itaque *ſic exiſtimes uelim; te neminem habere; de quo tibi omnia polliceri poßis æque,ac de me.* Reli-*quum eſt; ut de ſeptem hiſtoriarum enneadibus,quas nuper edidiſti, tibi gratuler & laboribus tuis; qui-bus uberrimum fructum propoſitum uideo, laudis & gloriæ ſempiternæ.* Vale.

Sexdecimo *kalen.* Maias. MIID. Ferraria.

PATAVIVM.

Bernardus Bembus, Petro Barotio Epiſcopo Patauino S. P. D.

PETO *a te; ne me putes obliuione tui, rarius ad te ſcribere, quàm ſim ſolitus.* Qui *enim fieri po-teſt; ut, (qui etiam illorum bene memini, quibus paulum debeo) tui,cui omnia debeo,mihi memoriam ſubripiat,aut tempus ullum, aut ullus caſus? Sed (ita me* Dij *ament) tam multa me negotia undiq;, tam crebræ undæ rerum, hoc in* Prodominatu, *propter*

eum

eum,qui nondum eferbuit, tumultum bellorum, circũſepiunt; ut plane mihi, neque punctum quidem ullum temporis uacuum a reip. muneribus concedatur. Cæterum, *quoniam mea multum intereſt, habere me rerum* Patauinarum *hiſtorias; te etiam atque etiã rogo; ut, ſi tu eas habes; des* Vanotio *meo mihi mittendas: ſi non habes, & ſcis ubi ſint; mandes alicui tuorum, ut mihi eas quærat tantiſper, quoad perlegam*. Hoc *mihi gratius facere nihil potes.* Vale. Quarto Non. Febr. M I I D. Ferraria.

PATAVIVM.

Bernardus Bembus, *Petro Barotio Epiſcopo Patauino* S. P. D.

ACCEPI *epiſtolam abs te, tua manu ſcriptam: in qua mihi humaniſsime reſpondes, & (qua es pietate in tuos) etiam diligentiſsime, ad ea, quæ ſcripſi tibi, de rerum* Patauinarum *hiſtorijs*. Itaque, *tibi gratias ago ea de re*: Video *enim te, maiorẽ curam adhibuiſſe, ut mihi ſatisfieret; quàm, quem ego ad te hac de re miſeram,* Vanotium *meum. Sed, quoniam, quoad domi ſim, expectare me, nimis longum eſt; ſtatui petere, & a Muſſatis, & a Galeatijs eos annales, quos tu mihi, eſſe apud illos ſcribis. Spero fore; ut mihi eos neutri recuſent dare*: In *quo ſi aſſequar, quod cupio; abs te accepiſſe me eos libros exiſtimabo: ſi non aſſequar; ego tamen nihilo tibi minus debebo*. Quod *ais de* Leoniceno; *ſcito eum habere*

bere in manibus opus; idq́; tibi explicatum, ac perfectum propediem miſſurum; neq; quicquam aliud interea conſcripturum. Vale.
Decimotertio *Kalen. Martias.* MIID. *Ferraria.*

FERRARIAM.
P. B. *Alberto* Pio S. P. D.

QVIA *tibi non eſt obſcurum, quantæ me occupationes diſtinuerint per hos dies; peto a te, ne me accuſes, ſi cum reſpirandi cauſa, tum, ut ad Ariſtotelem meum me reciperem, a quo me meæ ſollicitudines abſtraxerunt; & te, & urbem reliqui. Nã cum iſtic mihi, ut ſcis; tecum enim ſum queſtus; impẽdere, hoc tempore, meis ſtudijs quantam uellem operam, non liceret; ſtatui tam diu hic eſſe, quantum ſufficeret, ad præteritorum dierum iacturam ſarciendã.* Itaque *abero, quoad tu uoles: modo non hanc etiã mihi quietem interpellet noſter* Dux; *quem audio hic propediem affuturum.* Vale.
Quarto Non. Aug. MIID. *De pulchri ſpeculi uilla* Herculeiana.

FERRARIAM.
P. B. *Alberto* Pio *Carpi* Domino S. P. D.

VENI *in* Nonianum *poſtridie eius diei, quõ iſtinc profectus ſum: quæ mihi uilla ſane uiſa eſt, expectare aduentum meum; ita me ſuſcepit hilariter.*

Ego autem, qui hoc diuerſoriolo diu carueram; uix poſſum dicere, quàm eo ſum delectatus. Primus acceſſus in hortulos eſt factus: deinde ad Pluuici ripam, populorumq; umbras illas, Bembi patris mei; quas mihi dixiſti uelle inuiſere te. Is me angulus ſemper magnopere delectat: ſed omnino neſcio quo pacto, & fortaſſe noſtra culpa, qui abfuimus; (nam uillici nolo dicere; ij enim homines umbrarum elegantiæ non fauent) multum decoris amiſit, multum uenuſtatis; ut quaſi me pigeat in eo libro, quem de Aetna conſcripſi, tam multa uerba feciſſe de illo loco. Sed tu ſi ueneris, una, ei & dialogo conſulemus. Nam quia eo in ſtatu res eſt; ut ſi murus iaciatur, magna amœnitas arboribus & ripæ uideatur acceſſura; deliberare nihil audeo ſine te; qui non ſolum uillas, ſed etiam caſtella ædificas. Contuli demum me ad bibliothecam: In qua cum eſſem heri, uenit in manus mihi, uernaculum carmen meum; quod feceram, hoc ipſo in loco, ante, quam in Siciliã proficiſcerer; ut me ipſum, atque amicum quendam meum, ad bene uiuendi officia, & capeſcendarum uirtutum ſtudium, quaſi dormientes excitarem. Id ego cum auidiuſcule percurriſſem; uti fit, in eorum ſcriptorum recenſione, quæ diu, quaſi ab eorum memoria receſſerimus, neglecta iacuere; Cepi ex ea lectione, plus etiam uoluptatis, quam putaram. Itaq; cum mihi non diſplicuiſſent; ſtatui eos uerſus ad te mittere: cum, ut haberes quaſi primitias huius fundi, tum ut ſcires, non ſolum amatoria nos huiuſcemodi carminibus; ſed

etiam

etiam, quod ad mores, & philoſophiam tuam illam faciat, ſolere concinere. Cæterum pluuiæ nos intra uillam tenent: quibus tamen puto Nonianum Iouem uelle meis ſtudijs ſuffragari: nam omnino præter ſcribendi aut legendi, nulli mihi negotio reliquit locum: quod quidem non moleſte ferrem, niſi mihi etiam amœniores meas omnes ambulatiunculas ſuſtuliſſet. Tu uale: & iam ad nos, ut pollicitus es, cogita. Ego te uehementer expecto.

XII kalen. Sept. MIID. Ex Noniano.

BONONIAM.

P. B. Gabrieli Fanenſi S. P. D.

QVANQVAM nihil mihi potuit accidere minus expectatum, quàm id, quod proxime intellexi, mei uidendi cauſa te Ferrariæ fuiſſe ijs diebus; tamen ea res mihi ſummam uoluptatem attuliſſet, ſi affuiſſem. Non enim uereor, ne te, uel excipiendo, uel audiendo, uel percunctando, mihi ipſe ſatisfeciſſem. Nũc autẽ,cũ tãtum itineris abs te ſit fruſtra ſuſceptum, ut me conuenires; non poſſum non dolere uehementer; ea me ab urbe,in qua totum annum cõfeci, hoc tempore abfuiſſe; quo me maxime adeſſe oportebat. Sed me duæ res conſolantur; una, quod te audio, Bembum patrem meum ſalutauiſſe humaniſsimis uerbis: itaq;,non omnino tu caruiſſe me potes, qui illum habueris: altera quod breui te (ut ſpero) uidebo. Neq; enim tam ſum frigeſcens in te

amando; ut quod abs te factum eſſe uideo, ut mecum eſſes; me idem facere pigeat, propter eam ipſam cauſam, cum te uidendi & amplectendi, tum ut parem tibi gratiam referam, huius tui tam inſignis, uel officij erga me, uel laboris. Vale.

Prid. Id. Sep. MIID. Patauio.

ROMAM.

P. B. *Gabrieli Fanenſi* S. P. D.

MAGNO *gaudio affectus ſum, ex eo, quod nobis hodie allatum eſt, bene mane;* Iulianum *Cardinalem tuum,* Dijs, *hominibuſq; approbantibus,* Pontificem Maximum *eſſe creatum.* Quid *enim mihi contingere optabilius potuiſſet; quàm eum uirum; quẽ plurimis, maximiſq; de cauſis, noſtra quidem ſemper ciuitas, miro ſtudio eſt proſequuta;* Bembus *uero pater meus, uiginti iam annos coluit obſeruantiſsime, domi, ac foris; ego autem in eo amando, quaſi quandam legẽ mihi a parente traditam, ſanctiſsime ſemper ueneratus ſum; ſummo rerum imperio eſſe potitum?* Itaque, *mihi hoc credas uelim, eo nuntio audito, mirifice ſum lætatus: uiſumq; mihi eſt, hac una poſtulatione a* Dijs *immortalibus impetrata, de ipſorum uoluntate erga nos, quam abalienatam ſumus per decennium experti, bene in poſterum, eſſe ſperandum.* Igitur *primum tibi, uti debeo gratulor.* Nã, *quod illi ab ineunte ætate; chariſsimus ſemper fuiſti, propterea quod, cum plurimis tuis uirtutibus,*

atque illuſtri morum elegantia, ſummum tuum in illum ſtudium, ſumma officia coniuncta extiterunt; ſpero fore, ut breui tempore, uberes, atque ampliſſimos fructus percipias, fidei, & charitatis tuæ. Deinde *ciuibus, reiq; meæ publicæ gratulor: quæ profecto, nunquam hunc diem uidere, tanto ardore animorum, cupiuiſſet; niſi exiſtimauiſſet hunc ipſum diẽ, cum ſuis, tum* Italiæ *labentibus rebus, quieti & uoluptati futurum.* Poſtremo *(ut de me ipſo loquar) mihi, etiam atque etiam gaudeo:* Non *enim uereor, ne id, quod mihi maximum erat in uotis, urbs ipſa* Roma, *quæ prope omnem iam ueteris dignitatis ſuccum, atque colorem amiſerat; illo uiro ad eam regẽdam admiſſo, breui tempore ſit, ornamenta ſua omnia, ſplendoremq; priſtinum recuperatura.* In *quo illud me delectat; quod hæc quidem omnia, multo ante quam fierent, quaſi ex aliqua ſpecula præuiderim futura, etiam carminibus inſerui, quorum exemplum habebis cum his litteris.* Nunc *quot, quantasq; cauſas gratulandi habuerim, uides.* Sed *quoniam pro eo, quantum debeo, non ſatis mihi uideor poſſe ullis litteris, teſtatam tibi facere magnitudinem lætitiæ meæ; dabo operam, ut te uidere, atque amplecti quam primum poſſim.* Interim *te, etiam atq; etiam rogo; ut ſanctiſſimis tui* Pontificis *maximi pedibus, meo, &* Bernardi *patris mei nomine, dare oſculum ne grauere.* De *quo nihil ſcribam longius; ſpero enim ipſum, non ſolum ſuam, ſed etiam reip. uoluptatem, ex iſta declaratione perceptam, præſenri il-*

li propediem allaturum: Cippicum Epiſcopum Famauguſtanum, & Petrum Paulum equitem Hieroſolymitanum, plurima ſalute uelim impertias meis uerbis. Quirinus te meus ſalutat; tibiq́; gratulatur. Vale. Tertio Nonas Decembr. M D I I I. *Venetijs.*

ROMAM.

P. B. *Gabrieli Fanenſi* S. P. D.

CVM, *Epiſcopatum Vrbinatium tuis prioribus dignitatibus acceßiſſe gaudeo; tum illud imprimis lætor, te, ab epiſtolis Pontifici maximo eſſe factum, uel, a conſilijs potius, atque ab animo ipſo. Nam qui iſtinc ueniunt: ita prope omnes loquuntur; unum te eſſe, quem ille mirifice diligat, & cui omnia ſumma, maxime deferat, quemque appellet familiarißime, ſummaq́; cum dignitate. Itaque tibi, ut debeo, hoc eſt uehementer, gratulor; neque iam minus propter ea, quæ euentura ſunt, quàm propter illa, quæ acciderunt. Ita enim diuino ac uaticinor; breui fore; cum te, longe in altiori, longeq́; illuſtriori dignitatis gradu, quàm nunc es, poſitum conſtitutumq́; uidebo. Quanquam quidem eo in genere nihil iam poteſt tibi, uel tam amplum contingere, quod non tuis uirtutibus anguſtius; uel tam cito, quod non expectatione mea ſerius ſit futurum. Quirinus meus multa te ſalute impertit; optatq́; tibi omnia proſpere, fauſte, feliciter euenire. Angelus*

Gabriel,

Gabriel, affinis tuus, per multos iam dies abeſt in Oppidulis amœniſsimis ſuis Auiano, Pauliano, Georgiano. Apud nos omnia recte. Pater etiam tibi gratulatur. Vale. XII *kalen. Maias* MIID. *Venetijs.*

ROMAM.

P. B. *Gabrieli Epiſcopo, Vrbinatium Cardinali deſignato* S. P. D.

ETSI *mihi nunquam dubium fuit, quin te Põtifex Maximus, pro tuis innumerabilibus in ſe meritis, ac totius uitæ ratione, Cardinalem eſſet facturus: omnibus tamen nuntijs, qui afferri nobis hoc tempore potuiſſent, longe gratior & iocundior is fuit, qui eſt heri ea de re ad Senatum perlatus; incredibiliq́; lætitia ſum affectus, cum id mihi nuntiatum eſt. Nam quoniam pro mea in te obſeruantia ac pietate, tuorumq́; in me officiorum magnitudine ſummopere optabam uidere illum diem; cũ tibi eſſet tua cõtinẽtia, tua doctrina, tuis ſtudijs, tuis laboribus, tua uirtute, dignus locus conſtitutus: plane quieſcere animo non poteram, uſque dum tibi is contigiſſet. Qui quidem quia cõtigit; tibi ego id, quod uere facere poſſum, etiam libentiſsime gratulor: deq́; hac tã illuſtri tuæ dignitatis acceſsione tantam uoluptatem capio; quãtam profecto uel nullus, uel omnino pauci. Caue enim putes, ex meo memoriæ ſenſu excidiſſe, qua me ſemper humanitate ſis complexus: quo etiã*

uultu, Romæ, *ante hoc triennium ſuſceperis; quibus officijs, quamq; illuſtri, amoris erga me tui ſignificatione fueris proſequutus.* Nam,*quæ hac æſtate feciſti; qua patrem meum charitate, quo ſtudio; qua liberalitate me, qua* Paulum Decanalem *meum tractaueris; tam ſunt recentia; ut ne recordatione quidem putem egere.*Itaque,*ut mediocriter dicam, quod ſentio; ſum plane unus ex ijs; quibus tuæ res ſecundæ omnes iocundiſsimæ ſunt, atque ita, ut nulli magis.* Accedit *ad hoc; ut etiam tum populi* Ro. *tum Collegij ueſtri cauſa gaudeam: quibus cum præclariſsime actum puto; quod te uirum ea ſcientia, ijs moribus præditum,alteri habere ſuarum rerum prope defenſorem contigerit, alteri ſenſibus in rep. ſocium.* Quamobrem, DEOS oro; *ut tibi iſtam dignitatem ita fortunent, ut ad illam ipſam, quæ omnium dignitatum longe ampliſsima eſt, adeundi tibi ſit gradus: quod quidem, non modo aliquando, ſed etiam plane breui confido fore.* Bembus *etiam pater, tibi de eo magnopere gratulatur: qui quoniam eſt ipſe* Decemuir (*noſtri autē morem noſtræ reip.) idcirco ad te non ſcribit. Sed habes hominem, proſperis rerum tuarum euentis omnibus hilarem, non ſolū quia te mirifice diligit; ſed etiam, quia tibi multum debet.* Vale. Id.Decemb. MDV. *Venetijs.*

ROMAM.

P. B. Gabrieli Cardinali Vrbinatium, Epiſcopo S. P. D.

LITTERAS *tuas, humaniſsime prudentiſſimeq́; ſcriptas, ad eas meas litteras; quibus te Cardinalem factum ſalutabam, tibiq́; gratulabar; mihi ab* Hieronymo Lippomano *redditas,* Leonardus *Lauredanus, reip. noſtræ princeps, legit, non illas quidem per interpretem, aut ea tantum parte, qua tu de illo agis; ſed plane totas, miraq́; cum uoluptate.* Nam, *cum illum heri, factis comitijs, deductum domum, tuis uerbis ſalutauiſſem, dixiſſemq́; ei, me habere litteras abs te; popoſcit eas ipſe litteras; ſingulaq́; uerba, clara uoce pronuntians, cum ſtili elegantia plurimum, tum multo etiam magis, ſententiarum grauitate delectatus, te quidem in cœlum multis laudibus extulit; rem uero pub.* Romanam, *etiam beatiſſimam dixit ſibi uiſum iri, ſi tui ſimiles, ea dignitate, habere illi cæteros contigiſſet. Quid? quæris; nihil potuit ad tuam dignitatem accumulatius, nihil illuſtrius.* Itaque *ille, cum iam omnes, qui aderant, in tui admirationem conuertiſſet, poſtremo ad me reſpiciens,* Tu *uero inquit, quàm libenter impertitam mihi abs te,* Cardinalis *tui ſalutationem acceperim, litteraſq́; ipſas legerim, illi denuntiato; deq́; mea in illum propenſiſsima uoluntate ſcribito, quæ uidiſti.* Hoc *ego illius ſermone, uehementer ſum delectatus.*

lectatus. Nam quæ ipſe de te ſentio, quæque mihi de tuis uirtutibus perſpectiſsima ſunt; ea ſummopere gaudeo eſſe, etiam cæteris omnibus, atque imprimis maximo, & clariſsimo cuiq; cognitiſsima. Quod ais, expectare te conſilium meum, debeas ne ad illum ſcribere; ego uero non committam, ut mihi tritum illud obijciatur. Sus Mineruam. Nihil eſt enim; quod non tu multo melius, pro tua ſapientia diſpicias; quàm ego; ſed ſi ſcripſeris; non uereor, quin illi gratiſsimæ tuæ litteræ ſint futuræ. Quod autem iſta dignitate, uitam tibi difficiliorem factam putas; ſentio me hercule ita, ut ſcribis, eſſe: modo quid plane deceat, expendatur: eaq; uehementer probo; quæ tu in hanc ſententiam, multa prudentiſsime ſapientiſsimeq; collegiſti: placet mihi Pythagoras mirum in modũ ὃς, κυάμου ποτὲ χεῖρας ἀπέσχ᾽ ἀνιόντος ἔδεσθαι. *Quanquam ſcio multo plures inueniri; quibus illud magis probatur* αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων. *Sed de eo tu uideris. Mihi autem illud iocundiſsimum fuit; quod ais neſcire te, de iſta tuæ dignitatis acceſsione, tibi ne ipſe gratulari debeam, an tu mihi: qui quidem & caream illis difficultatibus, quas ſecum ea dignitas affert; & te habeam mihi amiciſsimum, quiq; auctus ſis, non multo mehercule, tibi ipſi plus, quàm mihi. In quo quidem uideo te, ab humanitate illa tua priſtina non diſcedere: quod plane lætor, eoq; magis, quo minus multi ſunt, qui ſæcundis rerum ſuarum ſucceſsibus non efferantur. Idq; cum uehementer gaudeo;*

ter gaudeo; tum tibi ingentes gratias ago; quod me non modo de tua memoria tanto nomine & dignitate auctus non abieceris; Sed etiam, tam inſigni tui erga me amoris, & beneuolentiæ ſignificatione proſequare: quanquam tu id quidem ſemper feciſti: ſed profecto omnia officia, & ſtudia in nos, quò ab illuſtriori loco proficiſcuntur; eo gratiora nobis ſunt & iocundiora. Quamobrem magna lætitia ſum affectus ex tuis litteris. Angelum Gabrielem, affinem tuum, propter ſoceri ſui mortem, in Pauliano detentum, ſcito a nobis, tres iam menſes deſiderari. Vale. XI *kalen.* Febr. MDV. *Venetijs.*

ASTAM.

P. B. *Placidio Amerino* S. P. D.

BREVES *tuas quidē, ſed ſuaues accipio litteras. Itaque ualde te amo; quod in tam magnis occupationibus tuis, amoris erga te mei, & noſtræ neceſſitudinis memoriæ des locum. Quanquam ſane, facio iſtud crebro ipſe quoque de te: neque tibi concedo: mihi enim, quotidie ante oculos, ſatis tu quidem proprie, familiariterq; uerſaris. Sed quia minus multos habeo, qui iſtuc proficiſcantur; minus ſæpe ad te ſcribo, quam plane ſcriberem; ſi haberem. Quod ais te memorem eſſe libertatis per me tibi reſtitutæ; facis mi Placidi nihil nouū, qui mihi animi magni tui ſtudium erga me, liberalitatemq; pronuntias. Sed omnino mirifice lætor, tantum tibi uideri factum meum,*

quantum

quantum profecto nunquam eſſet, niſi tu illud malles, ex tua humanitate, quam ex mea opera metiri. Saluebis a patre meo, & matre, & fratre, et tuo Cola; quibus de ſingulis egiſti mecum per litteras diligenter, ut illis ſalutem nuntiarem. Tu uero iam nimis otio abundas; quem tamen ſcio amore in primis, ſolere abundare, maximeq; in me & meos. Ego abs te peto; ut ſi quando in Cippicum incides, ueterem perneceſſarium patris mei, aut ſi ad eum ſcribes, quod te ſæpe facere exiſtimo: dicas illi multam ſalutem meis uerbis. Vale. Id. April. MID. Ferraria.

IN ALLOBROGAS.

Cola Siculus, Placidio Amerino S.P.D.

EGO uero Placidi, maximas tibi gratias ago: quod in tuis, ad Bembum litteris, ſemper aliquid de me. In quo quidem, me etiam relaturum exiſtimaui; ſi tibi homini Romano, & nihil fere inter iſtas gentes, niſi barbarum audienti, ipſe aliquid latinũ miſero. Habebis igitur cum his litteris, uerſus quoſdam noſtrates, ſatis doctos illos quidem: ſed laſciuia plenos, atque etiam in ipſa pagina prurientes. Quos non mitterem; niſi tu Gallis præeſſes; qui ſi nondum Latium exuiſti, non feres a Gallis iniuriam in bene maſculos fieri. Eos putant quidam eſſe ueteres. Sed tu id iudicabis, & mihi reſcribes. Vale.
Idibus Aprilibus. MID. Ferraria.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM FAMILIARIVM.

LIBER TERTIVS.

PATAVIVM.

P. B. Valerio Superchio S. P. D.

MIRIFICE *delectatus ſum ea tua oratione, quam ad me miſeras, de laudibus Aſtronomiæ: Quam quidem & ſi ſciebam mihi ſummopere placituram; quia tu eam confeceras, cuius e manibus nihil poteſt effluere non egregium, aut etiam non præclarum: tamen ita exiſtimes uelim, hoc uno tuo opere eam ipſam meam de te eximiam expectationem fuiſſe ſuperatam. Quid? quæris. Nihil legi unquam libentius: omnia mihi maxima, minima, probantur maiorem in modum. Non puto te expectare; ut de ſingulis huius libri partibus, tibi ſignificem quid ſentiam: cũ & ipſe de toto ſic exiſtimem, nullam eſſe ſentẽtiam, aut etiam nullum uerbum non ex arte poſitum, non decenter, non ſuo loco; & tute ipſe ſis conſcius; quanto in uno quoque membro atque articulo huius tui quaſi ſigni cælando & percutiendo, uel ingenij poſueris, uel laboris: Vt non modo ſuperuacaneum*

uideatur expectare te a me, ſed etiam me tibi ſcribere iudicium meum. Nã hoc ipſum quod nunc ſcribo de toto corpore, probari a me omnia uehementer; non mehercule tam facio teſtificandæ tibi meæ ſententiæ cauſa, quàm plane etiam uoluptatis. Quia enim ualde te amo; omnia tua & facta & ſcripta, quæ tuam dignitatem exaugeant, tam mihi ſunt iocunda fere, quàm ſi amplificarent meam. Itaq; cum tua probo, præſertim tibi; uideor me ipſum mihi meum gaudium, non tibi meum iudicium denuntiare. Leonicenus & Fauentius; quibus quidem ſtatim detuli tuo nomine librum tuum; tibi apud me gratias egerunt, quod uolueris ſibi eſſe cognitam iſtam præſtantiam ingenij tui. Quorum alter tibi etiam per litteras gratulatur. Vale.

Decimo kalen. Iunias. M I D. Ferraria.

VENETIAS.

P. B. Valerio Superchio S. P D.

VERSICVLI tui me magnopere delectarunt, quos de Pauli Danduli morte confeciſti: in quibus quidem belle omnia; ſed illud imprimis; quod cum egregij poëtæ partis complexus ſis, a medicorũ præceptis non recedis. Itaque te plane uideo unis ſcriptis duas Apollinis artes aſſequutum, uel potius treis. ſiquidem ad eos uerſus cõficiendos lyram etiam adhibuiſti: quod mihi quidem ſit ueriſimile: nihil eſt enim ad commouendos animos aptius. Te uero præ-

clare fidibus canere ſolitũ, uel ipſi parietes loquuntur. Quã ob rem recte tu quidẽ illos dies conſumpſiſti, quibus tibi per magiſtratũ ædibus exire nõ licuit. Nobis uero, quos iſtinc certiores noſtri fecerãt propter morbi contagionem ita te contineri; Dij boni, quàm permoleſtum id tempus fuit, quàm acerbum, quàm prope anno longius? Quàm nos etiam leuiter Danduli fatum commouit, dum animi de tua ſalute penderemus. Poſtea uero quàm cognouimus, nihil tibi ex contagione mali accidiſſe; tum demum optimi ac clariſsimi adoleſcentis mortem animo reputantes eo dolore affecti fuimus, ut uix lachrimis inueniremus modum. Ita ne in florentiſsima orbis terrarum urbe, atque patria, perilluſtri familia, optimis parentibus genitum, omnibus bonis artibus eruditum, ſuauiſsimis moribus præditum adoleſcentem, ſummo ingenio tum, cum florere inciperet, carere omnino rebus humanis æquum atque decens fuit? Sed quid agas? Deorum hæc æſtimatione gubernantur. Quæ; quoniam nullum in eo noſtrum peccatum eſt; æquo nobis animo ſunt ferenda: ne tanquam mali & imbecilles philoſophi, a fortibus atque conſtantibus irrideamur. Vale. XIIII. kalen. Mart. MDXI. Vrbino.

VENETIAS.

P. B. Valerio Superchio S. P. D.

LITTERIS ſuauiſsimis tuis mihi Patauij redditis,

redditis, cum illuc ad Bembum patrem meum ex carbunculo laborantem ueniſſem, ideo breuiter reſpondebo. quod ex Nicolao Teupulo & Paulo Decanali utriusque noſtrum amantiſſimis, qui mecum unum diem fuerunt, puto te intellexiſſe, quo in ſtatu res noſtræ eſſent: quibus de rebus te ualde ſollicitum uideo: quod quidem non miror. Scio enim, tu quantum me ames; quantæq; tibi curæ ſit, ne mea hæc peregrinatio, quam tu neque probare auſus fuiſti; neque plane improbare; noſtris hominibus parum conſulte ſuſcepta fuiſſe uideatur: In quo ſcito, non modo non pœnitere me mei conſilij atque facti; ſed plane etiam gaudere, atque ex ea re maiorem in dies uoluptatem capere. Itaque uolo te cum de me bonā ſpem alere; tum putare, cum me audis in litterarum ſtudijs magno ac pingui otio frui; non eſſe oblitum, quid tu mihi potiſſimum hoc tempore cogitandum eſſe duxiſti. Sed hæc hactenus. De tuo in patris mei curanda ualitudine ſtudio, quid tibi agam gratias? quas neque tu exigis; neque ego ſatis idoneas habeo pro tuis maximis officijs; quæ uoluntatem in eo meā exæquare ullo modo poſſint. Sed tamen ago, eoq; maiores atque iuſtiores; quod te intellexi ex illius ualetudine æque ſuſpenſum fuiſſe; ac quēquam meorum. De Patauinis medicis nihil eſt ſane deſideratum: omnia enim prope diuinæ curationis officia diligentiſſime præſtiterunt. Itaque cum patri adfuiſſem octo continuos dies, eo iam conualeſcente Patauio diſceſſi, equidem non ſine lachrimis. Dij mihi illum

ſeruent,

ſeruent, patrem optimum & ſuauiſſimum, & mihi mea uita chariorem. Puto nunc ei recte eſſe. *Noſtri* Principes *te ſalutant.* Vale.

VI *kalen.* Decemb. MDVI. *Vrbino.*

VENETIAS.

P. B. *Valerio Superchio* S. P. D.

DVABVS *epiſtolis tuis prope eodem exemplo datis; ne mea manu, neue longioribus codicillis reſpondeam, pituita impedior, non illa quidem tam moleſta, ut ſcribendi mihi eripiat facultatem: Sed utor ueſtris legibus; qui ægritudinibus res contrarias adhibetis.* Nam *quoniam ex aſſidua cum lectione, tum ſcriptione laceſſitam mihi illam certo ſcio; a calamo atque libris quieſcendum mihi eſſe duxi, ut ualerem.* Itaque *omnem prorſus & ſcribendi & legendi operam abieceram.* Venio *igitur ad tuas literas.* Quod *gaudes meam ſpem ea conſequẽdi, quæ me ut uos relinquerem adduxerunt, maiorem in dies fieri; eſt mihi quidem gratum. Sed tum uolam gaudere te; cum plane aliquid erimus conſequuti.* Qua *in re mihi quidem ſapere* Quirinus *noſter uidetur; qui nihil mihi gratulatur de ſpe.* Nouit *enim homo mirus, & cũ antea domi philoſophus, tum peregre nuper multarum rerum ſcientiã adeptus; quàm nos ſæpe temere illa detineat, quanq; fallax atque incerta ſit* Dea. Quod *abſentiam meam tam moleſte fers; in eo tibi nihil concedo; ut tu plus eam ob rem mo-*

leſtiæ capias, quàm ego angor, quia te careo, qui mihi unus ſemper fuiſti iocundiſsimus. Quanquam etiam eo deteriore ſum conditione, quàm tu, atque fato: quod uobis omnibus uno tẽpore careo te, Quirino, Gabrielibus, Teupolis, Iuſtiniano, Saorniano, Decanali meo; quibus ſingulis nihil mihi eſt in uita charius, nihil iocundius. Tu autem me uno cum cares; potes iſtam moleſtiam, ſi qua eſt, reliquorum tuorum omnium præſentia facillime conſolari. Quod autem me ad negotia hortaris; uideo te cum amantiſsime, tum etiam prudentiſsime facere: itaque utar conſilijs tuis; daboq; operam, ut mihi ipſe non deſim. Tuas litteras miſi Romam, per tabellarium noſtrum: ſcripſiq; ipſe, ut uolebas. Sed tempora quæ ſint, uides. De Lippo, ecquem tu hominem ineptiorem unquam uidiſti? ecquem etiam improbiorem? Sed abeat modo ille, de quo tantum confidit; ut putet etiam noceri ſibi non poſſe. Dabit certe pœnas ſtultitiæ ſuæ. Reſcripſi ad omnia. Dux Eliſabeta ualde tuis litteris delectata te mirifice diligit; itémque Emilia: quarum tibi uerbis impertio multam ſalutem. Vale cum meo Aurelio, & mea Commatre, & puellulis lepidiſsimis tuis.

III Non. Decemb. MDVI. Vrbino.

TAVRISVM.

P. B. Ioanni Aurelio S. P. D.

HERI cũ Franciſcus Lignaminius homo multæ philoſo-

tæ philoſophiæ, atque idem amantißimus tui mihi nuntiauiſſet, ſe iſtuc ad ſuos perendie reuerſurum; atque interea in tui ſermonem incidiſſemus; dixi ei uelle me aliquid ad te litterarum dare. Is *a me poſtea ſic diſceßit, ut diceret ſe poſtridie rediturum.* Itaq; *hodie cum rediſſet; hæc dictaui properās ipſo præſente. Quanquam ſane nihil fere habebam nunc potißimum; quod quidem ſcriberem ad te; niſi illud, quod ſemper habeo; auere me ſcilicet uel tuas litteras legere; uel omnino ſcire quid agas, quid cogites; ut te oblectes in tuis ſtudijs, hoc eſt Muſarum & philoſophiæ: quarum rerum omnium ignoratio diu me tenuit, non ſine tua magna mehercule culpa, ut mihi quidem uidetur. Qui cum mihi receperis te iam de prima initione prodominatus patris mei nos inuiſurum; non modo adhuc non inuiſeris (quanquā is quidem iam omne tempus iuſti muneris prætergreſſus nunc, tanquam alterum prodominatum gerit) Sed neque abs te quidem litteras acceperim hoc biennio toto plures, quàm unas aut alteras, aut ſummum: ſed quid dico aut? certe plures non fuere. Quod ſi me accuſabis eodem crimine; ita tibi reſpondebo, ideo me ſcripſiſſe rarius; quia te putabam ad nos uenturum. Sed de litteris hactenus.* No*ſtra ſtudia ſatis ex ſententia; modo nobis otij tātum eſſet, quantum uellemus: Sed profecto erit; cū pater deceſſerit, quod quidem uideo propediem futurum.* Nam *hic annum etiam cogito eſſe. Siquid uoles amplius cognoſcere; petes ab ipſo* Lignami*nio: cui*

nio: cui niſi hanc epiſtolam eſſem daturus; hæc ipſa ſcriberē longioribus uerbis: Sed uereor ἀκαιρίαν, *Itaque nō tenebo hominem diutius*. Vale. XII *kalen. Iulias* MID. *Ferraria*.

P. B. *Vincentio Quirino* S. P. D.

VEHEMENTER *commouit me is nuntius; qui mihi mortem Antonij Quirini patrui tui pertulit, magnamq́; ex ea re moleſtiam doloremq́; percepi. Videbam enim mihi non id ſolum eſſe dolendum, quod erat omnibus nobis commune, qui hanc urbem incolimus; optimum ciuem, & magni ac præſtantis animi uirum ereptum eſſe reip. hoc tēpore, cum quidem maxime addi aliquid in tanta paucitate ad bonorum hominum numerum oportebat: Sed quia is fuit adhuc uitæ meæ curſus, ea ratio tuæ; ut etiam ante, quàm tu me uidiſſes, et ego te, ualde nos quidem utrique amauerimus inter nos; poſtea uero, quàm una fuimus, ego te in germani fratris habuerim loco, tu me quin eodem loco haberes, nunquam ſane dubitarim; ad eum dolorem, quē cum cæteris ſentiebam, facere non potui, quo minus illum adderem, quo afficerer, quia te angi præter cæteros exiſtimabam: qui quidem tuus dolor non dubito, quin ſit maximus atque acerbiſſimus*. Eum *enim hominem amiſiſti; qui tibi eſſe deuinctior una tantum conditione potuiſſet, ſi te genuiſſet; tui amantior, neque illa quidem conditione eſſe potuiſſet*. Ad

ſet. Ad hæc illud etiam accedebat, quo mihi augeri uidebatur mœror tuus: quod uerebar magnam partem otij tui, quod tu hortante patruo philoſophiæ ſtudijs impendebas, tibi cum illo eſſe ſublatam. Itaque plures cauſæ mihi ante oculos uerſabantur: quæ cum te quidem primo, pro tã duri caſus acerbitate, in luctum atque in lachrimas compuliſſent; me tamen etiam pro noſtra neceßitudine ſocium adderent doloris & mœroris tui. Verum poſtea, quàm in eã cogitationem ueni, nos ut homines eſſe natos recordarer; nihil eſſe in uita firmi, nihil certi, nihil ab homine alieni; tum illa ipſa, quæ tam immoderate feruntur; auferri puerum e ſinu matris acerbo interitu; auelli ex amplexu coniugis iuuenem; uirum florentem annis, florentem opibus, præripi ſurgenti familiæ, præripi ſuis; Tum illa quæ minus inuiſa ducimus; hominem miſerum egẽtem occumbere; ciuem defunctum reip. muneribus ſuorum humeris efferri ſenem; hæc, atque huius generis omnia nullum habere naturæ diſcrimen inter ſeſe; etiam oppida, atque urbes interire; Denique in illo ipſo, quem lugemus, decem aut quindecim annorum ſpatium eſſe id, quod tantopere nos moneret; quos ille ſi uixiſſet, ad eum uitæ ſpatium perueniſſet, in quo mori quempiam non eſt dolendum; Collegi pauliſper me, atque ſuſtinui in ipſo curſu doloris iam non tã quidem mea ſponte; quàm amoris erga te mei ſtimulis incitatum. Itaque cœpi ipſe mecũ ſic cogitare: Quid eſt, quod magnopere commouere debeat amici tui

animũ patrui interitus ægritudo? Porro nullius hominis deflenda mors eſt doctis atque philoſophis uiris; ne ſua ipſorum quidem: ſed neque illis profecto, qui docti atque philoſophi non ſunt. Nam *ſiue ſciunt ipſi, quæ hominum conditio ſit; ſane non eſt mors grauiter ferẽda illorum, qui ea lege nati ſunt, ut mori omnibus horis poſſent: ſiue ignorant; tamen id ipſum interire non eſt dolendum, quod quale ſit, neſciatur.* At dices, *ſua ipſe cauſa tangitur, ſuarum rerum iactura perturbatur:* Videt enim, *homo litterarum cupientiſſimus, ex morte patrui, magnam factam diminutionem, otij, & ſtudiorũ ſuorum.* Primum, *iam hoc quidem iniuſtum eſt, propinquorum atque amicorum interitum, noſtris cõmodis metiri; neque tam, quo ſuo, quàm, quo noſtro tempore mortem obierint, quærere.* Deinde *uideris tu quidem mihi, hac in re, non tam amici tui reflantem auram conqueri, quàm etiam uirtuti diffidere; qui non illa potius computas, quæ ueriſſime dicuntur; fortem & præſtantem uirum, præcipere fortunæ, non parere: quæ aduerſa caſus intulerit, ijs conſilio atque prudentia occurrere: niſi quis obſit* DEVS: *qui ſi obeſt; tanquam* Herculi, *ducendum ſe illi comparat, non trahendum: ex rerum neceſſitate, ſuam ſibi uoluntatem facit.* An tu *hæc oblitus fueras, atque huiuſmodi multa; quæ, a doctiſsimis uiris tradita, ſæpenumero perlegiſti? aut ignorare* Vincentium Quirinum *putas, hominem plane philoſophum, ac pereruditum?* Vide; *ne æque illi*

que illi moleſtum ſit, ſua te cauſa frangi doloribus, qui ipſe non frangatur; ac tibi turpe, te hæc nõ perſpicere. Quod ſi te iam non tam ea tangunt, quæ tu, amici tui cauſa, grauiter ferenda exiſtimabas; quàm ea, quæ reipub. hoc quidem ipſum boni ciuis eſt: ſed tamen eſt uidendum; quæ ſingulis horis accidunt in rep. ea ferre grauiter, quàm honeſtum ſit, non dicam forti, ſed tamen uiro. Hæc cum animo percurriſſem; Crede mihi Quirine, ijs cogitationibus magnopere ſum confirmatus. Itaque perſcribere tibi eas uolui; ut quatenus tibi opus eſſet, ipſe etiam uterere. Quanquam quidem non illud uereor, ne tu ea omnia multo melius diſcutias, quã ego; ſed tamen committere nolui; quin ea remedia, quibus ego ad meum dolorem leniendum ſum uſus, tibi quóque nota facerem, ſi tibi uideretur, ad leniendum tuum. Quod reliquum eſt; ſi me certiorem feceris, ubi tunc eras, cum tibi hæ litteræ ſunt redditæ; quã diu ibi te futurum putes; dabo operam, ut de ijs, deq; alijs rebus poßimus una colloqui: quod ſi tu eris Venetijs, uideo mihi facilius futurum. Vale. kalen. Maijs. M D. De Noniano.

VENETIAS.

P. B. *Vincentio Quirino, & Angelo Gabrieli*
S. P. D.

7

VENI *recta in Strotianum, quemadmodum uobis dixeram me facturum: ubi nihil offendi, quod*

non me magnopere delectaret. Primum, *ædes magnificæ, ac ſumptuoſæ: quæ etiam, ſi quod unquam uitium fecerunt; demoliuntur, reſtituuntur, poliuntur, ut habitem cultius.* Deinde, *mira familiarium ſedulitas, mirus omnium erga me amor, ſtudium, obſeruantia: Satrapes ſi eſſem; non equidem colerer diligentius.* Præter *hæc loci opportunitas magna: itaq; uilitas rerum omnium eadem, quæ in urbe. Piſcium quidem, incredibilis copia Cymacliani portus, piſcinarumq; illarum celeberrimarũ uicinitate: quæ res etiam ad amœnitatem facit: nam earum undæ, prope fundum, magno ambitu diffunduntur; ut ea ex parte de uilla, tanquam in mare proſpiciatur. Quod ſi me harum rerum uoluptas caperet; mirum quantas ſtrages piſcium, quantas maritimarum auiũ darem. Sed ego undas cum libenter aſpicio; tum audio multo libentius: uti illis, neq; multum delector; & ſi paulum commouentur, plane non fero. Quid tu igitur? inquitis: Ad alia ſcilicet, me transfero genera uoluptatum. Nam ad uenatum, his quidem locis, nihil eſt aptius. Itaque, quoniam matutinas horas omnes, aut legendo, aut ſcribendo conſumimus; pomeridiani temporis partem aliquam, nõ ſæpe quidem, ſed tamen cum ardor ille, ſtudiorũ meorum aſſiduitate fractus, elangueſcere incipit, huc libenter confero: in quo nihil eſt, quod expectẽ meos: præſto mihi ſunt: hortantur, me exerceam. Lycus quidem, etiam monet, debilitari diuturna cogitatione corpus: otio laborem interponẽdum; nec marceſcendum*

ceſcendum in litteris: ita, etiã in illis plus agi. Quid? quæritis, philoſophantur, ut me uenatum euocent. Ego *uero illis aſſentior, atq; eo libentius; quod dum ipſi uulpeculas, uel lepuſculos conſectantur, ego me ijs ſurripio, & quidem ſæpius, quàm illæ ipſæ, quas uenantur, feræ: didici enim inter uenandum etiam, uerſiculos meditari. Cum ad uillam reditum eſt; ego ſtatim ad lucernam: inde fere tertia ad cœnam, non illam quidem refertã ijs ſermonibus; quibus ueſtræ, qui magni philoſophi eſtis, magni patroni cauſarum, ſolent abundare: neq; enim uos puto exiſtimare* Lycum *quærere, quanto ſit terra ſol amplior, aut quem, heſternis iudicijs* x l *uirum ſententiæ condemnarint: ſed tamen garritur aliquid, quod interdum rideamus. Quod ſi me meus* Hercules *inuiſerit; quem quidem nondum etiam uidi: in maximũ enim, quaſi concurſum occupationũm eius, meus aduentus incidit; quibus adhuc explicare ſe nõ potuit: Quanquam qui illinc ueniunt, aiunt eum, ſingulis horis affuturum; & ipſe etiam mihi ſcripſit: ſed ſi nos ille aliquando inuiſet; quis me erit fortunatior? uos ne; qui togati in foro deambulatis? Cum hæc ſcriberem, puer ad me de bibliotheca uenit, nuntians mures ex* Ariſtotelis *libris, fibulas, indiceſq; abroſiſſe ijs, quos ille* περὶ ζώων *ſcripſerit. Quæſiui num aliorum? negauit ille.* Nunc *ego te appello Quirine, qui tot milia* προβλημάτων Romæ; *qui omnibus poſcentibus; nota cætera; ut mihi reſpondeas, ecquid ſit, quod minus ab illo recte, de*

animalibus

animalibus traditum, nunc ij mures, tanquam uindicaturi, ad librum acceſſerint: dicunt enim ualde quidem, multa diſpicere quoddam eorum genus. Sed mehercules extra iocum, quoniam mures mirifice me infeſtant; alterum mihi, de tuis Felibus *Aegyptiacis, uelim mittas: modo ne illi, tam amentur a tuis mulieribus, ut neutro carere, æquo animo poſſint. nihil enim illis inuitis, aut etiam nō libentibus poſtulo.* Noui *quàm multa eiuſcemodi, eſſe in delicijs interdum etiam uirorum ſoleant, nedum ſint mulierum.* Fratribus *ueſtris, & matribus, &* Valerio *phiſico, ſalutem dicite meis uerbis; ad meq́; litteras mittite quàm ſæpiſſime.* Valete.

Prid. *kalen.* Nouemb. M D I I. De *Strotiano.*

ROMAM.

P. B. Bartholomeo Comino S. P. D.

MIHI *uero, Comine, primum quidem eſt gratum, quod de* Bembo *patre meo, deq́; uniuerſa noſtra familia, tam honeſte, tamq́; honifice, & loquaris, & ſentias.* Nam *quod te ſcribis, in me colendo, uehementer eſſe incitatum, propter meas ipſius uirtutes, easq́; extollis ſummis laudibus: equidem, facile patior laudari me abs te: uideo enim in tuis uerbis, faciem honeſtiſſimam uoluntatis erga me tuæ.* Deinde, *quod me rogas, ut in ſcribæ demortui ſubrogatione promulganda per decemuiros, commendem te patri meo; quia eram in* Noniano,

ſcripſi

ſcripſi ei hac de re quàm potui diligentiſsime; miſiq́; illi tuam epiſtolam, cum meis litteris. Nam *quod erat eleganter ſcripta; ſperabam illum, cùm eam legiſſet, tuam cauſam multo libentius ſuſcepturum. Quanquam, tu quidem certe, mea commendatione non egebas; ſi modo te illi (ut ſcribis) antea per literas, commendauerat Stella tuus: quem uirũ quantum amet pater; eris iam tu quidem optimus teſtis: nam quicquid is egerit tua in re, caue putes, id Stellæ cauſa minus illum feciſſe, quàm mea. Sed tamen quoquo modo ſe res habet; ſi ita cadent iſta, quemadmodum uolumus; aliquid me aſſequutum exiſtimabo, cum te uidero, ea quæ poſtulas, conſequutum: ſin aliter euenerit; tu tamen ita te aſſequutum eſſe aliquid poteris exiſtimare (ſi modo id erit aliquid) ut ſi tibi unquã in poſterũ, conferre quicquã poterit noſtra familia, uel commodi uel dignitatis; nihil ſis amplius, uel a patre meo per internuntios, uel a me tam multis uerbis, petiturus magis, ac ſi tibi ego eſſem familiariſsimus, & tu mihi: qua quidem in re, tibi omnem meam operam, ſtudium, laborem, eo etiam libentius ſpondeo; quod me ita intelligo, Antonio Tinto agnato tuo, qui mihi tuas litteras reddidit, plurimum ſatisfacturum.* Vale.

Quinto kalen. Iun. M D. De Noniano.

Ferrariam

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

9

ROGARVNT *me quidam mei, qui ſcirent, me abs te amari; & quidem multis precibus; ut peterem abs te, ut mihi canem aliquem iſtinc mitteres, ad aues capiendas idoneum, & bonarum narium; & dignum, qui a te proficiſceretur.* Ego *autem, qui negare illis nihil poſſum magis, quàm tibi poſſem, ſi me rogares;* Peto *abs te, ut eis ſatisfacias meo rogatu; mittasq; mihi, de tuo canum grege, aliquem quàm optimum, & quàm primum potes.* Erit *id mihi ſane gratiſsimum.* Patri *tuo, uiro ampliſsimo, & fratribus ſalutem plurimam dicito meis uerbis, & noſtro* Leoniceno. Vale. Prid. Non. Iul. M D Venetijs.

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

10

VENI *in* Recanum *tuum quarto idus octobris: ubi, cum poſtridie eius diei quieuiſſem, & mihi nuntiatum eſſet, te, in illis piſcinis tuis, inter* Melicertas *Cymaclianos, piſcatoriam exercere; traieci pridie idus in Strotianum.* Itaque *tuo uillico* Ferrariam *proficiſcenti, meisq; pueris, qui cum libris nauicula circũuehebantur, nihil ad te litterarum dedi: quod pol non feciſſem; ſi te iſtic eſſe intellexiſſem.* Nunc *autem & ſi tui exiſtiment, te, quin hodie nos*

inuiſas,

inuiſas,non commiſſurum: hæc ſcripſi tibi; ut ſi non uenires, tamē ſcires te a me quàm primum (quod tuo commodo fiat) uehementer expectari; interea uero me ita tractari a tuis, ut nihil mihi deſit præter te ſi uenires; quoniam lutoſa uia, libenter ædibus me cōtineo; epiſtola tibi obuiam fieret. Cæterum Quirinus, & Gabrieles mei te ſalutant, compaterq́; noſter Valerius. Reliqua cum una erimus. Vale. Sextodecimo kalen. Nouemb. M D I I. *De Strotiano tuo.*

FERRARIAM.

P. B. *Herculi Strotio* S. P. D.

COENANTI *mihi heri, cum fratre tuo, redditæ ſunt abs te litteræ, perbreues illæ quidem; uti cum hominis occupatiſsimi, tum cui nihil eſſet fere quod ſcriberes, præter ſalutem. Scripſiſti tamen, atq; ita ſcripſiſti, ut amore erga me tuo,tuaq́; beniuolentia, pagella ipſa etiam redundaret. Itaq;, ualde te amo; quòd des operam, ut eſſe me tibi quā chariſsimum, non factis tantum omnibus, atq; dictis tuis, ſed etiam ſingulis codicillis intelligam. Quod ſcribis, expectatum me ad prandium a Neæreis, ualde miror; qui neq; ad cœnam quidem cogitarim: nam ſtatui nihil mihi cum urbanis: uolo enim, & quidem magna perſeuerantia, ruſticari. De Brandini carcere, Lycus, eſſe te auctore factum nihil, mihi retulit ſciſſe ſe: & ipſe nūquam exiſtimauiſſem. Sed*

nihil

nihil te puto feciſſe temere. Ego *cum tibi iſtinc euolare, per negotia tua, licuerit, te expecto.* Vale. XIII *kalen.* Nouemb. MDII. De *Strotiano tuo.*

FERRARIAM.

P. B. Herculi *Strotio* S. P. D.

CYMACLIENSES *tui; qui heri, quo die omnino nauigatio non fuit, perincommode redierũt ad nos; nunc ad te proficiſcuntur, nimis cito quidem. Quanquam tu in culpa es, qui illos urges cœnis tuis: quibus, quoniam tibi receperant ſe interfuturos; adduci non poſſunt, ut nobiſcum maneant hoc biduum: quod tamen erat ferendum; ſi* Lucretia, *quæ pullata, cœnis non intererit, ipſa manſiſſet: et ego illi omnes delicias feciſſem. quis enim non faceret tam bellæ fœminæ, tam eleganti, tam nihil ſuperſtitioſæ? ſed me omnia fefellerunt.* Et *quoniam erat diſceſſura, eos illi uerſiculos dedi; quos tibi recitaueram: eos tu* Piſtophilo, *ſi uidebitur, oſtẽdes: qui mihi uelim orationem ſuam mittat; quam pollicitus eſt ſe miſſurum.* Herculem Areſtinum *ualde amo: nihil uidi unquam illo iuuene probius, nihil humanius.* Quid? *quæris, mirifice ſum eo delectatus.* Cupiebam *plura: ſed luceſcit: urget turba:* Lecticarij *approperant.* Ripæ *igitur &* Teſiræ *ſalutẽ.* Vale.

XVI *kalen.* Decemb. MDII. De *Strotiano tuo.*

Ferrariam.

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

VERSICVLOS; *quos ideo tibi ſcripſeram dediſſe me* Lucretiæ *uenienti ad te, quia cum illis ipſis litteris eram daturus; quas heri ad te conſcripſeram; quoniam mihi nõ probabantur, diſcerpſi ante quàm darem, inter illius manus, cum à me auferre pagellã, mira pertinatia conaretur.* Et tamen, *ei epiſtolam dedi, diſcedenti iam; ut adſcribi nihil potuerit.* Nunc *tibi eos mitto immutatos quidem, duobus locis; quàm apte, ipſi uiderint: ego, dummodo illi plane non diſpliceant, nihil laboro. eos tu dabis mulieri per tete; uel, ſi id malueris, per internuntium. nolo poſtea me incuſes, id a me tibi negotij datum, quod inuitus facias.* Sed *omnino extra iocum, ſaluere illam iubeo multum, una cum* Clymene *ſua.* Tu; *ſi quid erit mulieribus opportunum; e mea domo ſumant, facito: nihil mihi eſſe poterit gratius.* Audio *enim illas eſſe* Venetijs, *plures dies commoraturas.* Ego *adhuc pendeo animi de illo, cum ad nos, tum à nobis, tam præcipiti, támque incommodo itinere tuo.* Sed *ut ut ſe res habet; per fortunas caue, ne itiones illiumodi crebro ſuſcipias; ne ue te ita temere ne terræ quidem cõmittas; nedum cœlo ac mari.* Itaque *ſi me amas, fac ut quàm primum ſciam, quàm idonea tempeſtate fueris uſus: tum ſi id (quod ſpero) ita eſt, ut uolumus; de*

cœnis

cœnis tuis ſcribe aliquid ad me; uel potius manda ut ſcribatur: neque enim temere in illis bilaritatibus tuis, & iocis, & feſtiuiſsimis commorationibus ut te ad chartam & atramentum referas, eſt petendum: nec me hercule peterem, etiam ſi non eſſes occupatus: habes enim tu quidem ſemper, quibus in rebus, calamo utare, multo maiore fœnore; quàm cum nobis tuis familiaribus ſcriptitas; Apollinem uidelicet, atque Muſas tuas. Sed ſi quid erit eiuſmodi, ut id non ſit librario committendum (quanquã quidem quid poteſt accidere tam myſticum; quod tu committere non audeas tuis?) Sed ſi quid forte erit tale; de eo ipſe ad me ut ſcribas, poſtulo. Ego diebus ſingulis quicquid egero, quicquid ſcripſero; cogitationes etiam ipſas meas ad te mittam. Nicolaum Leonicenum doctorem meum plurima ſalute uelim impertias. Vale. XV kalen.Decembr. MDII. De Strotiano.

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

17

SCRIPSERAM heri ad te peruesperi; cum mihi in atrium deſcendenti, litteræ abs te perferũtur illæ ipſæ Lucretianæ; de quibus tecum agebam ijs in litteris, quas dico me ſcripſiſſe. At iſtis Dij malefaciant, qui tam negligenter litteras perferunt. Hui tam bella epiſtola me caruiſſe tam diu? Nolo enim exiſtimes latuiſſe me, titulum litterarum

eſſe

eſſe Lucretiæ manu. Sed heus tu, cur mihi ea de re nihil ſcribis? an te aliqua pupugit ζηλοτυπία? *Voluiſti ſcilicet efficere, homo mirus, ſilentio, et taciturnitate, ne nos tantum gaudium gauderemus. Sed quis tibi ego uideor? Mihi enim ſtatim ſuboluit id, quod erat. O mi Stroti, tibi ne etiam illam litteras inſcribere? Itaque, quin tibi ſubinuideam, facere nõ poſſum: iamq; illa ipſa tãgor* ζηλοτυπία, *qua te criminor. Tuum autem conſpectum ſæpe ante oculos mihi propono; teq; Herculem uideor, quaſi Iolæ adſidentem uidere. Quæ cum cogito; hæc demum, quibus abundo, quæq; tibi ſæpenumero extuli miris laudibus, uilia uideri mihi omnia, ingrataq; incipiunt, otium, rus, uilla, litteræ ipſæ noſtræ, atque Muſæ. Quid multa? mihi ipſe diſpliceo; qui nõ adſim: atque ita diſpliceo; ut tu nunc demum mihi ſapere uideare; qui ea neglexeris, quæ tantummodo ignauiam præ ſe ferunt; illa cures, quibus aſſequendis, animi corporisq; acies, & robur exerceatur. Nam quanti illud eſt; quod ſcribis te, de Veneris puero talos iacere didiciſſe? peream ni id malim, quàm Homericam ſcientiam, uel ſi uis etiam Ariſtotelicam. Luderem pluribus; niſi me interpellarent ij, quibus ego has litteras eram daturus: qui iam, ut audio, ſunt in equis. Vale.*

Octauo kalen. Maias MDIII. *De Strotiano tuo.*

 Ferrariam.

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

15

ELEGOS ad Borgiam meos, quibus in locis Thebaldeo non probabantur, immutatos tibi remitto. Tu illi, atque Teſiræ oſtendes. Equidem in his concludendis feci idem, quod nautæ ſolent; qui tēpeſtate coacti, non eum portum capiunt, quem petunt; ſed ad illum, qui proximus eſt, ſæpiſſime deferuntur: ſic ego indigentia ſententiarum compellente, qui mihi exitus ſeſe obtulit prior, ad eum delatus, finem uerſiculis dedi. Peto a te; ut ſi ne nunc quidem erit, cur placeant; uel perpolias ipſe, atque aliquid de tua odoramentorum theca promas, quod oleant, ut placere poſſint; uel igni des, ne ſæpius uobis inepte negotium exhibeant. Omnino de tota re quid ſentiatis, cupio ſcire: idq; ut ſciam; ſi me diligis, curabis. Vale. V kalen. Septemb. MDIII. De Strotiano tuo.

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

16

AVIAS ambas meas, effœtas, delporataſq; fœminas, & iam prope centum annorum mulieres, mihi fata reliquerunt: Vnicum fratrem meum, iuuenem, ac florentem abſtulerunt, ſpem, & ſolatia mea. Quamobrem, quo in mœrore ſim, ipſe facile

potes

potes exiſtimare. *Reliqua ex meis intelliges*. *Heu me miſerum*. Vale. Id. Ian. MDIIII. Venetijs.

ROMAM.

P. B. Marino Georgio Legato S. P. D. 17

DIV *eſt cum tibi ego debere plurimum cupio; debeo autem multum; uel, quia tibi patria debet ipſa; cui omnes debemus: uel, quod ea tua doctrina eſt, ij mores; ut tibi quis non debeat? Sed tibi ego præter hæc, debere cupio plurimum*. Itaque *commendo tibi Gregorium Sacerdotem, doctum hominem, & plane frugi; qui tibi a me has litteras reddidit*. Is, *ſi egebit auxilio tuo; & tu illi faueris: erit mihi pergratum; & tibi eo nomine plurimum, ut dixi, debebo*. Vale. Quarto kalen. Dec. MD. Venetijs.

VENETIAS.

P. B. Io. Franciſco Benedicto S. P. D. 18

INDICEM *librorum, quem petieram; & epiſtolam perelegantem tuam, qua nihil te onerabam; eodem tempore accepi*. Itaque *ualde te amo; quod officium mihi tuum, eſſe mea petitione cumulatius uoluiſti*. Quod *ſcribis patrem meum auctorem extitiſſe, ut in ſenatum accerſereris; agisq; propterea, & mihi, & illis gratias*; Eſt *id quidẽ utrique*

que noſtrum gratum. *Vale.* *Quarto kalen. Mart.* M D I. E *Noniano.*

ROMAM.

P. B. *Phædræ Volaterrano* S. P. D.

TERENTIANVM *librum, quem tibi pollicitus fueram me miſſurum, Petro bibliopolæ, neceſſario tuo, ad te perferendum dedi cum his litteris, ex illo perantiquo meo deſcriptum me hercule diligenter.* Equidem *ſtatueram, cum primum domũ ueniſſem, dare operam ut deſcriberetur, tibiq; mitteretur. Sed quia is, cum reliqua mea bibliotheca, erat in* Noniano; *dum ipſe illuc quotidie cogito; partim amicis meis, partim negotijs remorantibus, fere tres menſes abiere.* Q*uare ſi in eo mittendo lentior tibi uiſus ſum, quàm tua maxima in me, ſuauiſſimaq; officia poſtulabant; caue tu id languenti, & quaſi refrigeſcenti uoluntati meæ tribuas: qua mediusfidius nihil eſt ardentius, poſtquàm flagrare ſemel cœpit, tuis plurimis, maximisq; uirtutibus inflammata.* Nos *item abs te* Plautinum *librum expectamus, in quo quidem, ſi tibi uidebimur fœnerari, tanquam* χρύσεα ἀντὶ χαλκείων, *illud mi* Phædra *cogitabis, decere te, plura dare in litteris, quàm exigere, uel* Romanum *hominem, uel rei litterariæ plane principem. Sed hæc hactenus.* Nos *quidem de te, deq; alumnis illis lepidiſſimis tuis, de ueſtra omnium erga nos humanitate, liberalitate, comitate, neque*

te, neque deſtitimus prædicare multa; neque deſiſtemus. Itaque, nemo in hac urbe, bonas litteras amat; qui te, atque illos non amet; quique neſciat, quibus ſtudijs nos, quoue honoris genere, eſtis abeuntes proſequuti. Reliquum eſt, ut te orem, des aliquando aliquid ad nos litterarum; & cum Iacobum Gallum τὸν μούσαις φίλον ἄνδρα; deq; nobis optime meritum, tum Camillum Portium, & Magdalenum, & Laurentium, reliquoſq;, quos me uelle ſcis, ſaluere iubeas meis, & Quirini mei, & Valerij Phiſici uerbis; atque in primis, Iacobũ Sadoletum Mutinenſem; cui etiam dices, auere me eius litteras legere. Ego tibi Aldi Romani negotia ita cõmendo; ut maiore ſtudio, diligentiáq; nõ poſſim. Huic homini, & Græcæ, & Latinæ litteræ plurimũ debent: quod te ſcire exiſtimo. Eſt præter litteras etiam frugi, & mihi amicus, tuiq; cupidiſſimus. Vale. XVII kalen. Octob. MDII. Venetijs.

FERRARIAM.

P. B. Ludouico Teſſiræ S. P. D.

20

DEBEO, quod conſtitueramus inter nos, nihil eſt mi Teſſira, quod labores. Pituita enim me peratrox inuaſit: & nunc quidem hæc ipſa uix, ægreq; ad te ſcribo; nedum aëris malignitatem, & uiæ lutoſiſſimæ incommoda ferre ſine detrimento poſſim. Itaque me nõ expectabis: nam ſtatui ædibus ne pedem quidem efferre, quoad me confirmem. Tu, ſi

recte tibi eſt; & tuam, & meam uicē ſuſtine: &, cum maximam uoluptatem perceperis ex illis cœnis; ſcribe aliquid ad me: neque enim puto lætius, atq; hilarius illud conuiuium fuiſſe; quod in Vlißis aduentu, ait Homerus, *ab* Alcinoo *rege fuiſſe celebratum; quàm iſtud erit.* Græcum *librum, quem cum his litteris accepiſti,* Nicolao Leoniceno *curabis perferendum.* Vale. V Id. Ian. MDIII. E *Strotiano.*

ROMAM.

P. B. Iacobo Sadoleto S. P. D.

21

EGO *uero perlectis litteris tuis; quibus tu deſiderium, uel potius auiditatem meam legendi, iam aliquid abs te cumulate, atque amantißime lenijſti; etiam effigiem amoris erga me tui, omnibus prorſus officij, beneuolentiæ, humanitatis, pietatis luminibus expreſſam, ac perpolitam, in illis agnoſcens, non ſum admiratus.* Nihil *enim mihi magis exploratum eſt, quàm me abs te amari, uel, antiquam illam noſtram conſuetudinem, ac pene conuictum; cum* Ferrariæ Leonicenum *audiebamus; uel, poſtremo cum* Romam *ueniſſem, recens tuum in me, atque meis ornandis ſtudium, diligētiamq; repetenti: quod quidem ipſum ſedulo facio;* Itaque; *ſi mihi unquam eius rei occaſio dabitur (quæ profecto dabitur) efficiam ſane; ut quoniam, quanti ego ſemper fecerim perſpicaciſsimum illud ingenij tui acu-*

men,

men, ad omnes bonas artes capeſcendas, quibus te a puero tradidiſti, cum per ſeſe, tum uſu atq; exercitatione incitatiſsimum, coniunctum cum ſuauiſsimis moribus, admirabiliq; lenitate uitæ, ipſe perſpicere potuiſti; etiam quantum tibi debere me exiſtimem, aliquando cognoſcas; uel potius, ut omnes homines utrunq;, & te mihi eſſe chariſsimum, propter egregias uirtutes tuas, & propter ea, quæ dixi, officia me tibi eſſe deuinctiſsimum intelligant. Nunc uenio ad reliquas partes epiſtolæ tuæ. De ualetudine tua, gratulor conualuiſſe te, diuturna præſertim ac graui: ſic enim exiſtimabam coniectura utens, te, niſi tibi recte eſſet, tam bellam epiſtolam conſcribere nõ potuiſſe. Nam tu quidem nobis, præter diſcrimen; in quod, te ais uexatum diebus circiter nonaginta, pene extremum perductum; nihil ſcribis. Caue autem exiſtimes quenquam te habere; cui tua ſalus charior ſit, quàm mihi: quibus æque chara ſit; fortaſſe habes nõ multos, atque illos quidem uel fratres, uel parentes tuos: cæteros omnes ſi a me in te amando plane uinci ſuperariq; dixero, fortaſſe non mentiar. Quod epiſtolam meam miſſam ad Phædrum laudas, teq; ipſum inopem nuncupas ab argumentis epiſtolarum; facis tu quidem in altero amoris abundantia, in altero humanitatis. Sed omnino neque clam me eſt, quàm tu abundans, quàm fluens, quàm elegans in ſcribendo ſis: neque ſi quid interdum nos fortaſſe non inepte ſcribimus; id, qualecunque eſt, (ſi modo eſt aliquid) ignora-

nio: cui niſi hanc epiſtolam eſſem daturus; hæc ipſa ſcriberẽ longioribus uerbis: Sed uereor ἀκαιρίαν, Itaque nõ tenebo hominem diutius. Vale. XII kalen. Iulias MID. *Ferrariæ.*

P. B. *Vincentio Quirino* S. P. D.

VEHEMENTER *commouit me is nuntius; qui mihi mortem Antonij Quirini patrui tui pertulit, magnamq; ex ea re moleſtiam doloremq; percepi. Videbam enim mihi non id ſolum eſſe dolendum, quod erat omnibus nobis commune, qui hanc urbem incolimus; optimum ciuem, & magni ac præſtantis animi uirum ereptum eſſe reip. hoc tẽpore, cum quidem maxime addi aliquid in tanta paucitate ad bonorum hominum numerum oportebat: Sed quia is fuit adhuc uitæ meæ curſus, ea ratio tuæ; ut etiam ante, quàm tu me uidiſſes, et ego te, ualde nos quidem utrique amauerimus inter nos; poſtea uero, quàm una fuimus, ego te in germani fratris habuerim loco, tu me quin eodem loco haberes, nunquam ſane dubitarim; ad eum dolorem, quẽ cum cæteris ſentiebam, facere non potui, quo minus illum adderem, quo afficerer, quia te angi præter cæteros exiſtimabam: qui quidem tuus dolor non dubito, quin ſit maximus atque acerbiſſimus.* Eum *enim hominem amiſiſti; qui tibi eſſe deuinctior una tantum conditione potuiſſet, ſi te genuiſſet; tui amantior, neque illa quidem conditione eſſe potuiſſet.*

ſet. Ad

ſet. Ad hæc illud etiam accedebat, quo mihi augeri uidebatur mœror tuus: quod uerebar magnam partem otij tui, quod tu hortante patruo philoſophiæ ſtudijs impendebas, tibi cum illo eſſe ſublatam. Itaque plures cauſæ mihi ante oculos uerſabantur: quæ cum te quidem primo, pro tã duri caſus acerbitate, in luctum atque in lachrimas compuliſſent; me tamen etiam pro noſtra neceßitudine ſocium adderent doloris & mœroris tui. Verum poſtea, quàm in eã cogitationem ueni, nos ut homines eſſe natos recordarer; nihil eſſe in uita firmi, nihil certi, nihil ab homine alieni; tum illa ipſa, quæ tam immoderate feruntur; auferri puerum e ſinu matris acerbo interitu; auelli ex amplexu coniugis iuuenem; uirum florentem annis, florentem opibus, præripi ſurgenti familiæ, præripi ſuis; Tum illa quæ minus inuiſa ducimus; hominem miſerum egẽtem occumbere; ciuem defunctum reip. muneribus ſuorum humeris efferri ſenem; hæc, atque huius generis omnia nullum habere naturæ diſcrimen inter ſeſe; etiam oppida, atque urbes interire; Denique in illo ipſo, quem lugemus, decem aut quindecim annorum ſpatium eſſe id, quod tantopere nos moneret; quos ille ſi uixiſſet, ad eum uitæ ſpatium perueniſſet, in quo mori quempiam non eſt dolendum; Collegi pauliſper me, atque ſuſtinui in ipſo curſu doloris iam non tã quidem mea ſponte; quàm amoris erga te mei ſtimulis incitatum. Itaque cœpi ipſe mecũ ſic cogitare: Quid eſt, quod magnopere commouere debeat amici tui

animũ patrui interitus ægritudo? Porro nullius hominis deflenda mors eſt doctis atque philoſophis uiris; ne ſua ipſorum quidem: ſed neque illis profecto, qui docti atque philoſophi non ſunt. Nam ſiue ſciunt ipſi, quæ hominum conditio ſit; ſane non eſt mors grauiter ferẽda illorum, qui ea lege nati ſunt, ut mori omnibus horis poſſent: ſiue ignorant; tamen id ipſum interire non eſt dolendum; quod quale ſit, neſciatur. At dices, ſua ipſe cauſa tangitur, ſuarum rerum iactura perturbatur: Videt enim, homo litterarum cupientißimus, ex morte patrui, magnam factam diminutionem, otij, & ſtudiorũ ſuorum. Primum, iam hoc quidem iniuſtum eſt, propinquorum atque amicorum interitum, noſtris cõmodis metiri; neque tam, quo ſuo, quàm, quo noſtro tempore mortem obierint, quærere. Deinde uideris tu quidem mihi, hac in re, non tam amici tui reflantem auram conqueri, quàm etiam uirtuti diffidere; qui non illa potius computas, quæ uerißime dicuntur; fortem & præſtantem uirum, præcipere fortunæ, non parere: quæ aduerſa caſus intulerit, ijs conſilio atque prudentia occurrere: niſi quis obſit DEVS*: qui ſi obeſt; tanquam Herculi, ducendum ſe illi comparat, non trahendum: ex rerum neceßitate, ſuam ſibi uoluntatem facit. An tu hæc oblitus fueras, atque huiuſmodi multa; quæ, a doctißimis uiris tradita, ſæpenumero perlegiſti? aut ignorare* Vincentium Quirinum *putas, hominem plane philoſophum, ac pereruditum?* Vide*; ne æ-*

que illi

que illi moleſtum ſit, ſua te cauſa frangi doloribus, qui ipſe non frangatur; ac tibi turpe, te hæc nõ perſpicere. Quod ſi te iam non tam ea tangunt, quæ tu, amici tui cauſa, grauiter ferenda exiſtimabas; quàm ea, quæ reipub. hoc quidem ipſum boni ciuis eſt: ſed tamen eſt uidendum; quæ ſingulis horis accidunt in rep. ea ferre grauiter, quàm honeſtum ſit non dicam forti, ſed tamen uiro. Hæc cum animo percurriſſem; Crede mihi Quirine, ijs cogitationibus magnopere ſum confirmatus. Itaque perſcribere tibi eas uolui; ut quatenus tibi opus eſſet, ipſe etiam uterere. Quanquam quidem non illud uereor, ne tu ea omnia multo melius diſcutias, quã ego; ſed tamen committere nolui; quin ea remedia, quibus ego ad meum dolorem leniendum ſum uſus, tibi quóque nota facerem, ſi tibi uideretur, ad leniendum tuum. Quod reliquum eſt; ſi me certiorem feceris, ubi tunc eras, cum tibi hæ litteræ ſunt redditæ; quã diu ibi te futurum putes; dabo operam, ut de ijs, deq; alijs rebus poſſimus una colloqui: quod ſi tu eris Venetijs, uideo mihi facilius futurum. Vale. kalen. Maijs. M D. De Noniano.

VENETIAS.

P. B. *Vincentio Quirino, & Angelo Gabrieli* S. P. D.

7

VENI *recta in Strotianum, quemadmodum uobis dixeram me facturum: ubi nihil offendi, quod*

non me magnopere delectaret. Primum, ædes magnificæ, ac ſumptuoſæ: quæ etiam, ſi quod unquam uitium fecerunt; demoliuntur, reſtituuntur, poliuntur, ut habitem cultius. Deinde, mira familiarium ſedulitas, mirus omnium erga me amor, ſtudium, obſeruantia: Satrapes ſi eſſem; non equidem colerer diligentius. Præter hæc loci opportunitas magna: itaq; uilitas rerum omnium eadem, quæ in urbe. Piſcium quidem, incredibilis copia Cymacliani portus, piſcinarumq; illarum celeberrimarũ uicinitate: quæ res etiam ad amœnitatem facit: nam earum undæ, prope fundum, magno ambitu diffunduntur; ut ea ex parte de uilla, tanquam in mare proſpiciatur. Quod ſi me harum rerum uoluptas caperet; mirum quantas ſtrages piſcium, quantas maritimarum auiũ darem. Sed ego undas cum libenter aſpicio; tum audio multo libentius: uti illis, neq; multum delector; & ſi paulum commouentur, plane non fero. Quid tu igitur? inquitis: Ad alia ſcilicet, me transfero genera uoluptatum. Nam ad uenatum, his quidem locis, nihil eſt aptius. Itaque, quoniam matutinas horas omnes, aut legendo, aut ſcribendo conſumimus; pomeridiani temporis partem aliquam, nõ ſæpe quidem, ſed tamen cum ardor ille, ſtudiorũ meorum aßiduitate fractus, elangueſcere incipit, huc libenter confero: in quo nihil eſt, quod expectẽ meos: præſto mihi ſunt: hortantur, me exerceam. Lycus quidem, etiam monet, debilitari diuturna cogitatione corpus: otio laborem interponẽdum; nec marceſcendum

ceſcendum in litteris: ita, etiã in illis plus agi. Quid? quæritis, philoſophantur, ut me uenatum euocent. Ego uero illis aſſentior; atq; eo libentius; quod dum ipſi uulpeculas, uel lepuſculos conſectantur, ego me ijs ſurripio, & quidem ſæpius, quàm illæ ipſæ, quas uenantur, feræ: didici enim inter uenandum etiam, uerſiculos meditari. Cum ad uillam reditum eſt; ego ſtatim ad lucernam: inde fere tertia ad cœnam, non illam quidem refertã ijs ſermonibus; quibus ueſtræ, qui magni philoſophi eſtis, magni patroni cauſarum, ſolent abundare: neq; enim uos puto exiſtimare Lycum quærere, quanto ſit terra ſol amplior, aut quem, heſternis iudicijs XL. uirum ſententiæ condemnarint: ſed tamen garritur aliquid, quod interdum rideamus. Quod ſi me meus Hercules inuiſerit; quem quidem nondum etiam uidi: in maximũ enim, quaſi concurſum occupationum eius, meus aduentus incidit; quibus adhuc explicare ſe nõ potuit: Quanquam qui illinc ueniunt, aiunt eum, ſingulis horis affuturum; & ipſe etiam mihi ſcripſit: ſed ſi nos ille aliquando inuiſet; quis me erit fortunatior? uos ne; qui togati in foro deambulatis? Cum hæc ſcriberem, puer ad me de bibliotheca uenit, nuntians mures ex Ariſtotelis libris, fibulas, indiceſq; abroſiſſe ijs, quos ille περὶ ζώων ſcripſerit. Quæſiui num aliorum? negauit ille. Nunc ego te appello Quirine, qui tot milia προβλημάτων Romæ; qui omnibus poſcentibus; nota cætera; ut mihi reſpondeas, ecquid ſit, quod minus ab illo recte, de

animalibus

animalibus traditum, nunc ij mures, tanquam uindicaturi, ad librum acceſſerint: dicunt enim ualde quidem, multa diſpicere quoddam eorum genus. Sed mehercules extra iocum, quoniam mures mirifice me infeſtant; alterum mihi, de tuis Felibus Aegyptiacis, uelim mittas: modo ne illi, tam amentur a tuis mulieribus, ut neutro carere, æquo animo poſſint. nihil enim illis inuitis, aut etiam nō libentibus poſtulo. Noui quàm multa eiuſcemodi, eſſe in delicijs interdum etiam uirorum ſoleant, nedum ſint mulierum. Fratribus ueſtris, & matribus, & Valerio phiſico, ſalutem dicite meis uerbis; ad meq; litteras mittite quàm ſæpiſſime. Valete.

Prid. kalen. Nouemb. M D I I. *De Strotiano.*

ROMAM.

P. B. *Bartholomeo Comino* S. P. D.

MIHI *uero, Comine, primum quidem eſt gratum, quod de Bembo patre meo, deq; uniuerſa noſtra familia, tam honeſte, tamq; bonifice, & loquaris, & ſentias. Nam quod te ſcribis, in me colendo, uehementer eſſe incitatum, propter meas ipſius uirtutes, easq; extollis ſummis laudibus: equidem, facile patior laudari me abs te: uideo enim in tuis uerbis, faciem honeſtiſſimam uoluntatis erga me tuæ. Deinde, quod me rogas, ut in ſcribæ demortui ſubrogatione promulganda per decemuiros, commendem te patri meo; quia eram in Noniano, ſcripſi*

ſcripſi ei hac de re quàm potui diligentiſsime; miſiq́; illi tuam epiſtolam, cum meis litteris. Nam *quod erat eleganter ſcripta; ſperabam illum, cum eam legiſſet, tuam cauſam multo libentius ſuſcepturum. Quanquam, tu quidem certe, mea commendatione non egebas; ſi modo te illi (ut ſcribis) antea per literas, commendauerat Stella tuus: quem uirũ quantum amet pater; eris iam tu quidem optimus teſtis: nam quicquid is egerit tua in re, caue putes, id Stellæ cauſa minus illum feciſſe, quàm mea. Sed tamen quoquo modo ſe res habet; ſi ita cadent iſta; quemadmodum uolumus; aliquid me aſſequutum exiſtimabo, cum te uidero, ea quæ poſtulas, conſequutum: ſin aliter euenerit; tu tamen ita te aſſequutum eſſe aliquid poteris exiſtimare (ſi modo id erit aliquid) ut ſi tibi unquã in poſterũ, conferre quicquã poterit noſtra familia, uel commodi uel dignitatis; nihil ſis amplius, uel a patre meo per internuntios, uel a me tam multis uerbis, petiturus magis, ac ſi tibi ego eſſem familiariſsimus, & tu mihi: qua quidem in re, tibi omnem meam operam, ſtudium, laborem, eo etiam libentius ſpondeo; quod me ita intelligo, Antonio Tinto agnato tuo, qui mihi tuas litteras reddidit, plurimum ſatisfacturum.* Vale.

Quinto kalen. Iun. M D. De Noniano.

Ferrariam

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

9.

ROGARVNT *me quidam mei, qui ſcirent, me abs te amari; & quidem multis precibus; ut peterem abs te, ut mihi canem aliquem iſtinc mitteres, ad aues capiendas idoneum, & bonarum narium; & dignum, qui a te proficiſceretur. Ego autem, qui negare illis nihil poſſum magis, quàm tibi poſſem, ſi me rogares; Peto abs te, ut eis ſatisfacias meo rogatu; mittasq; mihi, de tuo canum grege, aliquem quàm optimum, & quàm primum potes. Erit id mihi ſane gratiſsimum. Patri tuo, uiro ampliſsimo, & fratribus ſalutem plurimam dicito meis uerbis; & noſtro Leoniceno.* Vale. Prid. Non. Iul. M D Venetijs.

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

10

VENI *in Recanum tuum quarto idus octobris: ubi, cum poſtridie eius diei quieuiſſem, & mihi nuntiatum eſſet, te, in illis piſcinis tuis, inter Melicertas Cymaclianos, piſcatoriam exercere; traieci pridie idus in Strotianum. Itaque tuo uillico Ferrariam proficiſcenti, meisq; pueris, qui cum libris nauicula circũuehebantur, nihil ad te litterarum dedi: quod pol non feciſſem; ſi te iſtic eſſe intellexiſſem. Nunc autem & ſi tui exiſtiment, te, quin hodie nos*

inuiſas, non commiſſurum: hæc ſcripſi tibi; ut ſi non uenires, tamẽ ſcires te a me quàm primum (quod tuo commodo fiat) uehementer expectari; interea uero me ita tractari a tuis, ut nihil mihi deſit præter te ſi uenires; quoniam lutoſa uia, libenter ædibus me cõtineo; epiſtola tibi obuiam fieret. Cæterum Quirinus, & Gabrieles mei te ſalutant, compaterq́; noſter Valerius. *Reliqua cum una erimus.* Vale. *Sextodecimo kalen. Nouemb.* M D I I. De *Strotiano tuo.*

FERRARIAM.

P. B. *Herculi Strotio* S. P. D.

COENANTI *mihi heri, cum fratre tuo, redditæ ſunt abs te litteræ, perbreues illæ quidem; uti cum hominis occupatiſsimi, tum cui nihil eſſet fere quod ſcriberes, præter ſalutem. Scripſiſti tamen, atq; ita ſcripſiſti, ut amore erga me tuo, tuáq; beniuolentia, pagella ipſa etiam redundaret.* Itaq;, *ualde te amo; quod des operam, ut eſſe me tibi quã chariſsimum, non factis tantum omnibus, atq; dictis tuis, ſed etiam ſingulis codicillis intelligam. Quod ſcribis, expectatum me ad prandium a* Neæræis, *ualde miror; qui neq; ad cœnam quidem cogitarim: nam ſtatui nihil mihi cum urbanis: uolo enim, & quidem magna perſeuerantia, ruſticari.* De Brandini *carcere,* Lycus, *eſſe te auctore factum nihil, mihi retulit ſciſſe ſe: & ipſe nũquam exiſtimauiſſem. Sed*

nihil

nihil te puto feciſſe temere. Ego *cum tibi iſtinc euolare, per negotia tua, licuerit, te expecto.* Vale. XIII *kalen.* Nouemb. MDII. De *Strotiano tuo.*

FERRARIAM.

P. B. Herculi *Strotio* S. P. D.

CYMACLIENSES *tui, qui heri, quo die omnino nauigatio non fuit, perincommode redierũt ad nos; nunc ad te proficiſcuntur, nimis cito quidem. Quanquam tu in culpa es, qui illos urges cœnis tuis: quibus, quoniam tibi receperant ſe interfuturos; adduci non poſſunt, ut nobiſcum maneant hoc biduum: quod tamen erat ferendum; ſi* Lucretia, *quæ pullata, cœnis non interit, ipſa manſiſſet: et ego illi omnes delicias feciſſem. quis enim non faceret tam bellæ fœminæ, tam eleganti, tam nihil ſuperſtitioſæ? ſed me omnia fefellerunt.* Et *quoniam erat diſceſſura, eos illi uerſiculos dedi, quos tibi recitaueram: eos tu* Piſtophilo, *ſi uidebitur, oſtẽdes: qui mihi uelim orationem ſuam mittat; quam pollicitus eſt ſe miſſurum.* Herculem Areſtinum *ualde amo: nihil uidi unquam illo iuuene probius, nihil humanius. Quid? quæris; mirifice ſum eo delectatus. Cupiebam plura: ſed luceſcit: urget turba: Lecticarij approperant.* Ripæ *igitur &* Teſiræ *ſalutẽ.* Vale. XVI *kalen.* Decemb. MDII. De *Strotiano tuo.*

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

VERSICVLOS; quos ideo tibi ſcripſeram dediſſe me Lucretiæ uenienti ad te, quia cum illis ipſis litteris eram daturus; quas heri ad te conſcripſeram; quoniam mihi nõ probabantur, diſcerpſi ante quàm darem, inter illius manus, cum à me auferre pagellã, mira pertinatia conaretur. Et tamen, ei epiſtolam dedi, diſcedenti iam; ut adſcribi nihil potuerit. Nunc tibi eos mitto immutatos quidem, duobus locis; quàm apte, ipſi uiderint: ego, dummodo illi plane non diſpliceant, nihil laboro. eos tu dabis mulieri per tete; uel, ſi id malueris, per internuntium. nolo poſtea me incuſes, id a me tibi negotij datum, quod inuitus facias. Sed omnino extra iocum, ſaluere illam iubeo multum, una cum Clymene ſua. Tu; ſi quid erit mulieribus opportunum; e mea domo ſumant, facito: nihil mihi eſſe poterit gratius. Audio enim illas eſſe Venetijs, plures dies commoraturas. Ego adhuc pendeo animi de illo, cum ad nos, tum à nobis, tam præcipiti, támque incommodo itinere tuo. Sed ut ut ſe res habet; per fortunas caue, ne itiones illiusmodi crebro ſuſcipias; ne ue te ita temere ne terræ quidem cõmittas; nedum cœlo ac mari. Itaque ſi me amas, fac ut quàm primum ſciam, quàm idonea tempeſtate fueris uſus: tum ſi id (quod ſpero) ita eſt, ut uolumus; de

cœnis

cœnis tuis ſcribe aliquid ad me; uel potius manda ut ſcribatur: neque enim temere in illis hilaritatibus tuis, & iocis, & feſtiuiſsimis commorationibus ut te ad chartam & atramentum referas, eſt petendum: nec me hercule peterem, etiam ſi non eſſes occupatus: habes enim tu quidem ſemper, quibus in rebus, calamo utare, multo maiore fœnore; quàm cum nobis tuis familiaribus ſcriptitas; Apollinem *uidelicet, atque* Muſas *tuas. Sed ſi quid erit eiuſmodi, ut id non ſit librario committendum (quanquã quidem quid poteſt accidere tam myſticum; quod tu committere non audeas tuis?) Sed ſi quid forte erit tale; de eo ipſe ad me ut ſcribas, poſtulo.* Ego die*bus ſingulis quicquid egero, quicquid ſcripſero; cogitationes etiam ipſas meas ad te mittam.* Nicolaum Leonicenum *doctorem meum plurima ſalute uelim impertias.* Vale. XV *kalen.*Decembr. MDII. De *Strotiano*.

FERRARIAM.

P. B. *Herculi Strotio* S. P. D.

14

SCRIPSERAM *heri ad te perueſperi; cum mihi in atrium deſcendenti, litteræ abs te perferũtur illæ ipſæ* Lucretianæ*; de quibus tecum agebam ijs in litteris, quas dico me ſcripſiſſe. At iſtis* Dij *malefaciant, qui tam negligenter litteras perferunt.* Hui *tam bella epiſtola me caruiſſe tam diu?* Nolo *enim exiſtimes latuiſſe me, titulum litterarum*

eſſe

eſſe Lucretiæ *manu. Sed heus tu, cur mihi ea de re nihil ſcribis? an te aliqua pupugit* ζηλοτυπία? *Voluiſti ſcilicet efficere, homo mirus, ſilentio, et taciturnitate, ne nos tantum gaudium gauderemus. Sed quis tibi ego uideor? Mihi enim ſtatim ſuboluit id, quod erat.* O *mi* Stroti, *tibi ne etiam illam litteras inſcribere?* Itaque, *quin tibi ſubinuideam, facere nō poſſum: iamq́; illa ipſa tāgor* ζηλοτυπία, *qua te criminor. Tuum autem conſpectum ſæpe ante oculos mihi propono; teq́;* Herculem *uideor, quaſi* Iolæ *adſidentem uidere. Quæ cum cogito; hæc demum, quibus abundo, quæq́; tibi ſæpenumero extuli miris laudibus, uilia uideri mihi omnia, ingrataq́; incipiunt, otium, rus, uilla, litteræ ipſæ noſtræ, atque* Muſæ. *Quid multa? mihi ipſe diſpliceo; qui nō adſim: atque ita diſpliceo; ut tu nunc demum mihi ſapere uideare; qui ea neglexeris, quæ tantummodo ignauiam præ ſe ferunt; illa cures, quibus aſſequendis, animi corporisq́; acies, & robur exerceatur.* Nam *quanti illud eſt; quod ſcribis te, de* Veneris *puero talos iacere didiciſſe? peream ni id malim, quàm* Homericam *ſcientiam, uel ſi uis etiam* Ariſtotelicam. *Luderem pluribus; niſi me interpellarent ij, quibus ego has litteras eram daturus: qui iam, ut audio, ſunt in equis.* Vale.

Octauo *kalen.* Maias MDIII. *De Strotiano tuo.*

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

15

ELEGOS ad Borgiam meos, quibus in locis Thebaldeo non probabantur, immutatos tibi remitto. Tu illi, atque Teſſiræ oſtendes. Equidem in his concludendis feci idem, quod nautæ ſolent; qui tẽpeſtate coacti, non eum portum capiunt, quem petunt; ſed ad illum, qui proximus eſt, ſæpiſſime deferuntur: ſic ego indigentia ſententiarum compellente, qui mihi exitus ſeſe obtulit prior, ad eum delatus, finem uerſiculis dedi. Peto a te; ut ſi ne nunc quidem erit, cur placeant; uel perpolias ipſe, atque aliquid de tua odoramentorum theca promas, quod oleant, ut placere poſſint; uel igni des, ne ſæpius uobis inepte negotium exhibeant. Omnino de tota re quid ſentiatis, cupio ſcire: idq́; ut ſciam; ſi me diligis, curabis. Vale. V kalen. Septemb. M D I I I. De Strotiano tuo.

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

16

AVIAS ambas meas, effœtas, delporataſq́; fœminas, & iam prope centum annorum mulieres, mihi fata reliquerunt: Vnicum fratrem meum, iuuenem, ac florentem abſtulerunt, ſpem, & ſolatia mea. Quamobrem, quo in mœrore ſim, ipſe facile

potes

potes exiſtimare. Reliqua ex meis intelliges. Heu me miſerum. Vale. Id. Ian. M D I I I I. *Venetijs.*

ROMAM.

P. B. *Marino Georgio Legato* S. P. D.

DIV *eſt cum tibi ego debere plurimum cupio; debeo autem multum; uel, quia tibi patria debet ipſa; cui omnes debemus: uel, quod ea tua doctrina eſt, ij mores; ut tibi quis non debeat? Sed tibi ego præter hæc, debere cupio plurimum. Itaque commendo tibi Gregorium Sacerdotem, doctum hominem, & plane frugi; qui tibi a me has litteras reddidit. Is, ſi egebit auxilio tuo; & tu illi faueris: erit mihi pergratum; & tibi eo nomine plurimum, ut dixi, debebo. Vale. Quarto kalen.Dec.* M D. *Venetijs.*

VENETIAS.

P. B. *Io. Franciſco Benedicto* S. P. D.

INDICEM *librorum, quem petieram; & epiſtolam perelegantem tuam, qua nihil te onerabam; eodem tempore accepi. Itaque ualde te amo; quod officium mihi tuum, eſſe mea petitione cumulatius uoluiſti. Quod ſcribis patrem meum auctorem extitiſſe, ut in ſenatum accerſereris; agisq; propterea, & mihi, & illis gratias; Eſt id quidẽ utri-*

que noſtrum gratum. Vale. Quarto kalen. Mart. M D I. E Noniano.

ROMAM.

P. B. *Phædræ Volaterrano* S. P. D.

TERENTIANVM *librum, quem tibi pollicitus fueram me miſſurum,* Petro *bibliopolæ, neceſſario tuo, ad te perferendum dedi cum his litteris, ex illo perantiquo meo deſcriptum me hercule diligenter.* Equidem *ſtatueram, cum primum domũ ueniſſem, dare operam ut deſcriberetur; tibiq; mitteretur. Sed quia is, cum reliqua mea bibliotheca, erat in* Noniano; *dum ipſe illuc quotidie cogito; partim amicis me, partim negotijs remorantibus, fere tres menſes abiere. Quare ſi in eo mittendo lentior tibi uiſus ſum, quàm tua maxima in me, ſuauiſſimaq; officia poſtulabant; caue tu id languenti, & quaſi refrigeſcenti uoluntati meæ tribuas: qua mediusfidius nihil eſt ardentius, poſtquàm flagrare ſemel cœpit, tuis plurimis, maximisq; uirtutibus inflammata.* Nos *item abs te* Plautinum *librum expectamus, in quo quidem, ſi tibi uidebimur fœnerari, tanquam* χρύσεα ἀντὶ χαλκείων, *illud mi* Phædra *cogitabis, decere te, plura dare in litteris, quàm exigere, uel* Romanum *hominem, uel rei litterariæ plane principem. Sed hæc hactenus.* Nos *quidem de te, deq; alumnis illis lepidiſſimis tuis, de ueſtra omnium ergà nos humanitate, liberalitate, comitate, neque*

te, neque deſtitimus prædicare multa; neque deſiſtemus. Itaque, nemo in hac urbe, bonas litteras amat; qui te, atque illos non amet; quique neſciat, quibus ſtudijs nos, quoue honoris genere, eſtis abeuntes proſequuti. Reliquum eſt, ut te orem, des aliquando aliquid ad nos litterarum; & cum Iacobum Gallum τὸν μούσαις φίλον ἄνδρα, deq; nobis optime meritum, tum Camillum Portium, & Magdalenum, & Laurentium, reliquosq;, quos me uelle ſcis, ſaluere iubeas meis, & Quirini mei, & Valerij Phiſici uerbis; atque in primis, Iacobũ Sadoletum Mutinenſem; cui etiam dices, auere me eius litteras legere. Ego tibi Aldi Romani negotia ita cõmendo; ut maiore ſtudio, diligentiaq; nõ poßim. Huic homini, & Græcæ, & Latinæ litteræ plurimũ debent: quod te ſcire exiſtimo. Eſt præter litteras etiam frugi, & mihi amicus, tuiq; cupidißimus. Vale. XVII kalen. Octob. MDII. Venetijs.

FERRARIAM.

P. B. Ludouico Teßiræ S. P. D.

20

DEBEO, quod conſtitueramus inter nos, nihil eſt mi Teßira, quod labores. Pituita enim me peratrox inuaſit: & nunc quidem hæc ipſa uix, ægreq; ad te ſcribo; nedum aëris malignitatem, & uiæ lutoſißimæ incommoda ferre ſine detrimento poßim. Itaque me nõ expectabis: nam ſtatui ædibus ne pedem quidem efferre, quoad me confirmem. Tu, ſi

recte tibi eſt; & tuam, & meam uicẽ ſuſtine: &, cum maximam uoluptatem perceperis ex illis cœnis; ſcribe aliquid ad me: neque enim puto lætius, atq; hilarius illud conuiuium fuiſſe; quod in Vliſsis aduentu, ait Homerus, ab Alcinoo rege fuiſſe celebratum; quàm iſtud erit. Græcum librum, quem cum his litteris accepiſti; Nicolao Leoniceno curabis perferendum. Vale. V Id. Ian. MDIII. E Strotiano.

ROMAM.

P. B. Iacobo Sadoleto S. P. D.

21

EGO uero perlectis litteris tuis; quibus tu deſiderium, uel potius auiditatem meam legendi, iam aliquid abs te cumulate, atque amantiſsime leniiſti; etiam effigiem amoris erga me tui, omnibus prorſus officij, beneuolentiæ, humanitatis, pietatis luminibus expreſſam, ac perpolitam, in illis agnoſcens, non ſum admiratus. Nihil enim mihi magis exploratum eſt, quàm me abs te amari, uel, antiquam illam noſtram conſuetudinem, ac pene conuictum; cum Ferrariæ Leonicenum audiebamus; uel, poſtremo cum Romam ueniſſem, recens tuum in me, atque meis ornandis ſtudium, diligẽtiamq; repetenti: quod quidem ipſum ſedulo facio. Itaque, ſi mihi unquam eius rei occaſio dabitur (quæ profecto dabitur) efficiam ſane; ut quoniam, quanti ego ſemper fecerim perſpicaciſsimum illud ingenij tui acu-

men,

men, ad omnes bonas artes capeſcendas, quibus te a puero tradidiſti, cum per ſeſe, tum uſu atq; exercitatione incitatißimum, coniunctum cum ſuauißimis moribus, admirabiliq; lenitate uitæ, ipſe perſpicere potuiſti; etiam quantum tibi debere me exiſtimem, aliquando cognoſcas; uel potius, ut omnes homines utrunq;, & te mihi eſſe charißimum, propter egregias uirtutes tuas, & propter ea, quæ dixi, officia me tibi eſſe deuinctißimum intelligant. Nunc uenio ad reliquas partes epiſtolæ tuæ. De ualetudine tua, gratulor conualuiſſe te, diuturna præſertim ac graui: ſic enim exiſtimabam coniectura utens, te, niſi tibi recte eſſet, tam bellam epiſtolam conſcribere nõ potuiſſe. Nam tu quidem nobis, præter diſcrimen; in quod, te ais uexatum diebus circiter nonaginta, pene extremum perductum; nihil ſcribis. Caue autem exiſtimes quenquam te habere; cui tua ſalus charior ſit, quàm mihi: quibus æque chara ſit; fortaſſe habes nõ multos, atque illos quidem uel fratres, uel parentes tuos: cæteros omnes ſi a me in te amando plane uinci ſuperariq; dixero, fortaſſe non mentiar. Quod epiſtolam meam miſſam ad Phædrum laudas, teq; ipſum inopem nuncupas ab argumentis epiſtolarum; facis tu quidem in altero amoris abundantia, in altero humanitatis. Sed omnino neque clam me eſt, quàm tu abundans, quàm fluens, quàm elegans in ſcribendo ſis: neque ſi quid interdum nos fortaſſe non inepte ſcribimus; id, qualecunque eſt, (ſi modo eſt aliquid) ignora-

re te exiſtimo. Phædrus autem, ad meas ad ſe litteras; adhuc nihil mihi reſcripſit: quod ſi propterea differt, quia illi potior cura uideatur eſſe, Plautinas nobis fabulas; quas ab illo iſdem litteris petebamus, ex perantiquo illo ſuo, quem uidi, libro deſcribendi, & corrigendi; equidem minus laboro. Sed illi, uolo te meis uerbis dicere; in eo, nihil agat ſuo incommodo; nihil feſtinet: ſciſſe me cum peterem, ab homine occupatiſſimo petere rem, multæ curæ, multiq; temporis: Sin autem alia cauſa eſt; tu mihi uelim perſcribas: Et quoniam ſtatui æſtatem hanc omnem in Herculis mei Strotiano conficere; quo ueni, ut ſolitudine, quæ me interdum ſummopere delectat, ſolutiore animo fruerer, omneq; hoc, communibus noſtris ſtudijs tempus impenderem; te rogo, ut quotiens litteras domum mittes ad tuos, des etiam illis ad me, ſemper aliquid perferendum litterarum: ſic enim mihi rectius perferetur: nam ab illis minus longe abſum, quàm a meis. Quod ſi feceris; profecto nunquàm mihi unas litteras miſeris, quin tibi alteras remittam. Iacobum Gallum plurima ſalute imperties meis uerbis: eiq; dices, ut quàm mihi fidem præſenti dederit, quæ ipſe carmina ex Aſulanis meis deſcripſerat, apud ſe retinendi; eam præſtet etiam abſenti: ualde enim immutata ſunt poſt id tempus, quo illi eos libros dedimus, te quidem internuntio perlegendos. Quàm ob rem, maior tibi etiam adhibenda cura eſt, ne exeant; qui mihi pro illo ſpopondiſti. Vincentio

Quirino,

Quirino, & Angelo Gabrieli, & Valerio phiſico mittam tuarum litterarum exemplum; quibus quidem ipſis, tarde ad nos (ut uides) propter noſtrum diſceſſum perlatis, tarde reſpondimus. Cura ut ualeas. VI *kalen. Apr.* MDIII. E *Strotiano.*

ROMAM.

P. B. *Iacobo Sadoleto* S. P. D.

PRIMVM *quidem, Iacobum Gallum mortem obijſſe, quod ſcribis; doleo, probum hominem, & doctorum uirorum cupidiſsimum, & amantiſsimum tui, & cui ego multum debebam. Itaque, tuæ mihi litteræ lachrymas excuſſerunt; neque ſolum lachrymas, ſed elegiolam etiam. Non enim potui cõtinere me, ne quid mandarem carminibus, in tanto mœrore. Quàm quidem ad te mitto. Tu, ſi uidebitur, & quibus uidebitur, oſtendes. Deinde tuum, de tribus meis, Aſulanarum quæſtionum, ſermone uernaculo conſcriptis libris iudicium, mihi ualde gratum eſt. modo ne tu ad indulgentiam pronior fueris amore; qui multum ſæpe fallit: quo me ſemper es proſequutus. Sed omnino Sadolete, ſiue tu amãter, hoc eſt indulgenter noſtra iudicas; ſiue, ut alia ſoles, diligenter: tua iſta, de illis libris, ſententiæ ſignificatio mihi gratiſsima eſt. Poſtremo autẽ, quod petijſti, ut memoriam ueſtræ coniunctionis, apud Valerium phiſicum reuocarẽ: ea re nihil opus fuit, ipſe enim ualde te diligit; honorificeq́; de te, & ſentit, &*

tit, & loquitur. Quærit etiam crebro de me, ecquid abs te habeam litterarum. Mirifice enim delectatur tuis litteris. Ab eo igitur tibi multam ſalutē. Reſcripſi epiſtolæ tuæ ſeptimo kalē. Octob. datæ. Sed heus tu, cur mihi adhuc eos tuos uerſiculos non miſiſti, quos pollicitus es te miſſurum? An quia ſponſorem eius rei non habeo, nihil penſi tuam fidem facis? Vide quid agas. Nam ſi te in ius uocauero, duplum petam. Domus te tota noſtra ſalutat, in primisq́; Bembus pater: cui quidem ualde es in oculis. Vale. kalen. Octobribus MDV. *Venetijs.*

ROMAM.

P. B. *Iacobo Sadoleto* S. P. D.

23

ACCIPIO *excuſationem tuam, de intermiſsione litterarum: non tam quidem neceſſariam; quàm & prudenter, amiciſsimeq́; ſcriptam, & mihi magnopere iocundam, & gratam. Nam neque ego eram neſcius, in uera, & recte ab initio conſtituta; & plurimis, maximisq́; officijs confirmata, ac iam inueterata beneuolentia (qualem eſſe noſtram, fere poſſumus dicere) non multum requiri, quantum quisque calamo, & papiro utatur: neque tu is eras; a quo, creberrimæ litterarum miſsiones expectarentur: cum, quia ipſe otio non abundas; quem quidem ſcio, omne tuum tempus in optimarū artium ſtudijs inſumere, etiam non ſine incommodo ualetudinis tuæ; tum propterea, quod ij, qui te amant,*

mant, propter morum tuorum elegantiam, præſtantiſsimaſq; uirtutes, atque doctrinam; ſatis uberem ſe ex te capere fructum debent exiſtimare, abs te ſi amantur; eoſq; tu, item grata, atque mutua animi charitate proſequare. Itaque; tibi quidẽ neceſſe non multum fuit, plurimas te afferre cauſas, cur ad me non ſæpiſsime ſcripſeris. Sed quoniam dũ eas colligis; de tuo erga me amore, omnibus reliquis officiorum generibus culto a te ſemper diligentiſsime; multa; & grauiter, & amanter diſputas; non modo non moleſte tuli, in quo te nihil reprehẽdebam ipſe; tamẽ excuſari abs te factum tuum; ſed plane etiam; ea commemoratione tuæ in nos uoluntatis, tam alte abs te, tamq; religioſe repetita; uehementer ſum delectatus. Nam cum in omnium hominum, præſertimq; litteratorum beneuolentia libentiſsime conquieſco: tum certe in tua (ita me Dij ament) ſic uiuo; ut quaſi aëre ad reſpirandum, ſic eius memoria quotidie utar. Quare ſcito; illa ipſa parte tuarum litterarum (dicendum eſt enim ſæpius) nihil mihi eſſe potuiſſe iocundius. Nam quod attinet ad eam partem; in qua me miris laudibus ad cœlum fers; uideo te tanquàm Zeuſim; qui in depingenda Crotoniatis Helena, multarum uirginum pulchritudinem, in illam ſuam imaginem tranſtulit; ſic innumeras uirtutes; quas fortaſſe, ſingulas in aliquibus agnoſcis uiris, undecunque mutuatum mihi uni tribuiſſe, ut me ornares. Qua in re utinam uel te, tuus erga me amor ſummus nõ fefelliſſet; uel,

cæteri omnes ita ſe decipi facile ſinerent, ut tu es deceptus: in altero, nihil tibi ſuſtinendum eſſet; in altero nihil mihi. Nunc *autem, tibi quidem, uel iudicij, uel etiam conſtantiæ tuæ cauſa, ut me perpetuo exornes, uidendum curandumq; eſt: mihi uero dignitatis meæ, ut facere id poßis, elaborandum. Vtrũ præſtare maius, difficiliusq; ſit; nemo facile dixerit:* Ego *tamen, quod erit facillimum, ſi quiſpiam tuo teſtimonio deceptus, me appellabit; ad te reijciam: tu; ſi tibi abiurare ſatius non fuerit; pro me depẽdes.* De *Galli tumulo quod ais; hui; an non tibi ſatis ineptiarum, in elegiola illa noſtra; qui me etiam ad epitaphium uocas? Sed omnino tibi morem geßimus. Itaque rem exametris quinque confeci: qui ſi tibi fortaſſe, plures etiam, quàm opus erit, uidebuntur; reſecare eos poteris, nullo negotio, duobus reiectis prioribus: ſi mali; pagellã concerpito.* Ca*millo* Portio*; quem, de me ſcribis, publice uerba, in illa ſua funebri laudatione, feciſſe; multa cũ mea laude, ac dignitate; quibus uerbis gratias agam, nõ reperio: ita me illi plus debere ſentio, quàm quod declarare ſermone ullo poßim.* Tu*; qui omnem dicendi artem mirabiliter tenes; promito, ſi me amas, de tua illa uberrima, ſuauißimaq; facundia, aliquod genus uerborum, ad hanc rem idoneum; eiq;, pro me, gratias quàm potes maximas, & quàm ampliſſimas agito.* Q*uod ſi etiam, eius orationis exemplũ, ad nos miſeris; tibi omnia ſecundum illum debebo.* De Laochoonte*, legi centies carmen tuum.* O *te poëtam mi-*

tam mirificum; ita non modo eius ſigni nobis quaſi aliud ſimulachrum effinxiſti; ſed plane etiam ſignũ ipſum prorſus in animo inſculpſiſti meo. Quid? quæris. Equidem *cum* Beroaldo *ualde ſentio: non iam enim* Romam *cogito, ut* Laocboontem *uideam; cũ habeam tuos uerſus. Sed heus tu, parúmne tibi uidebaris effeciſſe; qui oratoriam nobis omnibus, quaſi de manu eripueris, teq́; eius diſciplinæ principem feceris: niſi etiam poëticen eripias; præ teq́; unum feras? o profundam ingluuiem gloriæ. Sed me hercules, omiſsis iocis, non poſſum dicere, quantum me illa carmina delectarint.* Nolo *me tibi aſſentari exiſtimes, ſi utar uerbis tuis: ſed profecto ſic eſt: eo te carmine ſpem, atque expectationem eorum omnium, qui te in oculis ferunt, uiciſſe, longeq́; reliquiſſe: puto etiam, quemadmodum a* Cicerone *Græcos homines, ſcriptis commentariolis eius conſulatus, ſic poëtas reliquos, a ſcribendo eo de ſigno deterritos, iſtis exametris tuis. Salutaui tuis uerbis quos iuſsiſti.* Tu *item & ipſorum, & meis ſalutem dices eis omnibus; quos me uelle, atque illos ſcis, tibiq́; in primis.* Quanquàm *quidem, & tibi, &* Cetrario *etiam inſonuiſſe aureis debuerunt; ita uterque nuper, ſingulis fere horis, in ſermone* Phriſii, *& noſtro: qui plane* Phriſius, *quando eſſet ad uos uenturus, cum ab eo diſceſsi, ſatis exploratum non habebat; ſed ſperabat propediem.* Ego *uero ſerius ad tuas litteras reſpondi; quoniam in* Gallia *Ciſalpina abfui, uiginti totos dies.* Vale.

Tertio nonas Maias M D V I. *Venetijs.*

CARPENTORACTE.

P. B. Iacobo *Sadoleto* S. P. D.

24

C V M *Venetias,ad* Binum *tuum ſcripſiſſem, ut ſi quid haberet abs te litterarum, me certiorem faceret de omni ſtatu tuo; expectaremq́; iam aliquid ab illo, & quidem auide: perdiu enim erat, cum nihil omnino de te,ad nos perferebatur: ecce mihi ab illo, tuas ad me ipſum litteras,quas prope ſum deoſculatus;ita mihi opportunæ uiſæ ſunt.* Nam *iocundæ tuæ, mihi quidem,ſemper ſunt litteræ; eoq́; nunc magis; quo, ut ſcribis, rarius id uterq́; noſtrum iam facit: ut uideamur litteras ſcribere prope intermiſiſſe.Sed cum tu eſſes* Romæ, *in maximarum rerum occupationibus; ipſe uero,interpellandum eſſe te meis litteris nõ putarem: ego & tu ſilentio uſi ſumus, diuturniore fortaſſe, quàm par erat: ſed id temporibus tribuendum fuit.*Nunc *uero; cum & tu otio abundes: quod tamen otium, non tu quidem plus optaſti ut tibi cõtingeret, quàm ego: & ipſe me huc contulerim, ut mihi liceret, meo iam arbitratu uiuere: erit noſtræ beneuolentiæ,ab adoleſcẽtia quidem mea,a tua uero, etiam pueritia conſtitutæ; ab utroq́; autem, cultæ ſemper diligentiſſime; id curare atque efficere: ut ſi minus commode, ego ad te, tuq́; ad me uenire, propter locorum longinquitatem, poſſumus; deſideriũ oculorum,atq́; aurium utriusq́; noſtrum,litteris dandis, con-*

dis, conſilijsq́; communicandis leniatur. Quod quoniam tu iam facis; non committam; ut, quod recte ab utroque noſtrum requiritur; a me uno prætermittatur. Sed uenio ad tuas litteras. Quod mihi gratias agis, propterea quia Binum *tuum, & libenter uiderim, & ei liberaliter ſim pollicitus: uideo te humanitate tua uti: qui mihi laudi eam rem uertis; quæ a me negligi ſine magna culpa non poterat.* An *ego tuum hominem, elapſum ex auariſſimorum, & crudeliſſimorum hoſtium manibus, fortunis omnibus ſpoliatum, probum ipſum iuuenem, ad me uenientem; non amanter exciperem? nō etiam meis opibus tuerer?* Vtinam *apud me eſſe uoluiſſet: non plus ei defuiſſem, quàm* Colæ *meo.* Idq́; *tu uelim ei ſcribas: mihi eum, rem gratiſſimam facturum; ſi meum ad conuictum ſe contulerit; meiſq́; rebus omnibus ſic uſus fuerit, ut tuis. Quanquàm nunc quidem, mihi etiam gratior tuo teſtimonio eſt futurus: qui mihi illum utroque in genere ſcribendi laudas.* Sed de Bi*no hactenus.* De *tuæ uitæ ratione quæ ſcribis, deq́; oppido iſto, a bellis omnibus uacuo; ea mihi ualde grata ſunt: ſperoq́; te cum tuo pacato animo, optimisq́; artibus dedito, tum loci ſecuritate perfruentē, præterita multorum annorum tempora, aliorū traducta arbitrio, breui, & legendo, & ſcribendo ſarciturum: quæq́; iam inſtituta habes ſcripta, commētationesq́;, eas, uel cum fœnore abſoluturū:* Hor*tenſiumq́; in primis tuum: qui mihi liber, quantopere probaretur; ipſe ex me cognoſcere potuiſti, tum,*

cum

cum Romæ *poſtremo eſſem*. Eum *ualde cupio confe-ctum; & perpolitum habere*. Idemq; *cupiunt multi; quos, incenſos audio priorum eius libri partium lectione; ad reliqua cognoſcenda magnopere flagrare*. Nam, *quod oſtendis uehementer perturbatum eſſe te; atq; angi, cum tuis ipſius incommodis, quæ plurima, atq; grauiſsima es perpeſſus; tum multo maxime reip*. Romanæ *calamitate, multorumq; amicorum tuorum interitu; neque poſſe, adhuc quidẽ, iſtum tibi dolorem exhauriri ullis doctrinæ præceptis, quæ abs te adhibeantur ad leuationem, & conſolationem: haud tu in eo, multo duriore es conditione, quàm nos ſumus*. Amiſi *enim ipſe quoq; multa: atque in communi reip. naufragio, eam iacturam feci; quàm mihi, mediusfidius, repenſum iri nunquã puto: idq; cum doleo: tum nullum fore tempus exiſtimo; quo mihi finem faciam, multorum mihi chariſsimorum acerbiſsimos caſus, et pulcherrimam, atq; ſanctiſsimam omnium noſtrum, uel potius omnium hominum altricem urbem, atque patriam elugendi: cuius ſolitudinem, uaſtitatem, interitum, quis tam ferus eſt, tamq; ferreus; qui non defleat? Sed ſunt omnino eiuſmodi, uel luctus, uel mœroris, ſua quotidie tempora: quæ cum ei cogitationi dedi: neque enim poſſum, quemadmodum neque tu potes, aliter facere: me tamen a legendo, uel ſcribendo non multum abducunt*. Quinetiam; *credas mihi uelim; in eo plus nunc quidem aliquanto ſum, quã antea, propterea; quod ea in re animus occupatior minus a do-*

lore

lore conficitur. Itaque, a quibus antea uoluptatem tãtummodo capere ſolebam ſtudijs, litteriſq́; noſtris; ab ijs nunc, etiam fructum capio maximum, doloris uidelicet, mei perfugium & auocationem. Quare & ſi tu is es; qui & propter prudentiam tuam, conſilijs aliorum non egeas, & propter doctrinam, & philoſophiæ ſtudia, alijs præcipere omnibus facile poßis: tamen uide; an ea tibi quoque res aliquid opis afferat: ut cum te in litteras abdideris, adſcribendumq́; transtuleris; dupliciter tibi prodeſſe tuum ſtudium ſentias: & quia te a lamentationibus, atque angore animi auocet; & quod ea cõmẽtere, quibus pulcherrime nomẽ æternitati commendetur, & illuſtretur tuum. Sed de ijs etiam hactenus. Quod ſcribis; ſi qui fructus otij tui extabunt; de ijs omnibus meum iudicium fore: amo equidem amorem tuum: neque quicquàm mihi accidere poterit gratius; quàm te mihi lucubrationes tuas mittere; non tam quidem, ut earum iudex ſim: quid enim tu iudicio cuiuſquàm utare? quàm, ut ea uoluptate quàm celerrime perfruar, legendi tua. Ego autem ad te mittere eum librum cogitabam; quem de Vrbini Ducibus conſcripſeram: in quo tu tuas agis partes: noſti enim morem dialogorum: ut eum legeres; & ſi qua tibi non probarentur, uel emendares, corrigereſq́; ipſe; uel mihi ſcriberes iudicium tuũ. Sed qui fieri poßit, in tanta Galliæ perturbatione, tam ſuſpectis itineribus, cum omnia multis in locis excutiantur, tuto ut liber ad te perferatur, plane non ui-

deo. Sed ſi erit opportunitas, mittetur. Naugerius *noſter, eſt apud* Carolum Imperatorem*, iam prope triennium, publicè illo miſſus.* Teupoli *fratres, bene rem ſuam gerunt: quorum alter, etiam publicam adminiſtrat, multa cum dignitate atque gratia.* De Nigro *habebis a* Bino *tuo.* Vale Decimo *nono kalen.Ianuarias.* MDXXVII. *Patauio.*

Etiam, *quod pene præterieram,* Egidius Cardinalis *mihi diligenter mandauit, ut tibi ſalutem adſcriberem.* Is, *cum ſe* Patauium *hac æſtate contuliſſet, ex uehementi pituita in febrem incidit permoleſtam: quàm expellere, ut adhuc ſe res habet, non potuit. Itaque ſextum iam menſem illam fert, ægre ſane: ſed eſt ſpes eum conualiturum.*

CARPENTORACTE.

P. B. *Iacobo Sadoleto,* Epiſcopo *Carpentoractis* S. P. D.

25

NON *queo ſcribere, quantæ mihi uoluptati fuerint humaniſſimæ tuæ, ſuauiſſimæq; litteræ: quibus ad eas meas litteras reſpondiſti; quas ad te cum meis miſeram libris* Patauio. *Multa enim in epiſtolam conieciſti; quæ me ſingula, mirum in modum delectarunt:* Primum *uoluptatem; quàm te ais capere ex meis ſcriptis, non* Latinis *modo, ſed uernaculis etiam: quorum quidem ego ſcriptorum rationem omnem exiſtimabam tibi penitus non probari:* Deinde *memoriam, quàm te uideo non abieciſſe, noſtrorum*

ſtrorum ſtudiorum: cum adoleſcentes & amore bonarum artium, & ætatis ardore incenſi, nihil non aggrediebamur: Deinde *tui erga me amoris ſummi, atque incredibilis commemorationem, coniunctam cum grauiſsimo, atque conſtanti de me teſtimonio iudicij tui: qua nihil mihi eſſe potuit optatius:* Poſtremo, Pauli *fratris tui filij, cum mirificum in me colendo ſtudium; tum, magnos iam acceſſus ad bonas arteis: atque ad omnem imitationem tui: cuius etiam erant ad me ipſum litteræ; quæ tuæ quidem orationis ſuauitatem, elegantiamq; redolerent; una cum tuis litteris.* O *aureum adoleſcentem: teq; qui tam celeriter, tuorum in eo erudiendo laborum ſuſceptorum, fructus uberes, iocundiſsimosq; percipis; plane felicem.* De *quo tibi equidem gratulor; eoq; magis; quod ipſe in* Carolo *fratris mei filio; quem alueram, educaueramq; pro meo, Sacerdotio etiam auxeram honeſtiſsimi prouentus; afflictior deſperatiorq; ſum. Sed ut ad tuas redeam litteras; illud mihi etiam, & quidem omnium iocundiſsimum fuit; quod ſcribis conſilio profectionis tuæ, te in dies ſingulos magis magisq; delectari; capereq; ex otio* Gallico *fructum. Cuius rei teſtem locupletiſsimum mihi miſiſti librum tuum: quem auide ſane legi: uideoq; te in ſacris etiam litteris excellere: quibus quidem litteris, propter* Romanos *labores tuos multorum annorum, ſatis impendere temporis nequiuiſti. Sed omnino tuum præſtans, & eximium, atque ad omnes capeſſendas bonas arteis, & diſciplinas mirificũ*

 ingenium;

ingenium; quod alij longinquo uitæ ſpatio uix conſequuntur, ut ferendi ſint; ipſe in eo, breui, ut emineas, efficit. Itaque, *nihil eſt tam egregium, atq; ſummum; quo te non poſſe progredi exiſtimem; ſi perges eius generis res tractare, ac ſcribere. Sed te malim, priore in paleſtra tua illa, ſcilicet, robuſtiore hilarioreq; uerſari: ex qua minore cum labore tuo, ut mihi quidem uidetur, plus in te laudis & gloriæ redundabit.* Quanquam, *quid te, ad ullum genus horter ſtudiorum, atque ſcriptorum: cum uideam, eorum magnam partem, non tam noſtra ipſorum uoluntate, atque conſilio; quàm caſu etiam, & fortuna regi, atque adminiſtrari?* Ego *enim, qui profecto ad ſcribendam hiſtoriam, nunquã animum induxi meum; neque putabam poſſe accidere, ut in eam cogitationem me darem; nunc quidem, nihil prope aliud cogito noctes, ac dies; ut reip. ſatisfaciam: quæ me his proximis menſibus, propter* Naugerij *noſtri mortem, qui confecti nihil reliquit;* x. *uirum decreto, ad eam ſcriptionem ſibi aduocauit.* Ei *ego negare non ſum auſus.* Itaque, *totus in eo nunc quidem ſum, non ut conſcribam iam aliquid, mandemq; litteris, quod in manus hominum ueniat: Sed, ut in rerum geſtarum ueritate indaganda, & cum temporum, tum locorũ, cæterarumq; eius muneris partium, rationibus colligendis, meus omnis labor uerſetur.* Id *cum erimus conſequuti; tunc ad ſcribendum me conferam.* Quod *eo mihi erit difficilius; quod ad otium iam, & requietem me conuerteram*

uerteram, annis animiſq; conſeneſcentibus. Quæ ſcripſi pluribus: ut nihil mearum, non modo rerum, ſed etiam cogitationum te lateret. Cæterum quod poſtulas, ut perſpiciam quorum fide, & opera noſtræ litteræ commeare commode poßint: Id optime *fiet; ſi tu, quas ad me litteras deinceps dabis, eas ad* Lazarum Bayſium, *oratorem* Regis Gallorum, Venetias mittes, *hominem, & doctum, & perhumanum, & utriq; noſtrum amicum, etiam ſi tibi, minus fortaſſe eſt, adhuc quidem, cognitus.* Hoc iã *ipſum, quonam modo facere apte poßis, non eſt meum tibi præſcribere.* Puto tamen te Lugduni ha*bere amicũ aliquem, uel hoſpitẽ; qui tuas ad* Ora*torem litteras accipiat: in quibus, ſit faſciculus tuarum ad me ipſum litterarum.* Is *obſeruabit tabellarios regios huc uenientes: eſt enim in ipſa uia* Lugdunum*: eiſq; dabit.* Ita belle *negotium procedet.*Pe*to autem abs te id, de quo tu me amantißime hortaris; ut in hac litterarum colloquutione, quæ nobis reliqua eſt, ne ceſſemus inter nos; amoremq; illum noſtrum, de quo ſuauißime commemoras, & beneuolentiam, qua coniuncti ab adoleſcentia fuimus; ſilentio deliteſcere ne ſinamus.* In quo, *ſi tibi forte hoc tempore, negligentior ſum uiſus: non committam poſtac, ut me reprehendere iure poßis.* Flaminius Tomarotius *quem ſaluere iußiſti, cum* Romam, *explicandæ rei familiaris ſuæ cauſa, reuertiſſet; magiſtratum, neſcio quem, a populo* Romano, *extra urbem, adeptus, in eo ſe exercet.* Credo tamen il-

lum ad nos cogitare; ut in philoſophiæ, bonarumq́; artium ſtudijs, quibus ſe totum tradiderat, confirmare ſeſe poßit. Valet ingenio multum. Eſt etiam, ut adoleſcens, & prudens & grauis et plane bonus. Itaque, patrem omnibus numeris anteiſſe mihi quidem uidetur: amaturq́; a nobis in maiorem modũ. Cola meus, uel potius noſter, tibi gratias agit; quod de ſe tam honorifice ſentias. Ego quidem eo ſic utor; tanquàm oculis aut manibus: ſic hominem diligo; ut nihil mihi ſit in uita neque charius neque iocundius. Itaque uideor mihi rex eſſe, qui illum habeam; cum eius fidem atque in me amando conſtantiam; cum tuendis rebus meis diligentiam; cum uirtutem; ingenium, iudicium, ſtudia, litterasq́; ipſas caſtiores mundioresq́; intueor. Ab eo te ſaluere iubeo plurimum: itemq́; a Marco Antonio Michaële; qui te unum pluris facit, quàm omnes homines. Is eſt nũc quidem paterfamilias: habet enim & uxorem eleganti ſane forma, & liberos, remq́; ipſam familiarem ſatis amplam, atque commodam. de Hortenſio tuo ſi quid confeciſti, fac ut ſciam. Vale. Quartodecimo kalen. Febr. MDXXXI. Venetijs.

CARPENTORACTE.

P. B. Iacobo Sadoleto, epiſcopo Carpentoractis
S. P. D.

26

CVM Franciſcus Audritius Auinionenſis ad me ueniſſet; dixiſſetq́; ſe domum proficiſci: mandatum

autem

autem ſibi abs te fuiſſe; ut ante quàm Pataulo *diſce= deret, me adiret; & ſiquid ei uellem ad te littera= rum dare, ſe redditurum polliceretur: ſumpſi ſta= tim calamum; ut ad tuas epiſtolas reſcriberem: quæ quidem erant duæ.* Nam *ad priorem illam; qua tu unis meis litteris, uernaculo ſermone ſcriptis, reſpō= diſti; quod reſcriberem, nihil erat, præter unum; amore illo tuo mirifico erga me; qui omnibus in epi= ſtolis tuis ſuauiſſime ſe oſtendit; me magnopere de= lectari.* De *quo tibi gratias agerem: niſi mallem re= ferre te amando: aut ſi tu non idem fere de meo in te amore ad me ipſum ſcriberes.* Quanquàm *eſt & illud; quod te ſcire in primis uolo:* Federicum *epi= ſcopum Salernitanorum aduentum ad nos ſuum, de quo ad te ſcripſeram, in annum proximum reieciſſe:* Quod*, equidem ualde dolui.* Reſpondebo *igitur ad illas nouiſſimas duas tuarum epiſtolarū; atq; ad an= tiquiorem quidem prius.* Accipio *excuſationem tuā, & cauſas; quibus te in illum hominem acerbius, in oratione tua inuectum oſtendis fuiſſe: quæ mihi qui= dem probantur.* Quare *quod addis, te in meam ſen= tentiam tamen ueniſſe: agnoſco in eo humanitatem & facilitatem tuam.* Liber *quidem tuus; quem ad me* Cardinalis Mantuanus *miſit; adhuc apud me eſt: neq; remittam; niſi te ita uelle intellexero: ille enim nō repoſcit: ut tibi integrum ſit demere de eo; ſi uolueris.* Marcum Antoniū Michaëlem*, poſt eas tuas litteras, non uidi: audio autem ei recte eſſe.* Quin *etiam ædificat.* Parat *n. ſibi uillam amœno,*

& ſalubri loco. Breui, ut uis, ſalutem ei dicam tuis uerbis: Venetias enim cogito: quo illum uenturum arbitror ante, quàm ego inde abeam. De Auila meo, gratiſsimum mihi quidem eſt, eum tibi illum uiſum eſſe, quẽ dicis: amo enim hominem: & facio, uti debeo, plurimi. Ille uero domum reuerſus, fratrem, fratriſq; uxorem; de qua nihil dum etiam eiuſmodi audierat; in anguſta repperit uitæ ſpe uerſari, morbo implicitos; cuius curatio nulla eſt. Illis mortuis, ad nos redire, quemadmodum ſtatuerat, minus poterit uir plane bonus, & ſuorum amantiſsimus. Reſpondi ad priorem epiſtolam tuam: nunc ad poſteriorem uenio. Capellus apud me maximas tibi gratias egit, non tam quidem, quod tua opera, ſuis in rebus uſus ſit: ſibi enim opus nõ fuiſſe: quã, quod ei liberaliter fueris pollicitus: quodq; te ipſum, tuoſq; omnes mea cõmẽdatione cũ beneuolos in ſeſe; tum ſingulari humanitate, atq; officio præditos & perornatos cognorit. Quod, quanquã mihi antiquiſsimum eſt rerum omnium: quid enim tam notum, atq; perſpectum habeo; quàm tuam in me, meoſq; omnes uoluntatem, conſtantiam, fidẽ? Tamen ea; quæ ipſe de te prope a puero ſentio, cum amare inter nos cœpimus; prædicari etiam ab alijs incredibiliter me delectat. Es enim tu unus propemodum e multis, a fortuna mihi relictus, his miſeris perditiſsimiſq; tẽporibus: in cuius amore, atq; beneuolentia libentiſſime conquieſco: cum quo in otio, in negotio, complures annos coniunctiſsime, concordiſsimeq; uixi:

cuius pene ſemper eadem ſtudia, quæ mihi ipſi fuerunt: ijdem mores; idem animus; idem, aut nõ multum differens uitæ curſus. Sed hæc, & alias utriq; ſæpe iam diximus; &, ut arbitror dicemus: Neque enim ſunt pœnitenda. Amaui te de celeritate eius ipſius epiſtolæ; quàm mihi Capellus reddidit manu tua ſcriptam: in quàm tamen, nihilo tu minus tuorum ſtudiorum rationem conieciſti: te ſcilicet, in Pauli priore declaranda epiſtola occupatum nunc eſſe. De quo tibi etiam gratulor, propterea quod multi docti homines ei rei operam dant; ut librum illum interpretentur. Puto autem te præſtiturum, ut exſtet laboris tui fructus cum uberrimus cæterorum omnium, tum multo etiam ſuauiſſimus. Concurſus quidem certe, atq; celebritas ea legẽtium, cum erũt edita, tibi non deerit. Arripui autem libentiſſime; quod adſcripſiſti; eo opere confecto te ad Hortenſiũ tuum reuerſurum. Quod ut facias; neq; te ſinas, alijs inſtituendis operibus, ab iſto conſilio auocari; etiam atque etiam abs te peto. Incredibile eſt; quanta me cupiditas eum legendi librum, teneat. Quod ſi tanto locorum interuallo nõ diſiungeremur: dudum eſt, cum ad te ueniſſem; ut quicquid eius confectum eſt, inſpicerem. Itaq; ſi me amas, uel te ipſum potius; effice, ne eius abs te ſcriptionis abſolutio diutius protrahatur. Tibi nullam aliam uoluptatem reliquã eſſe, præter litterarum, ſtudiorumq; noſtrorũ, quod me certiorem facis; nihil miror. Ego enim, qui non nullis alijs uoluptatibus, quibus plærunque humanus

animus capitur, non omnino careo; quemadmodum neque te carere arbitrarer; ſi tu eas eſſe recipiendas putares: tamen nihil habeo; quod ſit cum illis ulla ex parte conferendum. Reliqua *enim omnia ſæpe ingrata nobis ſunt; illæ nunquàm: aliarumq́; rerum uoluptatibus interdum quidem dolor, ſæpius autem labor coniunctus eſt: ſæpe ipſæ fruſtra cõquiruntur: ſæpe earum ſatietas nos tenet.* Legendi *autem, & ſcribendi delectatio, ſemper innocua, ſemper præſto eſt: nulla unquàm ſatietas eam ſequitur.* Itaque *te uel propterea beatum exiſtimo; quod nulla alia uoluptas tua ſtudia interpellat: in quibus quidem, cum propria tui nominis gloria & uitæ dignitate ſplendoreq́; uerſaris.* Quod *ſupereſt; ego menſes aliquot, a mea ſcribenda hiſtoria me continui, alijs ſeuocatus & impeditus curis. Sed iam ad eam me retuli, non ut omne meum tempus ei dem; diſtrahor enim: ſed ut quicquid otij ſuppetit, impartiam tamen. Habes ad omnia.* Nos *hic magna in expectatione rerum* Germanicarum *eramus, cum hæc ſcriberem: qua me hercule angebamur: ambigui enim rumores afferebantur: neque dum hoſtes appropinquauerãt. Si congredientur; magna erit ſtrages.* Noſtri *eſſe ab omnibus rebus paratiſſimi dicebantur:* Quod *ut euentus comprobaret; optabam equidem magis, quã futurum confidebam.* Cola *meus tibi plurimam ſalutem dicit; ego item* Paulo *tuo.* Vale. V Id. *Auguſti.* MDXXXII. Patauio.

Carpentoracte.

CARPENTORACTE.

P. B. Iacobo Sadoleto Epiſcopo S. P. D.

LIBRVM *de recte inſtituendis liberis tuum, a* Reginaldo Polo *mihi* Venetijs *redditum, legi magna cum uoluptate*. Cognoui *enim te, in eo perſcribendo, ſane omnia præſtitiſſe ſummi & doctoris, et oratoris, & philoſophi hominis officia. atque partes*. Nam *& in tenuibus præceptis; ut ſunt multa ætatis primæ tempori conſentanea; amabilitatem; & in puerilibus diligentiam; in reliquis cum doctrinam, tum dignitatem, ita tuis ſcriptis aſperſiſti; eaſque uirtutes omnibus artis & ingenij coloribus atq; luminibus perpolitas reddidiſti; nihil ut illis fieri poßit ſplendidius, probatius, conſideratius*. Multa *tum quidem, de* Græcis *ſcriptoribus ſumpſiſti, quæ percommode in tuum migrauerunt: ſed ea omnia, tanto interuallo feciſti meliora; ut iam nō minus tua eſſe, quàm illorum uideantur*. De *latinis perpauca*. Neque *enim erat præclarum quippiam fere quod ſumeres; præter illa* Terētiana*; de quibus quidem aptißime meminiſti*. Nā Petrum Paulum Vergerium*, qui eadem prope, qua tu, de re librum cōſcripſit: poſthac qui legat, neminem futurum eſſe arbitror*. Eſt *enim nullo ordine, nulla propoſitione, nullis partibus: doctrina non multa, eloquentia, quam illa ætas tulit*. Tuus *uero ordo, tua rerum, quibus de rebus dicendum erat, capita; tum eorum partes,*

partes, ac ſuo facta loco repetitio, quàm prudenter, quàm doctè ſingula? quanta monitorum, et ſententiarum, quanta orationis cum dignitate? Quàm multa denique, in humili, ac prope ieiuno ſcriptionis argumento, atque perſona, copioſe, ſubtiliterq; tractas: eaq; complecteris; quæ maximã ſecum afferunt cum ubertatem, et uarietatem; tum uero etiã, atq; in primis quidem, grauitatem, atque conſtantiam. Quid etiam perpetua tua illa, & continens, cum Paulo *fratris tui filio, tecumq; illius colloquutio, quàm appoſita, quàm ſuauis?* Itaque *gratulor lucubratiunculæ iſti tuæ: ſic enim malo dicere, quã labori. Scio n. quàm facile, quãq; celeriter ſoleas conſcribere: Sed tamen, quàm nullus aliorum hominum in ſcribendo, uel labor, uel mora conſequi, & æquare poßit.* Eoq; *magis etiam gratulor: quod; quemadmodum ipſe tuo in libro ſuauißime ſcripſiſti, non ſine* Deorum *immortalium fortaſſe numine, hunc te librum ante* Hortenſium *confeciſſe; erit hoc illius ædificationis, quoddam quaſi atriolum; in quo ſe apparent ij, qui ad intimos philoſophiæ thalamos atque adyta erunt admittendi. Quare, quod ſcribis, in eo a me legendo libro opem te expectare, non laudem: eaq; te cauſa, ante quàm ederes, ad me miſiſſe, ut ſublatis erroribus, liber ſplendidior, & limatior prodeat: agnoſco in eo & amorem ſummũ erga me, & iudicium honeſtißimum de me tuum: quorum in altero, me non decipi, ego certo ſcio: in altero, ipſe ne decipiare, tua cautio eſt. Quanquàm*

quæ

quæ dico, ſumma fide conſtantiaq́; dico; librum iſtũ tuum eiuſmodi eſſe; ſingularem ut tibi cum doctrinæ, tum integritatis laudem apud omnes homines, omnemq́; poſteritatem, plane allaturus uideatur. Feci tamen quod petiſti: notauiq́; aliqua; quæ quãti facienda ſint, ſtatues ipſe. Nam ego non tã quidem quod neceſſe eſſe ducerem; quàm ut ſcires tuum me librum diligenter perlegiſſe; ea in pagellam cõtuli, quæ erit cum his litteris. Quod autem ſcribis, ut tuum librum mittam cum Herculi Gonzagæ, *tum etiam* Ioanni Franciſco Pico, *ſi petierint; aut etiam alijs dem, ſi uidebitur, deſcribendum: ego uero exire illum in uulgus non patiar, quo ad tu mihi reſcripſeris, uelisne quid eius immutari propter eos locos, de quibus in pagella ſcripſi ad te quid ſentirem. Neque tamen non interea de eo doctorum iudicia exquiram, ut poſtulas: daboq́;* Lampridio *legendum: cuius ego ſenſum atque iudicium facio me hercule plurimi. Eſt enim cum oratorijs in ſtudijs ſane frequens; tum in philoſophia etiam frequẽtior, acri ipſe præſtantiq́; ingenio, & doctrina prope ſingulari: cui recte permittas tua.* Lazarus *quidẽ noſter librum etiam legit præbente me, dum* Venetijs *non bona ualitudine uterer. Quæ res fecit, ut tibi tardius reſcriberem, quàm uolebam. Sed de tuo libro finem faciam ſcribendi; ſi unum prius addidero; me cum ſingulæ eius partes libentiſſime tenuerunt: ualde n. mihi probabantur; tum uero ſum proœmio illo tuo, libriq́; ad* Bellaium *miſſione incredi-*

biliter delectatus. Eſt n. rei toti ita coniuncta, ita decens, ita uerbis illuſtribus declarata, ita etiam, quod caput eſt, & prudens & grauis; ut omnino nihil ſupra. Redeo igitur ad illud, quod ſuperius dixi: ut tibi de eo etiam atque etiam gratuler. Cõfido enim ex illo non parum laudis, & gloriæ, tuæ priſtinæ dignitati, hominumq́; de tua doctrina, tuóque iudicio, atque in primis probitate opinioni, quæ quidem certe maxima iampridem ampliſſimaq́; eſt; acceſſurum. Quod reliquum eſt; multa mecum Polus de te, de tuis ſcriptis, quæ habes nunc quidem in manibus; de Hortenſio etiam tuo: de quo, deq́; Pauli epiſtolis interpretandis, cum ſermo eſſet inter nos, ut aiebat, inſtitutus; quod tibi ille quærenti, in utro potiſſimum ſcriptionis genere tuam tibi operam eſſe ponendam exiſtimaret; in Paulo reſponderit; ſane non probo. Confici enim illum abs te dialogum quàm primum, tua intereſſe ualde puto. Nam quod magnam eis de libris priore confecto libro hominum expectationem excitaſti: tot iam illam annos cum differas, neque expleas, magnum præſertim nactus otium, uide ne hoc aliquanto tibi minus concedatur; quàm ſi nihil dum eius confeciſſes, nihil abs te homines expectarent. Sed de eo tu uideris. Polus quidem ipſe Venetijs hyemem conficiet. Patauium deinde cogitat. Quo ſi ueniet, erit mihi gratum; cõplectarq́; hominem omnibus officijs. Marcus Antonius Michaël tibi ſalutem plurimam dicit. Tu mi optime, optatiſſimeq́; Sadolete, etiam atque etiam uale.

*uale. Septimo kalen.*Nouemb. MDXXXII. *Patauio.*

CARPENTORACTE.
P. B. *Iacobo Sadoleto Epiſcopo* S. P. D.

REVERTENTI *ad ſuos Antonio Damaſcio, quem mihi per litteras commendaueras, mandaui; uti te de meo ſtatu, ſi quid peteres, erudiret. Mecum enim fuit ſane frequens: cum meis etiam frequentior: adoleſcens ingenio feruido; & ad omnia, quibus ſe det, addiſcenda ſane peracri; humano præterea & comi, planeq; amabili: ut tibi gratias agã; qui mihi illum tradidiſti; atque ut in familiaritatem meam ſuſciperem, auctor fuiſti. Is mihi oneri nulla in re fuit. Vtinam fuiſſet: ut clarius meam erga te uoluntatem perſpicere potuiſſet. Sed perſpexit tamen. Multi enim de te habiti, ſumma cum mea uoluptate, inter nos ſermones: & ego quàm te amem, illi; & quàm tu omnibus ab hominibus, & colaris, & ameris iſtis in locis, fidem mihi iocundiſſimam fecerunt. Tametſi teſtibus quidem, ea in re nihil indigebam: qui te, moresq; ſuauiſſimos tuos, & uitæ integritatẽ, ac prope ſanctitatẽ, ab incunte tua ætate, agnouerim, dilexerim, expetiuerim. Iuuenis enim admodũ cũ eſſem; te adoleſcentẽ incredibili beneuolẽtia cõplexus ſum, annis aliquot me ipſo minorẽ: neq; tu me nõ adamauiſti. Qui quidẽ certe amor, propenſioq; mutua uoluntatum, non ſolum poſtea nunquàm eſt*

coli

coli deſita ab utroq; noſtrum: ſed aucta etiam offi-cijs innumerabilibus, neceßitudineq́; uitæ; collegio demum, in Leonis decimi pontificatu clari muneris, ac prope quotidiano conuictu, tum ſtudijs plane communibus, litteriſq́; noſtris ita creuit; ut nihil poßit eſſe nobis duobus coniunctius. Quod cum ita ſe habeat; atq; in hoc noſtro perueteris amicitiæ in-ſtituto, ego iam ſenex factus ſim; tu non multum abſis a ſenectute: unum, ut uideo, nobis deeſt ad plenam ex eo ſuauitatem percipiendam; locorũ ſci-licet, ut animorum coniunctio. Nimis n. ſemoti, atque diſcreti regionibus ſumus: ut neq; mihi ad te ueniendi; quod ſæpe poſſe facere concupiui; ſpes ulla iam ſit reliqua: neq; tibi in Italiam reuertendi, cauſa poſſe dari ſatis apta uideatur: quod Pontifi-ces maximi, doctrina & moribus præſtantißimos uiros, clarißimosq́; omnibus uirtutibus homines, nõ tanti omnino, quanti oporteret, faciunt. Sed quo-niam hoc quoq; deſiderium; quod commune tibi me-cum eſſe non dubito; uiſendi alterum congrediendiq́; unà; ut tu olim ad me, in quadam epiſtola ſuauißi-me ſcripſiſti; litteris mittendis leniri multum po-teſt: fruamur ſedulo ſcriptionis munere, ad hanc moleſtiam minuendam: & crebritate nos littera-rum fulciamus. Quod & te facturum confido: & de me futurum polliceor; ut nullo ſcribendi genere tam libenter ſim uſurus; quàm ad te. Sed neſcio quo pacto ad hæc commemorãda, de Antonio ſermo no-bis inſtitutus, defluxit; amoris abundantia potius,

quàm

quàm temporis: quod mihi plane non ſupereſt. Occupor enim ut ſcis. Conſcripſi autem tres iam prope libros rerum Venetarum. Neq; tamen non impedior domeſticis etiam rebus: quæ me a ſcribendo ſæpe reuocant. Sed quid agas? Sic uiuitur: Quod libet, quodq́; non libet, etiam facias. Audio te alium fratris filium iſtic habere; quem in philoſophiæ ſtudijs item inſtituas; miro ingenio alacritateq́; diſcendi. O te magiſtrum plane felicem; & illum alterum iam diſcipulum, quem Dij reſpexerunt. Vale. Septimo kalen. Maias. MDXXXIII. *Patauio.*

Scriptis iam litteris, Antonius, huius urbis iureconſultis mirificum ſe iureconſultum præſtitit: ſummāq; laudē eſt adeptus. Egit enim apud illos cauſam ſuam ita memoriter, ita docte: ut magna collegij approbatione, ſit magiſter lectus. Qua de re patri eius, tibiq́; plane gratulor. Ei ego pro mea in te beneuolentia non defui.

MASSILIAM.

P. B. *Iacobo Sadoleto Epiſcopo* S. P. D.

OSVAVES *tuas litteras* XII *kalen. Auguſti datas: in quibus cum multa iocunda: tum illud iocundiſsimum; quod te ſcribis delectatum Damaſcij ſermonibus de me ipſo. De quo et ſi libenter audis quæ uis: tibi tamen nō concedo; ut ea iocundiora tibi ſint; quàm mihi item illa; quæ de tuis opti-*

 mis ſtudijs,

mis ſtudijs, moribus, doctrina, comitate, integritate, continentia, uitæ denique totius, atq; uictus ratione quotidie iam ad nos quidem afferũtur, nuntijs ſermonibusq; omnium. Caue *enim putes quemquam eſſe ueſtri ordinis; quo de homines tam honorifice, cum ſentiant, tum etiam loquantur; quàm de te.* Polus *quidem noſter; homo haud paulo plus omnibus bonis artibus clarus, quàm nobilitate, qua eſt a* Britanniæ *regibus; nunquàm me conuenit, aut ſe a me conueniri ſinit; quod quidem iam crebro accidit; cõduxit enim domũ in hac uicinia: quin te in ore habeat; tuarumq; uirtutum recordatione, tuiq; memoria ſermones mediusfidius omnes condiat, atq; conficiat ſuos.* Quem *ſane uirum eo pluris facio; quod mihi uiſus eſt te diligere mirandum in modũ.* Ex *illius igitur, & cæterorum ſæpe multorũ eiuſmodi prædicationibus afficior incredibili uoluptate.* Nam *quoniam nihil eſſe poteſt nobis duobus coniunctius; magna tuarum laudum pars in me ipſum quaſi redundare mihi uidetur: atque illis ſic triumpho, ut plane meis.* Qua *ego una re maxime quidem leuor ea moleſtia, qua te quoque angi uideo, locorum ſcilicet intercapedine, quæ nos uoluntate conglutinatos, magno corporum interuallo ſeparauit. Sed eam etiã mittẽdis litteris, & fide pietateq; mutua; ut tu amãtiſsime præcipis, quoad poſſumus leniamus.* De Al*ciati litteris, quas ad me miſiſti, ualde te amo.* De Hor*tenſio tuo, ad quem te primo quoq; tempore confirmas reuerſurum; nihil eſt, quod te malim facere,*

ut tibi

ut tibi ſæpe anteà ſignificaui. Hæc *ſcribenti mihi, litteræ* Maßiliæ *uenerunt: quibus certior factus ſum te Maßiliam ueniſſe* Clementem Pont. max. *ſalutatum, ualetudine ſane & uultu bellis.* Vtrunque *gaudeo, & ualere te; eoq; magis, quod adſcripſeras tibi non ſatis firmo æſtatem effluxiſſe; idq; unum tuis in litteris me pupugerat: & illò acceßiſſe.* Modo *Pontifex is ſit; qui eſſe debet.* Te *enim ſecum* Romã *reducturũ eſſe illũ ualde mihi perſuadeo.* Quod *ſi fit; celerius te quidẽ fortaſſe uiſuri ſumus, quàm putaramus: nõ quod ego ad urbẽ cogitẽ: nihil enim profectò minus: Sed hæc* DEVS *aliquis gubernabit.* Modo *te* Italia *teneat: neq; nobis aut tranſmittẽdæ* Alpes *ſint, aut mare ſuperum percurrendũ: ut te uidere atq; alloqui poßimus.* Hoc *idem utique optat* Niger *tuus: qui ambitione tãdem reiecta ex urbis ſe laboribus in litteras abdidit: otioq;* Patauino *fruitur plane liber.* Damaſcio; *cum uellet domum redire; neque aliter, ut aiebat, explicare ſeſe poßet, equosq; ad profectionẽ coëmere; nũmos aureo* Gallicos xxv *petenti dedi: quos mihi pollicitus eſt, cum primum ſolum patriũ attigiſſet, ſe eueſtigio curaturum.* Omnino *adhuc ab illo non modo nũmorum nihil habeo, ſed ne litterarũ quidem.* Peto *a te hominem moneas, ut mihi fidem præſtet ſuam.* Cola *meus multam tibi ſalutem dicit, itemq;* Paulo *tuo: quem quidem ego et ualere et ſaluere iubeo plurimum, illumq; alterũ ſororis tuæ filiũ: qui; quod ita eſt, quemadmodum uis, ut ſcribis, & tibi cum uoluptati futurum putas; ualde iam a me*

diligitur. Vale. *Quarto kalen.* Octobres. MDXXXIII. *Patauio.*

CARPENTORACTE.

P. B. *Iacobo Sadoleto, Carpentoractis* Epiſcopo S. P. D.

CVM *gratiſſimæ mihi fuerunt litteræ tuæ nono* Kalen. Decembris *datæ: quãquàm quidem hoc nũquàm non accidit, cum abs te litteras accipio; ea tua eſt humanitas, ſuauitas, amor erga me; tum* Renerij, *familiaris tui, ſermo acceſſit plane iocundiſſimus. A quo multa cognoui de tuis ſtudijs, maximeq́; de tua in ſcribendo mirifica diligentia; de fundo ſuburbano; de reliquis uillis, quas habes peropacas, & quibus nihil ſit alſius: quo te per æſtatem confers ad turbas, & calores euitandos, ualitudinemq́; firmandam equitationibus. Quanquàm is magnum te* Peripateticum *dixit eſſe: qui millia paſſuum quatuor ſæpe ambules, una itione indefeſſus. O hominem mirum. Subinuideo tibi cum multa; tum iſtud maxime. Seſſor enim iam ex ambulatore factus ſum: ut plus mille meis pedibus conficere non ſæpe audeã. Sed hæc; ut ætas & temperatio fert; ita ſunt inſtituenda. Illo etiam ſum magnopere gauiſus: quod & tu ſcribis, & mihi* Renerius *confirmauit; cito fore, ut* Hortenſium *tuum explices: ad kalen.* Februarias *ſcilicet: hoc enim adſcribis. Quod ſi erit: peto abs te maiorem in modum; ut quàm primum eius le*

gendi mihi facultas ſit. Non *poſſum dicere, quantopere iſtum habere librum cupiam*. Tametſi *eadem cupiditate, noſtri homines plane omnes tenentur: quibus ſit ullum cum litteris & philoſophia contubernium & conſuetudo. Scriberem in hanc ſententiam plura: niſi te imprimis confiderem hoc, quod dico, ipſum ex te cognoſcere: qui meā hiſtoriam aues legere, ut ſcribis*. Quod *tamen non tu plus optas; quàm ego; ut tibi eam dem legendam. Sed nondum ad tertiam totius operis partem perueni*. Neq; *enim otio abundo: qui ſæpe interpellor uitæ, ut fit, moleſtijs & perturbationibus*. Quod *ſi uolumen, aut totum, aut ſaltem iuſtum confecero: mittam ad te aliquem ex meis cum libro: ut tu; qui mihi es pro multis millibus; illum perlegas, & iudicium adhibeas tuum; quid recte putes eſſe confectum; quid improbes; quid immutari uelis. Sed hæc tunc conſyderabuntur*. Interea *ualetudinem curabis tuam; quemadmodum quidem iubes facere me*. Neque *enim mihi te quisquàm eſt charior; neq; hercule dignior, qui a quoquàm diligatur*. Renerius *mihi ualde gratus fuit, adoleſcens frugi & permodeſtus: ut te patronum imitari uideatur uelle. Paulo tuo &* Flore*bello multam ſalutem*. Vale. Quinto Id. Ianuarias. MDXXXV. *Patauio.*

CARPENTORACTE.

P. B. Iacobo Sadoleto Epiſcopo S. P. D.

OMNINO nihil abs te officij prætermittitur. Vt nuper; quas raptim Petro Gallo ad me dediſti litteras; quàm plenæ ſunt illius tuæ perpetuæ erga me officioſiſſimæ uoluntatis. Petrus quidem ipſe multam mihi abs te ſalutem attulit; adoleſcens, eiuſmodi; qui per ſe & gratus eſſe poſſit & optatus. De litteris; quas Renerio familiari tuo, primis anni diebus, ad te dederam; neque ſunt perlatæ; dolerem; ſi aliquid in illis fuiſſet; quod uel tua, uel mea interfuiſſet ſcire te; quemadmodum quidem ſcribis. Cum uero eiuſmodi fuerint; ut noſtræ pleræq; ſunt, argumento prope nullo: Nihil enim fere habebant, niſi memoriam mutuæ noſtræ neceſſitudinis: mitto tamen earum ad te exemplum; quoniam de eo me requiris. Te Hortenſium tuum confeciſſe, ualde lætor. Expectabo eius libri exemplum, quo ſcribis tempore. Contarenum ſalutaui tuis uerbis peropportune; cum illi gratulatum me Venetias cõtuliſſem; quod eum Paulus Pont. max. in Cardinaliũ collegium cooptauerit: gratiſſima illi miſſa abs te ſalus fuit. Nigrum item noſtrum: de quo id te ſcire uolo, eum ab epiſtolis apud Contarenum futurum: qui quidem Contarenus ſe accingit, ut Romam his æſtiuis diebus properet, a Pontifice miro ſtudio acceſſitus. Tum & Polum; qui Venetijs eſt apud Con-

tarenum

tarenum frequens: & Lazarum; qui nobiſcum. Cũ his erunt litteris Superantij litteræ ad te, & Contareni de noſtra rep. libri quinque: quos tibi is deſcribi iuſsit. Valetudinem tuam cura diligenter: qua te non commoda uti uideo. Id mihi unum in tuis litteris moleſtum admodum fuit. Sed confido, quàm prudentiam in reliquis omnibus adhibes rebus, ea etiã in te ipſo cuſtodiendo te uſurum. Vale. Decimo kalen. Quintiles. M D X X X V. *Patauio.*

P. B. *Iacobo Sadoleto Epiſcopo* S. P. D.

ACCEPI *tuas litteras; quas e uico Sandonino dediſti; fideliter mihi ab illo, qui tibi caſu ſeſe obtulit, perlatas. Quibus litteris me certiorem facis; te iter flectere, ut ad me Patauium accederes, propter feſtinationem tuam nõ potuiſſe. In quo etſi dolui hoc quidem tempore mea me ſpe uidendi tui lapſum, & deiectum fuiſſe: tamen gaudeo; quod ineunte uere tibi non defuturum confirmas; quin me uiſurus ſis quoquo modo. Ego uero tametſi te ita facturum puto: non enim dubito, quin me ames, & uidere cupias: tamen etiam atque etiam abs te peto; primum quidem; ut ante, quàm in Galliam tranſalpinam reuertare, huc te conferas: ut una eſſe commodius poſsimus. Deinde; ſi tibi id erit difficilius; ſcribas ad me, cum Roma proficiſci cogitabis; quẽ ad locum, qui quidem ſit in uia, quamq; ante diem ipſe ad te ueniam. Statutum n. mihi eſt tecum biduũ*

aut triduum, ante quàm omnino abeas conficere. De *Paulo tuo quæ adſcribis; ea mihi gratiſſima iocundiſſimaq; ſunt.* Non *enim ego illum minus diligo; quã ille me.* Multo *etiam iuſtius meus in illum amor proficiſcitur; quàm in me illius: qui plane adoleſcens & doctrina & uirtutibus excellit.* Reſcripſi *fere ad tuas litteras.* Nunc *uenio ad id; quod ante etiam quàm illas dares, ipſe te ſcire magnopere cupiebam.* Librum *epiſtolarum; quas* Leonis Decimi Pont.*max. nomine ſcripſeram, cum in eo munere collega meus eſſes, edidi proximis diebus.* Is *tibi* Romæ *a procuratore meo afferetur.* De *eo ſcire aueo, quid ſentias, nihilo ſane minus, quàm ſi editus non eſſet.* Nam *iterum & ſæpius cudi poterit.* Etiam *aliis in ſcriptis hoc idem feci.* Tu *modo ne grauere; quæ tibi diſplicebunt, quæ non probabuntur; aperte ad me omnia fraterneq; perſcribere.* Cæterum Federicum Archiepiſcopum *Salernitanorum te iam uidiſſe ſane puto.* O *feſtiuos congreſſus ueſtros.* Omnino *facere non poſſum; quin tibi tantam uoluptatem inuideam.* Cuius *meæ mediusfidius ægritudinis una tantum ſanatio eſt, ſi te uidero.* Vale *mi frater.* Vale *& ſalue.* Septimo *kalen.*Nouemb. MDXXXVI. Patauio.

ROMAM.

P. B. *Iacobo Sadoleto Cardinali* S. P. D.

QVANTA *me lætitia is nuntius affecerit; qui te a* Paulo Pont.*max. in Cardinalium collegium*

fuiſſe

fuiſſe cooptatum, his diebus ad nos attulit: profectò intelligis ipſe etiam tacente me: Qui quidem quàm te ab ineunte tua ætate cōſtanter, atque unice amauerim, quantiq́; ſemper fecerim; nullo non tempore cognouiſti. Sed noſtra neceßitudo tam illuſtrem curſum habuit: ut non te modo ipſum, ſed omnes etiam homines exiſtimaturos putem nihil mihi accidere optatius potuiſſe eo nuntio. Gratulor igitur *tibi mi Sadolete, non tam quidem, quod ſis nullo ambitu, nulla poſtulatione tam egregium dignitatis, amplitudinisq́; gradum conſequutus: nam eo tu quidem multo ante te digniſsimum præſtitiſti: quàm quod campum es nactus eiuſmodi; in quo tuæ ſe plurimæ, excellentesq́; uirtutes exercere aptius, atque commodius poterunt, et ad cæterorum hominum utilitatem, & ad tui nominis famam, gloriamq́; ſempiternam.* Equidem *amabam antea* Paulum *plurimis maximisq́; de cauſis: atque ut ei omnia in* Pontifica*tu fauſte atque feliciter euenirent, a* DEO *opt. max. ſummis precibus expetebam.* Hoc uero *nomine tantum acceßit ad meum ueterem erga illum cultum: ut flagrare atque ardere amore illius & pietate mihi ipſe nūc demum uidear; antea caluiſſe.* Ex Hieronymi Nigri, *qui nos utrosque diligit, litteris, cognoui, ei tibi meo nomine gratulanti te dixiſſe, nihil tibi de peruetere beneuolentia noſtra nouam iſtam dignitatē detraxiſſe, nihil noui addidiſſe: eundem te mecum deinceps futurum; qui antea ſemper fueris, germanum ſcilicet fratrem, aut ſiquid eo fieri poteſt*

ri poteſt

ri poteſt arctius atque cõiunctius. Quæ tua ſane uox meam uoluptatem magnopere auxit: non quod aliter futurum exiſtimarim: noui n. constantiã in tuẽdis amicitijs tuam: ſed quia nihil libentius iam pridem audio; quàm me abs te amari. Tibi *magiſtratum* Dij *fortunent*. De *quo etiam* Paulo *tuo, atque adeo maiorem in modum gratulor.* Vale. *Quarto kalen.Ianuar.* MDXXXVI. Patauio.

ROMAM.

P. B. *Iacobo Sadoleto Cardinali* S. P. D.

EGO VERO *amo probitatem tuam, uel potius uerecundiam: qua te perturbari uideo uerentem ne non recte feceris: qui ampliſsimum a* Paulo Pont. *max. delatum tibi munus non reſpueris. Oſtẽdis n. in eo te ijs honoris & dignitatis inſignibus non magnopere commoueri; a quibus plæriq; clari & præſtantes uiri ita ducuntur, ut etiam inſaniant. Tui autẽ magni antea & erecti animi noua iſta cõtractio ac debilitas;ut uere dicam, quod ſentio; mihi non probatur. An qui omni tempore nullum laborẽ recuſaueris, ut prodeſſe hominibus poſſes, cũ exẽplo & inſtitutione eorum, quos te regere oportuit, populorum; tum lucubrationibus & ſcriptis; quæ plurima longeq; præſtantiſsima confeciſti: nunc; cum te* DEVS Opt. Max. *ad rem ſuam una cũ reliquis principibus procurandam euocarit; quid te deceat facere, ignorabis aut ambiges? neque lætus*

atque

atque alacer in commune bonum hoc, quod tibi oneris imponitur, ſuſtinebis & perferes? Omnino *tanquàm fabulæ; ſic uitæ, poſteriorem quemq; actũ eſſe optimnm atque luculentiſsimum oportet.* Itaque *qui adoleſcens; qui uir ſemper te laudabiliter geſsiſti; nunc, cum ætas ingraueſcat iam tua; profecto omnes ueræ gloriæ partes tibi ſunt cumuliq; colligẽdi: ut non hominum modo expectationi, quàm de te recte agendo recteq; ſentiendo excitaſti; ſed tibi ipſi quoque decenter atque magnifice reſpondeas.* Etiam *times; nequid de mea priſtina æſtimatione tui, opinioneq; amiſeris.* Amiſiſſes; *ſi oblatam dignitatem reieciſſes: Suſcepta, multo te prudentiſsimũ fuiſſe, & rectiſsime iudico, & agnoſco libentiſsime.* Illud *quidem, quod ais; ipſe ſi te defendendum ſuſcepero; purgatum te omnibus hominibus fore cõfidere: nihil fuit neceſſe te adſcribere.* Tua *te anteacta uita, mores, probitas, doctrina, munus ipſum epiſcopale, quo multos iam annos fungeris, te tuentur: atque ita quidem tuentur; ut aliter ſtatuiſſe ſalua conſtantia non potueris.* Me *abs te indies magis magiſq; diligi, ualde mediusfidius gaudeo: teq; uidere atq; amplecti incredibiliter cupio: ut etiam hac ætate, qua ſum,* Romam *cogitem.* Cardinali Capuano *ſi plurimam ſalutem dixeris meis uerbis; erit mihi gratum.* Vale. *Prid.* Non. *Ian.* MDXXXVII. Patauio.

ROMAM.

P. B. Iacobo Sadoleto Cardinali S. P. D.

TE confirmatum eſſe in ea uitæ ratione; quàm tibi Pauli Pont. max. *erga te beneuolentia, uel potius de tuis maximis uirtutibus iudicium nuper, ut ſuſciperes, coegit, illuſtrem illam quidem, & in ipſo orbis terrarum theatro poſitam; ualde gaudeo.* Neque uereor; *quin uberrimam ea de re uoluptatē, atque fructum & capias ipſe; et amicis tuis ac reip. des afferasq; prudentia & ſapientia tua. Sed maturitate opus eſt.* Itaque *iter tibi patefactum eſſe uideo ad ſummam laudem, ſummamq; gloriam.* Reliqua *pariet atque accumulabit dies.* Cures *modo ipſe ualetudinem tuam; in qua una ſunt omnia: teq; ad tuorum publicamq; utilitatem conſerua & tuere.* Quod *amorem erga me tuum una cum uita tibi retinendum ſtatuiſti: facis; ut te dignum eſt, & probitate illa tua; qua nulla cuiusq; maior, nulla candidior.* Id *mihi quidem certe, æque maximum atque iocundiſſimum abs te proficiſcitur.* Neq; *tamen uinci me in eo, ſi potero, patiar: amaboq; te deinceps mutuo; ut ſemper quidem feci; ſed aliquanto etiam ardentius:* Vt *quo tu maior dignitate es; eo tibi ego quoque non ſane plus amoris: qui enim fieri poteſt? Sed plus, uel curæ, uel diligentiæ ad te amandum impartiam.* De Vbaldino, *quæ in extrema epiſtolæ pagella, tua manu adſcripſiſti; ea mihi grata acciderunt.*

derunt. Valde enim cupio; ut is non minus innocentia, & bonitate, quàm doctrina & litterarum elegantia excellat. Equidem habeo eius rei, de qua illum purgas, locupletiſsimum teſtem: quod te ſcire uideo. Sed nemo mihi eſt te ipſo locupletior. Faciam igitur, quod uis: exuamq́; omnem illam, quàm indueram, de hominis in me maledictis opinionem: neque ulli maiorem habebo fidem, quàm tibi. Beneuolentia & etiam amore, ſi iuſſeris, proſequar. Nihil enim facio libentius. Vale.

Quint. Id. Feb. MDXXXVII. Patauio.

CARPENTORACTE.

P. B. *Iacobo Sadoleto Cardinali*

S. P. D.

EPISTOLAE *tuæ* VI *Idus Septembris datæ, quàm mihi Romæ appropinquanti Carolus noſter reddidit: nunc demum reſpondeo, ſerius omnino quàm debueram, propter eas occupationes, quas quidem noſtri ordinis hominibus primo ad urbẽ uenientibus conſuetudo ipſa ingerit. Tametſi primis diebus, uernaculo ſermone ſcriptas litteras ad te dederam: quæ me negligentiorem fecerunt. Quod te excuſas, non ſtatim, ut dignitate auctus ſum, te ad me ſcripſiſſe: quid uero mihi opus fuit ea de re tuis litteris: cum ſcirem te ad Paulum ipſum* Pont. max. *tum, cum a nonnullis magnis uiris honos meus oppugnabatur, honorificentiſsime de me ſcripſiſſe, meamq́;*

meamq; illi dignitatem diligentiſſime commendauiſſe? Quod mihi gratulandũ eſſe nõ exiſtimas: agnoſco in eo naturæ morem & probitatem tuæ. Qui cũ illo ipſo fere die, quo es Cardinalis creatus, me de ea re litteris manu tuã ſcriptis certiorẽ faceres; ſubdubitare te oſtendiſti, ne improbarem iudicium tuũ: quod in eum te ordinem cooptari permiſeras; qui quidem ordo, tuis illis iocundiſſimis, & ſuauiſſimis prioris uitæ ſtudijs impedimento potius, quàm ulli uſui eſſet futurus. Idem ſi de me nunc ſentis: gaudeo. Sic n. ſe res habet: ut ſæpius peccaſſe me exiſtimẽ; qui meum priſtinũ uiuendi morẽ libertatemq; abiecerim: quàm læter; hæc me honoris & dignitatis inſignia ſuſcepiſſe: præſertim cum qua maxime re me gauiſum iri putabam, quod Romam ueniſſem; ea deſtituar; facultate ſcilicet te uidendi atque amplectendi, & abſentiam multorum annorum, utriuſque noſtrum conſuetudine, ac conuictu prope quotidiano ſarciendi. Nam tu quidem, ut uideo, nihil minus, quàm ad urbem cogitas: quod eo iſtic otio ad ſcribendum, ijs ad uictum commoditatibus abundes; ut te Carpentoracti eſſe non pœniteat. Quibus ſane rebus aut omnibus, aut certe plurimis careres, ſi hic eſſes. Ea te a ſententia & conſilio abducere conarer: Incredibile eſt enim quàm te uidere cupiam; quãque me omnibus ab hominibus eſſe deſtitutum putem; qui te uno careo: Niſi te ſumma prudentia ſtatuere, quæcunq; ſtatuis, exiſtimarem. Sed omnino nullus eſſe locus poteſt noſtro ordini nec

honeſtior,

honeſtior, nec aptior; hoc theatro: in quo maxime omnium actiones uirtutesq́; recitandæ, ac concelebrandæ eſſent tuæ. Itaq; *ſi mihi hoc concedis, ut te rogare poßim: etiam atque etiam te rogo; ne te a tuis, qui* Romæ *ſumus, deſiderari diutius ſinas:* Eoq; *maxime; quod* Collega *noſter* Polus *heri ad urbem rediit: quem uirum non tu quidem plus tuis in litteris laudas, atque in cœlum fers; quàm ille tulerit te in eo ſermone; quem, cum apud* Contarenum *cœnaremus, mecum & cum illo multum de te habuit.* Qua *in cœna ſi affuiſſes; quis me eſſet fortunatior?* Sed *hæc quanti faciẽda tibi ſint; tu pro tua ſapiẽtia iudicabis.* Interea, *ſi ad me interdum ſcripſeris, leuabo ea re plurimum ægritudinem meam.* Caue *enim putes ſuauiores, amantiores ullas eſſe litteras epiſtolis tuis.* Ita *in illis aliqua ſemper eſt, uel meæ in te beneuolentiæ iocunda commemoratio; uel declaratio grauis & conſtans amoris erga me tui.* Florebellum *tuũ ualde me hercule amo.* Egregiã *enim doctrinam, & ſcriptionis candorem ſane mirificum, cũ optimis mitißimisq́; moribus, & naturæ probitate coniunxit.* Illum *proficiſcens domi reliqui, una cum* Cola *meo ſtudioſißimo & obſeruantißimo tui.* Procurator *tuus crebrò me inuiſit officioſus ſane uir & modeſtus & prudens.* Paulo *fratris tui filio: quem quidem in oculis fero: multam ſalutem.* Sacrato *etiã &* Renerio. *Vale mi optime optatißimeq́;* Sadolete. Tertio Non. Decembris. MDXXXIX. Romæ.

FERRARIAM.

P. B. Herculi Pio S.

ET *Calmetæ noſtri ſermo, & tuæ ad me perhumaniter ſcriptæ litteræ effecerunt; ut nõ iam ſolum cupiam beneuolentiam utriuſque noſtrum ſurgentem, & nouam; cuius tu fundamenta prior iecisti, officijs, & conſuetudine conglutinari; quod a me ipſe amantiſsimis uerbis poſtulas: ſed etiã doleam, tui cognoſcendi, atque amandi occaſionem non fuiſſe mihi iam pridem datam.*Non *enim uereor, ne, ſi te antea cognouiſſem, non magnum iam fructum, & uoluptatem percepiſſem, ex illa morum tuorum comitate, quam audio, pleniſsima urbanitatis, & ſuauitatis, adiuncta cum ijs ſtudijs litterarum; quibus ipſi magnopere delectamur.* Q*uamobrem dabimus operã; ut te quàm primũ uideamus; atque hanc tarditatem ineundæ noſtræ beneuolentiæ, initæ iam, & conſtitutæ amore, ac ſtudio ſarciamus; eoq; libentius, quod ſororem tuam* Emiliam, *fœminam lectiſsimam, ac ſummi ingenij, ſummæque elegantiæ mulierem, iam diu amo & colo: apud quàm eram, cum mihi tuas Calmeta litteras reddidit. Vale.*

Quarto Id. *Sept.* MDIII. De *Strotiano.*

P. B. *Leandro Alleſio Iureconſ.* S. P. D.

C V M *tuum officium, quod in meo grauiſſimo caſu adhibuiſti, conſolãdi mei mihi gratiſſimum fuit: perſpexi enim ex tuis litteris, & doloris, quem ex mea ægritudine capiebas, ſigna illuſtria: & amoris erga me tui. tum ea, quæ ſcribis; quoniam ad meum uulnus ſanandum inueniri nulla remedia poſſunt; ad molliendum eius uulneris dolorem certe quidem plurimum ualuerunt.* Nam *neque, ut ipſe non angar; doleamq́; Carolum fratrem meum, optimum lectiſſimumq́; adoleſcentem, & mei amantiſſimum; quem quidem erat æquius, uti poſt me introierat in uitam, ſic poſt etiam exire de uita; ereptum mihi eſſe, in primo iuuentutis ſuæ limine, ulla unquàm efficiet dies.* Et *tu ea collegiſti, cum facta, tum dicta ſapientium uirorum; quibus interdum cogar aliquantum acquieſcere; admonearq́; ut feram moderatius ſolitudinem, & ærumnam meam.* Itaque *tibi eas habeo gratias; quas habere poteſt is; qui fortunæ acerbiſſima iniuria, magna de ſpe deq́; omni ſuæ uitæ dulcedine, atque ſolatio deiectus, in maximo mœrore luctuq́; uerſatur.* Vale.

XIIII *kalen.Febr.* MDIIII. *Venetijs.*

P. B. *Marco Cornelio Cardinali* S. P. D.

N O N *poſſum dicere, quanto me gaudio extulerit nuntius, qui ad nos, de recuperata ualetudine*

tua populo quidem primum, deinde tuis fratribus au=ctoribus, eſt perlatus. Nam *quoniam pro mea in te obſeruantia, & pietate uehementer dolebam te, iuuenem florentiſsimum, nobiliſsimum, in altiſsimo dignitatis faſtigio poſitum, magna pedũ imbecillitate iam biennium laborare: atque ita laborare, ut ex eo morbo tibi aliquãdo recte fore, ſpem perexiguam haberemus; nunc quidem repente conualuiſſe te cum intellexerim; ſane mirifice atque ſummopere ſum lætatus: tibique uere ac perſancte affirmo, nihil mihi potuiſſe contingere tua iſta ſanatione iocundius.* Ita*que cum tibi omni ſenſu animi gratulor: tum illud in primis peto; ut mihi* DEVS *optimus maximus perpetuam eius rei lætitiam, & uoluptatem faciat.* Q*uanquã quidẽ hac mea cum uoluptate eſt etiã totius reip. uoluptas cõiuncta: quæ profecto in te uno plurimum ſibi, & ornamenti, & præſidij poſitum & conſtitutum putat.* Reliquum eſt; *ut quod præſens tibi pollicitus fueram, me ad te de prima æſtate uenturum; idem nunc abſens multo etiam libentius recipiam: cum uideam, te firmo atque incolumi, quàm mihi ea profectio hilaris & iocunda ſit futura: maximeq́; ſi etiam* Agath*opædis quartana ſe remiſerit.* Vale. x *kalen.* April. MDIIII. Venetijs.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM FAMILIARIVM

LIBER QVARTVS.

P. B. Ioanni Aurelio Augurello S. P. D.

ACCEPI *litteras tuas: quæ quidem nobis, tuorum carminum expectationẽ, quorum te ſcribis rudem maſſam uerſare, magnã mehercule iniecerunt.* Itaq; *te meis,* & Quirini *mei uerbis etiam atque etiam rogo; ut cum primum opus confeceris, des operam ad nos ut perferatur.* Leuſippo *tuo; cuius mihi negotium nimis multis uerbis commendaueras; recepi me omnia, quæ uellet, facturum: tibiq; idem recipio.* Pater *te meus,* & *domus tota noſtra ſalutat.* Tu *uelim Antonium compatrem tuum, doctum* & *probum uirũ,* & Hieronymum Bononium *poëtam,* & *reliquos, quos me uelle ſcis, plurima ſalute impertias meis uerbis.* Vale. Non. Iul. MDIV. *Venetijs.*

P. B. Hieronymo Bononio S. P. D.

PERLECTIS *tuis litteris, quibus mihi negotium commendas collegij tui,* Leonardo Pẽtarino

rino recepi me ea, quæ uelles, eſſe facturum: is enim mihi litteras tuas reddiderat. Itaque ad patrem meum detuli omnem rem: rogauiq́; illum, ne te, collegasq́; tuos ſineret, a malis hominibus iniuſte uexari; tuereturq́; tuas partes: neque permitteret quicquàm de ueſtris iuribus minui. tum etiam ne audirentur ij, quibuſcum uobis res eſt, niſi præſtitutis diebus; intra quos iſtinc accerſiri poſſent ij, quos ueſtræ cauſæ patronos legiſtis, quoſque uobis circũducere difficile eſt. Quamobrem ſpero fore, ut te ſpes, quam de me, deq́; patre meo habes, nihil fallat: qui quidem tuo illo epigrammate propoſito uehementer eſt delectatus. Vale.

Prid. Id. Octob. MDIIII. *Venetijs.*

ROMAM.

P. B. Philippo Beroaldo Minori S. P. D.

CVM *per ſe gratiſſimæ mihi tuæ litteræ fuerunt: perelegantes enim ſunt, & amoris erga me tui beneuolentiaq́; pleniſſimæ: tum mehercule propterea, quod ferre diutius non poteram ſilentium tuum etiã peropportunæ acceſſerunt. Nã præter quã quod tu mihi* Romæ *pollicitus fueras te ad me litteras crebro daturũ; dolebã etiã; quod ad eas litteras, quas tibi, &* Hadriano Card. Roma *rediens de itinere dederã, adhuc nihil reſcripſeratis. Quanquã quidẽ eis de litteris uerbũ ullũ ne nunc quidẽ facis: quod ualde miror.* Niſi *tu id propterea feciſti; quod excuſabilius eſſe*

lius eſſe duxeris nihil omnino te reſcribere, quàm ita ſero: & quemadmodũ meſſes atq; uindemias; ſic etiã litterarum miſsiones exiſtimaueris fieri non niſi in tempore oportere. Sed redeo ad tuas litteras. Beroaldum *gentilem tuum præclarum ſane uirum, & optimarum artiũ ſtudijs pereruditum, mortem obijſſe ualde dolui, hoc præſertim tempore; quo doctorum, uereq; litteratorum hominum nõ nimis magna ubertas eſt.* Recordari *enim debes paucorum annorum ſpatio quot & quales uiros amiſerimus,* Picum, Politianum, Pontanum, Pomponium, Hermolaum; *qui quidem omnes uno tempore floruerunt.* Nunc *autem ſi unum aut alterum excipies; quotus erit quiſque iam in* Italia *reliquus, quem cum ijs conferre poſsimus?* Itaque *quo nũc quidem minus multi ſunt, qui iuuare rem latinam poſsint; hoc magis dolendũ nobis eſt, illum interijſſe; qui ei mirificam operam nauabat inſtituendis adoleſcentibus: cum ingenio et doctrina, tum multo etiam magis, ut audiebam, labore ac diligentia prope ſingulari.* Quem *quidem plane interitum; ſi modo ſenſus aliquis remanent in ijs, qui moriuntur; minus ei eſſe acerbum puto, propter te.* Videt *enim ſeſe nobis reliquiſſe uerìſsimũ exemplum atque ſimulacrum ſui; qui te ſuperſtitem reliquerit: cui quidem non eruditionem modo, & doctrinam, & probitatem; Sed plane nomen etiam ipſum dederit ſuum: ut mihi quidem in eo uideatur homo mirus, diuturnitati ſuæ conſuluiſſe.* Nam *quoniam ſemel ei moriendum fuerat; te habere uoluit;*

in quo quaſi reuiuiſceret, nobiſcumq; prope æuo altero frueretur: quod ei contigiſſe plane lætor. Itaque *eum dolorem, quem de tanti uiri morte percepimus, ſic ſolamur; ut exiſtimemus, quicquid in illo amiſimus, id omne nobis te ſoſpite atque ſaluo eſſe uberrime ac præclariſsime reſtitutum.* Quã *quidem expectationem noſtram tu pro tua dignitate, adhibere curam debes, non ut confirmes modo; Sed plane etiam, ut augeas.* Ea *enim es ætate; in qua cum tãtum iam in litterarum ſtudijs profeceris, exiſtimare te oportet, nihil eſſe tam arduum, nihil tã eximium, aut extra uſum horum temporum poſitũ; quod non in poſterũ homines uel expectare a te audeant, uel etiam flagitare.* Quamobrem *ſi* Bononienſes *ciues tui, te per litteras publice miſſas hortantur, ut ad ſeſe uenias, demortuiq; tibi locum pollicentur; non eſt iam mirandum.* Qua *in re quod te dicis pendere animi, neque plane ſtatuiſſe quid ſis facturus, uelim quæ tibi uſui futura ſint, ea conſtituas. Sed tamen neſcio quo pacto* Roma *te diſcedere ex re tua eſſe plane non puto.* De Phædri *laudatione quod ais; nihil miror.* Quid *eſt enim eius ingenio uberius? quid oratione facundius? quid ſplẽdidius toto illo genere uerborum ac ſtilo? niſi putas exiſtimare me illum, quemadmodum corpore, ut ſcribis, ſic etiam animo habitiorem factum.* Quod *ſi eſſet; eius diſcipulo* Camillo Portio *gratularer; quẽ tu de hortatione illa tantopere laudas.* Non *enim uereor ne dicas, iſti etiam ilia & ceruices pingueſcere. Sed*

*re. Sed quemadmodum ſe res habet, illum certe poſ-
ſumus heroum more* κύντε μέγαντε *dicere: de hoc
poſteri ita loquētur,* μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ
μαχητής. Quod *mihi* Brutum Riccium Ticianen-
*ſem commendas; ualde te amo: qui doctum & pro-
bum hominem mihi notum eſſe uoluiſti: iámque il-
lum in beneuolentiam & familiaritatem meam ſu-
ſcepi; quem quidem eſſe uideo in tua.* Dabo *etiam
operam; ut ei per me, quoad fieri poterit ſatisfiat.*
Sed *ſcire te plane uolo; præter eos, qui publice bo-
nas arteis profitētur; qui nec multi quidem ſunt, &
admitti, niſi ſenatusconſulto non poſſunt; huiuſce-
modi hominibus, in noſtra* Vrbe*, non nimis amplas
conditiones patere.* Priuatis *enim in fortunis uiui-
mus, intraq; mediocritatem; ut ſcis, more maio-
rum: Sed ſi apparebit aliquid; faciam te continuo
certiorem.* De *meo ad* Vrbem *aduentu; quem qui-
dem cum* Romanæ Academiæ*, tum in primis* Ioanni
Medici Cardinali *gratiſſimum dicis futurum; fere
tu iam ea, quæ uelles, audires; ſi paulo minus ipſe
aliunde penderem, quàm ſoleo.* Non *enim ſentio cū*
Bruto *tuo; cui hoc, quàm illud ſolum magis placet.*
Mihi *quidem maius tribui munus nullum poteſt; quā
poſſe me iſto cœlo, meo nutu frui: libēterq; omnem
hanc* Venetiæ *oram, cum uno ueſtro in* Quirinali
hortulo commutarem. Sed *hæc alias, & fortaſſe
coram.* Illud *autem ſic habeto; me, ſiue hic, ſiue,
quod malim, iſtis in terris uitam duxero;* Ioāni Car-
dinali tuo, qui me Romæ*, hac æſtate perhumaniter*

eſt complexus, ſemper plurimum debiturum. Phædro & Auguſto multam ſalutem. Sed quid ago? pene oblitus ſum dicere. Tua me Carmina ſummopere delectarunt; neque me ſolum, ſed etiam omnes meos, in primiſq; Laſcarem noſtrum; culta mediusfidius, lenia, dulcia, numeroſa, erudita; præſertimq; illa Triulciana. Quid? quæris. etiam pluſculum te nunc amo, quàm prius. Itaq; ſi mihi, ſi doctis omnibus rem gratiſſimam facere uis; ſic, quàm ſæpiſſime facito. Mitterem etiam tibi aliquid nõ de Myrothecijs, ut ipſe appellas, noſtris: temere enim nobiſcum Camenæ, ſi modo id aliquando agunt, diuerſantur: ſed potius de arcula ſaligna quidem ac obſoleta, qua utor; ſi haberem. Verũ illæ ipſæ ſubruſticulæ Muſæ noſtræ; quæ tepere quidem raro, calere nũquàm uidentur; hac plane hyeme penitus refrixerunt. Vale. Id. Ian. M D V. Venetijs.

ROMAM.

P. B. Philippo Beroaldo Minori S. P. D.

LITTERAS cũ ueſtris carminibus de Laocoontis ſigno tuas accepi, cum iam in equum me intuliſſem, ut in Galliam Ciſalpinam proficiſcerer. Itaque illis tanquàm comitibus uſus ſum iens ac rediens Pataiuium uſq;: quod plane iter non modo mihi nõ moleſtum fuit; ſed id etiam iocundiſſime confeci: ita mihi uidebar quaſi uobiſcum eſſe, quorum uerſiculos legebam. De quibus quidem non puto te expectare

quid

quid ſentiam, non ſolum, quia peregrinationis mihi tædia belliſsime lenierunt; quod non feciſſent, niſi eſſet in ijs mira ſuauitas, mirus lepos; ſed etiã propterea, quod aliorum iudicio non eges, qui abundas tuo: quo etiam ſi egeres; tamen ab Hadriano *poſſes tu quidẽ mutuari.* Q*uanquã quod ad* Sadoleti *hexametros attinet; adſcripſiſti tu quidem mihi etiam iudicium tuum: in quo tibi uehemẽter aſſentior.* R*eliquorum carmina mihi etiam probabantur, non tã quidem ut illa* Sadoletiana*; nec omnia eodem modo:* S*ed probabantur tamen.* I*taq; mirificas tibi gratias ago; qui me hilaraueris iocũdiſsima ſuauiſsimaq; lectione.* Q*uæ quidem tibi res laudi etiam & gratiæ apud remp.* Vicetinorum *fuit.* N*am cũm proximis diebus* Vicetini*, de conducendo publice rethore cogitarent, egoq; ibi forte eſſem; in* Galliam*, ut dixi, proficiſcens; petierunt a me honeſti aliquot et prudentes ex ea ciuitate uiri, cum de alijs nonnullis doctis hominibus, tum de te quid ſentirem.* E*go uero cum eorum petitioni magna tua cum laude ſatisfeciſſem; oſtendi ijs epiſtolam tuam & carmen; quod de* Laocoonte *confeceras: & quoniam eram ipſe fere illa hora profecturus; me rogarunt, ut ſibi & carmen & epiſtolam relinquerem.* F*eci quod uolebant.* I*taque cum e* Gallia *redeuntem me iterum illi ipſi ciues ſalutauiſſent; dixerunt mihi plurimũ apud ſeſe teſtimonium de te meũ ualuiſſe: proximis enim eorum comitijs legem latam eſſe; ut tibi honeſtiſsimo ſtipendio locus decerneretur; miſſasq; iam ad te*

publice litteras Romam; *quæ te de tota re certiorem facerent, adſeq; ut uenires hortarentur.* Quàm *rem ideo tibi ſcripſi, ut ſcires mihi magnæ curæ eſſe dignitatem tuam: quàm quidem & fieri ampliorem in dies cupio; & eſſe iam ſentio ampliſſimam.* Laſcarem *ſalutaui rediens tuis uerbis; cui etiam detuli* Vicetinorum *Senatusconſultum de te: quod illi plane gratiſſimum fuit. Ab ipſo igitur & a communibus amicis multam ſalutẽ, præter* Aldum; *qui quidem aberat; cum has ad te litteras darem; &* Sabellicum; *qui mortem obierat ad* XIIII *kalen.* Maias. Eum Egnatius *laudauit oratione mediusfidius luculenta magno deſiderio elatum ab uniuerſa ciuitate, honeſtiſsimoq; funere. Vale.*
Tertio Non. Maias. M D V I. *Venetijs.*

ROMAM.

P. B. *Philippo* Beroaldo Minori S. P. D.

ACCIPIO *excuſationem tuam, cur* Bononia Romam *rediens nos, quemadmodum pollicitus fueras, non inuiſeris; perq;* Hetruriam *profectus ſis.* Quanquàm *quidem pro eo quanti te facio, tu mallem eius rei nullam potius cauſam attuliſſes; quàm iſtam ipſam, quam commemoras infirmi animi atq; omnia pertimeſcentis iudicij plenam. Quid enim cẽſes nobiliſsimas lectiſsimasq; fœminas* Ducem *ipſam,* Emiliam, Conſtantiam, Margarim *etiam tuam dixiſſe; ubi te intellexere, decem aut uiginti noſtrorum*

rum

rum militum itione per Flaminiam *audita, timuiſſe iter facere, tutiſſima celeberrimaq; Italiæ uia?* Me *quidem ualde pœnitet te ſcripſiſſe; ita magnos riſus excitaſti; ita iſta tua imbecillitas illis contemptui prope ac ludibrio fuit.* Quod *ſi mulieres te deridẽt; quid tu facere exiſtimas* Octauium, Iulianum, Caſtilionem, *Cæſarem, ſtrenuos atque fortiſſimos uiros; qui quidem tuas litteras perlegerunt?* Non poſſum dicere quantum apud illos dignitatis, quantum nominis amiſeris. Me uero, *qui cauſam defendebam tuam; aiebámq; prudenter feciſſe te; prope conuitijs obruerunt.* Sed de hoc tu uideris. Mibi illud permoleſtum; quod de pugillaribus & gladiolo ſcribis. Etiam ne me tuis tam bellis, tãq; lepidis munuſculis manum inijcere eſſe auſum, in animo induxiſti tuo? Quanquàm hercule utrũq; poteram ex æquo & bono. Quid enim tibi uel cum pugillaribus; qui tam longas epiſtolas conſcribis, ut nulla eas tabella capere poßit: uel cum gladio; qui arma tantopere perhorreſcis, ut ne ſonitum quidem eorum perferre poßis? Sed omiſsis iocis, Gladiolum quidem miſi tibi: eum Terpander afferebat. De pugillaribus adhuc nihil eſt ad me allatum. Si mittentur; eos ſtatim habebis. Verſiculi de Nape tui mihi ualde probantur. Salutaui etiam tuis uerbis, quos uolebas. Tu item meis Phædrum, Sadoletum, Camillum. Bibienæ item multam ſalutem: qui plane unus ſapere præter omnes homines mihi uidetur; ſi tecum dormire non uult; quemadmodum ſcribis. Mihi etiam nunc

oculi

oculi dolent: ita me Romæ hac æſtate inſomnẽ red= dideras; cum mecum duas aut tres ad ſummum no= ctes dormitum ueniſſes. Quid dixi dormitum? qui non modo ſomnum oculis ipſe nõ recipis; ſed ne pa= ti quidem dormire illos, qui tecum ſunt, aut omnino quieſcere ſemihoram potes: O hominem plane uigi= lantem. Vale.

XVI *kalen. Ian.* MDVII. *Vrbino.*

BRIXIAM.

P. B. Franciſco Bragadeno, Brixianorum Prætori S. P. D.

DOMINICVS Bonominius Brixianus, *uir cum optimus, tum Grecis & Latinis litteris pere= ruditus, multis ac ueteribus neceßitudinis cauſis, at= que in primis ſimilitudine, uſuq; longo ſtudiorum, ita mihi coniunctus eſt; ut pro eius ſalute, incolumi= tate, fortunis omnibus tuendis, augendisq; non la= borem minus, quàm ſi laborarem pro meis.* Is con= *trouerſiam habet cum quibusdam, nolo dicere malis hominibus; ſunt enim ciues* Brixiani, *quorũ tu* Præ= *torem geris; ſed omnino non iuſtißimis uiris: qui illum iampridem litibus implicant, uexantq́; neq; patiuntur hominem probißimum, innocentißimum, Muſis ac philoſophiæ natum, nullius rei præter lit= teras cupidum, omne ſuum tempus in bonarum ar= tium ſtudijs inſumentem, frui otio ſuo.* Ob *eamq́; cõ= trouerſiam nunc iſtuc proficiſcitur non ſine magna*

quidem

quidem iactura, non modo ſtudiorum ac propoſiti ſui; ſed rei etiam familiaris, quæ illi tenuis & perangusta eſt, ſperans, quæ tua eſt prudentia, fore; ut cum plane rem cognoueris, eius laboribus, uel ærumnis potius imponas modum. Iſtam autem profectionem hoc tempore ſuſcepit maxime, ſuadente atque hortante me. Putaui enim; ſi eſſet is quidem unquàm quicquàm a Brixiæ magiſtratibus petiturus; tuum tempus non eſſe prætermittendum. Quem enim poſſunt ſuis litibus cognoſcendis, finiendisq; nanciſci æquiorem iudicem probi ac docti uiri; quàm eũ; in quo cum ſumma prudentia, iuſtitia, uitæ ſanctitate, inſit etiam ſumma rerum urbanarum; cæterarumq; optimarum artium ſcientia, maximeq; philoſophiæ? Patiare autem a me iſta prædicari de te; quæ ſunt quidem proprie tua. Nemo eſt enim fere in noſtra urbe; cui ea, quæ commemoraui, tam omnes homines tribuant; quàm uni tibi. Itaque & ſi ſciam te in Dominici controuerſia eá, quæ fieri æquũ eſt, tua ſponte eſſe facturum; tamen quia magnopere eius cauſa omnia cupio; pro eo, quanti apud te ſum, a te etiam atque etiam peto ſic, ut maiore cura, maiore contentione animi petere nihil poßim: primum; ut ipſe cauſam omnem cognoſcas non per uicarios tuos, ſed per te te: ita enim & ipſe de tota re facilius iudicabis; & illi gratißimum feceris: Deinde, ne permittas rem ab aduerſarijs differri captiunculis tricisq; iudiciarijs; quo illi uno adminiculo innituntur: confidunt enim ſe id, quod iure aſſequi

ſequi poſſe non ſentiunt, mora dilationibusq́; conſequuturos: utpote qui cum aduerſario inopi, ac imbecillo, minimeq́; contentioſo rem gerunt: Demum *ut eum, quibuſcunque rebus honeſte ac pro tua dignitate poßis, ita tractes, tanquàm alterum me; efficiasq́;, ut is intelligat & ſe a me, & me abs te amari; meamq́; apud te commendationem tantum ponderis habuiſſe; quantum & ipſe confidit, ſibiq́; iam pollicitus eſt, et meus in te amor poſtulat.* Quod *ſi feceris, ſpondeo tibi, in meq́; recipio, ex ipſius gratißimis atque probißimis moribus, liberaliq́; animo, de tuis in eum officijs maximam te uoluptatem, qui eſt fructus uberrimus, eſſe capturum.* Erit *id mihi præterea uehementißime gratum.* Reliquum *eſt, ut, aſſeſſores tuos uiros optimos plurima ſalute impertias meis uerbis.* Vale. *kalen.* Martijs. MDV. Venetijs.

P. B. *Guido* V*baldo* Feretrio V*rbinatum* Duci
S. P. D.

QVANQVAM *ea tua humanitas eſt, ea pietas, ea rerum fortunæq́; uariorum euentorum experientia; ut non dubitem, quin in tuendis bonis uiris, propter inuidorum improbitatem aliqua affectis illuſtri iniuria, qui tuam opem, tuum auxilium implorant, ſatis per te ipſe incitatus, inclinatusq́; ſis:* Tamen cum Marcus Polionius*, cui iuſtißima in cauſa, tuo patrocinio magnopere opus eſt, uir cum perhumanus & prudens, tum mihi ab illa celebri*

Quirini

Quirini mei Romanenſi *diſputatione, quàm familiaris, ita ſibi perſuadeat; ſi tibi ſeſe ipſe commendauero, fore, ut ad illam tuam propenſionem, quam dico, magnus in ſe tuendo cumulus uoluntatis accedat: petenti amico deeſſe nolui: ne uiderer uel benignitati tuæ, qua me dum hic eſſes, perhumaniter es complexus; uel meo erga te ſtudio, obſeruãtiæ, cultui, quibus te ſemper ſum proſequutus, diffidere.* Itaq; *te breuiter, etiam atque etiam rogo; ut ipſius* Marci *cauſam, dignitatem, fortunas omneis ſic tuẽdas ſuſcipias, ut plane meas; exiſtimesq; me abs te mihi ipſi petere, quod illi peto. Ab eius procuratoribus intelliges; quàm maligne, quàm improbe, quã impudenter fecerint; qui illum, qua in cauſa ſemel fuerat ipſis iudicantibus abſolutus, in eadem nunc condemnarint: nõ ſolum non præſentem; erat enim tunc in Gallia Ciſalpina domi ſuæ; nec ſe per procuratores defendentem; ſed plane etiam non uocatum: quo me hercule uno nihil poteſt eſſe iniuſtius, nihil inuſitatius, nihil a* Romani *fori dignitate magis alienum. Quæ cum ita ſe habeant; peto abs te; ut illi fautor adiutorq; ſis; ut ea ipſa cauſa iterum in iudicium deferatur; eiq; integrum ſit pro innocentia, pro dignitate, pro fortunis ſuis, pro capite ea omnia agere; quæ iure ac lege ijs, quibus crimen aliquod obiectum eſt, conceduntur. Qua in re non poſſum dicere, quàm multis noſtris ciuibus, magnis ac bonis uiris, & obſeruantiſſimis tui, qui ægerrime iſtam iudicij indignitatem perferunt, ſatisfeceris; uel*

ris; uel potius uniuerſæ ciuitati: quæ quidem etiam litteras his de rebus ad legatum ſuum Romam publice miſit. Quamobrem non agam tecum pluribus. Ex eo enim; qui has tibi litteras reddidit; omnia, quæ te ſcire opus eſt, facile intelliges. Sed ad illud, quod initio dixi, rediens; ſcire te plane uolo; quæcunque in Polionium contuleris, ea abs te omnia in me fuiſſe collata me exiſtimaturum. Quàm bene autem officium tuum ſis poſiturus, ſi illum innocentem ſubleuabis; multa te docere poterunt: quæ malo re, quã uerbis, te cognoſcere. Vale.

Non. Mart. M D V. Venetijs.

P. B. *Iacobo Syncero Sanazaro* S. P. D.

ET TE *amabam antea plurimum: nam ſæpe in tua ſcripta incidi cum uernacula, tum latina; quibus in omnibus felicitatem illam ingenij tui ad poëtices facultatem ſum uehementer admiratus:* Et nũc *quidem* Egidius Monachus Viterbienſis, & Antonius Agnellus *effecerunt; ut nihil me uno ſit in te amando, obſeruando, colendo plane ardentius.* Ex *ipſorum enim oratione cognoui; præter ea, quæ dixi, utriuſque linguæ ſtudia litterarum, delatumq́; iampridẽ in illis tibi a* Muſis *atq; ab* Apolline *principatum;* Quã *ſis etiam in ipſo uſu uitæ, cum humanitate, & ſuauitate; tum hercle, omni uirtutum genere, atq; illa in primis uel probitate, uel morum animiq́;, ſi latine ſatis poſſum dicere ſynceritate,*

quæ

quæ quidem uirtus tibi etiam agnomen dedit, poli-tiſſimus. Itaq; hæc ad te uolui ſcribere primum, ut tibi notum facerem hunc ipſum animi mei ſenſum in te, ac uoluntatem: iacerem'q;, tanquàm fundamenta beneuolentiæ; futuræ'q; noſtræ neceſſitudini, quaſi quoddam uinculum adhiberem, amorem ſummũ erga te meum: In quo quidem pergratum mihi erit; ſi me ſic amandum ſuſceperis, ut utare; ſic fueris uſus, ut plane tuo. Deinde ut ſcires, me uidendi tui deſiderio magnopere teneri: nam fruendi quidem nõ audeo dicere: qui neq; ſalutari te permiſeris, cum nuper e Gallia rediens, ut audio, de itinere Venetias inuiſiſſes. Quod ſi tua culpa effectum eſt, ut, cum fieri utriuſq; commodo potuerit, ut te uiderem, me tamen latueris: dabo ipſe operam, ut id aliquando fiat; etiã ſi nõ poterit ſine magno incommodo meo. Interea tamen, etiam atq; etiam a te peto; ut quoniã hoc tempore in receſſu iſto Neapolitano tuo, puto te otio mirifice abundare; mittas aliquid ad nos de tuarum Muſarum penu; quo minus a nobis moleſte uidendi tui deſiderium perferatur. Quod ut libentius facias; hoc te genere officij etiam prouocabo. Aſolanos enim meos habebis cum his litteris. Qui quidem, quãquàm libri, amicorum meorum aſſiduis poſtulationibus, ac prope etiam impulſu, exire iam in uulgus, atq; haberi cœperint; ad te tamen ueniũt nõ minus, ut eos emendes, ſi qua tibi non probabuntur; quàm ſi; quod mallem, placuerint, ut probes. Vale. Idib. April. M D V. *Venetijs.*

AD FOSSAM CLODIAM.
P. B. Petro Franciſco Flaminio S. P. D.

De ſuauiſſimis litteris tuis, quibus me iſtuc prætoris tui nomine in ius uocas, ualde mi Flamini te amo. Video enim te, quo mihi eſſe iocũdius nihil poteſt, noſtri memoriam non abieciſſe, præſertim in illa nuptiarũ feſtiuitate ac iocis: inter quos prope deſipere, ac ſui quemq; obliuiſci, aiunt, nõ modo dulce eſſe, ſed plane etiam decere. Verum heus tu quàm technam excogitaſti? an tibi ego idoneus uideor, quem deludas? Ante prætorem uxoriũ contra nouam nuptam me dicturum cauſam putas? Aliã inſiſtas uiam oportet, ut nos hinc auoces; ubi magni ciues ſumus; ubi honeſtas legationes Senatum depoſcimus candidati: neq; me ficus illæ ueſtræ luculentæ littorales ſua dulcedine allexerint; ad quas me inuitas, quasq; tam cupide ſoles eſſe; ut committam, ut mihi aliquando poſſis obijcere, me non tam pedibus, quàm palato duci. Sed tamen extra iocum: Cum primum Hiſpanienſis legationis comitia erunt confecta, quæ quidem iam in proximum quemq; Senatum reiecta ſunt; ad uos me conferam cum Philomuſo: modo me aliæ non impediant tricæ comitiorum. Nam Bembo patri meo uel Patauinam uel Cremonẽſem præturam deferri ualde cupio; quarum utrarumque comitia fient, ut quidem audio propediem. Interea gratias ago prætori tuo Clariſ.^mo

uiro,

uiro, quemq́; ego própter eius plurimas maximasq́; uirtutes unice diligo; quod dici mihi diem iuſſerit abs te, potius apud centum Clodianas *ficus; quàm apud noſtrorũ* Quadraginta *uirum ſubſellia, uel ipſum etiã* Decemuiratum. Vale, *meq́; mutuo dilige. tertio kalen.Sept.* M D V. Venetijs.

P. B. Vberto *Gambaræ* S. P. D.

L I T T E R A E, *quas te ſcribis dediſſe ad me, mihi non ſunt redditæ: eas ſi accepiſſem, tibi reſpõdiſſem: nemo eſt enim tam in ſcribendo impiger, quã ego.* Quod *ſi eſſem pigerrimus; tuæ tamen litteræ me excitauiſſent.* Amo *enim te: haud paulo plus, quàm tu tuos fratres.* Itaque *lætor tuis me litteris laceßitum ad ſcribendum. Sed uolo ne defatigere unis epiſtolis: ſcribasq́; ad me etiam crebriuſcule cũ de te aliquid, tum de parentibus tuis: atq; in primis de ſorore tua ſuauißima lepidißimaq́; uirgine* Berẽnice *amoribus & delitijs meis.* Nam *quas ad me dediſti litteras eæ nimis ieiunæ ſunt.* Vide *quàm te urgeo.* Vale. Id. *Sept.* M D V. *Venetijs.*

R O M A M.

P. B. Nicolao *Prendilaquæ* S. P. D.

T A R D I T A T E M *in ſcribẽdo uel ad te, uel de te meam, tibi moleſtã eſſe gaudeo: uideo enim me amari abs te; cum uel meas litteras expetis, uel eſſe*

in meis ſcriptis memoriam aliquam de te noſtrã cupis. Itaq; *tua iſta expoſtulatione, quaſi præteritæ a me noſtræ neceßitudinis, nihil mihi eſſe potuit iocũdius*. Ego *uero poſt diſceſſum iſtinc meum reditionemq; domum in multis occupationibus ferè ſemper ſum uerſatus: ut ſcribendi ad te, nullis præſertim de rebus, mihi otium non fuerit*. Quàm *plane excuſationem meãm ſi recipis; dabo ſane operam, ne me iſto nomine accuſare poſthac poßis. Sin aliter ſentis; ne cum homine iniuſto mihi controuerſia ſit, ſilẽtio me continebo. Sanutum noſtrum adhuc nõ uidi*: Itaque *de ſcriptione illa* Terentiana *nihil eſt actum*. Tu *ſi membranas illi miſeris; omnia, ut poſtulas, tranſigentur. Sed uelim ſi tibi incommodum non eſt, ut feſtines: habeo enim & eum librum, & alios aliquot in manibus; quos quidem hac hyeme deponere ſatis pacato animo non queo*. Verumtamen *faciã, ut iuſſeris*. Cum *ualetudine tua tibi nondum belle eſſe ualde doleo: ſed eſt ferendum*. Auguſto *& amicis reliquis multam ſalutem*. Vale.

kalen. Decemb. M D V. Venetijs.

P. B. Danti Tertio Aligero S. P. D.

ELEGOS *tibi meos placuiſſe, plane gaudeo: quid enim mihi poteſt eſſe iocundius; quàm ei mea carmina probari, qui quidem ſit in conſcribendis carminibus ſummam ipſe laudem conſequutus? Sed uellem tãtiſper, dum de meis ſcriptis iudicas, me*

non

non tam, ut facis, amares: uereor enim ne tanquã in libra lanx adiecto pondere; ſic animi tui iudiciũ, amore addito, facile uergat in gratiam ſublata ueritate. Sed de eo tu uideris: Ego *ſane interea falſo fortaſſe, aliquo tamen gaudio certe fruar.* De con*ducendo rhetore quod ais; gratulor reip. tuæ; quæ in eam curam incumbat, ut ueſtri iuuenes in optimarum artium ſtudijs exerceãtur.* Quod *autem poſtulas, ut uobis adiumento ſim; quo res commodius conficiatur; egerunt idem mecum* Legati *ueſtri tuo & reip. tuæ nomine clari et diligentes uiri; qui mihi tuas litteras reddiderunt: quibus perlectis ſtatim ijs reſpondi cum magnam eſſe penuriam doctorum hominum; tum eorum multo maximam; qui quidem & abundarent bonarum artium diſciplinis, & florerent optimis moribus, uitæq; illuſtri ac perſpecta probitate; qualem eſſe illum oporteret; quem et ipſi peterent, & tu præclare in tuis litteris effinxiſti.* Quamobrem *cum multa eſſemus inter nos ea de re colloquuti; ſermonemq; de ijs omnibus, qui & docti & probi eſſent, habuiſſemus, in primiſq; de* Ioanne Franc.° Philomuſo Piſaurenſi*; dixi legatis, mihi illius & uitam & eruditionem ſatis probari, tum & ætatem & dignitatem, quodq; faciebã plurimi, in formandis inſtituendiſq; ad litterarum ſtudia adoleſcentium animis uſum & exercitationẽ. Sed nihil agerent temere; inueſtigarentq; omnia diligẽter ante, quàm aliquid ſtatuerent.* Itaque *ſic ab illis tunc diſceſſi; ut me pollicerer omnem meam co-*

gitationem in eo poſiturum; ut ſpem, quàm de meo iudicio concepiſſent, eam fide ac diligentia confirmarem. Quæ poſt eum diem acta ſunt, ſermonesq́; ſingulos noſtros; fuimus enim una ſæpius; puto tibi illos perſcripſiſſe: quamobrem non agam tecum pluribus. Summa eſt, ut intelligas me in eam ſentẽtiam quotidie magis adduci; ut putem ex ijs, qui cõditione iſta moueantur, qui quidẽ idonei ſint, neminem eſſe cum Philomuſo comparandum. Nam de Tribacho neſcio quo illo Mutinenſi, quem audio iſtic circumire ſingulos, uos uideritis. Ego quidem iſto nomine doctum eſſe aliquem neſciebam usquàm gẽtium. Reliqua Legati ueſtri. Tu Vale, meq́; mutuo dilige. XIIII *kalen. Apr.* MDVI. *Venetijs.*

P. B. *Ioanni Franc.° Buranæ* S. P. D.

PRAELECTIONES *tuas, ſic enim appellas, treis multo ſtudio diligentiaq́; conſcriptas libentiſſime perlegi miſſas ab Alexãdro Phyſico mihi de mẽſe Decembris. In ijs enim ea, quæ antea de ingenio ac doctrina tua perceperam, cognoui; quæ me quidem ſummopere delectarunt: magnamq́; uoluptatem cepi, quod unum ex ijs libris mihi potiſſimum miſiſſes; idq́; epiſtola eſſes teſtatus ei libro adſcripta, ſumma cum mea laude, ac dignitate. Nam quo tu quidem es in ſtudijs litterarum præſtantior; eo me apud omnes homines gratioſiorem futurum exiſtimabam*

mabam tua beneuolentia. Itaque maximas tibi gratias ago, cum quia mihi tantum tribuis, ut etiam tuas lucubrationes dices; tum quod me amas ignotum tibi hominem, quodq; ad ineundam conſtituendamq; noſtram beneuolentiam accedis prior: quam etiam uideris feciſſe plurimi; cum eam tam magno pretio ſis mercatus. Quamobrem ſic exiſtimes uelim; amari te a me: & quoniam tu iam tua humanitate ac liberalitate, ut tibi multum deberemus effeciſti; dabo ipſe operam; ut, ſi mihi unquàm ſe facultas obtulerit ornandi tui, te intelligas non omnino ingratum hominem tibi deuinxiſſe, qui me ornaueris officio tuo. De imprimendis tuis libris quod ſcribis; puto tibi Alexandrum Phyſicum reſcripſiſſe, quid egerimus: ſic enim mihi pollicitus eſt ſe facturum: quæ etiam communicaui omnia fratri tuo. is ad te ea deferet. Quæ quidem quoniam in dies poſſe confici ſperabamus quoquo modo; ſerius, quàm debebamus, tuis litteris reſpondimus. Dantem a magno illo tertium, de quo ſcribis, ſi ſaluere iuſſeris ex me; mihi gratum feceris; idq; ut facias, abs te peto. Vale.

Nono kalen. *Maias.* MDVI.

P. B. *Alexandro Cribello* S. P. D.

EGO *uero de tuis ad me tam humaniter ſcriptis litteris ualde te amo; quibus me de tota nauigatione tua certiorem facis. Quanquàm uellem eam te*

uento ſecundiore confeciſſe. Id *fuiſſet; ſi* Aquilones *noſtri, qui flare cœperant ſoluente te, a ſua conſuetudine non receßiſſent. plures enim cõtinentes dies fere ſemper flant, quàm ulli alij uenti, præter* Eteſias*: qui tamen ſuo tempore, atque eodem prope quotannis, leniter ſpirare conſueuerunt.* Aduentum *ad nos tuum Sabellici doctoris tui cauſa non eſt cur feſtines. is enim mortem obijt, clarus me hercule uir, & plane bonus, neque tuo certe tempore. Sed ſi ueneris; nõ deerunt, a quibus bonas litteras queas diſcere.* Itaque *te expecto.* Vaſculo *illo fictili perantiquo, quod mihi dono miſiſti, ſum delectatus.* Itaque *te hortor; ut ſi quid eiuſmodi poſthac in manus tuas uenerit, mihi emas.* Cæſarem Lupium Ireconſultum *multa ſalute imperties meis uerbis.* Ego *illum ualde diligo ut & præceptorem tuum, & doctum ac eruditũ hominem, & ſtudioſum mei.* Vale. Octauo *kalen.*Maias. M D V I. Venetijs.

P. B. Cardinali *ſanctæ crucis* S. P. D.

E T *ſi tuam amplitudinem ſemper colui plurimum: nam & ante hoc triennium te cognoui eo tẽpore, quo* Vincentius Quirinus *meus innumeris illis in omni fere diſciplinarũ genere propoſitis quæſtionibus,* Romam *diſputaturus acceſſerat; cum te quidem maximis difficillimisq; de rebus, magno ueſtri collegij conſeſſu, magna totius urbis corona diſſerentem, atque ab alijs diſceptata finientem, &*

ſententiam

ſententiam ferentem audirem: & poſtea anno ſuperiori; cum Bernardus Bembus pater meus unà cũ ſeptem collegis, a noſtra rep. Romam miſſus, apud Iul. Pont. maximum legati munere fungeretur; multa populariter accepi de tuis optimis grauiſſimisq; moribus, digna uere Chriſtiano principe, digna Cardinali, digna te: Tamen his proximis menſibus; ſiue ita caſus tulerit; ſiue quia ego diligẽtius hoc quidem tempore, quàm antea, quæ de te ferebantur, hauriebam; cum ab alijs plurimis optimisq; hominibus, tũ in primis a Nicolao Phryſio familiari tuo uiro peracuto ea de ingenio, de doctrina, de prudentia, de grauitate, de religione, de ſanctitate denique intellexi tua; ut nemo me uno iam ſit in te obſeruando, colendo, animiq; omni ſtudio, omni reuerentia proſequendo plane ardentior. Quam ad rem etiam illud accedit; quod exploratum habeo ab Alberto Pio Carpi Domino, uiro cum doctiſſimo, tum plane bono, & mihi antiqua neceſſitudine multisq; de cauſis coniunctiſſimo, ex ueſtro Cardinalium collegio, neminem amari, neminem magnifieri, neminem exiſtimari dignum Pontificatu illo maximo, & Petri clauibus æque, ac te: qui quidem certe cũ eſt homo reliquis in rebus mirus; tum acerrimum in iudicando ſenſum habet. Quanquã quidem poterã maxime ad te obſeruandum, ſuſpiciendumq; ob hoc unũ duci; quod nulla eſt urbs, nullum oppidum, nullus me hercules in tota Venetiæ ora, aut ĩ Ciſalpina Gallia uicus; in quo quidem fuerim ipſe; fui autem &

quidem

quidem proxime in multis; ubi non inuenerim aliquos; qui te miris laudibus in cœlum ferrent; & tanquã Herculẽ ad ſuſtinenda ſydera, ſic te ad rem illam publicam Romanam labentem iam, & fatiſcẽtem ſubleuandã, cœlo nobis demiſſum dicerent. Quod cum ita ſe haberet, ſtatuiſſemq́; ipſe nihil mihi eſſe debere antiquius ea cogitatione, in qua omnem meã curam, omnem induſtriam ponerem, ut te deinceps, quibuſcunque poſſem officijs, colerem optimi ueriſsimiq́; clientis; hoc mihi primum ſumpſi, utinam non tam temere, quàm amanter, ut his litteris tibi notam atque teſtatam facerem hãc ipſam meam erga te cultus, & obſeruantiæ uoluntatem, iam dudũ quidem ſuſceptam, ut dixi, ac inſtitutam; Sed ita nunc adauctam; ut interdum mirer tantam eius acceßionem in homine potuiſſe fieri, tibi non plane familiari. Eóque feci libentius; quod uidebam, quo diutius tacuiſſem, eo fieri longius id tempus, quod ego maxime adeſſe cupiebam; cum me in aëre tuo reciperes; cumq́; ſi tuæ amplitudini ulla mea cura, ſtudium, diligentia, ſedulitas, labor, cogitatio, animi deniq́; mei, meæq́; mentis in te colendum alacritas eſſe uſui poſſet, me uterere. Cuius quidem mei uoti, cum me illud a ſpe deterreret, quod ſciebam non deeſſe tibi uel qui te colerẽt, uel quibus ipſe uterere: nam cum illis quidẽ non tota modo Italia, Germania, Galliæ, Hiſpaniæ refertæ repletæq́; ſunt; Sed etiam apud ultimas gentes, in alieniſsimis a noſtro orbe regionibus, non unis regibus es chariſsimus:

tum

tum autem multo plures ac maiores clientelas habes ipſe ſummorum, in omni genere artium ac diſciplinarum, hominum ex te pendentium, expectantiumq; tuos nutus, quàm tibi etiam neceſſe ſit: Ita *me confirmabam; quod ij, qui te laudabant, ita laudabant; ut inter tuas innumerabiles præſtantiſſimasq; uirtutes unam ponerent humanitatem; in qua quidem mirabiliter excelleres; tum ſumma cũ grauitate tibi a natura datam, tum etiam cultam a te diligentiſſime, coniunctamq; cum ſuauiſſimis moribus, uitæq; dulci ac iocunda comitate.* Quamobrem *non committam; ut pudore meo, & tibi promouendæ, & mihi experiundæ tuæ humanitatis impediam occaſionem.* Itaque *illam ipſam humanitatis, quam iam ſæpius appello, ac ſuauitatis tuæ uim, atque magnitudinem oro obſecroq;, ſic exiſtimet, me quidem eſſe tui ampliſſimi clariſſimiq; nominis tam obſeruantem, quàm qui maxime, aut prope etiam quàm is, cui nihil ſupra: neque eſſe fere quemquàm ex tuis intimis familiaribus, cui omnia minima, maxima, imperare magis fidenter poſſis, quàm uni mihi:* Quod *quoniam ne te lateret, puto me his litteris effeciſſe; ſpondeo tibi me aliquãdo etiam, ut omnes homines idem intelligant, ſtudioſiſſime curaturum:* Atque *utinam mihi contingat ea, quæ nunc quidem, ut ſe res habet, de te* Cardinali *cogito; breui de eodem* Pont.max.^o *liceat, ut ſpero, cogitare: quem ego diem ſi uidero; omnia me conſequutum putabo.* Vale Princeps *in Chriſtiana rep. omnium*

doctiſſime

doctiſsime atque religioſsiſsime. Nonis Iun. MDVI. Venetijs.

P. B. *Cardinali Sanctæ Crucis* S. P. D.

CVM *primum mihi renuntiatum eſt id, quod maxime intelligere cupiebam; te ex illa tua laborioſa legatione* Germanica, Romam *multa cum laude, atque gloria, ſaluum ſoſpitemq; rediiſſe: cum meum officiũ eſſe duxi, ut tibi gratularer: qui quaſi ex tempeſtate in portum, ita ex magnis laboribus & longo itinerũ errore incolumis redieris ad tuos: tum mihi ſtatui gaudendum, quod te, quo ego uno patrono optimo, atque humaniſsimo utor; non iam inter ultimas, efferasq; gentes uerſari, ſed apud* Iulium Pont. max. *in ueſtro* Cardinalium Collegio *eſſe* Romæ: *hoc eſt in orbis terrarum theatro maximo, atque pulcherrimo audierim.* Itaque *hæc ad te ſcripſi; ut ſcires me, & tui memoriam abſentis diligẽtiſsime ſemper coluiſſe; & nunc reuerſi amplitudine atque gloria uehementer lætari.* Quod *ſi mihi per negotia licebit; præſens te in urbe propediem ſalutabo. Vale.* XVII *kalen.Febr.* MDVIII. *Vrbino.*

P. B. *Paulo de Canali* S. P. D.

SVMMA *moleſtia me affecerunt litteræ tuæ: quibus, mortem obiiſſe* Maurum *ſacerdotem tuum, me certiorem facis. Sed quid agas? an neſciebas ipſum ea*

ſum ea lege natum; ut eſſet, qui omnibus horis poſſet mori? Te iſta non ferre fortiter, eo turpius tibi erit; quo te magis philoſophia iam erudiuit. Scribam longius, cum ero aliquid nactus otij: nunc impedior maximis curis. Tuum negotium mihi curæ erit: faciamq́; ut poſtulas. Vale. XXVI *Sept.* MDVI. Vrbino.

P. B. Ioanni Gozadino, *ſummi* Pontificis *a libellis dandis* S. P. D.

BELLVM Bononienſe *ita, ut uolebatis, confectum eſſe, pro tuis in me liberalibus officijs, meaq́; in te ſingulari obſeruantia, uehementer gaudeo, cũ propterea, quod eos homines, qui te ſummis iniurijs affecerant, uictos ac profligatos uides: tum, quia maxime ad tuam dignitatẽ pertinere arbitror, heri tui ſummi* Pontificis, *& gloriam, & imperiũ augeri.* Qui *quidem, quoniam ijs cogitationibus, quarum tu particeps fuiſti, magnas opes, maximamq́; laudem eſt conſequutus; nõ committet, quin te quoq́; earum rerum participem faciat; præſertim cum nullus honorum, aut amplitudinis cumulus, tantus futurus ſit; ut non is, tuæ doctrinæ, tuæ probitati, tuis plurimis, præclariſſimisq́; uirtutibus plane debitus fuiſſe uideatur. Itaq́;, de hac* Romani Pontificis *uictoria, tecum dupliciter lætor.* Nam *& ea quæ acciderunt, tibi magnæ uoluptati eſſe certo ſcio; & quæ euentura ſunt, maximo tui nominis*

minis & familiæ ornamento ac ſplendori uideo fo-re. Quæ quidem omnia tam mihi eſſe debent iocun-da; quã quæ iocundiſſima. Tu enim, cum te proximis diebus, mea tibi negotia commendaturus, apud Fo-rum Liuium *ſalutauiſſem; ita me humaniter comple-xus es, ignotum tibi hominem; ita in tuam fidem amice honorificeq́; ſuſcepiſti, ope etiam, diligentiaq́; iuuiſti tua; ut niſi & te maximum, atq; ampliſſimum fieri cupiam, & factum magnopere gaudeam; ue-rendum mihi ſit, ne non ſatis dignus tuis officijs fuiſ-ſe uidear, tuaq́; beneuolentia.* Maxime *autem me de-lectat; quod hoc meum initium colendi tui, lætæ hila-resq́; tuæ res ſtatim ſunt ſubſequutæ. Spero enim ni-hil mihi ex te non iocundum futurum; ad quem co-lendum, tanta cum uoluptate, tamq́; feliciter acceſ-ſerim.* Heliſabetta Vrbini Dux & Aemilia Pia, *o-ptimæ, lectiſſimæq́; fœminæ, atq; in primis amãtiſ-ſimæ tui; apud quas eram, cum hæc ſcriberem, ijſdẽ tuis de rebus euentiſq́; proſperrimis tibi gratulantur maiorem in modum.* Vale: *meq́; eſſe in ære tuo exi-ſtima; quaſi numum ſi non magni pretij, at certe materiæ probæ. Sexto* Id. Nouembr. MDVI. *Vrbino.*

P. B. Ioanni *Baptiſtæ* Pio S. P. D.

LITTERAS *tuas kalen. Septembrib. ſcriptas ad octauum* Idus Decembris *accepi: in quibus erat exemplum earum litterarum; quas ad me dederas*

multo

multo antea, neq; mihi redditæ fuerant. Ita *fit; ut mihi tuæ litteræ uel omnino nunquàm reddantur, uel plane ſero: quod eſt quidem eorum negligentiæ tribuendum; qui a te accipiunt.* Nam *mei nihil prætermittunt; ut ad me cum tuto, tum celeriter dent: ſi quid habent litterarum.* Itaque *uidebis poſthac, ſi me amas, cum erit aliquid dandum, cui des: impediri enim uoluptatem meam, quam ex tuis litteris capio, ferre æquo animo nō poſſum. Sed hæc hactenus.* V*erſiculi ſuper myrto tui me delectarunt. Sunt autem in illam ipſam ſententiam; quam tibi dixeram me, de* Herone *ſumptam in illum meum librum conieciſſe, quem ad* Herculem Strotiū *conſcribo.* Quod *ais cupere te ſcriptis meis inſeri nomen tuum; eſt mihi quidem gratum; qui tuis ſcriptis immortalitatem alijs afferas, ipſum tibi locum in meis quærere. Sed te uideo* Ciceronem *imitari; qui, ea facundia cum eſſet, qua nemo;* Luceium *tamen rogat, ut de ſe ſcribat.* Maxime *autem uellem tantum adeſſe mihi facultatis, ut abs te rogandus eſſem; quantum affuit* Luceio*, ut eum* Cicero *rogarit. Sed de eo tu uideris; cuius fabula agitur.* Mihi *quidem curæ erit; ne quid ipſe a me fruſtra petijſſe uideare.* Aloiſio Georgio Prætori *ueſtro, uiro cum docto, tum plane bono; quem auctum filiolo audio; mihi gratiſſimum feceris, ſi meis uerbis ſalutem dixeris, eriſq; gratulatus. Vale. Sexto* Id. Decemb. M D V I.
Ex V*rbinatium finibus apud* Metaurum.

P.B. Iulio

P. B. Iulio Tomarotio S. P. D.

Mitto *ad te eos meos uerſiculos; quos ad urbem cum eſſem, abs teq́; tuos illos politiſsimos elegos accepiſſem, tibi receperam me miſſurũ. Quod quoniam aliquanto ſerius fit, quàm tibi ſum pollicitus; habebis tu quidem eos, non ſolum cum uſura, ſed etiam cum anatociſmo.* Nos *hic cum* Iuliano, Caſtilione, *Cæſare amantiſsimis tui; quibus quidem nihil eſt humanius, nihil comius; dum* Romam *repetendi, uosq́; inuiſendi tempus idoneum fieret, libentiſsime commorabamur: non ſine creberrima recordatione, cum* Phedræ *&* Portiorum, *et* Magdalenæ, *maximeq́;* Sadoleti; *cuius quidem* Curtius *ualde eſt hic in hominum oculis; tum in primis tui.* Beroaldus, *cum itineris incommoda, & anni æſtum nobis leuiorem feciſſet ſua comitate, triduum nobiſcum commoratus; recta* Bononiam *abijt.* Terpãder *ab hilaritate ſua non diſcedit: niſi quod in* Petrarchæ Poëmata *mirabiliter incubuit.* Qua *in re præter quod ſæpe me conſulit; etiam adiutore utitur* Cola *meo, ſic tamen; ut illi iam prope non concedat.* Quid? *quæris.* Nibil *ſibi amplius eſſe uult cũ* Romanis *ſcriptoribus.* Hetruſce *poſthac & loqui et ſcribere cogitat: ſibiq́; pollicitus eſt, ſi eo neruos intenderit ſuos, magnum ſe poëtam illorum lingua breui futurum.* Quoniam *ex pollicis offenſione laborabam, hæ ſcriptæ litteræ non erant mea manu.*

Vale:

Vale: meq; mutuo dilige. Quarto kalen. Sept. M D V I I. *Vrbino.*

P. B. *Ioanni Baduario, Legatum Romæ agenti.* S. P. D.

ARIMINENSEM *Præturã tibi proximis ſuffragijs, magno ciuitatis conſenſu fuiſſe delatam, ipſi, an reip. gratuler; neſcio. Quãquàm enim hac ſignificatione comitiorum uoluntatis, nihil poßit eſſe optabilius, bono præſertim uiro, gloriæq; ſplendorem, qua ſuorum ciuium iudicio proficiſcitur, recte æſtimanti, & amãti ſuos: ea tamen tua uirtus eſt, ea prudentia, uitæq; ratio; ut quotiens aliquod munus in te confert noſtra ciuitas; confert autem iã fere ſemper, cum poteſt; ſibi ipſa magis, quàm tibi prope conſuluiſſe uideatur. Sed faciam utrumq;. Nam cum tibi ex animo, uereq; gratulor: utq; uoluptati, dignitatiq; is tibi magiſtratus ſit, uehementer opto: tum reip. lætor; quàm quidem plane confido magnum ex tua prudentia in illo obeundo fructum & uoluptatem eſſe capturam. Mihi uero; qui profecto quanta te obſeruantia uſque a puero coluerim, ipſe optime ſcis; hæ tuæ honorum acceßiones tam iocundæ ſunt, tam gratæ; quàm cuiuis tuorum: Cui etiam illud gratißimum; quod ea de cauſa celerius te, quàm putaram, uidebo. Comiti Purliliarum, Scribæq; tuo Paulo ſi multam ſalutem dixeris meis uerbis; mihi pergratum feceris.* Vale.

in re ſcio equidem mihi neque uituperatores unquã, neque laudatores defuturos. Quas enim quiſque artes atque ſtudia coluit maxime; ea laudat: damnat autem improbatq́; facillime; quæ neglexit; quo recte ipſe ſenſiſſe uideatur. Sed ſi plures bonos uiros noſtrum conſilium delectabit, quàm offendet; feremus æquo animo, eſſe non nullos; quibus ſua uitæ ratio, quàm noſtra magis probetur. Quod me de tuis item ſtudijs certiorem facis; gaudeo. quod autem te ais cupere his in locis aliquando atque patrio in ſolo nobiſcum uiuere; tantum tibi reſpõdere poſſum; id iam nihil me minus cupere, quàm tu cupias. Quod ſi Guidus Vbaldus Dux uiueret; efficerẽ profecto, ut eſſe hic optima conditione, quàm diu uelles, tibi liceret. Nunc hic dies aliam uitam, alios mores poſtulat. Verũtamen quoniam ijs de rebus te ſcribis litteras ad Odaxium dediſſe; cum is Patauio redierit, rem cum illo communicabimus; tibiq́; certi aliquid perſcribemus. Vale. XVI *kalen. Decembr. apud Metaurenſes.*

BONONIAM.

P. B. *Federico Fregoſio, Archiep. Salern.* S. P. D.

AD XIIII *kalen. Ianuarias Vrbinum uenimus integro, ſed plane feſſo comitatu; cum uſi eſſemus cœlo interdum bene pluuio, ac nũquàm non lutoſiſſima uia. Suſcepti ſane frigide fuimus. Parum lætitiæ in ædibus, parũ hilaritatis. Vrbis etiã prope*

*idē,qui ſemper uultus.*Noſter autē Fortunatulus om-*nino* ψυχρότατος.*Sed eſt ſpes poſſe illū caleſcere,ſi ad ignē acceſſerit,quē illi noſtræ.* Promethides de. *ſo-le furatæ,attulerunt. Nă,ut nunc quidē ſe res habet, adhuc flammam e longinquo ſpeculatur.* Octauiano *fratri tuo præter quartanam omnia recte, & eam quidem non permoleſtam.* Itaq; Romam *cogita ante kalen.* Ian. Bibienam *hodie aut ad ſummum cras ex-pectabamus.* Anni *mihi dies ſinguli fiunt, dum illum uideam; dum eius hominis ſuauiſſimis congreſſibus, amantiſſimis ſermonibus, ſalibus, iocis, uultu, amore deniq; totos dies, magnam etiam noctiū partē fruar.* Mihi *quidem ægre eſt; quod te ſocium eius meæ uo-luptatis non habebo; cui omnino nihil deeſſet, tu ſi adeſſes. Sed homo mirus iſthic eſſe mauis, ubi te ho-mines magno cum imperio eſſe uident; quàm hic, ubi tu alios uideres rerum omnium dominos, itaque etiam tuarum.* Paleotto *multam ſalutem: in quo a-mando neque tibi, neque ulli omnino concedo, cum optimarum artium magnæq; doctrinæ uiro, tum că-doris,fidei, ſuauitatis miræ.* Ei *etiam uelim referas, de primis decennalibus quod petebat, ludos fuiſſe ita dictos propterea, quod decimo quoque anno fie-rent: quemadmodum ſæculares, qui confecto ſæcu-lo celebrabantur. ij cum primum inſtituti ſunt, pri-mi* Decēnales *uocati in illius* Imperatoris *titulos;qui eos inſtituit, acceſſerunt, re, nummis æreis inſcri-pta.* Eos *celebraſſe alterum ex* Gallienis Pollio *au-ctor eſt; qui tamen non* Decennales *eos appellat,*

Sed

Sed Decennia, quàm appoſite, ipſe uiderit: mihi certe non probatur. Nam etiã Quinquennales apud Tranquillum*, ij ludi dicti, quos ad* Actium *Auguſtus inſtituit. Non enim ita dicimus* Decennia*; ut* Floralia*,* Cerealia*,* Rubigalia*. quod* Decennia *proprium uocabulum eſt alterius rei:* Floralia *uero &* Rubigalia *nullius, præter ludorum. Sed in Pollione multa inepte. Itaque redeo ad* Camillũ*: cui etiã dicito,* Blanchinum *noſtrum ſaluere iubeat meis uerbis; hominem ſane perelegantem, & quem ego plus diligo; quàm quod una cõgreßione poſſe confici exiſtimauiſſem. Orationem meam græce ſcriptam & quidem manu mea habebis cum his litteris.* Vale. x *kalen.Ian.* M D I X. *Vrbino.*

P. B. *Federico Fregoſio, Archiepiſcopo Salern.* S. P. D.

PVTO *te exiſtimare iocundißimas mihi fuiſſe tuas litteras; tam belle, támque amanter ſcriptas. Hui tam cito magnus epiſtolarum ſcriptor es factus, magnus etiam orator. Efficis enim in ijs litteris, ut ualde mihi ipſe diſpliceam, quod* Bononia *mane diſcedens, in illa tui atque noſtri comitatus digreßione, te non ſum colloquutus: cum tamen totam noctem una fuiſſemus, uno in cubiculo, atque etiã uno in lectulo; neq; aliquid uideretur eſſe reliquum, quo de ſermo habendus eſſet. Cum autem meum librum de* Vrbini *Ducibus laudas; perficis ſane, ut quas mi-*

 hi non

bi non adeſſe plane ſentio partes egregij ſcriptoris, ijs abundare me tamen putem. Itaque *falſo gaudio, tãquàm uero fruor: qua in re cum reſipiſco; bis peccare mihi uideor; & quod te decipi atque labi amore non uideo; & quod me ipſe decipio, tibiq; habeo fidem. Sed profectò, quoquo modo ſe res habet, magnopere lætor te in hoc ſcribendi genere tantum, tãquè breui profeciſſe: tum id gaudeo, me abs te eſſe prouocatum.* Leonoram *nouam nuptam* Vrbini Ducem *ſalutaui tuis uerbis.* Multus *de te ſermo inter nos fuit magna cum tua laude; cum mihi illa etiam tuas ad ſe litteras oſtendiſſet.* Credas *hoc mihi uelim: uenuſtiorem, feſtiuiorem, ſuauiorem puellam nunquàm ſum colloquutus: quæ cũ ingenio eſt amabili; tum mehercule prudẽtiæ notam, omnibus in rebus præ ſe fert in ea ætatula, uix credendam.* Quid? *quæris. eius omnia mirabiliter me delectant; neque me ſolum, ſed plane omnes, & præcipue, quod maxime optabamus, eius uirum.* Itaque, *quod ad te ſcripſeram, frigere hic omnia; ita ſane tum per illos dies fuit.* Sed *poſtea quàm cum illa tandem puer eius cõſuetudine moribusq; delinitus concubuit; nihil illo amantius, nihil ardentius.* Nam *illa nocte nuptiali, quæ nox ante diem octauum kalen.* Ianuarias *fuit, quàm in eius complexu primam confecit, ita exultauit gaudio; ut cum mane ad eos mater accederet, ipſe e lecto occureret prope ſine ueſte, matremq; cõplexus deoſcularetur pene lætitia deſipiens.* Neque *reliqui deinceps dies minus hilaritatis habuerunt.* Ip-

ſe etiam ſe Dux beatiorem in dies, fortunatioremq; nuncupat; qui quidem hanc puellam coniugem habeat. Sed hæc atque alia ex tuis, qui cum his ad te litteris ueniunt, melius intelliges. Tullianos codices, quos tibi recepi me miſſurum; cui darem ſi habuiſſem, antea dediſſem. Heri, cum tuos haberem, quos quidem primum ſcirem ad te uenturos & perferre poſſe; eis dedi. Quam ob rem uelim ne me accuſes, ſi minus celeriter tibi reddētur, quàm tua expectatio fuit. De Romana profectione nihil poſſum tibi certi ſcribere quo tempore: puto tamen, ut cõiectura aſſequor, propediem. Illud eſt plane firmũ nos profecturos. Vbi, ſi per Pontificem licebit, tam diu morabimur, dũ nos inde æſtatis calor extrudat: Sin is tam longam moram non perferet; quo minus Romæ menſem Martium conficiamus, iam ſe Dux pollicitus eſt nihil impeditur ũ. Camilli Hexametros adhuc fruſtra expectamus, & ut uereor, expectabimus. Ei tu, ſi me amas, hac de re auriculam uellito, hominemq; admoneto. Vale. kalen. Ian. M D X. Vrbino.

P. B. Federico, Arch. Salern. S. P. D.

GAVDEO te in plurimis maximisq; occupationibus, & rerum cum publicarum, tum domeſticarum grauiſſimis perturbationibus implicitum; ſtudiorum tamen communium, et litterarum noſtrarum curam non abieciſſe. Valde enim mihi perſua-

deo; qui difficillimo, ac turbulentiſsimo tempore ſcriptites omnino aliquid ac commentere; fore, ut nunquàm quidem abs te, tuus hic & prudenter ſuſceptus, & iam, ut uideo, præclare confirmatus ſcribendi labor intermittatur: Quæ res quanta tibi in poſterum ornamenta, quot uoluptates ſit paritura; ipſe per te; ſi ad ea, quæ multi his ſtudijs conſequuti ſunt, animum adhibebis; facile perſpicies. Nunc uenio ad tuas litteras: Quibus in litteris, quod te ais integro ac forti animo eſſe in hac euerſione rerum tuarum; id me ſummopere delectauit: Quãquàm quidem nollem te iſto uerbo uti; quam enim tu rerum tuarum euerſionem appelles, non uideo, incolumi Octauiano fratre tuo: qui etiam parũ abfuit; quin res atque fortunas omneis euerteret inimicorum ueſtrorum. Itaque cupio te, cum conſtanti animo ſis, etiam orationem afferre non imbecillam, Sexcenta ſunt; quæ te in eam ſpẽ adducere poſſunt, ut cogites, ea ipſa, quæ quidem nunc aliter ac cupiebamus ceciderunt, breui reſumptura eſſe ſuas uires: & firmiori quàm antea gradu, quo progredi cœperant, peruentura. Sed nolo ea commemorare; ne præripere tibi uidear parteis prudentiæ tuæ. De diſceſſu tuo quod ſcribis; doleo impediri te. Puto tamẽ te id ipſum multo antea præuidiſſe; itaque animo etiam occaluiſſe ad eam fortunæ iniuriã quã leuiſsime perferendam. Quod moleſte fers me ad te cum reliquo comitatu non ueniſſe; agnoſco amorem erga me tuum: qui cum tibi chariſsimos eoſdemque

tui

tui amãtiſſimos uno tempore permultos tecum præter ſpem habueris; quorum omnium optatiſſimis cõgreſſibus,ſuauiſſimisque ſermonibus fruerere; me tamen etiam adeſſe concupiuiſti: Quod ſi tibi accidit; quem tu debes exiſtimare meũ illum dolorem fuiſſe; qui uobis omnibus caruerim tam diu? Sed hæc aliquando ſarcientur. Erant cum tuis litteris Sacerdotis Lauræ litteræ ad me; cui ſtatim reſcripſi. Heliſabetta Dux cum lectica iter lentiſſime feciſſet propter febrim; heri Vrbinum uenit perueſperi: poſteaq; ei meliuſcule fuit. Itaque ſpes eſt ipſam breui conualituram. Vale. V Id. Aug. M D X. Vrbino.

P. B. Federico, Arch. Salern. S. P. D.

CVM hæc ad te ſcriberem; præter onerarias naues; quas quidem milites noſtri conſcendebant; nullæ omnino apparuerãt, quibus uti poſſem ad proficiſcendũ. Itaq; loco plane incommodo detinemur, littus & mare proſpectantes. quã ſane rem ſi præuidere omnino potuiſſem; & Octauianum fratrem tuum iſthic expectauiſſem; quem quidem plurimis maximisq; periculis elapſum, domum redeuntem uidere, atque amplecti magnopere cupiebam; & meo in lectulo has ipſas noctes cõfeciſſem: quas ut inſomnes ducerem, & importuni culices, & aſsidui calonum & lixarum clamores effecerunt. Nunc, quoniam nihil horum futurum putaui; pœnas perſoluo: non

non quidem deſidiæ atque inertiæ, ut noſtri milites; Sed mehercule diligentiæ ac celeritatis. Itaque illud rectius σπεῦδε βραδέως, cuius ſentētiæ, quoniā in profectione noſtra domũ nihil meminimus; cũ mihi erit redeundum, ea me ſpero plane uſurum. Sed heus tu, quid mulieres ueſtræ; quid Dux; quam uos reliqui proceres rem agitis? Quid mea Hippolyte; herétne illa in Secundianis, an in Triultianis plagis? O me illepidum & plane inſipientem; qui meos amores bellicoſis hominibus, prædæ ac rapinæ relinquēs, in littore atque arena conchis ipſis ignauior, & ſtupidior ſedeo. Ei tu tamen uelim multam ſalutem. Vale. x kalen. Iul. MDXI. De Ceſenatico portu.

P. B. Federico Fregoſio, Arch. Salern. S. P. D.

VERSICVLOS *meos; quos quidem dum huc uenio, in itinere compoſui, ut uia, dum tecum quaſi loquerer, minus moleſte conficeretur; mitto ad te. eos tu, qui otio abundas; & Caſtalio, quem quidem exiſtimo, bello caſtris amiſsis excedentem, ad noſtras litterulas et Muſarum ſtudia reuerſurum; uel abſtergite; puluerulenti enim ſunt; uel concerpite. Naues longæ hoc in loco, quas conſcēdam, adhuc quidem nullæ ſunt: aiunt tamē ſingulis horis affuturas. eas mihi ſtatutum eſt expectare. Ducibus ambabus, & Aemiliæ meis uerbis multam ſalutem, & lepidiſsimæ Margaritæ, & multorum amantiũ*

Hippolytæ,

Hippolitæ, & Alexandro Triultio riuali meo. Vale. XI kalen. Iul. MDXI. De Ceſenatico portu.

AD LYGDAMVM.

Heu diuerſa tuis quàm ſunt mea Lygdame fata:
Vt nos non uno uerſat in orbe DEVS.
Tu, quod amas, crebro inuiſis; longumq́; tuendo
Aegrum animũ, atq; auidos paſcis amore oculos:
Et lateri admiſſus iocundos aure ſuſurros,
Pendulus & fragrantem excipis ore animam:
Summa uel auratæ ſuſpendis baſia mitræ;
Dum loqueris uacuam blandus ad auriculam:
Leuibus aut raptum digitis, teretiue lacerto
Molle decus dominà non renuente geris:
Et trabis a prima ſerus conuiuia nocte;
Dum ſol frenatos ad iuga poſcat æquos.
At mihi longinquæ gentesq́; urbesq́; petuntur;
Vt toto a domina ſeparer orbe mea:
Et modo nimboſas mannis tranſmittimur alpes,
Saxaq́; uix ipſis exuperanda feris:
Nec cæci nemorum tractus ſuſpectaq́; luſtra,
Nec tardant noſtras flumina adaucta uias:
Interdum audaci uaſtum trabe currimus æquor;
Velaq́; noſtra ijdem uenti animamq́; ferunt.
Qua tamen in terra eſt mea lux, conuertor ad illam;
Et fruſtra Eurydices nomen in ore meo eſt:
Atq; ita coniunctorum animis & amore duorum
Alteri adeſt ſemper quod cupit; alteri abeſt.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM FAMILIARIVM.

LIBER QVINTVS.

P. B. Dominico Contareno, Patriarchæ Veneto S. P. D.

V*ELLEM profecto & uehementer cuperem; ut, quoniam in ea, quam Bernardus Bembus pater meus tecum habet, magna & perueteri familiaritate, atque cõſuetudine, & mea ſumma erga te multorum annorum obſeruantia, tamen adhuc nullas ad te litteras dedi; ſcribendi quidem initium lætiori a re atq; cauſa mihi facere licuiſſet: quàm id eſt, quod me, ut ad te ſcriberem, impulit. Sed ſi ita caſus tulit; ut qua de re uerba fieri mihi ſemper moleſtiſsimũ fuit, tibi fore pro tuo erga nos amore, atque beneuolentia exiſtimo; ipſe in eo nunc quàm maxime auxiliũ implorarem tuum; feram animo æquiore, propterea, quod negotium eſt eiuſmodi; ut neque ego iuſtiorem cauſam habere poſsim ſupplicandi tibi, neque tu concedendi mihi. Peto enim abs te, ut Antoniæ Marcellæ ſorori meæ, fœminæ innocentiſsimæ, Marcelli eius mariti meretricio amore animus turpiter abalie-*

ter abalienatus per te reſtituatur. Nam *quoniam apud illum adhuc, neque bonorũ hominum, & grauiſsimorum auctoritas, qui illum monere non deſtiterunt; neque cum noſtræ cæterorum, tum* Bembi *patris mei expoſtulationes iuſtiſsimæ, preces etiam prope quotidianæ, dolor ipſe noſter, lachrymæ, pietas, pudor, nihil ualuerunt; tu nobis unus reliquus es, ad quem confugeremus.* Præes *enim religionibus ſacriſq; noſtris.* Itaque *coniugiorum leges tibi conſeruandæ in primis ſunt: Semper enim habitæ ſunt ſanctiſsimæ:* Quas *quidem leges; quia temere non ſolum negligit, ſed plane etiam proterit, conculcatq; ſororis meæ uir, omnium hominum impudentiſsimus* Marcellus*; cum per te debes ipſe non ferre eam indignitatem; tum, quoniam eo perducta res eſt; ut niſi abs te aliquid nobis adiumenti proficiſcitur, nihil ſit plane reliquum ſpei; curãdum tibi certe eſt; ne ſoror mea, ne pater, ne mater, ne uniuerſa noſtra familia, cum a te uno, quaſi a ſacra ancora huius noſtræ tempeſtatis fruſtra perfugium petierimus; ab illius impura audacia, tanquàm ab infami ſcopulo naufragium paſsi, ſecure tandem, ac plane libere irrideamur.* Nam *ut adhuc ſe res habet; quãquàm parui is quidem facere* DEVM *atque homines uidetur; te tamen, ac tuum iudicium ueretur, ceſsiſſe ſibi reliqua omnia exiſtimans.* Quod *ſi te etiam peruicerit; conclamatum negotium erit: nos ille atque ſe perdat neceſſe eſt.* Nolo *tibi commemorare quot, aut quantas indignitates* Antonia *ſoror,*

uniuerſum

uniuerſum biennium pertulerit; dum prudens atque optima mulier; humanitate, pudore, continentia, patientia, labore etiam ſummo ſuo, quodq; in huiuſmodi rebus ſolet eſſe difficillimum, taciturnitate, uiri improbitatem, perditiſſimosq; mores placare ac flectere in melius cupit. Pudet me ſcribere, quæ cõuitia, quas offenſas, quantam, & quàm inauditam arrogantiam in nos ſingulos a Marcello profectam obliuiſci, quàm ulciſci maluerimus, ſperantes fore; ut uel rei familiaris ſuæ, uel dignitatis iactura; quarum utrarũque ab illo magna diminutio facta iam eſt; uel ipſa etiam die, ætate iam deferueſcente admonitus, uel ſatietate peccati ſæpe, ut fit, ſuborien te, ipſe ſe tandem reſpiceret, atque expergiſceretur; deq; noſtra facilitate atque indulgentia magis etiam nos amaret. Audio autem Bembum patrem meum cauſam ad te detuliſſe; teq; rei atrocitate permotũ, iudicium facere ſtatuiſſe pro tua pietate; idq; iam cœptum eſſe agi. Quod ſi te ille omnia edocuit; nihil eget res mea commemoratione: Sin te aliqua celatũ eſſe uoluit; uerecundia puto ipſum id feciſſe, moleſte ferentem palam fieri, unicam ſe filiam ſuam, tã impuro homini nuptui tradere uoluiſſe: Quamobrẽ non permittam, ut patris mei conſilium reprehendere uidear; ſi quæcũque poſſum ulcera, noſtris animis ab illa labe impreſſa, inuſtáque retexero. Satis hercle illum nobis etiam tacentibus ea condemnant; quæ uel ipſe a ſe facta eſſe non pernegat, uel Marcellorum omnium, propinquorumq; eius cæterorum

ſermonibus

ſermonibus prædicantur. Neque tamen eo nunc ad te *ſcribo; quod tam piam, tam iuſtam cauſam, tam apertam, tam per ſe explicatam egere exiſtimem patrocinio meo, apud te præſertim; cui quidem pro tua integritate, ſanctitate, prudentia, nec monitore opus eſt, ad ea quæ recta ſunt aggredienda: nec hortatore ad conficiēda. Sed quoniā* Antonia *ſorore mea, nihil mihi prope in uita charius a* Dijs *immortalibus relictū eſt, nihil iocūdius, non poſſum facere, etiam ſi minus neceſſe eſt, quin te rogē atq; orē, te ut uindicē præ beas eius iniuriarū: mulierēq; plane probā, ſublcues iacentē, deluſamq; indigniſsimis modis.* Qua *in re uidēdū tibi imprimis eſt, ne* Marcello *tibi aliquid recipiēti credas, etiā ſi arā tenens iurauerit.* Eſt *enim omniū hoīum cū exblādiri et polliceri paratiſsimus; tum certe multo etiā perfidiſsimus:* Nihil *illo mitius uidetur, nihil blandius, nihil etiam ſanctius; dum a te, quæ uult, impetret: impetrata re neq; te, neq; fidem ſuam, neq; piū quicquā aut fas omnino, neq;* DEOS *ullos nouit.* In*ſtes, urgeas hominē, cōcludas, nihil ei des, nihil remittas neceſſe eſt; dū uniuerſum negotiū conficias: quod ni feceris, iā tibi hoc prædico, tuis e manibus elabetur; teq; ac tuū iudicium eluſerit:* Tū *ad peccatum redibit pronior; deq; nobis, quaſi de uictis hoſtibus, multo intolerantiſsimus triumphabit.* Quod *quoniam ferendum non erit; dabit ille mediusfidius ſuorum ſcelerum pœnas alia uia.* Itaq; *redeo ad id, quod antea dixeram; nos atq; ſe* Marcellus *plane perdat neceſſe erit; niſi tu negotium pro tua dignitate*

gnitate confeceris. Quamobrem nō ſua minus intereſt, quàm noſtra, nihil abs te ſe impetrare; ſed modis omnibus compelli, & cogi diſsidium cum illa peſte facere. Quod ad te attinet; profecto quia nobis neque maius, neque gratius, neque optabilius accidere quicquàm poteſt; quàm ſi dederis operam ut hæc ita, ut uolumus, æquúmque eſt, conficiantur; quantum tibi ſinguli debebimus, ipſe facile iudicabis. De Marcello *etiam ſpero fore; ut cum ſe ille meretricia conſuetudine, plena infamiæ, plena calamitatis, liberatū per te, ſolutumq; ſedato animo atq; pâcato cognorit; tibi gratias maximas agat; quod illum belluarum more ſine pudore, ſine lege, ſine ullo officio degentem, ad hominum uitam, rationemq; traduxeris.* Vale.

Non. *Iul.* M D X. *Vrbino.*

P. B. *Sigiſmondo* F*ulginati* S. P. D.

L I B R V M; *quem de Guido* V*baldo* V*rbini* D*uce, deq;* E*liſabetta eius uxore nuper a me confectum, ad te his cum litteris attulit* I*acobus* S*adoletus meus; peto abs te, ut diligenter perlegas: quæcunque tibi, quacunque de cauſa non probabuntur; uel deleas ipſe, uel corrigas.* N*olo exeat, in lucemq; prodeat; niſi tu eum prius expenderis, adhibuerisq; ei limam iudicij tui. Quē te laborem ſuſcipere propterea erit æquiſsimū; quod primas, potioresq; parteis eo in libro ſuſtines.* I*d autem eo feci; cū ut tua*

grauitas,

grauitas, atque perſona ſcriptis afferret noſtris au-ctoritatem; tum uel maxime, ut omnibus hominibus teſtatum facerē, quantū tibi et doctrinæ tuæ tribuā, quantumq; te amē. Ipſum autē librum libētiſsime Iulio Pont. max.° hero tuo dicauiſsem: quid enim illi non debeam; cuius ea nuper in me liberalitas extitit, ut propterea meis ſtudijs otium honeſtiſsimum comparatum putem, ſi ea hoc in libro tractarentur; quæ quidem eius uiri amplitudinem & maieſtatem poſſent ſuſtinere? Itaq; quoniam mihi leuior ſane atq; ieiunior, omnis horum ſermonum ratio uiſa eſt, quam cui tantū oneris imponatur; dabo operā, ut illi quaſi frugem aliquam aliquādo afferam meorum ſtudiorum, ſi non optimam, at certe minus inanem. Vale. VII kalen. Decem. MDX. Apud Metaurenſes.

P. B. Sigiſmondo Fulginati S. P. D.

AVRELIVS Superchius Piſaurenſis non ſolum legum & Iuris ciuilis ſcientia, ſed uniuerſæ etiam humanitatis, & optimorum tum ſtudiorum, tum morum elegantia præſtantſsimus, Bernardo Bēbo patri meo multis ex cauſis unice charus, a me non minus diligitur; ac ſi mihi eſset frater: Itaq; eius rem atq; fortunas omneis ita tibi commendo; ut maiore ſtudio, cura, diligentia, contentione animi commēdare nihil poſsim. Scit is iampridem ex me ipſo, atq; ex meo quidem nuper dialogo de Vrbini Ducibus, quātum te amem; pollicitusq; ſibi eſt, nihil ſe abs te fru-

ſtra nobis rogantibus petiturum. Ea ſpes ne ipſum fallat, etiã atq; etiam te rogo. Habet is fratrem Valerium medicinæ artis profeßione clarum; poëticis etiam & rhetoricis ſtudijs illuſtrẽ, omni lepore, omni ſuauitate, urbanitateq́; perpolitũ: cuius & huius Aurelij una cauſa eſt. Homines optimos, honeſtißimos, ſui municipij facile principes, alienis etiam hominibus charißimos, indignißime tractatos intelliges. Eos, ſi tuo beneficio tibi deuinxeris; cum uberem fructum capies ab eorum gratißimis animis; tũ ad tua erga me promerita magnus cumulus accedet. Hæc dictaui in lecto, cũ ex ſtomacho laborarẽ. Vale. Idib. Iul. M D X I. Vrbino.

4 P. B. Georgio Caßiano S. P. D.

DEBEO *tibi quidem plurimum, Caßiane, de iſta ſignificatione amoris erga me tui, deq́; tuis ad me honorifice, humanißimeq́; ſcriptis litteris: quæ mihi gratißimæ fuerunt, non tam quidem quod abundant meis laudibus: quæ ſi ueræ ſunt; tamen ſit uerendum, te id ſuſceptæ abs te beneuolentiæ initijs tribuiſſe: ſin minus ueræ ſunt; non debeo ipſe falſa lætitia frui: quàm propterea, quod cum ignoti mihi hominis, tum plane docti & percruditi propenſam ad me amandum uoluntatem, ſtudiumq́; præ ſe ferunt. Quamobrem ſic tibi perſuadeas uelim; quoniam me amas ipſe, amari te item a me: quia uero & prior tu ad me amandum acceßiſti, & ut ego te amarem*

amarem, curam, ſtudiumq́; adhibuiſti; me etiam daturum operam, ut quod ſerius, quàm tu facere incipio, id ipſum amantius, ardentiusq́; perficiã: ut eius mora tẽporis; quod a me prætermiſſum eſt, tu præripuiſti; cura mea diligentiaq́; ſartiatur. Vale. Non. Iun. MDXI. Vrbino.

P. B. Ioanni Medici Cardinali Legato S. P. D.

MAGNA *me lætitia, magna uoluptate affectum eſſe, de tuo, deq́; Iuliani fratris tui tam ſecundo in patriam reditu; de hac in uos tam propenſa* Deorum, *hominumq́; uoluntate, etiam tacente me, puto tibi eſſe perſpectiſsimum.* Nam *quoniam propter ſummam meam uſque a puero, erga patrẽ tuum, quo ad ille uixit, primum, deinde utrũq; ueſtrum obſeruantiam, plurimis tuis in me beneficijs auctam, illius etiam longa familiaritate, ac quotidiana multorum annorum conſuetudine, ſuauiſsimoq́; conuictu confirmatam, quantæ mihi curæ ſemper fuerit incolumitas, dignitas, amplitudo ueſtra; nemo te melius intelligit: exiſtimare te certo ſcio, putare me, non modo non alienos a me homines fortunis ſuis, patriæ, laribus, ueſtro reditu; ſed me ipſum meis, quaſi ijs caruerim, fuiſſe reſtitutum.* Id *cum ita ſit; minus profecto neceſſe fuit tibi me per litteras gratulari: cui quidem ſcires eum nuntium, aut parem uoluptatẽ ueſtræ uoluptati, aut certe multo proximã; multoq́; coniunctiſsimam attuliſſe.* Quamobrem *nũc*

quidem eius generis ad te litterarum nihil dediſſem, prorſusq; ſiluiſſem. Quid enim uerbis opus eſt; ubi res ipſa, tanquàm ea, quæ oculis cernuntur, ſic animo, ſenſibusq; percipitur? Sed ut uerum fatear, capio quandam in ſcribendo quoque uoluptatem; quæ me mirifice delectat: quod ſane accidere propterea exiſtimo; quia cum magnam aliquã lætitiæ uim, atq; cumulum ſenſibus noſtris hauſerimus; ea lætitia intus ſi continetur; obruit quaſi animum ſua magnitudine: Sin eius quidem partem animus intra ſe continet, partẽ euagari ſinit foris; tamẽ et quæ remanet, nihilominus nos oblectat: habet enim eandẽ originẽ, fontem, ex quo deriuatur, ſpeciem ſcilicet illã ipſam boni; in quam intuẽs animus uoluptate afficitur: & quæ ad alios emanat; eo ipſo, quod cum nobis chariſſimis hominibus, eiſdemq; noſtri amantiſſimis cõmunicatur, pergrata nobis, perq; iocunda eſt: itaque duplo nos hilariores facit. Id ſi accidere tuo animo ſolet; quẽadmodum ego exiſtimo; coniecturã enim facio de meo: nõ uereor, ne intempeſtiuam, minimeq; neceſſariam hanc noſtrã gratulationem putes. Gaudebis enim tu quidem non ſolum, quia tibi reditum in patriam aperuiſti, pulcherrimam, florentiſſimamq; Vrbem: Cuius ne mœnia quidem e longinquo aſpicere duo de uiginti annos tibi licuit: aut quia fratri tuo, optimo, ac præſtantiſſimo uiro, illuſtres affinitates, iocundiſſimas clientelas, auitos atq; paternos lares, opes ampliſſimas atq; honeſtiſſimas, ciuitatem deniq; ipſam, ac principem in ciuitate locum maio-

 rum

rum ueſtrorum, uobis quaſi per manus traditum, reſtituiſti: quæ quidẽ omnia tibi atq; illi leuiſsimi, improbiſsimiq; ciues, inimici ueſtri per ſcelus atq; perfidiam eripuerunt: Sed & propterea, quia magnus, ac prope infinitus numerus, eorum hominum eſt; qui ex hoc euentu rerum ueſtrarum, incredibilem uoluptatẽ præ ſe ferunt: quod cum eſt ipſum iocũdum per ſeſe atq; dulce: Quid enim dulcius; quàm ſecũdis noſtris rebus, gaudere, atq; lætari quàm plurimos? Tum tuæ tibi uoluptatis cum multis cõmunicandæ præbet occaſionem: quod, ut dixi, ſolet eſſe iocundiſsimum. Quoquo enim me confero; ſane præſto ſunt, qui nõ modo tibi apud me gratulẽtur; ſed me hercule etiam mihi. qua una mea uoluptate, nihil eſſe poteſt delectabilius. Itaq; *primum tibi, uti debeo gratulor; quod eas res tua prudẽtia confeciſti; quæ tibi otium, dignitatem tuis, ueſtræ familiæ ſplendorem, omnibus prope hominibus cum uoluptatem parerent, tũ multo maxime ſecuritatem, et tranquillitatem.* Nemo *enim non exiſtimat, pacem, atq; ſalutem* Italiæ, *plurimum in tua iſta domum reditione contineri.* Deinde *etiam patriæ tuæ gratulor; quæ ut olim uobis unis a reip. gubernaculo reiectis; quos erat quidem ueriſimile optimam regendi artem a patre ueſtro, uiro ſapientiſsimo didiciſſe; pene obruta fluctibus eſt ciuilium bellorum; ita reuocatis nunc & reſtitutis, recto ſemper curſu, & ſecunda nauigatione eſſe uſuram, ſperare atq; confidere debemus. Quæ cum ita ſint; deos oro atq; obſecro; ut quæ incommoda, quos la-*

bores, quas denique fortunæ iniurias, nulla ueſtra culpa, domo eiecti, tam longo in exilio patienter, conſtantiſſimeq; pertuliſtis; eorum malorum omniũ, tot atq; tantorum, memoriam in animis ueſtris aut nullam reſidere, aut omnino leuiſſimam faciãt, perpetua ueſtra in poſterum incolumitate ac felicitate. Quod erit; ſi domi fratri tuo parem gratiam eius uirtuti, tibi, Romæ *dignitatem tuis plurimis in* Rẽp. *Chriſtianam meritis non minorem tribuerint.* Vale. *Idibus Septemb.* MDXII. Roma.

P. B. *Federico Veterano, bibliothecæ Vrbinatis magiſtro* S. P. D.

6

LITTERAS *abs te; quibus quidem litteris de remittendis* Origenis *libris nos admoneres; præter unas illas, quas* Vrbino *ſexto* Idus Auguſti *dederas, plane nullas accepi. Eæ ſi mihi redditæ fuiſſent, quas ſcribis dediſſe te; cum tibi reſcripſiſſem; tum morem etiam, ut debui, geſſiſſem.* Debeo *autem & humanitati tuæ plurimum, & liberalitati; qua me ſemper es proſequutus: doctrinæ etiã tuæ ſtudijsq; litterarum ita afficior, ut me hercule amore atq; beneuolentia te mihi eſſe coniunctiſſimum putẽ.* Nunc *quoniam ita te uelle intelligo; ſcripſi* Paulo Monacho *daret operam, ut ij quàm primum libri remitterentur. Eas litteras dedi* Colæ *meo.* Nam *propter eos motus, qui* Florentiæ *ſunt, Ciuilium bellorum, iſtinc, ut arbitror,* Camaldulum *cum tutius,*

tum etiã facilius perferentur.
Vale, & me, ut facis, ama. Pridie kalen. Septembris M D X I I. *Roma.*

P. B. *Octauiano Fregoſio* S. P. D.
7

S I *rarius ad te ſcribo, quàm mea conſuetudo fert; nolo te propterea exiſtimare me aut uoluptate, quàm ex* Federici *fratris tui beneuolentia, maximam atq; incredibilẽ capio, quotidianiq; noſtri uictus ſuauitate, ac dulcedine delinitum; aut fractum* Vrbanis *delicijs, præſertimq;* Vaticanis: *ſum enim cum illis fortunæ filijs ſæpiuſcule; pigerrimum in ſcribendo eſſe factum.* Nam *ſum adhuc quidem, ut ſoleo, impiger; aut etiam aliquanto pluſquàm ſoleo: ſcriboq; fere ſemper aliquid: uideo enim fratri tuo id placere. Sed quoniã te audio a regendis exercitibus, bellicisq; rebus, repentẽ ad otium, litterulasq; noſtras defluxiſſe, totosq; dies legendis libris conſumere; interpellare te nolui; quo minus, quod tuum ingenium eſt, cõficere in noſtris ſtudijs aliquid poſſes eiuſmodi; ut id mandare carminibus Sadoletus noſter uelit; quemadmodũ res tuas* Alexandrino *bello geſtas nuper mãdauit: quo in opere de fratre tuo, deq; eius egregia, ſingulariq; uirtute, ſumma cũ laude quædam cecinit, non ſine illuſtri teſtificatione, ſuæ in utrunque ueſtrum beneuolentiæ atq; amoris. Quos ad te uerſus his cum litteris perferendos dedi; non quo illum aut plus amares, id enim fieri poſſe*

uix puto; aut pluris faceres; cum te ſciam illum tāti ſemper feciſſe, quanti aut paucos, aut omnino neminem doctorum hominū omnium: ſed ut cognoſceres te ab illo & fieri plurimi, & ſummopere amari: tum ut lætarere, quemadmodum Hector *ille* Neuianus; *cum intelligeres laudari te a laudato uiro.* Quanquàm *quidem ſi ea uera ſunt, quæ is de ueſtro inter uos fraterno amore, beneuolētiaq; commemorat; quæ ueriſsima eſſe certo ſcio; non tibi eæ minus erunt gratæ laudes, atq; præconia; quæ ab illo fratri tuo, præclara atque eximia tribuuntur; quàm fuerit* Caſtori Pollucis *dolor; quem ille ijsdem carminibus, apud* Iouem *multa de fratris morte quærentem ac plorantem inducit.* Habes *rationem ſilentij mei: quam ſi probas; utar poſthac eodem conſilio, eoq; libentius; quod quæ ſerio ſcribam, nulla ſunt.* Quid *enim ſcribi ſerio poteſt hoc tempore; cum omnia, aut temere cadunt; aut unius libidine uertuntur?* Ludere *autem et iocari tecum per litteras plane nolo.* Tibi *enim ſubiratior ſum, ex quo meæ te litteræ, quas de menſe* Octobri *dederam, frigentem iam calefacere non potuerunt.* Sed *redeo ad fratrem tuum; qui ita iam mores inſtituit ſuos; ut nihil profecto uel ad ſtudia litterarum ardentius, uel ad ſui compoſitionem ſedatius, uel ad aliorum uſum, atque conſuetudinem mitius eſſe atque ſuauius illo poſsit: a quo cum diſceſſeris, nihil eſt fere lætius nobis tribus* Sadoleto, Paleoto, *me, qui ei contubernales ſumus.* Quanquā *et* Caballus *tuus nos ſæpiſsime inuiſit, homo*

homo & perdoctus, & perhumanus, et tui fratris in primis amantiſsimus, & Mutius Arellius fere quotidie, magnæ ſpei adoleſcens, ut ſcis, aut etiam maioris, quàm quod ſcire poſsis: Magis enim magisq; ſeſe in dies comparat, cum ad mores optimos, & ad omnem uirtutem, tum ad poëtices ſtudia; ad quæ natus præcipue uidetur. Quid? queris. fratris tui domus a doctis hominibus mirifice frequentatur: ipſe in oculis eſt omnium, qui modo homines dici poſſunt. Sed hæc ex alijs poteris cognoſcere; illud ex me; hoc in ſtatu rerum atque fortuna, dificillimisq; temporibus ſic illum uiuere; nihil ſibi deeſſe ut exiſtimet; ſi adſit unà reſtitutio dignitatis tuæ. Quem ego diem ſi uidero; ſatis me uixiſſe arbitrabor. Vale. kalen. Ian. MDXIII. *Romæ.*

P. B. *Iulio ſecundo Pont. max.* *S.* P. D.

8

QVOD *ad te ſuperioribus diebus liber e Dacia eſt miſſus, notis perſcriptus cum uetuſtiſsimis, tum ætate noſtra inuſitatis atque incognitis, quæq; legi poſſe nullo plane modo uidebantur; perpetuum in eo felicitatis tuæ curſum, tenoremq; perſpexi: quæ cum te maximas adminiſtrantem res, & orbis terræ habenas moderantem, ſupra ſpem, expectationemq; hominum ſemper fuerit proſequuta; eadem nominis certe tui propagandi curam, atque ſtudium, leuioribus etiam in rebus nunquàm remiſit. Nam cum mihi eum librum dediſſes; ut ſi illas interpretari notas,*

ri notas, aliqua ratione poſſem, id tentarem, tibiq; renuntiarem: uoluere omnes eius paginas, atq; inſpicere diligenter cœpi: quod cum facerem; multo tamen plus in tuo iuſſu ſpei atque fiduciæ, inueniendi id quod quærebam; quàm aut in ſuſceptæ rei facilitate; quæ nulla oſtendebatur: aut, in mea induſtria laboreq; ponebam. Itaque *cum ſingula perſcrutarer oculis; animaduerti in extrema quadã pagina, noſtris litteris, exeſis tamẽ, et dimidiatis, fere ſcriptum uerſiculum; qui oſtendebat illum eſſe librũ notis antiquis perſcriptum: quibus qui uſi fuiſſent, notarij eſſent appellati.* Erat *autem is quidem liber* Higini *commentariorum de ſyderibus quædam portio.* Eo *lecto ſtatim admonitus ſum, rationem eſſe illam* Ciceronianam *ſcribendi.* Tenebam *enim memoria* Plutarchũ *ſcribere, eos, qui notarij appellarentur, a* Cicerone *originem habuiſſe.* Inueniſſe *enim illum notas quaſdam; quibus a ſingulis plures litteræ cõtinerentur; illaſq; docuiſſe librarios ſuos: ut quoniam breui ſcripto multa compræhẽderentur, per eos* Senatorum *ſententias orationesq;, quas uellet, dum recitarentur, exciperet, atq; habere ſcriptas poſſet.* Eoq; *modo ex* Catonis *orationibus illam, quam in coniuratos* Catilinæ, *contra* Cæſaris *ſententiam habuit, exceptam, & ad ſua uſque tempora ſeruatam ſolam extare.* Conſueuiſſe *autem antiquos uti notarijs ad ſcripti conficiendi celeritatẽ, non ille modo, quem dico,* Plutarchus; *ſed* Valerius *etiam* Martialis *commemorat: cuius celebres extãt*

uerſiculi

uerſiculi ea de re: & maxime omnium Auſonius: qui quidem puerum a notis ſuum, longos excurſus ſermonis, punctis pauculis abſoluentem, mirifice laudat dimetris uerſibus. Prudentius uero, Caßianum Martyrem, in ludo litterario pueros etiam eas notas docuiſſe memoriæ prodidit Epodo carmine, quod de morte eius conſcripſit. Quamobrem Higiniano altero, noſtris litteris ſcripto libro, cum Dacico illo collato, ſignificationes uarias, multipliceſq; ſenſus notarum plurimarum percepi: qui quidem ſenſus, non ipſis tantummodo mutatis notis, ſed etiam interpunctionibus notarum parumper uariatis, cõmutabantur multis omnino, ſed tamen certis, & uia quadam ac ratione diſpoſitis, & præfinitis modis: ut in artem redigi, ſi quis adhibere diligentiam uellet, & redire in uſum atque conſuetudinem noſtrorum hominum, poſſe mihi non difficillime uiderentur. Qua cum ex re magnam uoluptatem caperem, quod tibi me in eo cumulate ſatisfacturum arbitrabar; aliquanto etiam maiorem hanc meam uoluptatem illud fecit; quod nonnullos ſciebam, claros atque doctißimos ætate noſtra uiros, quibus eum ipſum librum dederas cognoſcendum, cum peracri diligentia huius rei ſcientiam tuo iuſſu inueſtigauiſſent; nihil omnino profeciſſe. Quam quidem quoniam tibi fortuna occaſionem tribuit; quo rei etiã litterariæ, hac in parte, futurorum hominum memoriæ clarius nomen commendetur & celebretur tuum: incumbe quæſo in eam curam; & animi tui,

qui ſua magnitudine capere omnia, et complecti poteſt, partem aliquam huic etiam cogitationi largiare; ut & doctis, & probis; ſi qui ſunt, qui profecto ſunt; perquiſitis impreſſoribus mandes, ut hoc ſcribendi genus in lucem reuocent. Quid enim profecto, aut ad tui commemorationem illuſtrius, aut ad doctorum ſtudia hominum accidere accōmodatius poteſt; quàm eiuſmodi artem a Cicerone *inuentam, & in magno honore diu habitam, quod eſſe percommoda uidebatur; amiſſam autem, & ex hominum memoria ſublatam penitus, iniuria temporum annis innumerabilibus; tua nunc demum cura, pietateq; reſtitui?* Ptolemæum *quidem* Philadelphum, Aegypti, *atque* Attalum Pergami *regem laudamus; quod in cōparandis ad eas bibliothecas celeberrimas, quas inſtituerunt, libris omnem operam adhibuerint: ita pulchrū ſemper maximis, & in ſummo imperio cōſtitutis hominibus fuit, iuuiſſe ſtudia litterarum, et ingenijs materiam ſuppeditauiſſe optimis ſe in artibus exercendi.* Eam *tu curam, & diligentiam eorum æmulatus, ad illam egregiam bibliothecā* Vaticanam *ab ijs, qui fuerunt ante te* Pontificibus *maximis comparatam, addis, adiungisq; alteram, non illam quidem librorum numero; ſed cum eorum, quibus eſt referta, probitate atque præſtantia, tum loci cōmoditate, amœnitateq;, propter elegantiā marmorum & picturarum, ſpeculasq; belliſſimas, quas habet; ad uſum* Pontificum *multo etiam amabiliorem.* Huic *tu bibliothecæ quod ornamentum, quam*

uenuſtatem, quam etiam auctoritatem addere atque tribuere maiorem poßis, hoc illius diuini prope hominis inuento in lucem reddito, hac ſcribendi arte reſtituta; plane non uideo. Quod ſi is eſſes; qui nihil unquàm aliud cogitauiſſes, nihil ſpectauiſſes; niſi ea, quæ ſumma conſtantia, incredibili ſumptu, maximis tuis laboribus atque periculis conari atque perficere uoluiſti, ut Romanam *remp. tuæ fidei creditam, in amplißimo imperio conſtitueres; tamen eſſet tuæ prudentiæ, tuæq; pietatis ea, quæ ad ſtudia litterarũ pertinent, nõ negligere: ijs enim ſtudijs non pauca, neque ſane ſpernenda uitæ mortaliũ ornamenta, commoditatesq; continentur.* Nunc *uero, cum ad illa, quæ maxima atq; præclariſsima ſunt, ſummi principis officia, hanc etiam leuiorem, ſed tamen gratam & iocundam, & ad cultum animorum aptiſsimam partem adiunxeris, ut otio & litteris conſulendum putares: cogitare multo diligẽtius debebis, quo pacto eius quoque partis explere omnes numeros poßis.* Non *enim tam ea laudare, quæ quis recte fecerit; quàm etiã repræhendere, ſi quid prætermiſſum ſit, quod recte fieri potuerit; omnes prope homines conſueuerunt.* Atque *ipſe quidem profecto* Cicero, *affici lætitia eſt exiſtimandus, ſi hæc ſentit; cum intelligat ingenij ſui egregia monumenta, quæ tot ſæculis in obliuionis nocte iacuerunt, ad tuam primum notitiam perueniſſe: a quo propter rerum geſtarum memoriam, æternitatemq; nominis, nõ minus ſane gratiæ atque ſplẽdoris acceptura ſunt,*

ſi abs te

ſi abs te reſtituentur; quàm allatura, quod eam tibi facultatē præbuerunt. Qua ſi recte uſus fueris; redeo ad illud, quod initio dixi, ſuo tecum more fortunam eſſe uſam, quod is, ultimis e terris miſſus, in tuas manus liber uenerit: ut perſpiceres, omnibus in rebus, quæ augere tuam gloriam poſſent, tibi illam præſto ſemper fuiſſe, teq; ornare modis omnibus uoluiſſe. XIII *kalen. Febr.* MDXIII.

P. B. *Locum tenenti Magiſtri Rhodiorum, & Conuentui* S. P. D.

9

QVAS *mihi gratias de mea in legatos ueſtros opera, & ſtudio per litteras egiſtis; eæ neq; uobis neceſſariæ, & mihi iocundæ fuerunt. Vos enim facile perſpexi maiores in illis habendis beneuolentiæ partes egiſſe, quàm me officij in promerendis. Itaq; ijs ueſtris litteris effectū eſt; ut plus debere me uobis, propter hoc ipſum tam liberale genus, tāquàm gratum ſcribendi exiſtimem; quā uos mihi propter eam ipſam cauſam, quæ uos ad ſcribendum impulit: cupiāq; ſummopere occaſionē mihi aliquā aliquando dari, animum meum ab ineunte ætate uobis, ordiniq; ueſtro deditum, uberius oſtendendi. Reliquum eſt; ut ſi quid poſthac acciderit, in quo ſtudium, diligētiaq; mea eſſe uobis uſui poßit; id omne ueſtrum eſſe iure optimo exiſtimetis, atq; a me poſſe repeti, pro mea in uos obſeruantia, omni tēpore ſtatuatis. Quod ut faciatis; a uobis ordineq; ueſtro, mihi quidem perſancto,*

ſancto , atq; a me culto diligentißime , etiam atque etiam peto . Tertiodecimo kalen. Ian. MDXIIII. Roma.

NEAPOLIM.

P. B. Rutilio Zeno, Epiſcopo Sancti Marci S. P. D. 10

VIDEO quã me ames : qui quidem in me laudando a beneuolentiæ erga me tuæ aura, nimiũ prouehi te , atque efferri ſinis . Sed eo tibi plus debeo. Itaq; tuæ res mihi ſemper curæ erunt : neq; patiar , quo ad potero , tibi iniuriam a maleuolis hominibus fieri ; præſertim ſeni , & aduerſa ualetudine laborãti ; & Bernardi Bembi patris mei , iam ab ineunte ætate , amantißimo. Qui, tametſi quartũ & octuageſimum ætatis ſuæ annum agit ; integra tamen ac proſpera ſenectute utitur , atque ad omnia reip. munera obeunda , ut adhuc quidem eſt , plane idonea : quod tibi uoluptati fore certo ſcio ; eoq́; ſcribo libẽtius . Leonardo Anſelmo, uiro frugi, & officioſo, deq́; me benemerito, ſalutem plurimam dicito meis uerbis. Vale. Valetudiniq́; tuæ ſerui. XIIII kalen. Sep. MDXIIII. Roma.

P. B. Iacobo Banniſio S. P. D. 11

ET amaui te omni tempore , mi Banniſi ; egregia enim doctrina tua mihi dudum perſpecta et cognita ,

ſtudiorumq́;

ſtudiorumq́; ſimilitudo, atque in primis ſingularis probitas, moresq́; candidiſsimi tui, tibi me iam pridem deuinxerũt: & proxime omnibus tuis in rebus, quibus eſſe uſui apud Leonem decimum Pont. *maximum potuit ſtudium & diligentia mea, tibi non defui. Cuius re, iuir tui plane ſtudioſus, Stephanus* Ro*ſinus eſt teſtis. Vtinã mihi ſe occaſio aliquando det, propenſam ad tua commoda, dignitatesq́; uoluntatẽ, quam præ me fero, tibi aliqua magna in re oſtendendi: Vincam certe meis ſtudijs expectationẽ tuã. Tu ſi eadem es in nos uolũtate; nõ uideor in re mea, ſtudium item & commendationem apud Imperatorẽ tuam, non iure petiturus. Ea uero eſt eiuſmodi. Ceſsit mihi, dum uiueret, Angelus Michaël ciuis Venetus Sacerdotium, quod is in Veronenſi habebat, Monzambanienſium templũ. Huius Sacerdotij poſſeſsionẽ aſſequi nunquàm potuimus: quanquàm id Princeps ſuo & reip. nomine fieri iuſſerit. Quamobrem familiariter abs te peto: ut cum Cæſare, qui cum ſemper es, agas; ut is, cuius quidem liberalitatem omnes homines prædicant; mandet, ius mihi meum, ea in re, non impediri: poſſeſsionemq́; Sacerdotij procuratori meo aliquado tandem dari. Erit id & illius magnitudinis animi proprium, & mihi ab eo magnopere gratum; abs te etiam iocundiſsimum.* Vale. XX *Nouembr.* MDXIII. *Roma.*

P.B.Epiſcopo

P. B. Epiſcopo Quinqueeccleſienſi S. P. D.

12

Ex Leonis x.^{mi} Pont. max.^{i} *litteris, & Ioannis Græci, ipſius ad* Pannoniæ Regem *internuntij ſermone, quid* Pontifex *ſuper* Auraniæ Prioratu *ab ipſo* Rege *petat, abunde intelliges. Quæ res cum ad me uniuerſa pertineat;* Tu *uero propter eam, qua apud* Regem *polles, auctoritate is certe ſis, qui fauere ei cauſæ maxime omnium potes:* oro *obſecroq́; te, uelis dare operam, ut res ad exitum perducatur.* In *quo, cum tibi omnia debuero, illud profecto efficiam; ut & tu me beneficiorum tuorum bene memorem cognoſcas; & rex ipſe in hominem neque indiligentem, neque ſuæ cum dignitatis, tum utilitatis non ſtudioſiſsimum ſe contuliſſe beneficium ſentiat. Sed & hæc, & plura ab ipſo* Ioanne *intelliges, qui te meo nomine alloquetur.* Itaque *his in litteris non ero longior.* Vale. XXII *Septembris.* MDXVII. Roma.

P. B. *Gulielmo Budæo* S. P. D.

13

Amabam *te quidē antea plurimum. Quid enim non te amarem cum uirum optimū, & animi uitæq́; probitate, atq; conſtantia grauiſsimum; tum de præſtantiſsimarum artiū diſciplinis, ſtudijsq́; noſtris mitioribus, et litteris uel latinis uel græcis optime meritum: atq; in iſto doctorum hominum con-*

uentu, & tanquàm officina, ſemper quidem celebri, nunc uero etiam ſolito uberiore, Pariſiorum Lutetia, *opinione omnium facile principem?* Itaq; *amabam te profecto antea ſane plurimum; idq; mea ſponte, atque iudicio uirtutis, & doctrinæ ſplendore admonitus & excitatus tuæ, tantummodo faciebam.* Nūc *uero; cum ad me perhumaniter honorificeq; ſcriptis litteris me amari abs te, beneuolentiamq; meam etiā expetere te magnopere oſtendas; ad illam priſtinā in te amando inductionem animi, uoluntatemq; meā, tantum ardoris adieciſti: ut non modo id, quod ſcribis cupere te, ut amemus inter nos, ſis aſſequutus; ſed illud etiam effeceris; ut ipſe magnopere cupiam me tibi eſſe eo nomine coniunctiſsimum.* Quàm *ſane ad rem abs te impetrandam ſi minus ea, quæ tu amabilis naturæ tuæ abundantia mihi tribuis, ipſe in me non agnoſco, multa & præclara ingenij & naturæ munera attulero; amantiſsimi certe hominis & beneuolentiſsimi ſtudia officiaq; omnia confido, me cumulate præſtaturum.* Quod *me de* Longolij *patrocinio* Romæ *ſuſcepto tantopere laudas:* Equidem *iuuenem incenſum bonarum artium ſtudijs, eaq; cauſa domo tam longinqua profectum, optimis præterea moribus, excellenti doctrina, ſummo ingenio, incredibili ſtudio præditum, ab inuidis, neque infimis hominibus nefarie circūuentum, una cum uiro grauiſs.°, omnibusq; uirtutibus, omni diſciplinarum genere, omni cultu litterarum longe præſtanti* Iacobo *Sadoleto collega meo, alijsq; permultis libentiſsime,*

atque

atque etiam multo uerius, cupidiſsime defendi. Tametſi eo tempore aduerſa ualetudine implicitus, uoluntatem in eo defendendo, ardorémque animi, quantum par erat, adhibere fortaſſe potui; diligentiam, induſtriam, laborémque non potui. Sed res ipſa et cauſa eiuſmodi fuit; ut non tam ſim laudandus, quod Longolio *affuerim; quàm eſſem improbandus, ſi defuiſſem. Valde tamen gaudeo meum in eo ſtudium atque officium tibi, magno & praeclaro uiro gratum, optatumq; accidiſſe. Quod uero etiam propterea tuam ſim beneuolentiã cõſequutus; uideo meae me non multae operae maximum uberrimumq; fructum percepiſſe. Reliqua puto te cognoſſe ex ipſo* Longolio*: cuius aduentus eo nobis gratior fuit; quod nihil de illo ad nos aliquot iam menſes afferebatur. Eius ego cum conſuetudine & conuictu, tum doctrina & ſtudijs mirabiliter delector. Quid dixi ego? Eſt iam in oculis noſtrorũ ciuium nõ modo priuatorum, ſed plane etiam Senatus principũq; ciuitatis. Itaque habet quoſdam praeſtanti ingenio, litteriſq; interioribus eruditos uiros; quibus cum eſt ferè quotidie, utiturq; ijs ualde familiariter; inuiſitur a multis; amatur ab omnibus. Huius autẽ, quod reliquum eſt hiemis, nobiſcum, ut arbitror, conficiet rogatu meo; & ſimul quod ei poteſtas facta eſt è bibliotheca; quam publice magis illam quidem inſtructam atque uberem, quàm propoſitam & explicatam habemus; quos uolet libros promendi. Nam cum ſit in eo, ut de Catone ſcribit Cicero, inexhau-*

ſta auiditas legendi, ſitq́; is quaſi librorum helluo; libri uero ipſi præclari atque multi; breui exaturaturum ſeſe illum in legendo non puto. Quanquã de his, deq́; tota ratione ſtudiorum ſuorum, non dubito, quin te ipſe diligenter faciat ſuis litteris certiorem. Qui etſi omnibus in ſermonibus, colloquutionibusq́; noſtris, me mirifice ſemper delectat, ſuauiſſimeq́; detinet: nullis tamen de rebus illius ſermo tã mihi eſt iocundus, quàm cum de te; quod quidem fit planè ſæpiſsime. Sed & hæc malo te ab illo. Tu ſi me tibi amiciſsimum eſſe exiſtimabis; quæq́; a coniunctiſsimis expectantur, proficiſciq́; ſolent, ea tibi de me pollicebère; non fallam opinionem tuam. Etenim ut tibi non aſſentior, ut exiſtimem fieri non poſſe, ut tu mihi indigenti cuiuſpiam rei copiam facere poſsis; in quo tamen uerborum tuorum modeſtia ſum delectatus; ſic arbitror poſſe accidere, ut mea beneuolentia meaq́; opera tibi quoque uſui ſit futura. Quod ſi accidet; me in ære tuo eſſe ut exiſtimes, abs te etiam atque etiam peto. Vale. Pridie Non. Ian. MDXX. Venetijs.

P. B. *Gulielmo Budæo* S. P. D.

ET ſi exiſtimem nihil neceſſe eſſe Chriſtophorũ Longolium tibi a me commendatum iri; cum intelligam, uel ex tuis ad me litteris, quantũ tu illũ ames, uel ex eius perpetuo de te ſermone, ipſe quãti te faciat, quantis doctrinam & uirtutes laudibus celebret &

bret & proſequatur tuas: tamen faciendum mihi nõ putaui, ut Leone *decimo* Pont. *max. illum* Regi *tuo per litteras, perq; ſuos &* Regios Legatos *diligentiſſime commendante, ipſe nihil ad te litterarũ darem: non quo te putem ea re intellecta non per te omnia, quæ illi eſſe uſui poſsint, omni cura, ſtudio, labore denique curaturum: quippe; cum mihi gratias etiam egeris, quod illius turbulentis temporibus eius ſalutis propugnator extiterim: aut ut currentem hortarer: qui ſciam nullius apud te hortatationes tantum habere ponderis, quantum in amicis colendis conſtantiam ipſius tuam, mores, probitatem, fidem. Sed ut egregiam; atque mirificam in illo ornando* Principis *mei uoluntatem, tibi notam quàm primum facerem: ut ſi quid initio poſſes, rem confeſtim iuuares.* Id *autem totum cuiuſmodi ſit; ex ipſius* Principis *ad* Regem *tuum litteris, quarum exẽplum ad te mitto, facile perſpicies.* Quid *te facere expediat; tu pro tua prudentia conſiderabis.* Oneris *tibi quidem imponere neque audeo præcipue quicquàm, nec debeo.* Tantum *dicam; huius negotij conficiendi multo me maximã ſpem in te uno poſuiſſe.* De *ipſo* Longolio *non dubito, quin, cũ hæc illi nuntiata fuerint; eſt enim adhuc quidem harum expers rerum ignarusq; omnium; nihil non his commendationibus ſe ab* Rege *impetraturum exiſtimet: cum te hominem ea apud illum gratia, eo loci habeat tam, ut cætera ſileam; plane beneuolum & amantem ſui.* Extremum *eſt; ut ſcias nihil te mihi gra-*

 tius,

tius, nihil iocũdius, nihil ſane optatius facere poſ-ſe; quàm ſi & auctoritatem tuam, qua plurimum apud Regem *polles; & ingenium, quod quidem iam eſt omnibus plane gentibus ſumma cũ tua laude atq; gloria cognitum, ad illum fouendum, augendum, or-nandum, honeſtandumq́; conferes. quod ut facias; ut iam tibi nihil non oneris generatim imponã; etiã atque etiam abs te peto.* Vale. VIII Id. April. MDXXI. Roma.

P. B. *Chriſtophoro* Longolio S. P. D.

CVRAVI *mandata tua* Florentiæ *diligen-ter, idq́; amplius; quod* Protonotario Bartholino, *qui mihi uiſus eſt mirifice de te, & ſentire, & loqui, de-fenſionum tuarum librum dedi.* Cum Iulio Medice Car. *multus de te ſermo.* Is *mihi ſignificauit, quod ad te* Iacobus Sadoletus *de* Florentinorum *erga te uoluntate ſcripſerit, ſe auctore factum.* Romam *cũ ueniſſem;* Pompeio Columnæ Cardinali *defenſiones tuas miſi. Sadoletum ipſum,* Paccium, Adornium, Lælium, *reliquosq́; de quibus me tuis in litteris admones; ſalutaui.* Poſtremo *etiam* Leonis *decimi* Pont. max. *pedibus, cum is e* Manliano *rediſſet, dedi oſculum tuis uerbis.* Nam *me in urbe, propter imbecillitatem ualitudinis meæ,* Apennini *traiectu uiæq́; tædio et laboribus auctam, decem ipſos dies continueram.* Ille *uero me, ubi eſſes, quid ageres, quid cogitares, ſatis quidem familiariter, atque, ut*

mihi

mihi uiſus eſt, etiam amanter interrogauit. Aderat Paccius: *qui et ipſe de te, deq́; illo ipſo tuo libro, quem iam legerat, multa præclare.* Idem; *cum ego* Principi *reſpondiſſem te* Patauium *eſſe profectum eo conſilio; ut abſoluendis iјs ſtudijs, quibus te totum tradideras, biennium, uel certe quantum ad id temporis ſatis tibi eſſet, impenderes; habere dixit ſe abs te litteras; in quibus eſſet ſcriptum te* Florentinorum *conditionem uelle accipere: quæ quidem ad uerba nihil omnino* Princeps: *cum antea adeuntibus illum* Romanis *conſulibus, ut eius ſentẽtiam elicerent, num te donatum eſſe uellet ciuitate, cũ alia multa ſingulari cum tua laude, tum illud etiam dixiſſet: fouere ſe tua ſtudia: annuamq́; ad id pecuniam tibi curari iußiſſe: ut quod ſtatueras* Patauium *ſecedere, ut ea in* Vrbe *doctißimorumq́; hominum conuentu, inſtitutis iam abs te commentationibus aliquot annos dares; eius tibi conficiendi facultas ne deeſſet: totumq́; illud conſilium profectionis tuæ ſibi uehementer probari ſignificauiſſet.* Quod *eo tibi ſcripſi; ut cognoſceres quam iam ille opinionem, atque ſpem de te, otioq́; tuo iſto* Patauino *conceperit.* De *rumoribus, qui hic iactabantur, male te de* Romanis *ſentire, cum hos montes nihil ſolidum crepare diceres; plane nihil eſt, quod labores.* Primum *incerto auctore:* Deinde *parum habetur fidei:* Poſtremo *quicquid eſt, id omne noſtro aduẽtu iam euaneſcit.* Amicos *quidem habes omnes uel doctos, uel bonos, præter unum* Simonem *illum tuum: quem tamen do-*

men doctum eſſe nunquàm iudicaui; bonum credebã: in quo quàm me feſellerit, uides. Itaque oderit diligat, æque habendum: niſi tibi etiam iocundum eſſe debet te ab illo non diligi, quem tua cauſa nemo bonus diligit. De Bembini catelli *mœrore ſuſcepto ex diſceſſu meo quod ſcribis;* Vide quid egeris. *Auxiſti tu quidem deſiderium, uel etiam dolorem meũ.* Valde *me pœnitet illum domi reliquiſſe tam fidum, tam nullius oneris comitem, tantæ ſedulitatis, feſtiuitatis, ioci.* Vt *omnibus delicijs carere mihi uidear; qui eius blanditijs careo.* Nummos Principis *ſex mẽſium nomine tibi curauimus.* Eos *habebis cum his litteris.* Protonotario *Saulio & Lazaro & Flaminio plurimam ſalutem dicito meis uerbis.* Vale. IIII *kalen.Iunias.* MDXX. Roma.

P. B. *Chriſtophoro* Longolio S. P. D.

16

RESPONDEO *ad tres tuas ſuauiſsimas litteras, diuerſis temporibus datas, & quidem breuiter.* Teneor *enim ſatietate quadam, uel potius tædio ſcribendi; ut nihil omnino difficilius, nihil moroſius faciam, quàm cum calamum ſumo; nihil libentius, quàm cum depono.* Cur? *inquies.* Quia *quoniam multos iam annos ea cogor ſcribere, quæ ad ſtomachum meum non faciunt, etiam illa, quæ mihi grata ſolent eſſe, nunc diſplicent, cum ſunt ſcribenda.* Ita *ſcriptio ipſa omnis permoleſta.* Niſi *forte diuturnus morbus ſegnem me atque ignauum ad*

omnia

omnia reddidit. Quod ſi eſt; ſpero me breui ad priſtinam meam in ſcribendo alacritatem reuerſurum. Satis enim belle, ut nunc quidem eſt, me habeo; omneſq; iam prope morbi reliquias abieci. Sin altera illa cauſa eſt; hinc euolem oportet; abdamq; me aliquo, in ſtudia ſcilicet, atque in litterulas noſtras; quemadmodum tu quidem feciſti; dum illa dediſco, quæ inuito mihi adhæſerunt; ut a me pagellam accipias libenti animo, ne dicam impigro ſcriptam. Sed uenio ad tuas litteras. Bolducus noſter quod tam in te officioſus fuerit; gaudeo, eoq; magis; quod nihil eorum, quæ commemoras, meo rogatu: egi tamen illi per litteras gratias cum tuo nomine, tũ meo: qui quidem quaſi Pollux omnia, quæ in te honoris cauſa, tanquàm in Caſtorem conferuntur, in me etiã conferri puto. De Naugerio meo quæ ſcribis, mihi grata ſunt. Ille uero non modo in litterarum ſtudijs, ſed etiã in amicis colendis mirificus qui quod æſtatẽ in ſuis Muranianis hortis confecerit, ualde lætor: neque enim uereor quin illi conſtiterit fructus otij tam iocũdi: ad quem quidem oblectandum, ab æſtuq; tuẽdum, ut audio, etiam è Benaco multæ Citriorum arbores ſuas umbras adduxerint. Reſpõdi fere ad tuas priores litteras. In ſecundis litteris quod de Ioanne Pino, Gallorum Regis Legato me admones; id erit mihi curæ. Semel illum conueni, cum eſſet domi ſuæ, ea de cauſa; ut conſtitueremus inter nos aliquid, quod tibi eſſe uſui & ornamento poſſet. Multus quidem de te ſermo: ſed quoniam erat ei cœnæ tempus; ita ab illo di-

illo diſceßi; ut incohata tantummodo eſſet effigies negotij tui: reliqua poſita ſunt non ſolum in diligētia, ſed ualde me hercule etiam in caſu. Diligentiam *ne adhuc quidem adhiberem; cum* Principis *in molem* Hadrianam *ſeceßio; quo uentitare propter imbecillitatem corporis minus ſæpe poſſum; ille uero fere quotidie; tum maximi calores effecerunt: quibus etiam qui ualentißimi ſunt, a labore defatigationeq; abſterrentur.* Caſus *cum uenerit, eum quantum potero complectar: neque dimittam, niſi depicta omnibus coloribus imagine, atque ita confecta, ut nequid deſit. Sed omnino totum hoc ſic habeto: nihil ut mihi antiquius futurum exiſtimes ijs rebus, quæ ad commodum dignitatemq; tuam pertinebunt.* Itaque *ſi erit opus, etiam collegam meum, ut ſuades, aduocabo: ſed nunc, ut uidetur, non eſt.* De tuis *obtrectatoribus quod ad me, quod ad* Marcum Antonium Michaëlem *tam multis uerbis ſcripſiſti; plane non probo: te ne nunc quidem, eorum cauſa animo tranquillo eſſe: quorum rumores & maledicta, non ſolum refrixerunt tuis reſpõſionibus editis; ſed plane iam omnis illa factio prope obmutuit.* Itaq; *tu, ſi me audies, nullum omnino poſthac de illis uerbum facies; atque etiam, ſi fieri poterit, ne cogitabis quidem.* Neque *enim digni ſunt; qui tuum iſtud tã honeſtum otium, tam præclara ſtudia uel momentum temporis interpellent.* Quamobrem *magis miror id, quod erat in poſtremis tuis litteris; te ſcilicet ab illis, in tanta gladiorum licentia tibi in-*

terdum timere. Tu uero; qui Romæ, populum Romanum ſtantem in te, ac propè armatum contempſeris, ſuſtinueris, fregeris; neq; interea timoris ſignum ullum edideris, aut uocem emiſeris: ab illo nũc nòn ſolum fracto, ſed etiam ad tuas partes traducto, in urbe minime turbulenta Patauio, *tibi eſſe timendum duces?* Atqui *etiã ſcribis* Lerinàm *te propterea cogitare.* Quam *uellem iſtud uerbum tuo ex ore ne excidiſſet. Sed nolo tibi moleſtus eſſe.* Quamobrem *abduc animum ab iſtis cogitationibus quàm longiſsime: teq; tuto eſſe poſſe exiſtima, ubicunq; erũt uel boni uel docti uiri.* Quanquàm *te iam omnes prope homines diligunt.* Habes *autem* Italiam *maxime cupidiſsimam tui; propterea* ꝙ *eam eſt tui fama nominis clarius atq; illuſtrius peruagata.* Dedi *tamen ad* Marinum Georgium Patauinorum Prætorem *litteras hac de re; quemadmodum tibi placere oſtendiſti: quem quidem exiſtimo nulla in re tibi ſalutiq; tuæ defuturum.* De *eo me uelim facias tuis litteris certiorem.* Prior *pars earundem litterarum, quas ad me poſtremas dediſti, tuorum ſtudiorum uitæq; rationem continebat: quæ me ſummopere delectauit; cepiq; ex eo maximam uoluptatem; quod te uideo ita litteris, quarum es multo auidiſsimus, incumbere; ut ualetudini etiam ſeruias.* Pilæ *ludus, quo te ante cibum exerces, mihi ualde probatur.* Deambulatiunculas *uero illas ueſtras, ſermones, concurſationes; de quibus ſcribis; peream, ſi omnibus* Romanis *præfecturis magiſtratibusq; nõ præfero.* Con-

ſuetudinem

ſuetudinem autem iſtam, quam ingreſſus es; ut ſci-licet ante, quàm ſomno te des, reputes tecum ipſe, atq; recolligas, quicquid dignũ eo die memoria ſciẽ-tiaq́; comprehenderis; quis non magnopere laudan-dam & complectẽdam putet? Pytagoreo *præcepto illi ferè germanam atq; ſimillimam* ποῖ ϖαρέβην τὶ δ' ἔρεξα. *Noſti reliqua. Sed illa in doctrinæ ſtu-dijs, hæc in rerum actione uerſatur.*Itaq; *ea tibi per-petuo utendum cenſeo.* Altera *fuit epiſtolæ tuæ pars minime quidem neceſſaria; qua mea in te be-neficia commemoras: quod quidem ipſum in ſecun-dis etiam litteris feciſti multis atque honorificen-tiſsimis uerbis.* Ea *ſi naturæ tuæ benignitate amo-risq́; in me tui abundantia impulſus collegiſti; te ijs eſſe moribus,beneuolentia, comitate, plane gau-deo:nihil enim poteſt eſſe tam ſuaui liberaliq; natura amabilius: ſin propterea; ut uel te gratum oſtende-res,uel me in te amando confirmares: neutrum eorũ te adducere debuit in eam commemorationem.* Nam *neq; tu eſſe ingratus iam ullo pacto potes,qui ſi nihil aliud agas, tamen ea de nobis dixiſti, ſcripſiſti, nota eſſe omnibus hominibus uoluiſti; ut me tibi etiam perpetuo deuinctum putem:* Neq; *ego is ſum; qui a te amando reuocare animum atq; mentẽ poſſim: niſi tu is eſſe deſinas, qui profecto es; moresq́; tuos atq; doctrinam dediſcas.* Itaq; *ſi me amas; ne tu poſthac ad me quidem quicquam eiusmodi.* Heri *cum in ea urbis parte caſu eſſem, quam tu incolebas, &* Ma-*riani Caſtellani hoſpitis tui domus, mihi a meis pue-*

ris

ris oſtenderetur; uocari hominem iuſſi; eumq́; ſalutaui tuis uerbis: quam quidem ille ſalutationem mihi uiſus eſt libentiſſime, atq́; hilariter accepiſſe. Dixi *ei de te cupide ſane atq; amanter quærēti, quæ proxime habueram: a quo cum diſcederem; petij, nunquid uellet ad te litterarum dare. dixit ſe daturum: uerūtamen non dedit. Sed omnino fui longior, quàm initio putaram.* Collega *meus* Roma *pedem non extulit:* Princeps *eum retinet; & ut puto, retinebit.* Exemplum *tuarum ad me litterarum, quod requiris, erit cum his litteris. Saulio,* Lazaro, Flaminio *multam ſalutem.* Tu *ſi me amas, ad nos crebro, ut facis, omnibus de rebus ſcribito:* Incredibiliter *enim me tuæ litteræ delectant:* In *quibus illud etiam uideo, quod mihi eſt plane iocundiſſimum; addere te quotidie aliquid ſcriptioni & ſtilo.* Itaque ταύτην τὴν γραμμὴν *ſuadeo teneas. Cū hæc ſcriberē,* Princeps *in* Vaticanum *ſe referebat. Sed ualebis, ualetudiniq́; ſeruies.* XIII *kalen. Septemb* MDXX. Roma.

P. B. *Chriſtophoro* Longolio S. P. D.

ACCEPI *tuas litteras* Nono Ianuarij *datas ad* XVI *kalen.* Martias *heri; cum exercendi mei cauſa, extra* Vrbem *equo uectus, claro & placidiſſimo die, aprica uia domum peruesperi redijſſem; ab adoleſcente illo, quem mihi ipſæ illæ tuæ litteræ commendabant, redditas meis pueris; cum eis, ſi quid*

quid uellem, ſe ad te poſtridie reuerſurum dixiſſet, atque ubi ſe interea conuenirent, oſtendiſſet. Itaque *cum ipſum non uidiſſem, has ad te litteras dedi ante lucem: qua me quidem ſomnus hora ſingulis prope noctibus deſerit: adhuc enim uigilia nos exercet: qua una ſi relinqueremur; eſſemus plane reſtituti. Sed uenio ad tuas litteras. Quod meum de tuorum ſtudiorum ratione iudicium tam diligenter exquiris; in eo & amori erga te meo multum, & auctoritati non nihil ſane tribuere te oſtendis: quorum in altero, quàm recte facias; tu uideris; cuius plane intereſt, ſi deceptus ſis: ab altero ne te unquàm deceptum poßis dicere; cumulate ipſe diligentißimeq; præſtabo.* Ad eam autem partẽ; *in qua ſcribis, quid tibi cauſæ fuerit, ut aueres ſcire quid ſentirem; ut ſcilicet intelligeres, rectène operam poſuiſſes, an ſecus; ut, uel pergeres, ut cœpiſſes; uel, aut aliam ingredereris uiam; aut in ea ipſa, quam es ingreſſus, curſu corrigeres tarditatem: exiſtimabam ſatis me quidem ſuperioribus litteris reſpondiſſe: quibus te litteris profeciſſe quidem multum ſcripſeram; ſupereſſe autem aliquantum etiam, quo progredere.*Itaq; *te hortabar; ut quod reliquum erat, conficeres: quod me hercule etiam nunc te hortor: hoc eſt ut* Cicero*nem ipſum, quem tibi unum ſcribendi magiſtrum me auctore propoſuiſti; eundem uniuerſum non ſolum uores, ſed etiam concoquas, atque in ſuccum & ſanguinẽ cõuertas tuum.* Id *autem ſpero te aſſequi poſſe; ſi diutius hoc idem feceris, quod adhuc facis: aſ-*

ſequutum

ſequutum omnino eſſe, quẽadmodum tibi antea ſcripſeram, non exiſtimo. Neque *hoc ideo dico, quaſi tu parum profeceris annua prope ad id cogitatione laboreq; adhibito*. Multum *eſt enim; adde etiam ſi uis, maximum quidem illud, quod iam actum abs te eſt; ut mihi quidem uideri ſolet, cum tuas litteras lego: meamq; de eo expectationem atque ſpem non æquatam modo abs te, ſed longe etiam ſuperatã, tibi uere atque perſancte affirmo ac denuntio. Sed quia nollem eo te maximo eſſe contentum; & tanquàm ad metam perueneris, curriculo confecto conquieſcere; propterea dico*. Nam *quoniam ea eſt ingenij tui uis, atq; præſtantia; nihil omnino ut ſit tam arduum tamq; difficile; quo ſi animum intenderis, non te id poſſe complecti atque conficere breui & luculenter putem; nulla te quidem in laudis mediocritate conſiſtere facile patior*. Itaque *quanquàm minus fortaſſe uiæ ſupereſt, ut ad excellens illud atq; ſummum ſcribendi genus atque formam peruenias, quo te uoco; quàm eſt id, quo perrexiſti: tamen niſi tu etiam totum id, quod reſtat, confeceris; non tã mihi gratum futurum eſt, præclare ſane ac ſplendide id te muneris inchoauiſſe; quàm moleſtum non abſoluiſſe: quod abs te commiſſum iri minime puto*. Recordor *enim quid tibi ad eam abſolutionem tu te temporis ſumpſeris: atque hoc cum recordor; magis miror, quicquàm nunc te cum de cõmutanda ſtudiorum tuorum ratione, qui rectiſsima es ingreſſus; tum uero num tibi ſit, quaſi tarde adhuc ambulanti,*

deinceps

deinceps feſtinandum, ſciſcitari. Feſtines *autem? ut quid? ut incidas in aliquem morbum?* Ego *uero te mi* Longoli *malo tranquilla nauigatione utentem, aliquanto ſerius eum adipiſci eloquentiæ quaſi portum, quem petis: quàm propter nimiam uentorum uim iactura facta celerrime nauigare.* Quamobrem *ſi meum conſilium ſequi uolueris; quanquàm eſt hæc quidem mentis potius ſenſusq; noſtri, quàm ullius cõſilij ſignificatio; neque hunc tu curſum commutabis: cur autem? neque remo plus utere: ualetudiniq; in primis ſeruies. Sed iam ſatis, aut etiam nimis multa de ijs.* De Ioanne Pino; *erit mihi curæ, cum ut omnia mandata tua exhauriam: tum illud maxime; ut quicũque percipi ex hominis te amantis beneuolentia poteſt fructus atque utilitas, percipiatur.* Id *totum quale ſit, quoniam ſatis exploratum non habeo; non committam, ut eius te rei expectatione ſæpius excitem.* Extremum *eſt, quod erat primum in tuis litteris:* Eius *ad nos epiſtolæ tuæ exẽplum, quæ perlata non eſt, quod ſcribis mihi te mittere; ſcito nullum fuiſſe cum tuis litteris.* Id *uelim deſcribi mandes, mihiq; mittas: ne ulla tua lucubratiuncula nobis perierit.* Habes *ad omnia.* Nunc *quæ præterea ſcire te non nolle arbitror; hæc ſunt.* Apud *Sadoletum reliquosq; amicos recte eſt.* Thebaldeus *&* Beatianus *etiam fortunis aucti tibi hilarius ſalutem aſcribunt.* Ego *domum cogito.* Quid? *quid eſt aliud?* Intellexi *de* Alexandro Capella *uiro ſane bono, & docto, &, ut mihi uiſus eſt, etiam amãtiſſimo tui,*

mo tui, te cum Nicolao Leonico *homine uere philo-ſopho ſingulari beneuolentia coniunctum, cum eo familiariter ſæpe eſſe uel propterea, quod non lon-ge ab illius ædibus incolis.* O *præclaram uiciniam, teq; hominem mirificum ad præſtantium & claro-rum uirorum amicitiam conciliandam.* N*æ ego ho-rum principum prænſationes appellationesq; hono-rificas omnium, una cum ueſtra deambulatiuncula, & ſermone libenter commutauerim.* N*unc ei, quod poſſum, multam ſalutem uolo impertias meis uerbis.* Etiam Marinum Georgium *Patauinorum* Prætorē, *quem ſcis a me unice diligi, ſi ſaluere iuſſeris; mihi gratiſſimum feceris: idq; ut facias, plane te rogo: tum &* Saulium *&* Flaminium. *Tu ualebis; nosq; diliges.* M D X X I. *Roma.*

P. B. *Gabrieli* Veneto, *ordinis Auguſtinianorum Magiſtro* S. P. D.

PETIERVNT *a me* Hiſpaniæ *Regis* L*e-gati; ut tibi eos commendarem: quibus has ad te lit-teras dedi, tui ordinis ſacerdotes, probos, ut aiunt, uiros; alterum* Tarraconenſem: L*uſitanum alterū: utrūq; autem incenſum bonarum artium ſtudijs, uer-ſatumq; in ijs; quemadmodum ab ipſis intelliges.* Ii *augeri ſe abs te optariq; in collegium* Doctorum *cu-piunt, quos* Magiſtros *appellatis: afferuntq; cauſas, quamobrē id facere iure poßis.* Ego uero; *qui pla-ne noui, quàm diligens in eo ſis, ne quis temere te*

auctore, in collegium admittatur; commendo tibi quidem eos ſane multũ. Valde enim cupio Legatis; qui ſunt ipſi magni & clari uiri, & bene de repub. meriti; quosq́; ego magnopere amo. Sed ita commẽdo; ſi tibi uidebuntur idonei eſſe, quos ornes. Peto autem abs te; ut eos idoneos iudices; etiam ſi plene idonei nõ erũt: dum ſint ex illis, quos ſatis idoneos queas dicere: ut omnino aliquid dignitati Legatorũ tribuatur. Reliquum eſt ut ualetudinem tuam cures: Audio enim tibi non recte eſſe. Eſt autem indecens; qui mihi ægro ſaluti fueris, nõ potione ulla & pharmaco, uel arte aliqua medicorũ; ſed plane congreſsibus, collocutionibusq́; ſuauiſsimis & prudentiſsimis tuis; tibi ipſum mederi non poſſe; qui te ſemper audias, ſemperq́; tecum ſis. Quod ſi ab occupationibus tam ſolutus eſſem, ut triduum conſumere meo arbitratu mihi liceret; euolarem ad te tam libenter nũc quidem; quàm tu me ſoles inuiſere, cum te Roma continet. Spero tamen Leonem Pont. urbe propediem exiturum; Etruriæq́; partem iſtam, quã tu incolis, ſuasq́; uillas & municipia obiturum. Quod ſi erit; excurram ad te, cum primum Ciminium lacũ uideo. Interim fac te cuſtodias. Vale. Idib. Sept. MDXX. *Roma.*

PATAVIVM.

P. B. *Reginaldo Polo* S. P. D.

19

MAGNA *me uoluptate tuæ litteræ affecerũt;*

quibus

quibus me ad beneuolentiam inter nos cōſtituendam humaniſſime prouocas: cauſasq; affers, quibus adductus id facis. Nam cum te antea diligerem; cum primum intellexiſſem te plane adoleſcentem, clariſſimis atque adeo regib. ortum maioribus, bonarū artiom ardore ſuccenſum, ex ultimis orbis terrarum finibus Patauium ueniſſe: ut ea in urbe, doctiſſimorumq; hominum conuentu, operam illis dares: tenererq; iam uehementi quodam ſtudio cognoſcendi & alloquendi tui: quanta me nunc demum eſſe affectum lætitia exiſtimas; cum ad id, quod ſponte ipſe cupiebam; inuitari me abs te per litteras uideā tam officioſe, tam etiam eleganter ſcriptas; ut iſta ipſa inuitatio tua, non humanitatis modo genere, ſed etiam doctrinæ nomine eum te eſſe facile oſtenderit: ut longe magis tua mihi quidem beneuolentia exoptanda & expetenda, quàm adhuc ipſe ſtatuerim, plane fuiſſe uideatur? Quod cum ita ſit: acceſſerit autem ad id nunc etiā Longolij noſtri, qui mihi tuas litteras reddidit, honorificentiſſimus de te, tuisq; uirtutibus longus quidem, ſæpeq; repetitus huius bidui ſermo: quem ego uirum propter eius excellens ingenium, ſingularemq; doctrinam facio plurimi; propter mores uitæq; probitatem fraterne amo: Complector te quidem Pole, atque excipio, ut amanter meam beneuolentiam expetentem, certe amantiſſime; ut etiam humaniter me ad id prouocantem; hic uero iam non habeo, in quo tibi æque mihi ipſe uidear reſponſurus. Nam ut parem me tibi omni reli-

qua ex parte eius uirtutis, quæ humanitas dicitur, referendis officijs præbeam: certe prior iã ad te appellandum, cum id ipſe tua diligentia præripueris, eſſe nullo pacto poſſum. Quod quidem non humanitatis modo indicium magnæ cuiuſdam ac eximiæ, ſed humanitas mihi eſſe ipſa omnis, ſuo cum robore atque radicibus uidetur. Itaque cum in eo tibi concedam neceſſe ſit; præſertim cũ ipſe ijs opibus, ijs propinquis, ea denique ſis fortuna; ut etiam ſi te ipſe prior appellaſſem; quia tamen nihil afferre potuiſſẽ eiuſmodi, multo ſane minus in meæ humanitatis facto, lumen eluceret, quàm eluceat in tuæ: efficiam profecto, ut in reliquis præſtandis amicitiæ muneribus atq; partibus, id, in quo a fortuna uincor tua, recti ac propenſi erga te animi mei ſtudijs, officijs, diligentia plane ſarciam. Scriberem plura: reſponderemq; ad reliquas epiſtolæ tuæ partes; niſi feſtinaret Longolius, *equumq; poſceret, utpote iam ſine meis ad te litteris reuerſurus. Quamobrem in aliam epiſtolam reliqua. Vnum hoc ſic habeto: nihil mihi hoc in genere omni, præclara egregiaq; iſta animi tui erga me declaratione, aut accidiſſe, aut accidere potuiſſe iocundius.* Ex *uilla* Noniana. Q*uinto* I*dus* I*ul.* MDXXI.

PATAVIVM.

P. B. Reginaldo Polo S. P. D.

20

BINAS *a te uno tẽpore accepi litteras amantiſsime*

tiſsime quidem ſcriptas, unas, quas ad diem VI kal. Febr. dederas; alteras, quas pridie kalen. Ad primas igitur prius. Meum de imitatione librum tibi placuiſſe, ualde gaudeo. Probari autem abs te ſententiam meam homine cum docto, tum in eo ſcribendi genere, quo de diſputo, ſtudio ac exercitatione iam erudito, etiam uehementer lætor. Quod ſi eo te libro ad id ipſum, ad quod quidem tua te ſponte accenſum eſſe uideo, aliquanto etiam acrius atq; ardẽtius inflammaro; omnia me conſequutũ putabo. Caue enim exiſtimes unquàm me alias ullius de hominis adoleſcentis ingenio atque induſtria tantam in ſpem ueniſſe; ut aliquando tandem his temporibus doctrinam cum eloquentia more maiorum coniunctã aſpicere poſsimus; quàm nunc quidem iam uenio, id per te unum maxime omnium ut conſequamur: modo tibi annos uita ſubminiſtret: cui tu plane rei parum mihi uideris uelle conſulere: ita dum omnia omnium doctorum hominum ſcripta, omnium doctrinarum ac diſciplinarum omnes libros exhaurias, nullam ſalutis tuæ curam adhibes; nihil ualetudini inſeruis. Quam quidem ego pro eo, quanti te facio, proq; noſtra beneuolentia & neceſsitudine uellẽ tibi proſperrimam perdiuturnamq; conſiſtere. Sed de eo tu pro tua prudentia iudicabis. Venio ad ſecũdam epiſtolam tuam: cum qua erant obſignatæ duæ, Giberto una, Sadoleto altera, ſcriptæ abs te epiſtolæ: quas quidem ſtatim reddidi. Sed in ea, quam mihi ſcripſeras, nihil erat fere, niſi duo illa quaſi capita: alte-

rum, quo mihi acceptum refers; quod Gibertus tuas illas priores litteras, quas ad me dederas, tam cupide, tamq́; amanter legerit, tantis laudibus extulerit. Quo in genere ſi ſcias quàm ille tuis iſtis poſtremis ad ſeſe litteris ſit delectatus; tum id diceres nõ a noſtra commendatione; quanquàm ea certe ſuas quidẽ parteis ſemper adhibet; ſed ab elegantia tuarum litterarum, ſuauitate, amabilitate eſſe profectum. Ita eas & doctis uiris multis audientibus clara ipſe uoce recitauit, cũ paulo ante ſolus legiſſet: & ab ijs quæſiuit, num idem ipſis, quod ſibi uideretur, nihil eſſe candidius, nihil omnino prudentius tuis litteris. Cui *cum annuiſſent; in tuas ſe laudes prorſus effudit tãta cum declaratione beneuolentiæ; ut ego ipſe, qui tibi omnia cum cupio, tum mediusfidius tribui merito exiſtimo; nihil ſane deſiderarim.* Quod *tibi eo libentius ſcribo; quo idem illud de te iudicium ſuum aut detuliſſe ipſum iam* Clementi Pontifici *Max. aut propediem ab eo delatum iri puto, cum in tui ſermonem inciderit: in quem quidem breui non ſemel incidat neceſſe eſt.* Nam *de* Britannicis *cum rebus tũ litteris eſt ei* Princeps *prope quotidie conſulendus: ut ex ijs oratio in te fluere quaſi ſua ſponte uideatur.* Quanquàm *eſt eã tua quidem dignitas atque perſona; ut abs te ſermo apte poßit incipere: tuq́; unus cuilibet ſatis magnum ad dicendum argumentum eſſe poßis. Sed ut ad tuas Sadoleto ſcriptas litteras redeam; ijs & ipſe mirifice delectatus ſe tibi reſcripturum, cũ primum ſibi per occupationes ſuas liceret, amanter*

ret, amanter ſane recepit. Alterum erat caput illud in tuis litteris; ut quoniam aliquam te in ſpem adduxiſſem fore, ut Sadoletus ſuum mihi librum ad te perferendum traderet, cum eſſem diſceſſurus; darem operam, ut id ita fieret: eum te librum legere magnopere auere. Ad ea nihil tibi reſpondebo, niſi unum, tuæ me uoluntati & ſtudio in tempore non defuturum: modo ſe ipſe flecti exorariq; patiatur. Sed neque dum librum perpoliuit: & eſt nunc quidem occupatiſsimus. Tum illud de Germano pupugit eius animum, ut omnia pertimeſcat. Verum, ut dixi, non deerimus; ut tibi mos geri poſsit. Habes ad omnia; & ualebis. Romæ.

PATAVIVM.

P. B. Reginaldo Polo Britanno S. P. D.

QVAS mihi Patauij ad Ioannem Matthæum Gibertum litteras Romam proficiſcenti dediſti; quoniam is paucis ante diebus, quàm ipſe ad urbem ueniſſem, ad Tranſpadanos exercitus a Põtifice miſſus, aberat, & iam iamq; affuturus putabatur; eas litteras apud me eſſe facile paſsus ſum, quoad ipſe reuerteretur. Itaq; quinto Idus Decembres cũ rediiſſet, hominẽq; ſalutauiſſem; reddidi ei tuas litteras: quas quidem mihi uiſus eſt libentiſsime accepiſſe. Iis perlectis multa me percontatus eſt de tuis ſtudijs; longumq; ſermonem habuit, ſumma cum tua laude, illuſtriq; atteſtatione ſui erga te amoris: cum diceret,

genus orationis tuæ ſibi uehementer probari; teq́; ſibi eſſe chariſsimum ſingulis prope uerbis oſtenderet. Quid? queris. Habes hominem plane cupidiſsimum tui: cuius certe beneuolentiam, quoniã maximi potentiſsimiq́; Reges expetunt, ſibiq́; ut concilient operam dant: officiaq́; in illum omnia certatim conferunt: eam te nullo negotio aſſequutum, ſane non mediocriter lætor: Præſertim cum is ad eam, qua nunc quidem apud Pontificem eſt, auctoritatem & gratiam: quæ profecto quantæ ſint, omnes iam homines intelligunt: ſummam uitæ integritatem, humanitatem, comitatem, moresq́; optimos & ſuauiſsimos adiunxerit: quodq́; tibi iocundiſsimum debet eſſe, cum litterarum & bonarum artium ſtudia, quantum fieri ab homine occupatiſsimo poteſt; tum in doctis hominibus fouendis, iuuandis, honeſtandis egregiam & mirificam uoluntatem. Quod ad Iacobum Sadoletum attinet; quæ duo impetrari tibi ab illo me internuntio cupiebas; eorum alterum, ut cõſtituendæ beneuolentiæ mutuiq́; inter uos amoris eſſem auctor; ſane confeci. Ille enim, ut eſt homo perhumanus, quiq́; te antea ipſo Giberto referente cognouiſſet, litterasq́; ad illum tuas etiam legiſſet; & quæ de tuo in illum ſtudio ei narraui, libentiſsime accepit; & ſe amantiſsimo erga te animo cum propterea, tum pro tua ſingulari uirtute atq; doctrina deinceps futurum, cumulatiſsime recepit. Alterum conficere non potui, ut eius de philoſophia librum tibi legendi facultas daretur: Nam quoniam eo in

libro philoſophia tantūmodo uituperabatur;alterius aũtem libri, quem quidem inchoatum habebat,ut eſt dialogorum mos, eæ futuræ erant partes, ut philoſophiæ uituperatoribus reſponderetur, ipſaq́; laudaretur; indignum ac prope inconſtans omnibus uideri poſſe dixit, ſi permitteret, ut quam ipſe artem, clariſsimorum hominum ſequutus iudicia, cæteris omnibus artibus prætuliſſet, ab ineunte ætate ſummo ſtudio ſemper adamauiſſet; eius artis uituperatio nulla defenſione, laudationeue adiuncta, ſuis e manibus excideret: præſertim cum neque illi ipſi adhuc confecto iam libro, ultimam, ut aiunt, manum impoſuerit. Qua in re cum illum prudēter facere animaduerterem; dolui non nihil tua cauſa; quod uidebam te pulcherrimæ iocundiſsimæq́; lectionis uoluptate, diutius quàm uellem, cariturum propter eas occupationes, quas illi,magnus in eum Pontificis & Giberti amor atque auctoritas afferunt, maximis illas quidem in rebus, & ſplendoris dignitatisq́; pleniſsimis: ſed quæ tamen totos illi dies atque noctes intercipiāt; ut philoſophiæ ſtudijs et inchoatæ ſcriptioni ſeſe reddere, ut nunc quidem ſe res habet, plane non poſsit. Nam quid tibi de illo ipſo priore dicam libro, quem quidem perlegi iam ſæpius? Ea quidem ab illis Auguſti temporibus, quæ profecto maxime omnium ſummis ingenijs & præſtantibus ſcriptoribus claruerunt; nullum legi librum ſcriptũ, ut mihi quidem uidetur, appoſitius ſplendidius,nullum melius, nullum Ciceroniano mori,ſtilo,facundiæ

denique uicinius. Sed de eo coram plura. De *Vrbanis autem rebus puto te nõ expectare a me longiſſimas litteras.* Habemus Pontificem *cũ egregia in omnes homines uoluntate, ac plane bonum: tum & prudentem & grauem, omniaq; circũſpectantem, & proſpicientem: cuius fidei res Chriſtiana publica recte credita traditaq; uideatur.* Hæc *ad te antea ſcribere cogitantem, multæ me occupationes, quid dicam impediuerunt; cum ſemihora epiſtola cõſcribi poßit; interpellauerunt tamẽ, ſi minus uſquequaque, certe nonnũquàm. Sed cum ad occupationes accedit ea, qua ſæpiſsime utor, cum ſumendus calamus eſt, interdum etiam delector, negligentia; nihil me uno in ſcribendo ſegnius, nihil ignauius eſt factum.* Nicolao Leonico & Baptiſtæ Leoni *doctoribus tuis, uiris optimis, præſtantiſsimisq; hominibus plurimam ſalutem uelim impertias meis uerbis;* Marmaduco *etiã.*Roma. Nono *kalẽ.*Ian. MDXXVI.

PATAVIVM.

P. B. *Reginaldo Polo Britanno* S. P. D.

RESPONDEO *ad tuas proxime acceptas litteras, & quidem paucis: nam multis nõ eſt opus.* Gibertus *te in oculis plane fert; delectaturq; mirifice tuarum litterarum lectione; non earũ modo, quas ad illum ſcribis; ſed etiam quas ad me: quarum quidem ſemper omnem paginã perlegit ipſe per ſe, miro cum lepore, tum uoluptate: neq; me recitatore uult uti.*Has

uti. Has autem poſtremas heri domi ſuæ cum legiſſet; etiam aliquot doctis uiris, qui aderant, legẽdas tradidit amiciſſimis atque honorificentiſſimis uerbis. Quod cum feciſſet; ad me conuerſus mandauit, ſuis te uerbis quàm diligentiſſime ſalutarem; oſtenderéq; te a ſe plurimi fieri, maximopereq; amari: id, quod ego libentiſſime quidem facio, cùm illius, tum tua, tum uero etiam mea cauſa: in quem nonnihil quaſi redundare uidetur de tuis multis laudibus: uel quia ualde te amo; ſunt autem amicorum omnia communia; uel quod tanquàm ſponſor ſum ueſtræ beneuolentiæ: quo certe nomine is ad me quoq; aliqua ex parte fructus iocundiſſimus pertinet. Itaq; *cenſeo des ad illum aliquid litterarum; quibus ſignifices quàm tibi grata ſit hæc illius de te cum ſignificatio, tum uoluntas:* De *Sadoleti libro quod ſcribis; ille. uero pernegat dono eum ulli omnino hominum ſe dediſſe, ac ne legendum quidem, niſi ea conditione ut ne deſcriberetur.* Itaq; *ſubiratior eſt* Germano *illi, quem dicis. Verũtamen nòn deſtiti ab eo petere, ut mihi librum commodaret: quod tum ſpero faciet, cũ plane erimus diſceſſuri.* Tibi *tamen ſum auctor, quoniã otio plus abundas, ut ad illum etiam ſcribas aliquid, ſi tibi uidebitur, uel hac ipſa de re, uel de amicitia certe ueſtra iam inſtituta, fundamenta iaciente me; ut in eo uideare aliquid, quod te delectet, conſequutus.* Is *tibi plurimam ſalutem dicit.* Vale. Decimo *kalen.* Febr. M D X X V. *Roma.*

Patauium.

PATAVIVM.

P. B. *Reginaldo Polo Britanno.* S. P. D.

NARRO *tibi. Mirabar; quod cum proxime a te meas epiſtolas* Roma *ſcriptas popoſciſſem; ipſe mihi reliquas quidem miſiſſes: eam, qua binas ad tuas reſcripſeram, nõ miſiſſes. Tu uero ne acceperas quidem illam; quippe, quæ data nunquàm eſt.* Nam *cum eam conſcripſiſſem; obſignariq; iußiſſem & dari, cum primum eſſet, qui perferret: erant autem per eos dies publice tabellarij ſane crebriuſculi: neutrum factum eſt, cum ego utrũq; factum eſſe credidiſſem. Id puto accidiſſe propter morbum, qui me confeſtim inuaſit; quo prope ſum cõfectus.* Eo *morbo meum librarium perterritum oblitum eſſe facere, quod mãdaueram, coniectura ut credam ducor.* Epiſtola *enim ut tunc erat, non complicata, inter* Ciceronis *epiſtolarum libros, quos mecum habebam, temere coniecta eſt.* Eos *libros heri cum euoluerem, in illam epiſtolam incidi: quam quidem ſtatui ad te mittere; non tam porro ea cartula mihi ne perierit; quàm ut ſcires ipſe, me tum in reſcribendo tuis literis non multo magis, quàm ſoleo, negligentẽ fuiſſe.* In *epiſtola dies adſcripta non erat: itaque non addidi.* Pacceo & Leonico *ſalutem. Vale.* E Noniano. VIII *kalen.Sept.* MDXXV.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PATAVIVM.

P. B. Reginaldo Polo Britanno S. P.

24

PRANDENTI *mihi heri puer meus tuas litteras reddidit tertio kalen. datas: quibus ad eas, quas ad te proxime dederam, reſcripſiſti. Iis ne cõtinuo reſponderem, illud me interpellauit; quod ſtatueram eo die* Triphonem *inuiſere: quem tu hominem credo ne noſti quidem: Sed te arbitror ſcire eũ mihi amicum eſſe. Feci autem quod ſtatueram, ſtatim a prandio inſeßis equis: fuimusq; una in uilla ſua, ſane uſque ad ueſperam: ut ſublato iam die cœlo pluuio in* Nonianum *me receperim. Itaque heri nihil ad tuas. Nunc autem bene mane expergefactus ſumpſi calamum; ut nequid prius, quàm hoc ad te litterarum darem. Sed ad priores parteis epiſtolæ tuæ, quibus te magna ex meis litteris uoluptate affectum ſcribis; efferſq; eas multis atque maximis laudibus; quid tibi ego* Pole *reſpondeam; qui te humanitate uincere non poſſum; officijs non poſtulo; ſuauitate autem litterarum, et lepore, et me hercules elegantia ita ne ſpero quidem; ut etiam omnes homines ijs in rebus, breui a te ſuperatum iri uehementer putem. Quamobrem eæ partes nunc quidem ſilentio prætereantur; ad quas reſcribi nihil neceſſe eſt. Reliqua eſt illa pars litterarum tuarum; qua te purgas mihi; quod ad* Marinum Georgium *in* Ro*muli cauſa nihil ſcripſeris. Qua in re cum ego plane accipiam*

ne accipiã excuſationẽ tuam: uideris enim mihi recte feciſſe; qui amici tui rationibus, præſertim id a te magnopere poſtulantis, obeſſe nolueris: æquũ eſt itẽ, ut tu quoq; meã excuſationem accipias: ut intelligas quæ me cauſa impulerit, id abs te petendum mihi eſſe ut exiſtimarem. Nam quo ad putaui poſſe fieri, ut Baptiſtæ Leonis ratio Venetijs haberetur; nolui committere, ut mea petitio apud te illius commodis obeſſe tantulum poſſet. Itaq; nihil petij abs te eiuſmodi; cum tamen in Romuli cauſam iampridem incumberem. Poſtea quàm uero amicus quidam ſummus meus, homo & prudens, & grauis mihi nunciauit ſcire ſe, Triumuiros Venetos, qui rem litterariam Patauinam procurant, de Baptiſtæ cauſa ad ſenatũ non relaturos: cœpi optare, ut cum tua uetus poſtulatio Baptiſtæ nihil iã eſſet opis allatura, uelles huic alteri amico tuo noua poſtulatione prodeſſe. Id mihi a tua benefica liberaliq; natura non alienum eſt uiſum; quod ueſtræ inter uos neceſſitudini, Romuliq; in te obſeruantiæ atque officijs tribueretur. Quod ſi nõ ita exiſtimaſſem futurum, ut ille a Triũuiris præteriretur: profecto non tam fuiſſem improbus, ut ei te uoluiſſem meo impulſu, uel in ſuſcepto iam negotio parum conſtantem, uel in amicitia tuenda nimis fluxum & labantem uideri. Itaque redeo ad illud; ut non ſolum probem, uerum etiam laudem conſilium tuum, quod meæ petitioni nõ ſatisfeceris: modo tu quoque meum ne improbes: qui nõ ut cuipiam obeſſes tuorum, ſed ut alicui pro-

deſſes

deſſes petebam. Vnum eſt, quod me moleſtia plurimum afficit: quod non antea Baptiſta ſcire poterit id, quod ego intellexi fore, ut de ſe non referatur: quod utinam quidem inane atque falſum ſit: Quod occaſio Romulum iuuãdi præterierit. Ita fiet, ut neutri eodem tempore profueris. Quod ſi Romuli rem per litteras commendauiſſes; ei quidem certe profuiſſes: quod eſſet mea quidem ſententia optabilius, & ut exiſtimo, etiam tua. Sed de eo tu uideris. Equidem cum Romulo maxime cupio: tum Baptiſtæ tam ſum amicus; ut tibi non concedam; ut tu plus illum ames, quàm ego amo; uel tu plus ei hoc tempore tribuendum putes, quàm ego ſemper tribuerim. Sed iam nimis multa. Pacceum adhuc ſalutem deſiderare, moleſte fero. Ei dic, non eſſe æquum in tam ſalubri cœlo, tam diu aduerſa ualetudine uti. Itaque aliquando tandem morbum abijciat: ut poſſimus illum bene ualentem inuiſere. Tu ſi rectiſſime ualebis; feceris mihi optatiſſimum; multo optatius, ſi etiam diutiſſime. Item Leonicus: quem ſaluere iubeo. Vale. Pridie kalen. MDXXV. De Noniano.

VENETIAS.

P. B. Reginaldo Polo S. P. D.

25

CVM ſtatuiſſem, antequàm Venetijs proficiſcerer, te conuenire: tamen multis negotijs impeditus ad te uenire non potui: quod quidem mihi fuit permoleſtum. Itaq; ueni Patauium mihi ipſe ſubiratior;

tior; qui te non uidiſſem. Id *cum mea culpa factum ſit: quod proximum eſt, agamus cenſeo per litteras; ſi uel tibi aliqua in re mea cura meáque diligentia erit opus, uel mihi humanitate tua: quemadmodum ego nunc quidem facere decreui.* Mitto *enim ad te faſciculum litterarum: quibus litteris* Sadoleto *reſcripſi, ad eius ſcilicet litteras; quas tu mihi ab illo acceptas reddidiſti.* Petoq; *abs te; ut quando id multo facilius tibi erit, quàm mihi; mandes tuis, curent, ut ad illum primo quoque tabellario eó proficiſcente perferatur.* Erit *mihi ſane gratiſsimum.* Vale. *Septimo kalen.* Nouembres. MDXXXII. *Patauio.*

P. B. Reginaldo Polo *Cardinali* S. P. D.

DOLEBAM *antea te a nobis diſceſsiſſe: cũ tamen eſſet ſpes aliquando reuerſurum.*Nunc *autem; cum te* Paulus Pont.*max.in ampliſsimum* Cardinaliũ *ordinem legerit: neque poſt hac his in locis te uidẽdi facultatẽ mihi datum iri ullam putem: lætor tamen tuam uirtutem ea dignitate auctam & honeſtatam fuiſſe; quam te poſſe conſequi,incredibili* Pauli *prudentia iudicioq; freti, ſperabamus.* Qua *de re tibi uere atque magnopere gratulor: utq; perpetuæ ſolidæq; uoluptati tibi ſit iſte magiſtratus, quæſo & opto.* Ac *meum quidem tui abſentis deſiderium noſtræ neceſsitudinis memoria facile ſolabor.*Tu *uero longe ornatior atque illuſtrior factus nõ* Italiam *modo; ſed* Britanniam *etiam tuam,atque ipſum cœli uerticem*

li uerticem tuarum laudum ſplendore fac impleas. Vale. Tertio kalen. Ianuarias. MDXXXVI. Patauio.

P. B. Reginaldo Polo Cardinali S. P. D.

27

QVAM iocũdæ mihi fuerint litteræ tuæ humaniſsime amantiſsimeq; ſcriptæ; quibus mihi de mea dignitate gratularis; puto te intelligere etiam tacẽte me. Qui quãtopere te amauerim propter tuã quidẽ primũ nobilitatẽ moresq; ſane regios; deinde propter ſtudiorũ utriuſq; noſtrũ ſimilitudinẽ; cũ te, optimis deditũ pulcherrimisq; artibus, atq; in ijs magnos progreſſus facientẽ quotidie uiderẽ; facile profecto cognouiſti. Acceſsit ad hæc uſus inter nos, non ſane infrequẽs, & neceſsitudo perfamiliaris: quæ nos iam coniunctos atq; amantes inter nos magnopere deuinxit. Mitto uoluptatem illam meam; quam quidem cepi maximam atq; optatiſsimam, cum te Cardinalem eſſe factum cognoui: quemadmodũ ex meis ad te datis litteris ſcire non obſcure potuiſti. Sed omnino; ut & ipſe, quod ſentio, etiam profitear; nihil mihi gratius potuit afferri tua gratulatione, tuisq; litteris. Ego uero Pole te magnopere lætatum eſſe iſto de Cardinalatu meo nuntio, ut ſcribis, ſane puto. Habebis enim poſthac tu quidem me, non laudatorem modo tuarum uirtutum longinquis in locis: ut adhuc poſt tuam ad urbem profectionẽ habuiſti: ſed in collegio & factorum pulcherrimorum teſtem,

& optimorum conſiliorum ſocium: a quo ea omnia erga te officia & ſtudia expectanda tibi ſint; quæ a germano fratre tuo, ſi is collega tibi eſſet, confideres profectura. Neq; enim committam, ut a quoquã in te amando uincar. Reliquis in rebus fortaſſe uinci potero ab iis; in quibus plus inerit ad eas res conficiendas facultatis. Voluntas erga te quidem mea erit eiuſmodi; ut ab uno Sadoleto ſe æquari patiatur: ſuperari, ne ab illo quidem ſit paſſura. Qui cum te Carpentoracte nunc eſſe, ualde gaudeo: neque uereor; quin & itinerum ſuſpectiſsimorum, & curarum maximarum recentes labores tui, iſto in otio doctiſsimi amantiſsimiq; hominis conuictus compenſatione ſuauſsime leniantur. Quod ſcribis, non audere te adhortari me ſenem ad ea, ad quæ ego te iuuenem ſum hortatus; ut ſcilicet ita te gereres; ut dignus eo munere, quod tibi tunc deferebatur, uiderere: Tu uero & hortari me, & monere, & obiurgare etiam liberrime ſemper potes; eum præſertim hominem; quem iam ætas in plæriſq; ſegniorẽ & obliuioſiorem fortaſſe fecerit. Sed miratus ſum me tibi eiuſmodi quicquàm ſcripſiſſe. Itaque, ut uerum fatear, concidi animo tuas litteras legens. Quid enim ineptius facere, aut etiam impudentius potuiſſem? Quàm ſi te uirum maximum atque ampliſsimum, omnibus bonis artibus excultum, omnibus uirtutibus perornatum, magna prudentia, magna rerũ experientia præditum monuiſſem? Quare ſumpſi mearum litterarum exemplum. Quod cum legiſſem; recreatus

creatus ſum. *Nihil enim in eo erat eiuſmodi; ut monitoris perſonam egiſſe uideri tibi debuerim*. Afferam *uerba ipſa, quæ ſuſpecta tibi eſſe potuerunt*. *Sunt autem in extrema pagella hæc*: *Tu uero longe ornatior atque illuſtrior factus non* Italiam *modo*; *Sed* Britanniam *etiam tuam atque ipſum cœli uerticem tuarum laudum ſplendore fac impleas*. *Hic profecto eſt, non tam hortandi, aut monendi, quàm laudandi, orationis quidam color luſusq́; , magna atque præclara de eo, ad quem ſcribimus, ſperãtis, atque pollicentis*. *Itaque laudaui te uerius, non monui; ut mihi ſane uideor*: *Volui quidem certe*. *Idem ſi tibi quoque deinceps uidebitur; erit mihi gratum: Sed de his hactenus*. *Ego hic æſtatem conficiam*. *Ita enim mihi* Pontifex *uti facerem permiſit*. *Autumni primis menſibus* Romam, *ſi ualebo, proficiſcar; eoq́; libentius; quod te & Sadoletum idem facturos puto: quos uidere atque cõplecti & cogitationes meas conferre diſcupio*. *Valete binæ meæ animæ, optimæ omnium, & ſuauiſſimæ*. *Priolo tuo, uel noſtro potius*, Paulo *Sadoleto certe noſtro*, Ludouico Bononienſi *multam ſalutem*. *Vndecimo kalen*. Iunias. MDXXXIX. *Patauio*.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM FAMILIARIVM

LIBER SEXTVS.

VENETIAS.

Petrus Bembus Petro Briſſoni S. P. D.

GRATISSIMAE *mihi tuæ litteræ acciderunt; uideo enim in ijs, id quod maximi quidem facio, me abs te amari. Nam quod me tantopere laudas, non tam mihi gratum id quidem eſt; quàm iocundum, propterea, quod in eo, illam ipſam, quàm tu laudibus in cœlum fers, humanitatem, in te ſummam ſingularemq; eſſe plane cognoui. Conſilium ſtudiorum tuorum, quod ſcribis, mihi ualde probatur. Spero enim fore; ut ſi in eo operam impendes tuam: maximos ex ea re, uberrimosq; ſis breui tempore fructus uoluptatesq; percepturus. Cæterum de Carpi Regulo quod ſcribis; quanquã me in* Noniano *tuæ litteræ offenderũt; feciſſem tamẽ, quod uolebas; Patauiumq; eſſem profectus. Veruntamen ex re tua eſſe arbitratus ſum ut dares operã, ut te antea conuenire & colloqui poßẽ. Erit id & tibi opportunum, & mihi gratum. Itaq; te expecto. Feci autem quod uolebas, ut tibi quã primum*

mum reſcriberem; quod eo dico, ne me putes negligentem in eo fuiſſe, ſi forte tuæ litteræ ſerius ad me perlatæ ſunt: dies enim adſcripta non erat. Vale. *Idibus Octobris* MDXXII. Ex Noniano.

VENETIAS.

P. B. *Franciſco Victorio Phyſico* S. P. D.

TV uero, *etiam ſi nihil tuis in litteris ea de re diſputauiſſes; ualde me pupugiſſes; qui ad te hominem non ſolum philoſophum, & optimis clariſſimisq; artibus præditum; ſed noſtris etiam in ſtudijs mitioribus egregium ac præclarum uirum, uernaculo ſermone ſcriptas litteras dederim; ad eas tantummodo latine ſi reſcripſiſſes.* Quid *enim mea illa negligentia fieri mollius atq; ignauius poteſt?* Nunc *uero, cum & id feceris, & cur ita factum abs te ſit, prudenter tu quidem atq; appoſite pluribus uerbis oſtenderis: perfeciſti profecto, ut ad eum ſermonem; quem quidem prope per biennium cupide admodum perſeueranterq; intermiſeram, libenter redirem.* Itaque *tuo poſthac more ad te litteras dabimus.* Quod *Mercurio Chirurgo, quem tibi alteris litteris commendaueram, amorem & ſtudium polliceris tuum; eſt mihi ſane pergratum:* Quem *tamẽ ita tibi commendatum eſſe cupio; ſua etiam ſi ſe ipſe arte commendarit.* Nam *oratione illum ſibi apud te plane non uereor defuiſſe.* Quod *ſi forte* πολύλογοι *te delectant; habes hominem, qui non minus lingua,*

quàm manu tibi ſe probare facile poßit. De *Sadoleto meo quod quæris; is erat* Romæ *proximis menſibus in optimis, ut ſemper ſolet, ſtudijs, cum legendo, tum ſcribendo ſane plurimus*. Nunc *autem; neque quid agat, plane intelligo propter peſtilentiam; quæ cũ urbem deformauit; tum itinera maxime ſuſtulit, conſuetudinemq́; ſcribendi*. Itaque *quod aues ſcire, num is dialogum de philoſophia ſuum confecerit; de eo nihil dum ad nos eſt perlatum: cum erit; faciam ut ſcias*. Faciam *etiam, quod item ſcribis uelle te; ut cum primũ litteras ad illum dabimus, multam ei ſalutem impertiam tuis uerbis*. Ignoſces *breuitati mearum litterarum: eram enim cum has ad te litteras dabam, plane occupatißimus: & ualebis*. *Tertio decimo kalen. Ianua.* MDXXII. *Patauio.*

VENETIAS.

P. B. *Franciſco* Victorio *Phyſico* S. P. D.

MEAS *ad te litteras, tibi ſero eſſe redditas, quod me certiorem facis; non magnopere mihi moleſtum fuit: nihil enim erat opus celeritate*. Sado*letus meus, uel potius noſter; de quo quæris;* Car*pentoracte; cuius urbis* Epiſcopum *gerit; profecturus propediem eſt*: Romanarum, *credo, ſalutationum, concurſationum, turbarum captus ſatietate: præſertim, cum uideat bonis artibus atque ſtudijs locum prope nullum eſſe*. De *amore erga me tuo, quæ luculenter admodum, ac prorſus amabiliter in epi-*

ſtolam

ſtolam conieciſti; ea ualde mihi iocunda acciderunt. Video enim non id ſolum, quàm me diligis; quod mihi quidem certe gratiſſimum eſt: ſed illud etiam; quàm tu dignus es, qui diligare: quo me hercule uno, ad te diligendum atque amandum, maximopre concitor. Quod a me longiores epiſtolas expetis; tuto id tu quidem; eloquentia qui abundas. Ego uero; quem plane uerba ſæpe deſerunt; malim a te uel tacens intelligi. Itaque ille Areopagitarum iudicum mos mihi uehementer probatur: qui accuſantium, qui reorum orationes ſine procemio, ſine epilogo, ſine ullis fucis, ac prope nudas audiebant. Marini Brocardi doctiſſimi humaniſſimique hominis, déque me benemeriti, ſalutationem tuis ad me uerbis profectam, tam libenter accipio; ut te in eo max.ͤ adhibere operam uelim; ut is intelligat eſſe me plane amantiſſimum ſui. Vale. V kalen. April. MDXXIII. Patauio.

CITADELLAM.

P. B. Franciſco Bonæfidei Phyſico S. P. D. 4

GRATAE mihi tuæ litteræ fuerunt: nõ tam quidem propterea, quod me in iis ſummopere laudas: uideo enim in eo, te ingenij facilitate, ac plane beneuolentia duci: quã q; te mei cupidiſſimum, amãtiſſimũq; prædicas. Quid enim mihi eſſe gratius aut iocũdius poteſt; quàm a doctiſſimo uiro diligi: præſertim in quo, cum optimis præſtantiſſimiſq; artibus,

ſumma probitas, ſumma humanitas ſit coniuncta? Quamobrem ut tibi breuiter reſpondeam: non fallam uel expectationem tuam, ſi quam habes ipſe de me: uel amorem erga me tuum, uel plane officium ac ſtudium. Cæterum legi tua carmina perlibenter. Sunt enim eiuſmodi; ut cuilibet iocunditatem afferre poßint. Quod autem poſtulas, ut cum rus me contulero, te illuc uocem; ut una eſſe poßimus: ita faciam. Vale. Decimo kalen. Decembris. MDXXIII. Patauio.

BONONIAM.

Petrus Bembus Lazaro Bonamico S. P. D.

IOANNIS Antonij Maroſtici, optimi uiri, qui mortem obijt, fratris filium Baptiſtam, eius hæredem quod mihi magnopere commendas; eſt ſane gratum. Video enim amorem erga te meum aliquãti apud te eſſe; cum te aliquid a me petere intelligo. Itaque hominem libenti animo ſum complexus: eo uſque; ut qua in cauſa nihil ei debere me exiſtimem, ſtatutumq; mihi propterea fuerit, ut néquid is a me eo nomine conſequeretur; idq; nonnullis hominibus mihi perneceſſarijs idẽ petentibus antea reſponderim; eã cauſam integrã illi eſſe paſſus ſim: ſpémque ei dederim, me, id quod poſtulat, cum hoc tempore minus commode facere poßim; certe aliquando eſſe facturum. Quamobrem ſic a me diſceßit; ut diceret ſatis ſe a me impetrauiſſe. Sane uirum, præ-

ter quàm

ter quàm quod litteratus mihi uiſus eſt, etiam frugi modeſtumq́; cognoui. Rodulphus tibi Pius multam ſalutem: ego plurimam. Vale. Pridie kalen Decembr. MDXXIII. *Patauio.*

BONONIAM.

P. B. *Lazaro* Bonamico *S.* P. D. 6

ACCEPI *heri tuas litteras Idibus* Decembris *datas, cum prudentes illas quidem & graues; tum ornato in primis, ac perpolito ſtilo ſcriptas; tui uero erga me amoris & beneuolentiæ nõ plenas modo, ſed me hercule etiam profluentes. Quibus cum quid a me poſtules cognouerim; curabo ſane, quo ad fieri poterit; ne aut operam, aut ſtudium, aut diligentiam, aut certe amorem erga te meum, aut etiã prudentiam, de qua ſcribis, ſi modo eſt ulla in me prudentia, in eo moliendo, tractando, conficiendo deſideres.* Longiorem *epiſtolam ne faciam, multæ me occupationes impediunt.* Ignoſces *igitur breuitati litterarum: & ualebis.* Nono *kalen.*Ianuar.
MDXXIV. *Roma.*

PATAVIVM.

Petrus Bembus *Colæ ſuo* S. P. D. 7

NOS *iter ita diuiſimus; ut cras domi ſimus cœnaturi.* Itaq; Cocum *meum iuſſi præcurrere, ut hoc tibi nuntiaret; ſimul ut præſto eſſet, ſi quid eius indigeres.*

digeres. Tu fac omnia parata ſint ad nos recipiēdos. Etiam Bibliothecā ſigillis reliquoq́; ornatu concinnabis: ut poſſim eius aſpectu, quo, ut ſcis, mirifice delector, ſtatim adueniens exhilarari. Fœminis dices, Ceciliam inuitent, ut cœnet apud nos: Cupio enim illam quàm primum uidere. Lucilio filiolo meo; quē amabilem & feſtiuum eſſe audio, tibi certe iocundiſſimum ſcio eſſe; baſiolum dabis. Moroſinæ & Marcellis ſalutem. Hæc ſcripſi pranſus in Padi ripa; cū me ſomnus interpellaret: ad quem tota prope nocte Ferrariæ, apud antiquum hoſpitem meum Guidum Strotiam cum eſſem, non acceſſerat. Vale mi optime & ſuauiſſime Cola. Decimo kalen. Maias. M D X X V.

Petrus Bembus Colæ ſuo S. P. D.

HERI *cum ad me Pat*auio *ueniſſes, meq́; in hortis deambulantem, ſub meis illis hederarum umbraculis, quæ te tantopere oblectant, comperiſſes: poſt eum ſermonem, quem de rebus domeſticis mecū habueras, magnam te uoluptatem capere dixiſti ex ea lectione, quàm habebas in manibus, epiſtolarum ad Atticum Ciceronis noſtri, probe planeq́; familiariter conſcriptarum: quibus in epiſtolis queſtus es multa uideri tibi perperam inuerſa eſſe ab ijs: qui deſcripſerunt. Quemadmodum uerba illa, quæ ſunt octauo in libro: Ego uero uehiculo, ſi nauis non erit, eripiam me ex iſtorum parricidio: quæ quidem le-*

ctio

ctio tibi plane non probabatur. Quid enim cum nauigatione atque omnino maris traiectione uehiculũ? De eo cum tibi annuiſſem; ſermonem deambulationemq́; confecimus. Atque ipſe in cubiculum meum perrexi mihi planè ſubiratior: qui quidem nihil certi, quod tibi afferrem illis de uerbis, habuiſſem. Tu uero pranſus paulo poſt Patauium rediiſti. Confecto autem ad ueſperum die, cum me dormitum recepiſſem: intempeſta nocte expergefacto, uerbaq́; illa Ciceronis cupide repetenti ſtatim mihi uera eorum lectio ſeſe obtulit; ut mihi quidem uidetur; & puto tibi etiam uidebitur. Nam ſi ità legas; Ego uero uel lintriculo, ſi nauis non erit, eripiam me ex iſtorum parricidio; nihil porro ambiges, nihil hæſitabis. Vale XIII Calen. Sextilis. MDXXXVII. De Noniano.

BONONIAM.

Petrus Bembus Romulo Amaſæo S. P. D.

ET *ſi & mihi & Bolduco nondum erat cõſtitutũ, quid de noſtris pueris nobis eſſet potiſſimũ faciẽdum: quos etiã ſi ſtatuiſſemus ad te mittere, te tamẽ antea ea de re per litteras non admonito, nihil egiſſemus: per tamẽ gratũ mihi feciſti, quod de cõſilio profectionis tuæ, tuis ad me amantiſſime ſcriptis litteris duxiſti eſſe nos cõmonefaciendos: nequid interea, dũ tu abes, eorũ miſſionẽ feſtinaremus. Oſtendiſti enim in eo, non ſolum, cum tibi adeſt facultas operam diligentiamq́;*

gentiamq́; tuam mihi nauandi, eſſe te mandatorum meorum bene memorem: ſed plane etiam, cum non adeſt. Quorum in altero, amorem erga me tuum facile agnoſco: in altero, etiam prudentiam. Nam *quod mihi omnes cauſas huius tui conſilij familiariter exponis; id abs te non tam iudicio meo, quod tu omnibus te iudicijs anteferre ſcribis; quã ei, quæ mihi tecũ eſt neceßitudini; tribui exiſtimo. Quo ſane officio humaniß.º ac ſuauiß.º tuo, cum lætor, propter eam, quã mihi præ te fers beneuolentiã: tum interdum uereor, ne tibi parum in ea uidear reſpondere: propterea, quod ad te minus ſæpe do litteras; quæ te item erudiant, non de meis modo rebus, ſed multo etiã magis de tuis: quæ tamen mihi curæ ſunt æque, ac ſi eſſent meæ. Quo profecto in ſilentio tã diu non permanſiſſem: neq; committerem ut me hoc nomine accuſare merito poſſes: ſi omnino quicquã haberem; quod uel mea, uel tua intereſſet ſcire te.* Nihil *autem cum habeam; nullas eſſe meas litteras, quam tibi uideri; ſatius duco: idq́; te magnopere cõfido, qui otio non abundas, probaturum. Sed redeo ad tuas litteras: & tibi, ut debeo, gratulor de ea; quàm quidem iam uideo cum iuuene nobiliſſimo, eodemq́; liberaliſſimo, omnibusq́; bonis artibus dedito,* Hercule *Gonzaga tibi eſſe beneuolentiam conſtitutã.* Lætorq́; *inuitatum ab eo eſſe te, ut apud ſeſe eſſes. Quid enim tu, hoc præſertim æſtatis tempore, uacuisq́; a publico tuo iſto docendi munere menſibus, facere melius, aut certe delectabilius potes?* Ta-

metſi

metſi erit tibi habenda ratio, cum eorum diſcipulorum, quos habes domi; tum multo magis etiam ſuauiſsimi pueri Pompilij *filij tui: cuius amabile ingenium nunc potiſsimum inſtitutis & præceptis erudiri atque augeri debet tuis.* Quod *quidem & feciſti adhuc diligentiſsime; et ſi tecum illum duces, facere tum quoq; poteris fortaſſe etiam diligentius, quàm ſi eſſes domi.* Diſcipulis *autem tuis te conſulere difficilius tibi erit. Sed puto te pro tua prudētia ſatis ei quoq; rei occurſurum.* Itaq; *probo conſilium tuum: deq; eo, ac de profectione iſta tua uolo tibi proſpere atq; feliciter euenire.* Ad Bolducū; *quoniam is* Venetijs *erat apud ſuos; dederam litteras; quibus eum ijs de rebus tuisq; litteris feceram certiorem.* Ego me in Noniano *poſt meum reditum, omne fere tempus continui; ut cum noſtris litteris in gratiam redirem.* Id me *ſpero aſſequutum: nam neque illæ me reijciunt iam, ut ſolebant,* Romæ *cum eſſem: et ipſe mediusfidius ſine illis uitam eſſe ipſam aut omnino, aut magna ex parte nullam puto.* Hæc *adieci, non quo ſciri abs te, uel mea, uel tua cauſa opus eſſet: ſed ut ego quoq; ad te de me ipſo aliquid ſcriberem.* Benacum *meū; quem flagitas, habebis cum his litteris.* Omnes *mei, quibus quidem tuis uerbis ſalutem dixi, domusq; tota noſtra te ſalutat.* Tu *meis uerbis* Herculi *tuo, quem ego unum omniū facio plurimi, dicito multam ſalutem.* Vale. *Ad* XV *kalen. Sextilis.* MDXXV. De Noniano.

P. B. Herculi

Petrus Bembus Herculi Gonzagæ S. P. D.

10

C v m *proxime* Patauium *rediſſem: rure enim omne hoc ætatis tempus prope contriueram: uenit ad me* Franciſcus Belinus *familiaris meus optimis moribus, optimis etiam ſtudijs præditus adoleſcens; quem quidem ego unice diligo: oſtenditq; mihi* Ele=*gos uerſus a ſe de* Petri Mantuani *præceptoris tui morte ad te conſcriptos, ſane perelegantеis. Qui cũ mihi ualde probarentur; ſtatui eos ad te mittere, cũ ut pueri: libet enim mihi illum ſic appellare, qui pubes uix dum ſit; tui quidem iam ſponte ſua ſtu=dioſiſsimi, atq; amantiſsimi clarum ingenij lumen, & ad poëtices ſtudia mirificum, ut mihi quidem ui=detur,* ἐνθουσιασμὸν *agnoſceres: tum ut uideres, quid de te optima iam ingenia iudicent: quo te ipſe acrius etiam & uehementius incitares ad id ipſum, quod facis: ut quàm de te iam quidem apud omnes homines ſpem, expectationemq; excitaſti; eam ſu=ſtinere ac tueri poſsis. Quod non eo dico; quo te id non diligentiſsime facturum exiſtimem: quid enim mihi eẽ tua uirtute, tuo in omnes bonas arteis amo=re, uel ardore potius animi certius, ac exploratius poteſt? Sed quoniam ualde te amo; aut etiam quia ea ipſa; quæ de te ſibi alij pollicentur, mihi ipſe ple=nius atque uberius ſpondeo: aueo etiam quàm pri=mum, quamq; conſumatiſsima cum a me ipſo, tum ab omnibus maxime cognoſci ac perſpici.* Furnio &

Romulo,

Romulo, quos tecum eſſe audio, ſalutem uelim dicas meis uerbis. Vale. *kalen.* Aprilis. MDXXVI. E Noniano.

Petrus Bembus Herculi Gonzagæ S. P. D.

FRANCISCVS Belinus is, cuius Elegos de te *ſcriptos uerſus in alteris ad te meis litteris miſi; adoleſcens cum eius ingenij, quod ipſa facile carmina præ ſe ferunt; tum morum optimorum, fidei, modeſtiæ, probitatis eximiæ; quéq; ego uel his de cauſis, uel propterea quod me in primis colit, ita diligo; ut plus diligere non poßim; accenſus uirtutum tuarum ſplendore, ardet cupiditate incredibili, ut ſe in familiaritatẽ tuam ſuſcipias; apud teq; uelis eſſe: ut quod illi, propter rei familiaris anguſtias, facere diutius non licet; te auctore, tuisq; in laribus optimarum artium ſtudia, quarum eſt ille quidẽ unus omnium prope cupidißimus, quæq; domi tuæ præcipue uigent; tibi aſtans, teq; intuens proſequi, atque in ijs, quod te libente fiat, proficere ac plane progredi poßit. Se uero id, quod optat, mea commendatione conſequuturum magnopere confidit.* Præclare *enim ſcit; ego quantum te amem, tibiq; quãtum tribuam: ut ex eo coniecturam faciat, amoris erga me tui, mutuæq; noſtræ beneuolentiæ. Quod cũ ita ſit; non potui uel illi hoc a me ſummopere petenti negare, cui prodeſſe plurimum cuperem: uel abs te non petere; apud quem ualere me multum, ille ipſe*

ipſe ſibi perſuaſiſſet, cui porro eſſet petendum: præſertim cum bonis artibus deditos homines fouendi, & fortuna tua facultatem tibi magnam dederit, & natura uoluntatem: alterum, familiæ tuæ, quæ quidem maxima atque ampliſsima ſemper fuit, commune eſt: alterum, germanum atque proprium tuum. quo maiorem etiam adhibere curam debes; ut, quoniã domeſticæ gloriæ, familiarisq; amplitudinis Dij tantum tibi, quantum popoſciſti, pollicentur: quæ tua ſunt, ea non minus ornes ipſe, quàm hominum bene de te ſentientium ſpes ac expectatio poſtulat. Quamobrẽ maiorem in modum abs te peto; ut adoleſcenti optimo, amantiſsimoq; tui, & noſtris in litteris, tam uel erudito iam atque exculto, uel certe ſurgenti adhuc & plane ita creſcenti, ut expectari ab eo præclara omnia atq; ſumma poßint; ne deſis: hominémque dignum tua familiaritate ſuſcipias in clientelam tuam: tuoq; conuictu, opibus, humanitate, amore deniq;, quod caput eſt, tuo foueas, erigas, amplectare. In quo cum id egeris, ut ego maximũ abs te beneficium accepiſſe me in eo ſim exiſtimaturus: illud etiam aſſequere, ut ipſe magnam ſis uoluptatem percepturus ex ipſius adoleſcentis ingenio: quod quidem tibi ſemper aliquid promet, quo delectere; ſemper excudet pangetq; aliquid, quo gaudeas illum eſſe apud te: perq; gratum ac tui muneris bene memorem iudices. Quanquàm quidem eſt omnino unum illud magnum per ſeſe atq; amplum, perfectæq; uirtutis ſane proprium: in quo acquieſcere

ſcere

ſcere uirorum excellentium clarorumq; hominum mens atque animus in primis ſolet : iuuare permultos ; benefacere ac prodeſſe quãplurimis ; ſuas opes atque potentiam ad aliorum utilitatem quàm maxime paratas eſſe atque propoſitas exiſtimare : quo mihi certe homines ad Deorũ naturam propius, quã ulla re alia, uidentur accedere. Sed nõ committam, ut te ad philoſophiam tuam uocem : ut mihi tritum illud poßis dicere, Noctuas Athenas. Equidem & illud uereor, ne tam multis uerbis uſus, diffidere uidear uel humanitati tuæ, uel liberalitati, uel etiam erga me beneuolentiæ : quarum alteræ omnibus iam hominibus notæ perſpectæq; ſunt ; altera ipſi mihi. Sed certe erit notior atque perſpectior ; ſi hoc a te impetrauero. Cuius rei petitioniſq; noſtræ monitores non inuerecundos ; nam flagitatores plane nõ ſunt, quippe ; qui ab adoleſcente pudentißimo proficiſcuntur ; pauculos Belini uerſiculos ad te nunc quoque mitto cum his litteris. Furnio tuo multam ſalutem. Vale. Tertio Idus Maias. M D X X V I. E Noniano.

Petrus Bembus Caterinæ Landæ S. P. D.

VALDE me tuæ litteræ delectarunt : eoque magis, quod mihi præter ſpem accidit abs te puella tantulæ ætatis Latino ſermone & quidem probo & eleganti ſcriptas litteras accepiſſe. Itaque ad reliquas cauſas, quæ te mihi chariſsimam faciunt, plu-

rimas illas quidem atque maximas, hac etiam addita, quod te optimis artibus deditam uideo: nihil iã eſt, quod ad meum erga te amorem addi poſſe uideatur. Quamobrem erit mihi plane gratiſſimum; ſi una cum tuis parentibus ad me uere inito ueneris: ut te uidere & colloqui poſſim: cuius rei non minimam mihi ſpem tuæ ipſæ litteræ attulerunt. Auguſtinum fratrem tuum quod mihi commẽdas; facis ex amore fraterno ueſtro. Sed nihil ei erat tua commẽdatione opus; quem ipſe filij loco habeo. Patri tuo & matri plurimam ſalutem dicito. Sed patri uelim etiam ſuauium des. Quod ſi grauare facere; illum meo nomine rogabis, ut tibi det. Vale. *Septimo kalen.*Decemb. MDXXVI. Patauio.

Catherina Landa Petro Bembo. S. P. D.

15

AVGVSTINVS *frater meus ad te proficiſcitur, ut bonarum artium ſtudijs incumbat.* Ego *autem nullam aliam ob cauſam illum ſequi non poſſum, ut & ipſa operam litteris dem, ueluti meus fert animus; niſi quia fœmina ſum; ſcio enim fratrem, apud te uirum litteris moribusq; ornatiſſimũ, ita profecturum, ut parentum deſiderio ſatisfaciat, quamobrem nihil doleo, illi uerò non inuideo: ſed tamen non deſpero fore ut mater poſt hyemem ad te ſe conferat. tunc ego illam ſequens, a te doctior diſcedam: interim fratrem tibi commendo.* Vale.

Petrus Bembus Herculi Gonzagæ S. P. D.

14

CREDO te memoria tenere ea, quæ ineunte æſtate de Franciſco Belino ad te ſcripſerim. Tu ad illa quàm humaniter mihi reſponderis, quàm liberaliter; ego memoria teneo: idq; mihi plane fuit gratiſſimũ. Nunc Belino ad te proficiſcenti tardius quidem, quàm uellẽ; fuit enim domi pluſculos dies apud ſuos; has ad te litteras dedi: quibus tibi eum quaſi de manu traderem, adoleſcentem et pudentem, et probum, & optimis artibus deditum; atq; in primis tui amantiſſimum: eiuſq; rei cupidiſſimum, ut tibi ſtudium & operam nauare aliquam poſſit. In quo ipſo, ſi quid erit eiuſmodi, quod tibi uſui poſſit eſſe; quod plane erit; tu facile perſpicies: idq; pro tua prudẽtia conſtitues & ex tua uoluntate. Ego cum tibi eum ita commendo; ut & ipſius uirtus poſtulat, & amor ſummus erga illum meus: & ſi non uereor, ne breui tibi ſe ipſe reddat, ſuis moribus ſuaq; uirtute commendatiſſimũ: tum tibi illud promitto & ſpõdeo; quibuscunq; in rebus eius opera uti uoles; & ingenij tibi illum fructum & laboris & diligentiæ, fidei quidẽ certe, pietatis obſeruantiæ cumulatiſſime præſtaturum. Vale. Tertio Id. Nouembris. MDXXVI. Patauio.

P. B. Antonio Bernerio Parmenſi Iureconſulto S. P. D.

15

Et ſi ex multorum ſermonibus te, & bonarum artium doctrina præditum, & optimis moribus, ſingulariq; humanitate eſſe ornatum intelligebam: tamẽ lectis litteris tuis, quas Bernardino Sandrio ad me dediſti, plenas non officij ſolum, & beneuolentiæ, ſed plane etiam pietatis, multo id clarius atq; apertius cognoui. Nihil enim prætermiſiſti uel in me laudando, quod a liberalis ingenij uiro; uel in mihi pollicendo, quod ab homine amiciſsimo coniunctiſsimoq; expectari potuiſſet: cum neq; me unquàm uideris; neq; ullum meum in te ſtudium extare potuerit: homo & nullius opis indigens, & optimarum artium ſtudijs fultus ipſe per te te: quo mihi maior atq; ſpectatior humanitas liberalitasq; ipſa accideret tua. Itaq; cum legi tuas litteras libentiſsime: tum multo libentius atq; alacrius amorem erga me tuum, quẽ illis ipſis in litteris præ te fers, ad me tam liberaliter uenientem complexus ac prope ſuauiatus ſum. Cui quidem amori, cæteris in rebus ſi fortaſſe minus potero: neque enim tanti me eſſe adhuc quidem agnoui ipſe; quanti me abs te fieri uideo: amore quidẽ certe & beneuolentia facile reſpõdebo. Nihil enim impedire uoluntatis animiq; noſtri curſum poteſt. Iis non uereor, ne tibi homini ardenti, ut mihi quidem uideris, in amicitia conſtituenda, ipſe ſirigeſcere uidear in

dear in retinenda mutuoq; faciendo : præſertim cum te ipſe antea ſponte atque tacite amauerim . Nicolao Leonico plurimam ſalutem dixi tuis uerbis : legi enim ei tuas litteras . Is iam te plane diligit ; ſeq; abs te diligi lætatur . Reliqua Sandrius tibi ſignificabit, mirificus amicitiarum conglutinator;amantiſſimusq; tui : atque utriuſque noſtrũ erga te uoluntates ſtudiaq; deferet . Vale. XIIII kalen.Decemb. MDXXVI. Patauio.

Petrus Bembus Herculi Gonzagæ S. P. D.

COMMENDAVI tibi æſtate proxima Franciſcum Belinum ea de cauſa ; ut quoniam ipſe propter rei familiaris anguſtias litterarum bonarumq; artium ſtudia, quibus erat iam nec leuiter imbutus & maxime deditus, perſequi diutius non poterat ; tua in domo, tuisq; opibus & munere, quod optabat conſequeretur . Idq; memini tibi me ſcribere ijs litteris, quas ad te primum ea de re dedi . Quæ mea commendatio cum tantum apud te, quantum ſperaueram, ualuiſſet, mihiq; ipſe liberaliſſime amantiſſimeq; reſcripſiſſes ; Belinus aliquot menſes apud te ita fuit ; ut cum te antea diligeret commotus tuarũ uirtutum fama & ſermonibus hominum, qui de te ferebantur ; poſtea cum eadem illa præſens ipſe multo etiam maiora atque illuſtriora cognouiſſet ; amorem erga te ſuũ tantopere auxerit ; nihil ut illo tui uel amantius poſſit eſſe uel ardentius. Quibus de re-

bus omnibus mecũ eſt, cum Patauiũ ueniſſet eo tempore, quo tu Venetias te contuliſti, ſic loquutus; ut me etiã, qui te plane noſſem; ingenij, diligentiæ operæq; in addiſcẽdo tuæ, prudẽtiæ, tẽperantiæ, reliquarumq; uirtutum et morũ tuorum ſuauiſsimorũ commemoratione & prædicatione ad te amandum aliquanto acrius incenderet. Verum cum tu nihil illi opis adhuc quidem dari, præter eſcam & potũ iuſſeris, credo quod id tibi in mentem non uenit; nummulos neſcio quot, domo quos attulit, cum audio defeciſſe. Quare feceris ex liberalitate tua; ſi iuueni perpudenti; qui dura omnia perpeti potius, quã uerbum apud te facere ijs de rebus audebit; tantum ſtipis curari facies, quantum ei ſatis ſit ad neceſsitatem. Quod ſi eum etiam honore menſæ tuæ cõuictuiq; affeceris: quod, ut uerum fatear, cum illum ad te mitterem, ſperabam te facturum: & ipſius animum fractum prope ac mœrẽtem exhilarabis atque eriges: & mihi facies gratiſsimum. Denique ut multa complectar paucis; quicquid ei commodaueris; id omne te in me ipſum contuliſſe putabo. Neq; uereor; quin tu id bene poſuiſſe ſis exiſtimaturus. Nam, niſi me amor fallit: quanquã quid ego amore in eo falli poſſum; ad quem amandum non caſu aut temere, ſed conſilio atque iudicio ſum profectus? ſpero fore; ſi ei uita ſuppetet, neque deerunt, quæ homini dedito bonis artibus tua in domo deeſſe uix poſſunt; clarum ut ille celebreq; ſibi nomẽ, magnamq; laudẽ breui tempore apud omnes homines,

noſtris in ſtudijs præſertimque poëtices pariat: cuius quidem laudis pars atque portio eſt ad te, qui illum foueris, alueris, multo maxima multóque iuſtiſsima peruentura. Sed quanquàm tua etiam cauſa tibi hominem uideor commendare, cum tibi illum commendo: uolo tamen te exiſtimare, me tibi unũ omnia, quæ illi commode honorificéque feceris, libentiſsime debiturum. Vale. VI kalen. Maias. MDXXVII. Patauio.

P. B. Gabrieli Veneto Auguſtinorum Eremitarum Magiſtro S. P. D. 17

CVM Venetias proximis diebus me contuliſſem: qua quidem ab urbe prope biennium abfuerã: ueni ad Stephani; aſcendiq; ad tuum cubiculum, ut te ſalutarem, fruſtra. Aberas enim Tauriſum profectus. Quanquàm nec fruſtra quidem. Nã cum deſcendere in templum uellem, ut aſsiſterem ſacris; tui me pueri per tuam ædificationem deduxerũt: quàm quidem auide inſpexi. Erat enim nõ miro ſolum iudicio confecta: ut ſotij tui, qui ante te in templum deſcendebãt longa et populari uia; nunc multo breuiore eademq; ſecretiore uterentur: pertingit enim a ſotiorum cubiculis ad phanum: Sed impenſa prope Regia & artificio luculento. Scalæ primum occultæ atq; ab alia parte ædium lapide Illyrico perfaciles perq; commodæ. Deinde riui tranſmiſsio põte lapideo atque tecto: ut itio reditio perſpici non

poſsit. Deinde non ſane magna, uel puſilla potius; Sed tamen concinna atque hilarula porticus; quàm columnæ ſuſtinent; cum areola & puteo; cui lauacrum eſt adiunctum ad ſacerdotum miniſteria, affabre quidem factum; ut nihil poſsit eſſe politius, nihil uenuſtius. Sacrarium poſtremo concameratum duplex, magnum quidem ipſum altum, luminoſum, a fundamentis poſitum, ut reliqua omnia, mira incredibiliq; dignitate. Feneſtræ atque hoſtia opere egregio ac pereleganti. Pauimentum, candido purpureoq; lapide teſſellatum. Sacrarium ueſtium et argenti armarium, atque ſedilia, pulcherrimo ex ligno, & quidem aducto Germania, *arte diligentiaq; mira. In quo ipſo ſacrario etiam ara peruenuſta cũ ſepulchro, quod tibi ipſe poſuiſti. Quibus in ſingulis ita nihil parſiſti uel materiæ, uel operæ; ut ſi ciuitas ipſa publice id efficere uoluiſſet; non te modo ſuperare atque uincere, ſed ne æquare quidem certe potuiſſet. Itaque non miror id, quod mihi tui ſignificauerunt, tibi in ea ædificatione termille numum aureorum ſumptum factum. Quæ cum nec parum diligenter, & magna cum uoluptate eſſem contemplatus; ualde mihi* Leo. Pont. Max. *uiſus eſt tuæ ſocietati atque familiæ proſpexiſſe; cum te* Magiſtrũ *ordinis iuſsit eſſe: qui eas penſiones atque prouentus, quos tibi præfectura ſubminiſtrat, non in ambitioſas ſacerdotiorum conquiſitiones; non in tuorum propinquorum commoda; nõ in tuas ipſius aliquas uoluptates; ut plærique faciunt, profudiſti:*

Sed in

Sed in ornamenta ſacrarum ædium, in tuorum ſotiorum uſum, in ſplendorem urbis, tua in patria & natali ſolo amantiſsime magnificentiſsimeq́; contuliſti. Itaq́; ut ad illud redeam, quod initio dixi: non iam modo non fruſtra te quæſiui: ſed etiam ualde gaudeo id me uiæ ſuſcepiſſe; ut illa ingenij, & liberalitatis tuæ præclara munera inſpectarem. Tibi uero pro meo in te amore ac pietate etiã gratulor de tam mirifica ædificatione tua: ex qua non dubito; quin & magnam uoluptatem capias capturuſq́; ſis, quàm diu uixeris: & multùm claritatis atque beneuolentiæ, non apud tuos ſolum ſocios, uel apud noſtros, qui nunc ſunt, homines; ſed apud poſteros quoque tibi pepereris: qui, cum illa intuebuntur, te ament multisq́; laudibus efferant, neceſſe eſt: ſi modo erunt ipſi digni, qui homines appellari poſsint. Vale. Tertiodecimo *halen.* Iunias Natali *meo ipſo die.* MDXXVIII. *Patauio.*

Petrus Bembus Bernardino Sandrio S. P. D.

E T *ſalutẽ abs te* Cornelij *fratres proximis diebus mihi nuntiauerũt: & tuæ me litteræ plurimum delectauerũt. Ex ijs enim intellexi nihil te magnopere cupere, præter otium ad ſtudia bonarum artium, quibus te dedidiſti, perſequenda. Sed pupugit me id, quod ſcribis, uereri te, ne* Romam *rapiaris. Nã ſi te illo conferes; nihil erit poſtea, quod exiſtimes te minus poſſe conſequi; quam nõ modo philoſophiã*

optimasq́;

optimasq; artes; uerum etiam leuioris doctrinæ ſtudia, litterasq; paulo politiores; quas quidem puer adamauiſti. Sed de eo tu uideris. Leonici noſtri optimi doctiſsimiq; uiri ſuauitatem merito tu quidẽ expetis. Nihil eſt enim ſene illo ſanctius, nihil amabilius. Quod uero addis te totum humanitati meæ innocentiæq; permittere: potes tu quidem id tuo prope iure omni tempore. Verum in quo tibi eſſe uſui amor in te meus magnopere poſsit; non fere uideo. Ita enim premor hoc biennio toto cum publicis erogationibus pecuniæ, tum Italici belli uaſtitate atq; incendio; ut me meosq; uix ægreq; ſuſtentem. Itaq; ſpem, quam habes in utroque noſtrum, ut in extremo eſt tuarum litterarum; quod ad me attinet; metiri te uolo & rerum difficultate, & temporũ atrocitate. Sed tibi DEVS aliquis non deerit ſtudiorum tuorum & conſiliorum moderator: quem quidem tibi aduoces, & cui pareas, cenſeo. Vale. kalen. Septemp. MDXXVIII De Noniano.

P. B. Eraſmo Roterodamo S. P. D.

INCREDIBILI uoluptate cũ tuæ me litteræ affecerũt, tua preſertim manu ſcriptæ: cognoui enim ex ijs minime uerũ eſſe id, quod ad nos incertis rumoribus afferebatur, uexari te morbo neſcio quo, nõ ſine maximo uitæ diſcrimine: Tũ Caroli tui, quẽ mihi cõmendas, ſermo prudens ille quidẽ & ſuauis auxit uoluptatem meam: qui & ualere te, & præter

communem

communem illam locorum iſtorum tempeſtatem, quã commemoras, nihil tibi mali proprium accidiſſe ſcire ſe dixit. Quamobrẽ nihil mihi potuit afferri uel tuis litteris, uel illius ſermone iocundius. Quo enim minus multi ſunt, qui noſtram ætatem ſcriptis illuſtrarint et locuplectarint ſuis; eo mihi grauius accidebat, te; qui optime omnium id & feciſti iam, & nunc etiã impenſius facis; eripi cum Germaniæ Galliæq́;, quarum es præcipue in oculis; tum Italiæ; quæ te una quanti faciat, illa ipſa tua ſcripta facile teſtantur: quæ quidem plane iam omnium noſtrorum hominum non ſolum oculos atq; animos oblectauerunt, ſed etiam bibliothecas referſerunt. Itaq; redeo ad id, iocundiſſimas mihi fuiſſe tuas litteras. In quo parem me tecum habuiſſe conditionem ſane uideo: quem ſuſpenſum de meo ſtatu; putabas enim fortaſſe me Romæ fuiſſe miſeris illis turbulentiſſimisq́; temporibus, cum direpta uaſtataq́; eſt; Sadoleti mei litteræ, quẽadmodum quidem ſcribis, moleſtia liberauerunt: quibus litteris me Patauium multo ante acceſſiſſe congnouiſti. Quam quidem me ad Vrbem ex multis laboribus tanquàm in portũ ex tempeſtate contuli; ubi quieſcerem. Ea in ſententia utinam ipſe quoque Sadoletus permanſiſſet: ut cum ſemel Prouintiam petiјſſet, ut otio frueretur; reſorberi ſe Romanis fluctibus non ſiuiſſet. Fortuna in illum minus iuris habuiſſet. Sed homo omnium innocentiſſimus fruſtra ſe a Pont. Max.° peti uocariq́; paſſus non eſt. Itaq; iuſſus illuc rediјt; ubi iacturam feciſſe una cum

multis magnis atq; claris uiris non tam reprehendendus eſt; quàm, quod ante, quàm Roma *caperetur, ſeſe unus explicuerit, indeq́; diſceſſerit, laudandus.* In il*lo humaniter lapſus, uel etiam cum ratione progreſſus eſt:* Hoc *extremum magni conſtantisq́; animi, ac prope diuini conſilij fuit. Sed de his hactenus.* Per*turbari tua ſtudia tumultu prope bellico, conuelliq́;, ut audio, ueſtrum omnium ueterem in* DEVM Opt. Max. *cultum, cerimoniasq́; ſacrorum nobis a maioribus noſtris per manus traditas, moleſte tuli: doluiq́; tuam uicem deuexa iam ætate hominis, inq́; tuis optimis confirmatisq́; iudicio & longinquitate uitæ moribus & uirtutis actione quieſcentis.* Quanquàm *quis eſt, qui hoc tempore plures cum fortuna expoſtulandi cauſas argumentaq́; non habeat?* Tibi *ſi recte cum ualetudine tua erit; reliqua uel ſanabuntur aliquando: uel erũt ferenda: humana enim ſunt: prudentibus præſertim uiris: quibus uiuis animi curſus & uoluntas impediri pietasq́; nõ poteſt.* Carolus Vtenhouius *erit mihi eo loci; quo apud te eſt.* Vna *enim commẽdatio tua omniũ mihi neceßitudinum inſtar eſt:* Vt *non modo nullo meo incommodo, quod adſcribis ipſe, illi commodem; ſi quid erit, in quo ei uſui eſſe poßim: ſed etiam ut nihil plane habeam cum illo non commune; non amicos, non domum, non pecuniam ipſam, quàm excipis; ſi ea uolet uti.* Omnino *nihil tam tuum eſſe, quàm mea omnia meq́; ipſum ſi exiſtimabis; non fallam opinionem tuam.* Id *cum uirtuti tuæ atque doctrinæ, tum tuo de me*

iudicio

iudicio debeo. Vale. Pridie Non. April. MDXXIX. *Pataulo.*

Petrus Bembus *Carolo Vtenhouio* S. P. D.

20

IIS *in litteris mittendis, quibus ad* Eraſmum *reſcripſi, nulla celeritate te uti uolo. Quicunque primus te adierit, qui* Baſileã *cogitet; is erit aptiſſimus; cui eas litteras des.* Nihil *enim continent, præter id unum, eius de te commendationem magnũ apud me põdus habuiſſe: idq; me tibi rebus omnibus oſtenſurum. Amari me abs te ualde gaudeo. Ceterũ, quod petis, ut te deſtitutum omni auxilio tuear; ego uero id non libenter modo, ſed etiam cum uoluptate ſum facturus; ſi, quid illud ſit, in quo mea uel ope uel beneuolentia indigeas, quodq; me uelis facere, abs te cognoro. Vale.* XVII *kalen. Maias.* MDXXIX. *Pataulo.*

VENETIAS.

Petrus *Bembus* Victori *Fauſto* S. P. D.

21

QVOD *& in ædificanda quinqueremi naui fidem tuam reip. præſtitiſti; & in concitanda omniũ ſpem expectationemq; uiciſti; lætor: atque ad tuas priſtinas facultates, litterarumq; ornamenta plurima atque maxima, hoc etiam acceßiſſe: ut tua uirtute rem maritimam auxeris; tibi ualde, ut debeo, gratulor.* Non *enim id ſolummodo effeciſti, ut quod olim*

olim nauium longarum genus, apud Romanos *aliáſque nationes maxime uiguit; noſtrum ſæculum multaq́; ſupra ætatem noſtram ſæcula nō uiderunt; noſtris hominibus reſtitueres: quod erat tamen magnū atq; amplum per ſeſe: ſed illud etiam es aſſequutus; ut quas omnino naues uaſtitate corporis materiaq́; omni eſſe triremibus longe ponderoſiores conſtabat: itaque exiſtimabant plurimi etiam curſu tardiores futuras; eas eaſdem ipſe multo uelociores oſtenderes, uicta publico in certamine triremi; cū qua curſum, ut eius rei periculum faceres, inſtituiſti.* Vt *omnes homines ſponte iam prædicent, nihil eſſe poſſe bellis mari adminiſtrandis magis idoneum, nihil explicatius, commodius, utilius ea naui:* Q*uemadmodum a* Bembo *ſororis meæ filiæ uiro, certior ſum per litteras factus: qui te ſummis laudibus in cœlū fert: aſcribitq́; uocem eam unam eſſe ciuium, hominumq́; omnium opus iſtud tuum, uirtutemq́; laudantium:* P*ræſertim cum ueteres etiam, quotquot ſunt noſtra in urbe eius artis magiſtri, quiq́; omnem ſuā ætatem in reip.naualibus conſumpſerunt; ſe a te,qui nihil unquàm antea eiuſmodi attigeris, nunquàm te ad naues fabricandas applicueris; uictos atque ſuperatos non ſolum fateantur, ſed etiam profiteantur, palamq́; dictitent.* I*taque uideo maximum iam te fructum capere ingenij diligentiæq́; tuæ, laudem prædicationemq́; ſenatus, ciuitatiſq́; uniuerſæ atque populi: quod quidem neceſſe eſt illud etiam conſequatur; ut tibi proemium aliquod dignum tribuant,*

tam

tam inexpectato tamq́; præclare a te geſto munere: quo etiam ad præſtantiora, ſiqua ſunt, aggredienda, atque nauanda; eſſe autem multa arbitror; accendare; maximoq́; uſui ſis reip. his temporibus perditis atque miſeris: quæ ſi nobis ſunt acerba; illud tibi facile præſtiterint; ut uirtus ipſa magis eluceat tua; quando illa quotidie ſuorum ciuium opis atque induſtriæ magis magisq́; indiget. Hæc ad te ut ſcriberem, animiq́; mei lætitiam ſuſceptam ex tuæ gloriæ incremẽto tibi declararem: amor in te meus uetuſtaq́; noſtra neceßitudo me impulit; paſſaq́; non eſt, in tam communi noſtrorũ ciuium gratulatione mei muneris partes abs te deſiderari. Quod ſi hoc experimento ſenatus excitatus plures quinqueremes te magiſtro exædificari quàm primum quàmq́; celeriter iuſſerit; ſpero me breui de rep. claßibus bene geſta tibi etiam gratulaturum: cui eos euentus referre acceptos debebimus. Vale. Octauo kalen. Iunias. MDXXIX. De Noniano.

Petrus Bembo Bernardino Sandrio S. P. D.

QVOD *hodie mane quærenti tibi a me de illis Ciceronis ad Trebatium uerbis; Treuiros uites cenſeo: audio capitales eſſe: mallem auro, argento, æreq́; eſſent; reſpondi iocum eſſe & multiplicem & feſtiuum: qui quidem iocus in antiquis & nummis et ſcriptoribus deprehenderetur: Itaq; quoniam eramus in uia, ut neque libros neque nummos haberemus;*

mus; reieci te in alium diem: Id *ne te diutius tor-queat, eſt eiuſmodi:* Vt *ioci cauſa; quod quidem Ci-cero ad illum ſcribens, more ſuo fere ſemper facit; uerba illa et* Treuiri & *capitales in ambigui genere ſint poſita.* Nam *cum uideatur monere illum, ut uitet* Treuiros Galliæ *populos, qui capitales bellicoſiq́; ſint; ludit cum in* Treuirorum, *tum in capitalium uerbo.* Erat *enim* Romæ *magiſtratus* Triumuiri Ca-*pitales: qui etiam* Treuiri *dicebantur. Sed quoniam hoc ipſum* Triumuirum *nomẽ iterum in ambiguo po-ni poterat, cum eſſent etiam apud* Romanos Trium-*uiri pecuniæ cudendæ; quos ita inſcribebant.* A. A. A. F. F. *hoc eſt, auro, argento, ære, flando, fe-riundo; iocatur iterum hoc in uerbo, luditq́;* Cicero, *ut mihi quidem uidetur, belliſſime: addeas mallem* Treuiros *iſtos eſſe pecunioſos, quàm bellicoſos: ut* Cæſare *eos uincente tu diteſceres.* Itaque *infert* Mal-*lem eſſe* Treuiros *auro, argento, ære; quàm ſcili-cet capitales.* Triumuiros *autem etiam* Treuiros *ſo-litos dici, unus* Liuius *ſatis locuples eſſe teſtis po-teſt; cuius ſunt hæc in libro quartæ* Decadis *decimo:* Colonia Grauiſcæ *eo anno deducta eſt in agrum* Ethruſcum *de* Tarquinienſibus *quondam captum:* Quina *iugera agri data:* Treuiri *deduxerũt* C. Cal-*phurnius* Piſo, P. Claudius Pulcher. C. Terentius Hi-*ſter.* Quod *uero* Triumuiri *pecuniæ cudendæ, ſic ut dixi inſcriberẽtur; eſt apud me nummus æreus per-antiquus ita ſcriptus,* C. PLOTIVS III VIR A. A. A. F. F. *ſunt & alij nummi alio-*

rum

rum nominum, eiuſdem tamen tituli; quos inſpicies, cum uoles. Hæc ad te ſcripſi, cum domum redijſſem, et nummos ac librum ſumpſiſſem amore tui admonitus. Vale. Prid. Idus. Iunias. MDXXIX. Patauij.

CASTRVM FRANCVM.

P. B. *Sebaſtiano Corrado* S. P. D. 13

ACCEPI *elegos tuos unos & item alteros; atque hos multo prioribus uberiores; quibúscum erat epiſtola.* Iis *cum omnibus delectatus: cœpiq; uoluptatem, quod te multum laboraſſe perſpexi, ut me ornares.* De *eo tibi quantum debeam; ſtatues ipſe: qui ea in re neruos atque ingenium intendiſti tuum.* Ego *quantum uoles, tantũdem ſtipulabor.* De *tuis rebus reſpõdere tibi nihil poſſum: cũ ignorem omnia: neque meum ſit, amicorum facta perperam eſſe facta interpretari. Tu, ſi uires, tua te uirtute fulcies: neque tibi poſthac in me laudãdo latinas Muſas, ſi me audies, aduocabis.* Iratæ *enim mihi ſunt propterea, quod ſe a me deſertas putant. Vale.* Idibus Iunijs. MDXXIX. *Patauio.*

BONONIAM.

P. B. Federico Fregoſo Archiepiſcopo Salernitano S. P. D. 24

QVANQVAM *mihi moleſta matris tuæ mors fuerat; quæ plurima quondam in me, cum in*

ſrartis ſui regno eſſem, præſtantis fœminæ officia materno animo contuliſſet:te tamẽ e Gallia ea morte reuocatum, ad Italiam aduentare gaudebam:magnaq́; me uoluptate affecerant Sadoleti noſtri litteræ de menſe Iunij ſcriptæ; quæ me de eo certiorem faciebant. Quibus in litteris quoniam erat, tibi ſe dediſſe commentarium quoddam ſuum,quod uellet Venetijs imprimi; eamq́; rẽ ut iuuarem, ſi opus eſſet, a me pĕtebat:expectabam tuas litteras commentariũq́; ipſum. Itaque nihil ad te dabam litterarum:cum maxime cuperem & ſcribere ad te, & tuas litteras legere: præſertim in tam longo utriuſque noſtrum ſilentio: cuius me quidem iam magnopere pœnitebat. Nunc autem, cum meorum litteris intelligam te, una cum reliquis Romanæ reip. Principibus, Bononiæ conſediſſe; gauiſus admodum ſum propterea, quod breui confido fore,ut te uideam. Statui enim & ipſe Bononiam me conferre ad Clementem Pont. max. ſalutandum. Dediſſemq́; me iam in uiam; niſi meã, quàm Bononiæ habeo, domum, Regis Luſitani Legatus occupauiſſet. Quàm ſi mei recuperabunt; nihil profecto erit, quod me diem unum hic retineat. Aueo enim te amplecti & colloqui. Interea ualebis; nosq́; diliges: ſi te & amari & coli a nobis magnopere intelligis. Idibus Nouemb. M D X X I X. *Patauio.*

Patauium.

PATAVIVM.

P. B. *Andreæ Triuiſano* S. P. D.

QVO *minus expectabam tuas hoc tẽpore litteras; eo mihi eæ, quas ad me Patauio dediſti, plenæ officij amabilesq́; litteræ, & iocundiores & ſuauiores fuerũt. Valde enim cupio et amari me abs te, et mei memoriã apud te uigere: quod quidem utrũque procedere præclare oſtendiſti. Itaque uelim exiſtimes nihil mihi optatius accidere potuiſſe tuis litteris; præſertim cum otio non abundes. Scio enim quantis occupationibus implicere, propter præturam uiri ampliſsimi patris tui; cuius magnam partem ipſe ſuſtines. Quod ſcribis mulieres noſtras ualere, aduentumq́; meum ab ijs mirabiliter expectari; mihi eſt gratum. Ego uero ad uos etiam libentius redibo ſedatis ſublatisq́; non ſolum bellis; quæ quidem diutius, quã oportebat, uiguerunt: Sed etiam bellorum ſuſpitionibus: quibus torquebamur, pace iſta, de qua commemoras, confecta: fœdereq́; inito multa cũ auctorum ſociorumq́; fœderis uoluptate. Sed de his cum una erimus: quod breui futurum puto. Reliquis de rebus ſcio te litteras a me non expectare. Patri tuo & matri multam ſalutem; itemq́; Cæciliæ & Moroſinæ. Vale. Idibus Ianuarijs.* MDXXX. *Bononia.*

VENETIAS.

P. B. *Lazaro Baiſio Oratori Regis Gallorum* S. P. D.

26

MITTO *ad te dialogos aliquot meos nuper quidem editos; uerum a me partim iuuene, partim etiam adoleſcente confectos: ut quantum te amem, ex hoc poßis cognoſcere; quod eos ad te uenire uolui prope nudos: qui de re ueſtiaria tam luculenter conſcripſiſti.* Mitto *etiam eoſdem alios; quos peto a te, ut per tuos tabellarios perferri mandes* Lugdunum: *deſq́; negotium alicui tuorum uel amicorum uel hoſpitum; qui* Lugduni *ſunt: ut eos mittãt* Carpentoracte *Iacobò Sadoleto reddendos.* Erit *id mihi abs te ſupra, quàm dici poßit, gratum.* Vale. III Id.*Iunias.* MDXXX. Patauio.

VENETIAS.

P. B. *Lazaro Baiſio Oratori Regis Gallorum* S. P. D.

27

MANDATVM *meum te curaſſe diligenter, ualde gaudeo.* Quid *dico diligenter? qui non ſolum libros meos, quod unum abs te petieram, meaſq́; litteras* Carpentoracte *ad Sadoletum miſeris: ſed illius etiam liber, quo me is remuneratur, optatißimæq́; litteræ ad me ut perferrentur, curam atque operam adhibuiſti: addito huic quidem fœnori, quod mihi gratißimum*

gratiſsimum eſt, etiam anatociſmo; tuis ſcilicet ad me ipſum litteris; quibus omnino nihil eſſe potuit elegantius, nihil amabilius. Itaque de eo maximas tibi gratias habeo. Nã quod ais hoc te nomine ſcriptisq; noſtris legendis, quæ uterq; noſtrum ad te miſit, nationis Barbaræ ſcriptionisq; nubeculam ſenſim exuere: agnoſco humanitatem & lenitudinem tuam: Qui cum ſis ueteres illos optimos latinitatis magiſtros præclare iam in ſcribendo aſſequutus, dicas tamen te de noſtris lucubrationibus capere, quo iuuere. Sed de hoc, deq; reliquis tuarum litterarum ſuauiſsimis partibus, cum una erimus: quod erit prope diem. Reſcripſi ſero plurimis poſt eam febrim, qua prope interij, domeſticis implicitus atque impeditus curis: quæ mihi pene memoriam ademerant tuis litteris reſpondendi. Quanquàm nouiſsime reſp. amorq; in illam perpetuus & ſingularis meus, patriæq; charitas me in maximas cogitationes iniecerunt. Decemuiri enim honorificentiſsimo collegij decreto XLV annorum rerum publice geſtarum hiſtoriam a me, ut conſcriberem, petiuerunt: quàm ego eorum uoluntatem aſpernari non ſum auſus. Vale. Prid. kalen. Octobris. MDXXX. Patauio.

ROMAM.

Petrus Bembus Egidio Cardinali S. P. D.

ET *ſi mihi multi Roma uenientes de te, quæ optabam, nuntiauerunt; litteris etiam meorum ti-*

bi recte eſſe quotidie factus ſum certior : multo id tamen clarius atque apertius mihi ſignificauit his diebus proximis Franciſcus Belinus *: qui iſtinc domum rediens cum ad me* Patauium *ueniſſet ; non te modo firmum eſſe, ualetudinemq; illam tuam, qua es apud nos annum totum uexatus, a te diſceßiſſe : ſed uires etiam priſtinas tuas corporisq; habitudinẽ, addo etiam ſermonis hilaritatem, quàm quidẽ plane amiſeras, te narrauit recuperauiſſe. Qui mihi nũtius quàm iocundus fuerit ; pro tuo peruetere in me amore, meaq; perpetua erga te obſeruantia & cultu, malo te exiſtimare, quàm me ſcribere. Sed omnino nihil mihi potuit afferri optatius, quàm ſalus tua : qua in ſalute non tam tua unius, quàm bonorum uirorum, & doctorum hominum uita contineri mihi quidem uidetur ; ſpesq; ipſa omnis, ſiqua reliqua eſt, noſtrorum temporum. Hæc ego de* Belino *cum intellexiſſem ; nolui prætermittere, quin tibi per litteras gratularer : eoq; magis, quod poſt tuũ diſceſſum nullas ad te litteras dederam. Quod eo cõſilio feci ; ne te interpellarem.* Audiebam enim apud Ciminios *eſſe te in ſyluâ illa tua, cum algenti atque horrida, tum ſtudijs tuis peroportuna, perq; commoda uel ſuo ſilentio, quo nihil eſt profundius ; uel auicularum cantu ; quæ tibi dictanti amabiliter ſuccinunt.* Mihi *certe ; quod facile recordor ; cum illò ad te ſalutandum* Leone Decimo Pont. max.*mo ueniſſem ; e ramis opaciſſimarum arborum uiſæ ſunt quaſi tibi ſalutem dicere : ita ad te uoculas inflectebant*

bant ſuas umbram frigúsque captantem. Ea in ſylua nunc ſi eſſes; nihil te puto pœniteret, præſertim his ſolſtitij caloribus, qui me in Noniano *prope cõficiunt. Sed, ut audio, urbs te continet,* Vaticanumq; *ſacrarium: quo ad te uentitat homo grauiſsimus, mihiq; uetere beneuolentia coniunctiſsimus* Federicus Archiepiſcopus Salernitanorum, *Sacrarum litterarum & ſtudiorum cauſa: cui plane ſubinuideo: præſertim cum* Gabrielem *tuum, ſocietatis ueſtræ magiſtrum non habeam; quo, ut ſcis, uti ſoleo plurimum.* Eum *hoc tempore* Venetæ *domus ædificatio impedit, egregia illa quidem & præclara; Sed cui ſe totum addixit; ut eius conſuetudine, ſuauiſsimis ſermonibus, amantiſsimis conſilijs perfrui nihil poſsim.* Itaque *poſt* Belini *diſceſſum abdidi me in uillam plane deuiam; ſolitudineq; delector. Scribo autem fere ſemper aliquid, aut lego; quam utiliter, ſi me roges; neſcire me dicam: ſed ſcribo tamen: atque, ut adhuc ſe res habet, mei me conſilij non multum pœnitet.* Viuo *enim & hos ingraueſcentis iam ſenectæ annos non ſedate modo & temperanter, ſed etiam iocunde fero.* Hæc *ſcripſi pluribus, non ſolum ut me cognoſceres de tuo ſtatu maximam uoluptatem capere: ſed etiam, ut te certiorem facerem de meo. Supereſt, ut tibi gratias agam, quod in tuis ad* Gabrielem *litteris, ſalutem mihi ſæpenumero aſcripſiſti amantiſsimis honorificentiſsimisq; uerbis.* Tu *uero es non tam dignitate amplitudineq; tua magnus; quàm humanitate, amabilitate, beneuolentia.* DEOS

quæſo; te tuis ſoſpitem diu ſeruent; tuos tibi. Id ſi fecerint; ſpero fore; ut & nos de tuis plurimis maximiſq; uirtutibus uberrimos optatiſſimoſq; fructus propediem percipiamus; & tu de noſtris officijs aliquas iocunditates aliquando ſentias. Victorē *Superantium* Cubicularium Clementis, *qui tibi has literas reddidit, ualde amo.* Eſt *enim & eruditus, optimiſq; artibus deditus, & bonus plane iuuenis, ac ſumma probitate ſummaq; modeſtia.* Eum *uelim tua facilitate ſic complectare; ut mihi gratias agat; quod ſe in tuam familiaritatem inſinuarim.* Id *enim cupit maxime.* Gratum *adoleſcentem, & officioſum, & tua beneuolentia dignum cognoſces.* Vale. *Quartodecimo kalen.Quintiles.* MDXXX. E *Noniano.*

BITVRIGES.

P. B. *Andreæ* Alciato *Iureconſulto* S. P. D.

PVTO *non neceſſe eſſe,me hominē nulla neceſſitudine tibi coniunctū te hortari; ut magna cum tua dignitate accerſitus* Patauium,*ad ius ciuile declarandū,uenias.*Vel *enim urbs hæc præclara, conuentuſq; illuſtris cū doctorū hominum,tum doceri cupientiū; qui te incredibiliter expetit; uel ipſa ciuitas* Veneta, *cuius iuſſu hac de re tui ad te ſcribūt; ſatis te ad iter poſſe hortari atq; impellere uidentur: præſertim cū tu te oſtenderis hoc ipſum cupere; dederiſq; ad tuos interpretes litteras: quibus ex litteris ſponſores pro te eſſent;*

te eſſent; ſi reſp. tibi, quod petebas, ſtipis nomine pollice retur; te uenturum. Quod ſi propterea, quia cum tu numos aureos ſolares petieris, illa tibi tantum aureos eſt pollicita, hortatore eges; qui te cũctantem & dubitantem incitet: primum quantulum id eſt; propter quod ad petitionis tuæ ſummam non peruenitur? deinde ſpondeo tibi ipſe, in meq́; recipio; te, ſi ueneris, breui tempore non modo ea, quæ popoſciſti; ſed multo etiam plura multoq́; ampliora nullo negotio conſequuturum. Itaque uir clariſsime Alciate pro eo; quo tuam dignitatem maxime quidẽ ſemper, ſed his etiam præcipue diebus, defendi atq́; adiuui ſtudio; conditionem, quæ proponitur, te reſpuere minime omnium uelim. Quare non tantum te hortor, ſed plane etiam atque etiam rogo; ut ad nos, quod tuo commodo fiat, ſine mora te conferas. Erit id & matri tuæ iocundiſsimum; que, ut audio, te abeſſe tam longinquis in locis moleſte fert: & tibi in primis honorificum: addo etiã multis de cauſis perutile. Quanquàm quidem cum iuris ciuilis ſcientiam ſis complexus; ab honeſto magis duci moueriq́; te tui eſt officium atque muneris. Hæc amor ſummus in te meus ſcriptis excitatus & confirmatus tuis me, ut ad te ſcriberem, impulit. Vale. Idibus Iulijs. MDXXXII. Patauio.

Mediolanum.

MEDIOLANVM.

Petrus Bembus Andreæ Alciato S. P. D.

ACCIPIO excuſationẽ tuam: qua te oſtẽdis uenire ad nos, ut pollicitus fueras, anno ſuperiore non potuiſſe. Neque enim quicquàm libentius facio; quàm cum te; quem in primis diligo, facioq́;, uti debeo, plurimi; culpa omni & crimine non ſeruatæ fidei libero. Vtinã tam æqui in te Iudices præfecti ludi Patauini eſſent: neque ſibi perſuaſiſſimum haberent, te propterea profitendi ius ciuile hac in urbe locum poſtulauiſſe; ut eo tradito apud ducem iſtum tuum uterere, ad largius atque uberius ab eo ſtipendium promerendum. Qui mihi etiam obijciũt, ſe a me deceptos, quod te uenturum affirmauerim, dum tibi uni præſtolantur, temporis anguſtijs excluſos, quæ ex uſu ludi fuerant, procurare ipſos & præſtare non potuiſſe. Illud quidem diluere non poſſum; te ad meas de ipſorum decreto litteras ſpõſionem apud illos de aduentu tuo fieri noluiſſe, reſpicientem ſcilicet iam ad ea; quæ ſunt ſubſequuta. Sed acta ne agamus. Te Ticini eſſe animo non plane læto, ut ſcribis, ſane doleo: eoq́; magis; quod omnino ad nos rumores non belli de Rege Galliarum afferuntur. Qui niſi quieuerit; uideo te multo minus etiam poſthac illa ipſa, quæ commemoras, ex uſu tuo iſtic habiturum. De ſcrupulo, quod ſcribis, totũq́; illud, uereri te, ne ſim tibi ſubiratior; luſiſſe te exiſtimo.

ſtimo. Quid enim tibi obſit mea uel officij, uel beneuolentiæ abalienatio, hominis profecto nihil aliud, quàm de otio, ut ait ille, ignobili dies atque noctes cogitantis? Deinde qui te amare non mediusfidius Patauinæ ciuitatis commodorum, ſed tuæ plurimæ excellentisq; doctrinæ cauſa inſtituerim; poßúmne te eundem illum optimarum artium ſcientia & præclaris ſcriptis florentẽ, amore proſequi deſinere? Quod ſi ea tamen ſerio fortaſſe tu quidem ſcripſiſti: puto te propterea, quod nullas ad te litteras dederim, id in animum induxiſſe, ut me tibi ſuccenſere exiſtimaueris. Ego autem illis de rebus ad te ſcribere plane nolebam: erat enim ſubodioſum: Noui, quod ſcriberem, non habebam. Itaque ſilentio me continui. Habes excuſationem meam haud paulo tua iuſtiorẽ: quàm tamen, ut initio dixeram, libentiſsime admiſi: ut tibi morem gererem; quem ſummopere diligo. Tu ſi de mea idem feceris, erit mihi gratum. Vale. Vndecimo kalen. Maias. MDXXXIIII. Patauio.

TICINVM.

P. B. Andreæ Alciato Iureconſulto S. P. D.

EPISTOLA tua cum munere uerſiculorum abs te adoleſcente conſcriptorum, quos emblemata appellas, mihi miſſa magnopere ſum delectatus. Cognoui enim ex ea; tametſi tui iuſſu principis iſtic detineare; mecum tamen cogitatione te ſæpißime uerſari:

uerſari: quo nihil mihi potuit accidere iocundius. Nam qui te propter excellentem doctrinam tuam complures iam annos ſummopere diligo; utque a te diligerer, concupiui: ualde gaudeo nulla locorum intercapedine; quod ad te attinet; amoris noſtri curſum interpellari. Tu ſi de me idem tibi perſuaſeris: & rectiſſime ſenties ipſe; neque ego opinionem fallam tuam. Quin etiam; credas mihi uelim; creberrime a me cum doctis hominibus ſermo de te inſtituitur: quorum neminem adhuc uidi; qui non te efferret ſummis laudibus. Sed hæc tu quotidie intelligis. Neque enim pauliſper modo uerſatus quiſquam eſt in litterarum ſtudijs uel humaniorũ; ut ſunt eæ, quibus nos deditiſumus; uel iureconſultorum et ueſtrarum: quin de te honorificentiſſime cum ſentiat; tum uero etiam loquatur: Vt eiuſmodi uoces ſingulis prope horis ad te perferri exiſtimem. De tuis carminibus quod tibi noui afferam homini pereruditto & ſingularis iudicij uiro; nihil ſane eſt. Tantum opto; ut tibi laudi ſint, aliorumq; tuorũ ſoluta oratione ſcriptorum titulos atq; gloriã augeant. Vale. Duodecimo kalen. Aprilis. MDXXXV. Patauio.

P. B. *Andreæ Alciato Iureconſulto* S. P. D.

TVAE *litteræ, quas kalen. Septembr. dediſti, ita multos dies Patauij, quo ab oppido aberam peregre profectus, me opperientes moram traxerũt: ut antequàm eas legiſſem, tempus omne præterierit*

ea de re,

ea de re, quàm de me admones, agendi. Itaque cũ nihil me profecturum uiderem; ne uerbum quidem facere ſum auſus. Quanquàm: ut uere dicam, quod ſentio: etiam ſi tempus non defuiſſet; quæ natura eſt hominum illorum, a quibus impetrari oportet: non magnopere conſiderem, illos mihi eam rem conceſſuros fuiſſe. Sed poſtea quàm hoc quidem tempore nihil poteſt confici: occaſionem aliquam, cum uidebitur, ſumam apte eorum uolũtates animosq́; ſciſcitandi. Adoleſcentem, quem mihi commendas, nõ uidi: neque quando illum, aut quomodo uiſurus ſim; ſcire poſſum. Non enim nomen adſcribis. Sed ſi ad me ueniet; te non fruſtra mihi de ſe ſcripſiſſe ſentiet. Vale. Sexto Id. Nouembres MDXXXV. *Patauio.*

BONONIAM.

Petrus Bembus Andreæ Alciato Iureconſulto

S. P. D.

33

GRATVLATIO *de Cardinalatu meo tua ualde mihi grata & iocunda accidit. Tametſi tu in recenſendis tuæ lætitiæ cauſis, longius prouheberis; quàm a me agnoſci poßit te non decipi. Sed eſt eiuſmodi lapſus non perferendus modo; uerum etiã amplectendus. Amoris enim abundantia prouenit: quæ quo maior eſt; eo minus recte iudicat. Amore autem nihil eſt homini datum ſuauius, nihil fructuoſius. Itaque de officio iſto tuo elegantißimisq́; tuis*

atque

atque humaniſsimis litteris ualde me hercule te amo. Mea *uero hæc, de qua lætaris, dignitas erit mihi etiã iocundior: ſi in te ornando afferre aliquid poterit; quo meus erga te amor cum tibi, tum reliquis hominibus eſſe notior atque teſtatior poſsit.* Quanquàm *ea tua excellens præclaraq́; doctrina, eæ ſunt tuæ plurimæ præſtantiſsimæq́; uirtutes; ut alienæ opis minime omnium egeas.* Vale. Decimo *kalen. Maias.* MDXXXIX. *Venetijs.*

ROMAM.

Petrus Bembus Hieronymo Nigro S. P. D.

34

QVAS *ſcribis alteras te ad me dediſſe litteras; eæ mihi non ſunt redditæ: quemadmodum te cognoſſe uideo: id enim adſcribis.* Itaque *carui delectatione eius partis; quàm te dicis eas in litteras conieciſſe: qua in parte tui ad* Vrbem *aduentus urbanarũq́; rerum ſignificatio continebatur.* Non *enim uereor, nequid eſſem eius generis deſideraturus; ſi tuas litteras accepiſſem.* Altera *erat pars earum litterarum gratulationis tuæ de impoſito mihi onere ab ſenatu; ſic enim malo dicere, quàm munere;* Vrbis *noſtræ res geſtas conſcribendi.* Eam *tu partem alteris tuis recentibus in litteris non tam reponis; quam etiam auges, ut conijcio, exornasq́; honorificentiſsimo de me ipſo teſtimonio iudicij tui: accendisq́; me ad eam ſcriptionem grauiſsimis amantiſsimisq́; uerbis.* Ego *uero* Niger, *quod tu de me optime ſentias; plurimum*

lætor: Quem enim ualde amo, quemq́; & doctrina & prudentia excellere exiſtimo; eundem mihi multũ tribuere uehementer gaudeo: Quod cæteri; ſi eſt ita; facile angor; duramq́; mihi conditionem eſſe propoſitam uideo, non ſolum amicis hominibus, ut tu es, ſed etiam alienis atque inuidis ſatisfaciendi. Quod quidem quam difficile ſit, præſertim in magna expectatione hominum, te latere minime puto. Quid? quod ex ſummo otio in laborem plurimum atq; maximum incidimus ea ætate; qua, qui ſapiunt, portum potius & requietem petunt? Sed dabimus certe operam; ne uel nobis ipſis, ſi erit in eo aliqua laus; uel omnino patriæ defuiſſe uideamur. Nam quod Naugerium *extollis maximis ueriſſimisq́; laudibus; facis cũ ex tuo iudicio, tum ex tuis etiam moribus.* Quanquàm *quis eſt, qui nõ idem ſentiat? quis; qui nõ eius mortem eluxerit? qui non in eo clariſſimum horum temporum lumen extinctum eſſe atque ſublatum putet? Sed hæc alias.* Tu, *quod facis, nos ama; & te a nobis amari maximeq́; fieri exiſtima.* Breuitas *mearum litterarum inditio tibi eſſe poterit me in maximis occupationibus uerſari.* Tebaldeo & Colotio *multam ſalutem.* Vale. Tertio *Id. Ianuar.* M D X X X I. Venetijs.

Ad Arſicanum

Ad Arsicanvm rvs.

P. B. Victori Superantio Clemētis Papæ a cubiculo
S. P. D.

35

Qvod me conualuiſſe gaudes; facis ex more tuo beneuolentiaq́; noſtra. Ego uero malam certe ualitudinem expuli; ſine febri enim ſum: ſed adhuc uires deſidero: quas ſi recuperare in Nonianum me conferam; ut te tuosq́; uidere facilius poßim in Arſicano ſororis tuæ: cum qua quidem ualde aueo colloqui: præſertim ſi mater tua lectißima fœmina cū illa erit: quod quidem, ut ſperem facis: ſcribis enim omnes tuos tecum eſſe. Te uero ſi ante ad nos ueneris; libentißime uidebo. Sororis tuæ uiro tuisq́; mulieribus multam ſalutem. Vale. XIIII. kalen. Septemb. MDXXXI. Patauio.

Venetias.

P. B. Conſtantio Syluio Tolentinati Franciſcino
S. P. D.

36

Accepi epiſtolam tuā carmenq́; quo patriam exornas meam, uenuſtum ſane & facetum: quod me mirifice delectauit. Res tua mihi cordi eſt: neq; de ea cogitandi curam et ſtudium remittā; quoad perfecero. DEVS opt. max. tibi nauigationem iſtam fortunet. Vale. Id. Septemb. MDXXXI. Patauio.

VENETIAS.

P. B. Ioanni Baptiſtæ Fideli S. P. D.

QVOD ad me bellam epiſtolã & pereruditã dediſti; gaudeo: eoq; magis: quod horum temporũ iureconſulti bonas, hoc eſt latinas litteras ne attingunt quidem. Itaque tu; qui ſermonis elegantiam cũ ſapientia coniunxiſti; pluris unus exiſtimandus es; quàm alij ſexcenti. Quod uero etiam oſtrea mihi miſiſti: de eo tibi multis nominibus gratias ago: Primum, quod ſuburbana: neque enim ſunt cum noſtri maris oſtreis cibi ſaporiſq; præſtantia ullius maris oſtrea conferenda: Deinde quod tanto numero; ut non meas modo cœnas, ſed amicorum etiam meorum conuiuia locupletarint fecerintq; lætiora: Deinde quod ſucco tam recẽti; ut nihil potuerit eſſe ſuauius. Poſtremo autem; quod quidem omnium maximum atque opportuniſſimum fuit; ea ipſa ante alios deuorata cibos, tanto mihi uſui tanquàm præſenti fuerunt; ut pituita, qua magnopere uexabar, me reliquerit; ac ſomno, quem penitus amiſeram, reſtituerit. O te medicum mihi quidem præclarum atque mirificum. Non enim uereor, ne te pigeat medicinæ artem ad priſtinam tuam legum peritiam addidiſſe: cum Valerius Superchius medendi diſciplinæ, in qua excellit, iuris ciuilis ſcientiam adiunxerit, collegio medicorũ a tributi collatione in ſenatu defenſo, ipſo fratre tuo reliquiſq; fiſci & reip. aduocatis

 reclamantibus.

reclamantibus. Vnum mallem; ſocium me tuum in illa piſcatione, de qua commemoras, habuiſſes. Ea uoluptate; quæ tua tantum fuit; non caruiſſem. Quanquàm quidem eius etiam uoluptatis me participem, eædem illæ tuæ litteræ fecerunt: ita ipſam mihi ante oculos rem ſtili tui coloribus depinxiſti. Sed de his hactenus. Altera fuit tuarum litterarum pars, & quidem prior; qua me in cœlum fers miris laudibus: cum te maxime delectatum fuiſſe meo aduētu ſignifices ad Prioli noſtri uillam: qua in uilla biduum una iocundiſſime fuimus. Iſtud tu quidem more ueſtro: qui magni cauſarum patroni, paruulas ſæpe res oratione facere maximas conſueuiſtis. Ego uero; qui nullam omnino rem exornare atque comere, quique ad ueritatem uerbis addere nihil didici; ſi me dicam tuo lepidiſſimo ſermone, iocis, ſerijs, omni denique conſuetudine maximopere tunc oblectatum; plane non mentiar. Quod me hercule totiens dico; quotiens in eum ſermonem ingredior; ut illo de noſtro eius bidui conuictu, aut certe de te ipſo ſit dicendum. Sed hæc malo te ex alijs cognoſcere, quàm ex me. Priolum, Naugerium, Leonem ſi ſaluere iuſſeris; erit mihi gratum. XI kalen. Februarias MDXXXII. Patauio.

Venetias.

VENETIAS.

Petrus Bembus Bartholomeo Riccio S. P. D.

EPISTOLA *tua ita me delectauit; ut ægre admodum tulerim; quanquàm tu Venetijs complures annos proxime uixeris, ego frequens fuerim; tamen nullum mihi tecum uſum adhuc quidem interceßiſſe; tuaq́; me interea cõſuetudine, tuis congreßibus atq; ſermonibus caruiſſe. Caue enim putes mihi quicquàm ijs accidere potuiſſe iocundius. Quod quoniam tua culpa magis, quàm mea, factum puto; qui ad me nunquàm acceſſeris, nunquàm te mihi dederis intuendum: feram æquiore animo; propterea quod uno eodemq́; breui tempore totũ te ut cognoſcerem, effeciſti; tuamq́; in ſtudijs noſtris mitioribus doctrinam & diligentiam ut perſpicerem uoluiſti, mißis ad me ſcriptis tuis: quibus facile, quàm ſis ea in re mirificus, ac plane ſummus, cognoui. Itaque quod me rogas, ut uideam, tibiq́; ſignificem, an edenda ea ſint: illa uero maxime omnium ſunt communicanda. Quid enim facere poſſumus laudabilius; quàm dare operam; ut noſtro uel labore, uel induſtria, alijs prodeſſe hominibus, pro uirili noſtra, queamus? Tu autem multa in ijs uel a pluribus non animaduerſa, uel perperam recepta, uel etiam neglecta & reiecta, qualia ſint, quémue uſum præſtent, palam facis: afferſq́; tanquàm ſyluam, ita modos ordineſq́; certos atq; innumerabiles ſcriben-*

di: quibus cum locupletare ſe ſermo latinus poteſt: tum firmare atque conſiſtere; ne ſit lapſui aut errori locus. Quamobrem ſi unum ſtatues; cætera mihi magnopere probabuntur: ut demas ex ea ſylua atq; congerie illa; quæ cognita perſpectaq; ſunt, non ſolum doctis omnibus; ſed ijs etiam, qui modo paulũ latinam linguam attigerunt. Nolo enim in eo te laborem ſumere; ut omnia, quæ dici poſſunt, colligas: nam quid eſſe magis ſuperuacaneum poteſt, in tanta præſertim eorum, qui de latine loquendi ratione, quæ ſciebant ipſi, conſcripſerunt, uel recentium uel antiquorum copia? Sed ut ea; in quibus uel aliquid homines doceas, quod ignorent; uel ſint ipſa per ſe illuſtriora, uenuſtiora, commodiora; in tuum conferas librum; diſponaſq;, tanquã in quincuncem, ſic ſuos in locos atq; formas & imagines dicendi. Ea re & ſatietatem legentibus non afferes; & multum addes libro tuo dignitatis, ſplendoris, gratiæ. Cæterum de tuo in me animo & fide, quæ amantiſſime ſcribis; ea per mihi grata ſunt: quæ de me ipſo; tu uideris. In amore autem & beneuolentia poſthac mutuo tecum faciam. Vale. Duodecimo kalend. Aug. MDXXXII. Patauio.

AVINIONEM.

P. B. Bartholomeo Caſtellano, Diacono Auinionenſi S. P. D.

Et tuæ litteræ, quas mihi reddidit Reginaldus Polus; quibus in litteris amari me abs te ſuauiſſime

oſtendis; petiſq; a me, ut te in meam neceßitudinẽ recipiam: me magnopere delectarũt: ſunt enim refertæ illuſtribus notis ingenij, doctrinæ, humanitatis, beneuolentiæ: & Poli ipſius de te tuiſq; uirtutibus & morum elegantia ſermo, plurimus ille quidem ac repetitus cum ſumma teſtificatione tuæ in me uoluntatis, mihi multo iocundißimus fuit. Nam cũ ſemper duxerim, nihil eſſe in uita homini pudenti ſuauius, nihil delectabilius eo fructu; qui ex amicitiæ cultu atque officijs recte percipitur: quid eſt; cur non magna uoluptate ſim affectus, te tali uiro, cum præter ſpem expectationemq; meã ultro ad me amandum incitato; tum uero meam beneuolentiam per internuntios perq; litteras cupide atque amãter expetente ac requirente? Itaque quod rogas, ut te amem: facio iam id quidem primum iuſtißime: reddo enim plane tibi id, quod debeo; animum ſcilicet uoluntatemq; in te amando mutuam: deinde etiam libentißime: quod ſum natura in amicis amplectendis atque colendis paulo etiam, quàm ſatis eſt, ardentior. Ago autem Sadoleto noſtro gratias: qui eius rei, quemadmodum quidem ſcribis, auctor fuerit: Vt quoniam ego ab illo plurimum diligor, ille abs te; tum ego illum unice amo, têque ille item maxime; optimum factu eſſe iudicaueris, dare operam te ut cognoſcerem: qua ex re illud exiſteret, ut omnes inter nos amaremus. Quod quidem mihi eſſe faciendum ſanctißime puto: neq; uinci me abs te in eo patiar; etiam ſi tu prior ad me amandum ac-

ceſſeris. Tametſi omnino perdifficilem mihi rem eſſe propoſitam uideo; hominis humaniſsimi atque officioſiſsimi tuam erga me multo quidem prius tanquàm e carceribus emiſſam ac præcurrentem uelle conſeqni & æquare beneuolentiam. Sed enitar tamen. Quod ſi nobis uel locorum interuallo, quo diſiungimur; uel annis ingraueſcentibus, qui me quidẽ ad otium & requietem hortantur; eſſe una minus licebit: leniri tamen poterit deſiderium utriuſq; noſtrum crebritate litterarum. Quod & faciam equidem ſedulo: ſcribamq́; ad te, quoties erit, cui dem: & tu idem uti facias, abs te peto. De antiquorum numis, qui apud te ſunt; quod mihi eos offers; agnoſco liberalitatem tuam. Gaudeo autem te delectari ea re; quæ me mirifice oblectat. Intueor enim in illis imagines & tanquàm uultus ipſos maximorũ & clarorum hominum uel Græcorum uel Romanorum; quos etiam mihi notos atq; cognitos aſſuetudo ipſa reddidit: fruorq́; eorum quaſi conſuetudine atq; conuictu, muto illo quidem, ſineq́; ullo ſenſu; ſed tamen & amabili & grato. Quanquàm eſt etiam altera cauſa in plæriſq;; quamobrem oculi hominum eius rei iudicio præditorum magna cum uoluptate retinentur: egregia ſcilicet atq; elegans in illis cudendis & effingendis eorum temporum artificũ induſtria: quam quidem æmulari noſtri temporis artifices fortaſſe poſſunt: imitari atque aſſequi non poſſunt. Ea me item res mirum in modum ſemper allicit, afficitq́; ſane plurimum. Sed ut ad tuas litte-

ras redeam; indicem ad me tuorum ſi miſeris, quod te facturum polliceris; erit mihi gratum. Vale. Pridie Non. Octobres. M D X X X I I. Venetijs.

AVINIONEM.

P. B. Bartholomeo Caſtellano, Diacono Auinionenſi S. P. D.

ET *mihi officioſe tuas litteras reddidit* Thomas Poli *noſtri familiaris: & ea, quæ ſcribis, ſuo ipſe ſermone ſubſequutus eſt & appoſito, &, ut mihi uiſus eſt, erudito non ſine teſtificatione tuæ in me amãtiſſimæ uolũtatis. Itaq; dupliciter delectatus ſum. Cũ enim cepi magnã uoluptatẽ ex tua epiſtola: qua me de* Lauræ *perquiſito nuper & reperto ſepulchro certiorem facis; addiſq; tuũ ea de re carmen elegans me hercule & luculentum: qua quidem in re non minorem mihi uidetur laudem* Nicolaus *ille* Peruſinus *apud uos conſequutus; quàm olim* Marcus Cicero *apud* Siculos *fuerit, inuento a ſe* Archimedis *mathematici clariſſimi hominis ſepulchro; cuius illi memoriam amiſerant: Tum* Thomæ *ſingulis de rebus, deq; tua erga me beneuolentia ſermo uberior aliquanto ac plenior mihi multo iocundiſſimus fuit.* Quamobrem *ſic habeto; utraq;, uel potius pluribus de cauſis optatiſſimas mihi eas tuas litteras fuiſſe.* Nam *quod ſcribis ſtatuiſſe te, litteras ad me mittere, quoties habebis cui des; id ſi non amem faciamq; plurimi, homo plane mihi ipſe non uidear.* Peto *autem abs te; ne meæ*

uoluptati ea in re pluſquàm quod commodo tuo facere poßis, ſeruias. Quod quæris ex me de uerſiculis illis uernaculis plumbea in pyxide in ſepulchro inuētis, an Petrarcæ *ſint: illa uero non modo ab illius mirifico ac prope diuino ingenio abſunt lōgißime: ſed ne mediocris quidem ullius poëtæ, aut ſtilū aut eruditionem ſapiunt. Quin etiā non uno in loco* Ethruſcorum *linguæ leges; quas ne ruſtici quidem negligunt; prætermiſſæ ab illo ſcriptore ſunt erratis nō concedendis.* Vale: *meq; ut facis, ama; ita tamē; ſi te amari a me mi Caſtellane intelligis. Sept. kalend. Maias* MDXXXIII. Patauio.

RAVENNAM.

P. B. Ioanni *Chryſoſtomo monacho* S. P. D.

EXCVSATIONE *tua; qua uſus es, quod me proficiſcentes tu, fraterq; tuus* Baſilius *non inuiſeritis; opus nihil fuit. Quid eſt enim mihi aut clarius, aut omnino probatius ueſtro in me amore, charitate, beneuolentia? quàm nō ſolum pietate atq; conſtantia ab ineunte ueſtra ætate ſemper aluiſtis: ſed plurimis etiam atque illuſtribus officijs auxiſtis, & teſtatiorem ſanctioremq; feciſtis: quæ ſane officia meo quidem ex animo nunquàm effluent.* Itaque *ſic exiſtimes uelim; notam te potius apud me ſubijſſe imbecilli in amicitiæ tuendis legibus animi; quod, ne uobis ſubiraſcerer, pertimueris: quā neceſſe fuerit, uos apud me purgatum iri tam leui ieiunaq; de*

cauſa:

cauſa: quam ego, ut uerißime dicam, ad cogitationes meas ne admiſeram quidem. Sed de his hactenus. Libros de ſermone uernaculo meos fratri tuo reddẽdos, itemq; Nazianzeni tragœdiam; de qua curaueram ut tibi deſcriberetur; ei iußi dari, cui uoluiſti. De ioco in Rhamnuſium quod petis ut te certiorem faciam: habuit ille quidem omnes parteis urbanißimi feſtiuißimiq; ſalis: uiguitq; non intermiſſus complures dies. Quid? quæris: nihil potuit fieri comius, amabilius, lætius. Nunquàm riſus hilariores ullius fabulæ exitum ſunt conſequuti. Fratri tuo multam ſalutem: quam tu ei per litteras deferes. Vale. Nonis Septembris. MDXXXIII. *De Noniano.*

P. B. *Ioachino Principi Brandeburgenſium* S. P. D. 42

LEGI *ad Italos litteras de Georgio Sabino tuas aliquanto poſt, quàm eius ingenium in bonarum artium atq; poëtices ſtudijs egregiũ ac præſtans adamauiſſem. Itaque qui mihi erat per ſe ipſe plane iã perfamiliaris; quemq; pro eius eximia excellentiq; uirtute magnopere diligebam: ualde enim mihi eius carmina probabantur: factus eſt mihi tua commendatione etiã charior. Gratulatusq; Sabino ſum: qui te tantum hominem eo ſplendore, eaq; dignitate habeat: cui ſua ſtudia curæ ſint: cuiúſque in patrocinio degere ſecurus & beatus poßit. Caue enim putes claros illos poëmatibus conſcribendis uiros; quorum*

rum nunc libros tam libenter in manibus habemus, quiq; Romæ Octauiani Auguſti tempore floruerunt; ad illud artis culmen euaſiſſe: niſi magni principes extitiſſent; qui ſtudia eorum coluiſſent; ingenia fouiſſent; induſtriam, diligentiam, laborem maximis propoſitis præmijs adauxiſſent. Quod quidem de Sabino tuis auſpicijs futurum plane uideo. Eſt enim iam eò cum ingenio, tum ſtudio prouectus: ut ſi perrexerit; neq; ſe aliò flecti ac propelli ſinet: clarum ſit poëtam noſtra ſe ætate præſtaturus; tuumq; nomen atque memoriam, una cum ſuis ſcriptis, magna cum tua laude & gloria immortalitati commẽdaturus. Hæc ad te ſcribenda mihi eſſe duxi non eo quidem, ut qualis quantusq; ſit Sabinus, tibi oſtenderẽ: quis enim id te uno melius intelligit: qui adoleſcentem in tuis habes familiaribus; teſtimonioq; tuo apud exteros ornas homines, commendasq; nobis omnibus? Sed ut illud aſſequerer: ut quàm libẽter morem in eo tibi geramus, Sabinumq; tuum beneuolentia, & omnibus officijs complectamur; ex me ipſo cognoſceres: ſimul ut tuam a me amplitudinem præter cæteras tuas uirtutes, ob id etiam plurimi maximiq; fieri, quod doctis hominibus faues; méque tui eſſe ſtudioſiſsimum, ſcire poſſes. Vale. Quinto kalen. Martias. MDXXXIIII. Patauio.

P. B. *Alberto*

P. B. Alberto Cardinali Brandeburgenſi S. P. D.

GEORGIVM *Sabinum Germanũ, iuris ciuilis addiſcẽdi cauſa iſtinc ad nos profectũ, in meam beneuolentiam & fidem libentiſsime recepi: cũ mirificum adoleſcentis ingenium, & in litteris humanioribus, præſertimq́; in poëtices ſtudijs ſingularem induſtriam, & præclara ſtudia cognouiſſem: eiuſq́; conſuetudine, perlegendiſq́; carminibus magnopere ſum delectatus: chariſsimumq́; illũ habui.* Neque *ulla quidem in re tam egregio & præſtãti iam poëtæ; cuius artis nomen apud omnes gentes celebre ſanctiſſimumq́; ſemper fuit; ſi meis uti fortunis uoluiſſet, Sabino defuiſſem.* Vbi *uero is in ſermonibus colloquutionibusq́; noſtris, tuas mihi litteras oſtendit de ſeſe amantiſsime ſcriptas: quibus eum* Italis *hominibus commendas: non maiore quidem illum beneuolentia: uix enim mihi ad priſtinum meum erga illũ amorem quicquam addi poſſe uidebatur: ſed multo libentius multoq́; diligentius ſum complexus: cum uiderem illum abs te tanto uiro, eo ſplendore, ea dignitate, tot oppidorum & populorum principe honeſtari ac diligi.* In *quo uno rem te maxime omnium dignam facis.* Nihil *eſt enim præclarius magnis principibus ac regibus: quàm fouere ingenia; quæ ad magnam ſint frugem, ſi excolantur, peruentura: quæq́; memoriam eorum multa ſua cum laude in omnem poſteritatem proferant.* Quod *quidem iã*

uideo

uideo in te atq; in tuos Sabinum ipſum ſplendidis ac duraturis carminibus poëmatibusq́; feciſſe. Hæc cũ *ita ſe habeant: et ſi exiſtimem nihil illi apud te mea commendatione opus eſſe; qui iam tibi per ſe ipſe et optatus ſit & gratus; ego autem in tuam familiaritatem nulla ex parte adhuc quidẽ uenerim: tamen, ut meo in illum amori, qui me plane urget, ſatisfaciam; tibi eum non tam ſane commendo: quanquàm commẽdo quidem diligentiſſime: quàm uolo his literis teſtatum apud te facere, me de* Sabino *ita ſentire: ut ſi eum a poëtices ſtudijs fortuna, quæ plurimum in humanis rebus poteſt, non abducet; magnum ſis hominem atq; antiquis illis, qui tantopere laudantur, propemodum æquandum habiturus.* Ne*que enim cognoui ullum pangendis carminibus eruditum his temporibus hominem: quibus omnino tẽporibus* Latinæ *litteræ prope reuixerunt; aut etiam ullius ſcripta legi: qui mihi uideretur ſtili facilitate ac genere ad* Ouidianam *ſcriptionem atq; facundiã tam proxime accedere. Sed tenenda illi eadem orbita eſt; ſtilúsque ipſe aſsiduitate diligentiáque muniendus: neque tam quantum uiæ fecerit; quã quo progredi poteſt, & uero etiam debet, ſingulis prope horis cogitandum.* Neq; *enim ſi aut in* Batrachomiomachia Homerus, *aut in culice* Virgilius *a ſcribendo ſe continuiſſent: eorum nomen ſæculis omnibus clarum celebréque uiguiſſet.* De *me autem ſic exiſtimes uelim: tuam a me dignitatem; quæ quidẽ apud omnes homines ampliſſima clariſſimáque eſt;*

eo pluris

eo pluris fieri; quod optimarũ artium ſtudia, quæq; ijs ſe ingenia cum prouentu dediderunt, tibi amanda fouendaq; duxiſti. Vale Quinto kalend. Martias M D X X I I I I. Patauio.

P. B. Bernardo Cardinali Tridentino, Regis Romanorum ſummo ſcribæ S. P. D. 44

C V M Prioratus Auraniæ cauſam; cuius quidẽ ſacerdotij ius mihi uni competit, uetuſto noſtræ beneuolentiæ nomine Petro Paulo Vergerio, Clementis Pont. max. apud Regem tuum internuntio, per literas commendauiſſem: is mihi reſcripſit; ſe ſe tecũ ea de re colloquutum, propenſam erga me uoluntatẽ tuam cognouiſſe: confidereq;, ſi ea regni Pannonici pars regi iſti ceſſerit, te curaturũ; ut mihi id, quod iure competit, etiam tribuatur; libenterq; cauſam ipſam pro tua humanitate ſuſcepturum. Quæ intelligens ſtatui ad te ſcribere: ut & tibi gratias agerẽ: quod mihi homini nulla tecũ neceßitudine coniuncto; cuius neque faciem unquàm uidiſſes; in re tanta, tam optata, tam etiam propter temporum iniquitatem prope deſperata, tuam operam patrociniumq; ſpopondiſſes: & me tibi eſſe iam pro ea beneficij tui ſpe, immortaliter deuinctum ſignificarem. Volo enim te ſcire: ſi eius ſacerdotij poſſeßionem tua procuratione aſſequutus fuero; omnes meas fortunas fore per te conſtitutas; dignitatémque meam ſuum locum, qui ei temere ſubripitur, recepturam: meq; tibi æque

ac Leoni

ac Leoni Pont. *max. debiturum*. *Ille enim in me ius tantummodo eius ſacerdotij contulit: neque enim potuit tunc amplius: tu ei iuri ſuccum omnem atq; neruos addes: pluſquàm mihi fructuum & prouentuum uno nomine attribues; quàm ille tribuerit omnibus; cui per tot annos ſumma fide ac labore magno ſtudui & inſeruiui meo*. Hæc *collegi: ut cum tibi tui beneficij magnitudinem propoſuiſſem; & ipſe te ad id uehementius incitarem; qui eſſes unus omnis meæ dignitatis & honeſtatis auctor & propagator futurus: & tu magis conſideres, fore me tuorum in me officiorum & promeritorũ bene memorem; qui tibi ſummam eius rationis antea confeciſſem; atque hanc ad te epiſtolã, quaſi tui æris tabulas & ſyngrapham miſiſſem*. Vale. *Sept*. Id. *Aprilis* MDXXXIV. *Patauio*.

BASILEAM.

P. B. *Hieronymo* Frobenio, *officinæ librariæ magiſtro* S. P. D.

A S

QVOD *a me per litteras* Viglij Iureconſulti *ſuaſu petijſti; ut libros priores ſex* Liuianæ *tertiæ decadis manu ſcriptos perquirerẽ; & ſi haberi poſſent, ad te mitterem: fuit mihi gratum*. Perdiu e*nim eſt; cum te diligo, facioq; plurimi: diligentiaq; tua; quam adhibes in iuuandis bonis artibus librorũ probe incuſſorũ ſupellectili; uehementer mihi quidem probatur*. Itaque *quoniam eos ego libros non*

habebam;

habebam; quæſiui a nõnullis: ac demũ repertos li-brario dedi meo deſcribendos. Eorum *ille complures iam paginas cum deſcripſiſſet: collatis codicibus de-præhendi nihil boni illis ineſſe; quod non haberent ij libri, qui ex* Aldi *officina quindecim ab hinc annis parua ſub forma exiere:mali uero ac errati ſane plu-rimum.* Quamobrem *ne tibi mea diligentia laborem ſuperuacaneum adiungerem; librarium continui.* E-*quidem doleo, hac in re,quam a me unam expetiue-ris; me tibi ſatisfacere non potuiſſe.* Tu *uero, ſi me amas* Frobeni, *propterea ne deſtiteris; si quid poſt-hac erit, in quo mea tibi opera opus ſit; a me om-nia expectare amici hominis officia.* Non *fallã ex-pectationem tuam.* Viglio *multam ſalutem.* Vale. *Cal.Iul.* MDXXXIIII. *Patauio.*

VENETIAS.

Petrus Bembus Egnatio S. P. D.

TE Frobeniorũ *nomine in perquirendo* Liuia-*no iſto libro de quo me admones, laborem ſumere non oportet.* Nam *cum e* Marcia Bibliotheca *eos ipſos libros, quos abs te quæſiui, manu ſcriptos ha-buiſſem; deſcribiq; iußiſſem: comperi nihil in illis eſſe probe ſcripti; quod non in* Aldinis *reperiretur libris; quos tu ab iſto libro deductos fuiſſe me cer-tiorem facis.* Ea *de re* Frobenijs *reſcripſi; ante quàm in* Nonianũ *ueniſſem.* Puto *me illis ſatisfeciſſe: quo-rum cauſa, pro eorum in imprimendis libris indu-*

ſtria;

ſtria; quam abs te plurimi fieri ex tuis litteris intellexi; uolo me hercule omnia. Sed de Frobenijs hactenus. Quod *ſcribis meas uirtutes nominisq; mei gloriam tibi olim gratiſſima, nunc uero eſſe etiam iocundiſſima: tametſi quæ me gloria ſequatur, aut quàm puſillus omni uitæ ſtatu ſim, non ignorem: de eo tamen magnam uoluptatem accepi.* Nam *cũ tuam excellentem atque illuſtrem plurimarum artium doctrinam iam ab ineunte ætate magnopere adamauiſſem, teq; mihi eſſe omni neceſſitudine coniunctum ſummo ſtudio ſemper expetiſſem mearum rerũ curſus quidam prope fatalis me ab urbe diſtraxit.* Itaq; *te complures annos ne uidere quidem potui.* Poſtea *uero; quàm domum atq; ad meos me recepi;* Patauium *eſt a me delectum; quo in oppido a laboribus, tanquàm in portu a fluctibus acquieſcerem.* Eo *factum eſt; ut non ſæpe una fuerimus: cum tu ab urbe, niſi cum te zelarinum tuum requirit, ne pede quidem longius abeſſe conſueueris: ego; ſi aliquando iſtuc ueni; ne meum ſtudium atque officium te offenderet, pertimuerim.* Nunc *quoniam & amari me abs te; ut exiſtimarem, effeciſti; & proximam hymem totam me ad urbem confecturum puto:* Dabo *operam; ut tecum eſſe, & tua conſuetudine perfrui aliquando poſſim.* Dominicum Triuiſanum, *ædis* Marciæ *procuratorem, affinem meum; quem ego unum uirtutis priſcæ hominem omni pietate ſemper colui; clariſſimum ciuitatis lumen, ſi ſaluere iuſſeris; erit mihi gratum.* Vale. Nono *kalen.* Sextiles.

MDXXXIIII

MDXXXIIII. De Noniano.

CARPENTORACTE.

Petrus Bembus Antonio Florebello S. P. D. 47

EGO uero te in eorum, quos ualde amo, charosq; habeo, numerũ libentiſsime recipio: uel quod id admodum cupere te oſtendis: uel eius doctrinæ, quæ mihi ſe tuis in litteris patefecit, nomine: uel etiã propter eam, quàm es ingreſſus cum Sadoleto meo, familiaritatem & conſuetudinem. A quo qui amantur & probantur; eos a me non diligi nefas puto. Quæ de me prædicas; de ijs eo magis tibi debeo, quo minus a me ipſo agnoſcuntur. Sed facis tu quidem amabiliter: ſi, quem diligere inſtituiſti; eum dignũ eſſe oſtendis; qui diligatur. Reliquum eſt: ut quæ proficiſci ab amiciſsimo tui debent; ea de me tibi ipſe polliceare. Dabo operam; ne te fruſtra iudicium ſuſcepiſſe intelligas. Sadoletis multam ſalutem. Vale. Quarto Idus Sextilis. MDXXXIIII. De Noniano.

Petrus Bembus Fuluio Peregrino S. P. D. 48

LITTERAE uerſiculiq; tui me magnopere delectarunt non ea me hercule de cauſa, quod me laudibus in cœlum ferunt. Scio enim te in eo amoris erga me tui ſtimulis magis, quàm iudicio incitatum ad ſcribendum acceſsiſſe. Sed quia ingenium mihi

ſeſe tuum oſtendit utroq; in genere ſcribendi facetũ & elegans ; magnam ex eo cepi uoluptatem. Itaque *quod uideris cupere ad amicitiam admitti meam : tu uero ipſe aditum tibi ad eam iuſtiſsimis initijs aperuiſti : ut ferreus plane ſim ; niſi te ualde amem.* Vale. Pridie Id. Sextilis. M D XXXIIII. *Patauio.*

VENETIAS.

Petrus Bembus Preſbytero Albino S. P. D.

49

MEAS *ad* Ioannem Piſanum *uirum clariſsimũ litteras tibi uſui fuiſſe ; teq; ex ijs ea, quæ magnopere concupieris, aſſequutum ; ualde lætor.* Ea *omnino de re mihi te gratias agere non oportuit.* Tuus *tamen gratus animus mihi multo iocundiſsimus fuit.* Quod *ſi ea, quæ in extrema pagella tuarum litterarum te facturum polliceris, etiam præſtiteris : & tu, quæ te digna erunt præmia, facile conſequere : & ego ſatis magnum mei de te iudicij fructum me cepiſſe arbitrabor.* Vale. *kalen. Septembribus.* M D XXXIIII. Patauio.

VENETIAS.

P. B. Georgio Seluæ, Epiſcopo Vaurenſi, Legato Regis Galliæ S. P. D.

50

TE *Patauium ueniſſe, dum ego eſſem ruri, ualde me hercule dolui.* Mirifico *enim deſiderio tenebar tui:*

bat tui: Quod quidem certe mihi primum tu exci- tauiſti: qui me; quem nunquàm uidiſſes, ſaluere ta- men per amicos humaniſsime iuſsiſti: deinde multo- rum hominum & prudentium & mihi familiarium ſermones magnopere auxerũt: cum nihil eſſe te uno doctius, grauius, humanius, nihil omnino amabi- lius dicerent. Itaq; urgeor cupiditate te uidendi at- que amplectendi. Quam plane dabo operam ut ex- hauriam: Venetiasq; me conferam; cum primũ per ea; quibus adhuc diſtineor, negotia mihi licebit. Nũc autem litteras ad te mitto eas; quas ad Franciſcum Belinum *ſcripſi iuuenem ſatis eruditum e* Cardinalis Turnonij *familia; cumq; litteris una pixidem: in qua eſt formula ceſtuum, quos antiquos domi habeo: Eam ille me per litteras magno ſtudio flagitat pa- troni ſui cauſa: adſcribitq;, ut tibi & formam & litteras curem dandas: eas te ad ſe miſſurum.* Dane- *ſium tuum plurima ſalute uelim impertias meis uer- bis.* Vale. *Sexto* Id. *Sept.* MDXXXXIIII. Patauio.

IN GALLIAM TRANSALPINAM.

Petrus Bembus Franciſco Belino S. P. D.

51

RARO *mihi ullæ tuæ litteræ iocundiores fue- runt; quàm eæ, quas Lutetia* Pariſiorum *dediſti.* Per- *diu enim eſt; cum de te omnino nihil audio. Itaque angebar animo: neq; quã commode te haberes; neq; plane ubi eſſes, intelligebam.* Rumor *tantum ad me*

iampridem attulerat; te cum Franciſco Turnonio, *qui eſſet e* Cardinalium Collegio, *in ulteriorem Galliam traieciſſe. Quare gratiſſimũ mihi feciſti; quod ea me non modo cura, ſed etiam ægritudine liberaſti. Quod quereris; eos, qui* Romæ *meas res procurabant, te ad earum adminiſtrationem non admiſiſſe: de eo nihil poſſum dicere: niſi me putare illos tibi oneri eſſe noluiſſe: cum præſertim ullo in munere tu quidem non eſſes; ex quo iuuari tua uel opera, uel ſtudio, uel omnino labore ac diligentia potuiſſent.* Nam *te mihi eſſe chariſſimum, omnes plane intelligebant. Quod poſtulas; ut* Ceſtuum *eorum, quos in antiquo marmore ſculptos habeo, tibi formam mittam: ita ſtatim feci: eamq; formam una cũ his litteris* Georgio Seluæ Legato *regio, quemadmodum uis, iuſſi dari.* Id *ſi tardius eſt factum; quàm uoluiſti: tuæ litteræ eam morã attulerunt: quæ mihi redditæ ſunt pridie kalen.Septembris ipſæ ad* Quintum *kalendas* Quintiles *datæ.* Quod *tamen ipſum non ex tuis litteris: nam in illis dies adſcripta non erat: ſed ex ijs, quas ad* Colam *meum dediſti, a me cum ille abeſſet reſignatis ac perlectis cognoui.* De *ipſo* Georgio *quæ ſcribis; ea omnia multorum ad me ſermonibus perferũtur: eſtq; is mediusfidius iam in oculis meorum ciuium plane omnium.* Adhuc *quidẽ illum non uidi.* Aueo *autẽ & uidere & colloqui.* Idq; *fiet perbreui.* Verſiculos, *quos requiris, tuos habebis cum his litteris.* Te *autem, quod ais magno deſiderio teneri meam rerum* Venetarum *hiſtoriam legendi:*

gendi: eſt mihi ſane gratũ. Agnoſco enim in eo magis amorem erga me tuum, quo incitaris; quàm iudicium. Ego autem eius hiſtoriæ quinq; tantum libros conſcripſi: quibus quidem libris res geſtas annorum fere quatuordecim ſum cõplexus: ut nõ plane tertiam totius operis partem confectam habeam. Hoc ideo ſcripſi: quod me ad calcẽ mei muneris perueniſſe iam exiſtimas. Cardinalem tuum ualde amo, eum ſcilicet uirum ijsq; uirtutibus præditum, quas commemoras. Vale. Sept. Idus Septembris. MDXXXXIIII. Patauio.

ROMAM.

P. B. Alexandro Cardinali Farneſio S. P. D.

52

CVM proximis diebus Franciſcus Belinus Roma domum rediens ad me de uia Patauiũ diuertiſſet: cepi ex eius ſermonè mirificam uoluptatem: cum diceret ſe in tuam familiaritatem liberaliter eſſe receptum, eaq; in re plurimum ſibi profuiſſe; quod ſcires diligi ſe a me, longoq; mecum hoſpitio atq; neceſſitudine eſſe coniunctum. Nam illud quidem, meã apud te auctoritatem ualere multum, teq; de me amantiſſime honorificẽtiſſimeq; ſentire, ſingulis prope in collocutionibus tuis ſe cognouiſſe affirmauit; multaq; ſigna cum in uerbis, tum in uultu ipſo tuo præclara atq; illuſtria uidiſſe tuæ in me propenſiſſimæ uoluntatis. Hæc eius oratio, ut dixi, magnopere delectauit. Nam etſi mihi minime nouum eſt amari

me abs te; qui nõ ſolum teſtimonio me tuo, quod ego maximi ſemper feci, omni tempore libentiſſime ornaſſes; ſed etiam Leone x. Pont. maximo, honeſtiſſimum ſacerdotiũ in eccleſia Lateranenſi amico mihi homini, quem tibi commendaueram, cõtuliſſes: ualde tamen lætor, temporis longinquitatẽ decenniumq; hoc, quod prope uniuerſum ab urbe abfuimus, atque bis in locis plane delituimus, de tuo uetere in nos amore nihil omnino detraxiſſe: recensq; tua iſta de me prædicatio beneuolentiæq; ſignificatio mihi maximæ iocunditati fuit. Itaq; quod ad Belinum attinet; quanquàm is quidem adoleſcens ijs moribus eſt, ea probitate, fide, humanitate, eo ingenio, ea bonarum artium & ſtudiorum; quibus te ſummopere delectatũ eſſe cognoui, ego prope ſemper uixi, præſtantia; ut ſatis tibi ipſe per ſe cõmendatus eſſe poſſe uideatur: tibi tamen illum probatiorẽ fuiſſe propterea, quia mihi charus & probatus fuerit; dupliciter gaudeo. Sic enim & mihi plurimum abs te tribui uideo; & ei, quem ſummopere amo, meam in illum beneuolentiam & honori & uſui ſentio fuiſſe. Caue enim exiſtimes quicquàm illi hoc tempore accidere optatius potuiſſe; quàm & eſſe ſe in tuis familiaribus; & ea tui erga ſe animi habere iam indicia, tuæq; pietatis; ut ſuum in te colendo ſtudiũ atq; induſtriam optime ſe collocaturũ putet. Quibus ego de rebus omnibus immortales tibi gratias habeo. Nã & quod adhuc in illum liberalitatis contuliſti, non minori mihi iocunditati ſcito fuiſſe, quàm illi fuerit: &

rit: & ſiquid in poſterum conferes; quod quidem de tua uirtute animiq; magnitudine admonitus confido breui futurum; in eo certe ipſe me accepiſſe abs te beneficium ſum exiſtimaturus; idq; omne in meis, quas tecum habeo, rationibus libenter tibi acceptum relaturus. Reliquū eſt; ut quod minime neceſſe eſſe exiſtimo facere me, tamen faciam, uel amoris erga Belinum mei exuberantia, uel tuorum in me beneficiorum recordatione incitatus; ut tibi illum, quo maiore poſſum ſtudio, etiam atq; etiam commendem. Si ei benefeceris; tua liberalitate illū dignū, et bene memorem atq; gratum cognoſces. Eſt præterea eiuſmodi; ut etiam referre gratiam poßit, eo ſcilicet remunerandi genere, quo magni & clari uiri plurimū delectantur; quodq; eſt, ut ego ſemper exiſtimaui, omnium optimum atque maximum; laudis & gloriæ ſempiternæ. Vale. Decimo kalendas Quintiles. MDXXX. De Noniano.

P. B. Paulo tertio Pontifici max. S. P. D.

53.

NVNTIO idibus Octobrib. allato incredibili Cardinalium conſenſu te Pontificem Max. eſſe factum: magna me lætitia perfudit: cum tibi; quem quidem ego propter ſingularem optimarum artium doctrinam, maximas innumerabilesq; uirtutes cum ampliſſima familiæ dignitate coniunctas uiginti annos ipſos ſummo ſtudio coluiſſem; liberalemq; in me atq; beneficum eſſem expertus; tam latam atque in

omnes terras patentem ditionem, tam amplum imperium delatum intelligerem. Egiq́; DEO opt. max. gratias: quod & mihi cæteriſq́;, qui eaſdem bonas artes & præclara colunt ſtudia, eum principem ac rerum dominum dederit; a quo ſit magna nobiliſſimarum diſciplinarum ſeges & prouentus expectandus: & Chriſtianæ reip. procellis temporum turbulentiſſimorum iactatæ gubernaculo eiuſmodi magiſtrum adhibuerit: quo regente nemo non modo naufragium expaueſcat: ſed ne ullam quidẽ aberrationẽ a recto curſu aut omnino declinationẽ timeat. Quæ cũ ita ſint: de regno ac maieſtate iſta; qua nulla unquã maior inter homines extitit; cum tibi ex animo atq; ueriſſime gratulor; eoq́; magis; quod ad te ornãdum multo maxime diuerſarum partium hominum, inter ſeq́; diſſidentium, par tamen & propenſio & alacritas, atq; idem plane ſtudium acceſſit: ut iſta declaratio Deorum *immortalium uoluntate potius, quàm humanis cõſilijs ſuſcepta fuiſſe uideatur: tum eiuſdem reip. cauſa uehementer gaudeo, atq; in primis* Romæ *ipſius patriæ atque altricis tuæ: in cuius urbis ciuitatẽ pontificatum max. quo quidem illa iã annos plus centũ caruerat; tui fama nominis et uirtutum claritate reuocaſti: &* Romanos *ciues tuos fortunæ contumelia diu grauiterq́; conflictatos prima regni die portorijs acerbioribus ſublatis tua liberalitate recreaſti: ut ſperandum plane ſit, urbis uulnera his accepta temporibus; quæ quidem ualde multa ſunt atque adacta penitus; te unum breui ſanaturum,*

naturum, damnaq; omnia & detrimenta ſarturum. Quāquàm quidem multo plus eſt totum illud; quod de te ſperant homines; quodq; iam ſibi ipſi pollicentur. Nam; quæ tua eſt prudentia, conſtantia, grauitas, animi magnitudo; celeriter te inteſtina Chriſtianæ ſocietatis bella compoſiturum, atque incendia reſtincturum putant: cuius rei plura iam ſigna atque indicia tuis in actionibus publice habitis conſpexerunt. Atque eſt hoc ipſum mediusfidius tam amplū, tam eximium, tam laudabile: ut in hoc uno cuncta ineſſe diuini Pontificis munera, omnes partes, ſit exiſtimandum. Sed mihi tamen antiquorum regum & clarorum imperatorum res pace geſtas conſideranti, illa pulcherrima atque humano generi & naturæ propria maximeq; ſalutaris ſemper eſt uiſa; qua illi ſuum ſtudium ad bonas artes fouendas atque ornandas tranſtulerunt. Quo ex fonte quantæ, quāq; illuſtres in hominum conuentus utilitates & iocunditates permanarint; nemo te melius intelligit: cuius præſtans & excellens in Latinorum & Græcorum litteris eruditio omnes, qui huic ſe rei dedidertunt, in eam ſpem adduxit; ut per te celeriter magnum incrementum ſumptura bona ſtudia exiſtimēt. Ea ſpes ne quenquàm deſtituat; non poſtrema tibi cura eſt adhibenda; atque, ut facile conicctor, præclare adhibebitur. Noui enim animi tui ſenſum, ad omnem optimarum actionum laudem, & ueræ gloriæ cumulum undiq; colligendum. Sed non committam; ut qui ad hanc ſcribendam epiſtolam, ut tibi gratularer,

gratularer, initio me contuli; nunc te hominem omnium ſapientiſſimum ad ea horter; ad quæ & uitæ ſumma cum dignitate actæ inſtitutio, & natura, & mores omni elegantia & ſuauitate præditi ac perpoliti tui, & humanitas ipſa te incedunt: Vnum addam: ſi per ualetudinem mihi licuerit; dabo operã; ut communi ac gentium et ſæculi noſtri lætitia præſens fruar; pedesq́; tuos deoſculer. Vale. Quartodecimo kalen. Nouembris. M D X X X I I I I. Patauio.

P. B. *Cardinalis,* Paulo *tertio* Pont. Max. S. P. D. 54

QVOD *me in ampliſſimum* Ro. *reip. Cardinalium collegium nihil eiuſmodi petentem, nihil omnino cogitantẽ ſponte tua cooptaueris: quodq́;* Octauianum Zenum *familiarem à cubiculo tuum eius rei nuntium tuis cum litteris humaniſſime honorificentiſſimeq́; ſcriptis, cumq́; priore capitis tegumento purpureo ſacroq́; magnis itineribus ad me miſeris: immortales tibi gratias habeo; habeboq́;, dum uiuã. Quid enim aut ad hominum de me opinionem honeſtius, aut ad memoriam mei nominis clarius, aut ad bene de humano genere merendum aptius atque accõmodatius magiſtratu iſto dari mihi potuerit; ſane non uideo. Tuum uero hominis ſupra ſortem hominum poſiti tam honorificum de me iudicium pluris eſſe; quàm magnorum regum opes & fortunas omnes puto. Nam ſi laudari à laudato uiro docti homines in*

nes in optabilium & honoratarum eſſe rerum gene- re ſtatuerũt: tibi certe omnium hominum longe ma- ximo, ſummi DEI uicarium in terris gerenti pro- bari me; tantoq́; ac tam præclaro munere dignum uideri; cum quo tandem erit laudis gloriæq́; or- namento comparandum? Itaque cum tuos pedes ab- ſens non poſſem; eas ſum litteras uerecunde oſcu- latus; DEVMq́; opt. max. precatus; ea ut res mi- hi et reip. proſpere atque feliciter eueniret. Tametſi paulo poſt ſedatiore animo imbecillas uires meas cũ ingenij ob naturæ tarditatem, qua impedior; tum ue- ro etiam corporis propter ſenectutem, mecum repu- tans; ualde timui; ne tu mihi plus eo iudicio tribue- ris; quàm ſuſtinere ipſe ulla mea diligentia & ſtu- dio, ullis plane opibus poſſem; præſertim perdiffi- cili hoc et perincommodo Chriſtianæ reip. tempore: cum et ſeditionibus noſtrorũ hominum, & bellis ex- terarum nationum ardere orbẽ terrarum flagrareq́; uidemus. Tranquillo enim mari facile quilibet ueli- ficationem ſuam curſumq́; moderatur. In tempeſta- te autẽ turbulenta uentiſq́; ſæuientibus uectore opus eſt magnopere induſtrio artemq́; callente: quem me eſſe porro non ſentio. Hic me timor cum non medio- criter ſuſpenſum tenuiſſet: in eam tandem cogitatio- nem ueni: ut conſiderem: ſi tibi, quantum maxime tenuitas mea fert, & fidem meam & ſtudium cul- tumq́; præſtitiſſem: ſatis tibi me feciſſe, te pro tua in- credibili prudentia & pietate atque in tuos beneuo- lentia libenter exiſtimaturum. Ea recreatus ſpe; ut ad tuam

ad tuam erga me profuſam liberalitatem tuasq́; litteras redeam; hoc unum tibi reſpondeo; me omnem operam daturum ac pro uirili mea cum diuinæ bonitatis auxilio, quæ quidem preces hominum ſibi rite ſupplicantium non reſpuit, omni tempore diligentiſſime curaturum; ut te de me tam amanter iudicauiſſe, tantumq́; mihi dignitatis tribuiſſe non pœniteat. De *meo ad te aduentu, quem ſcribis ut maturem, deq́; reliquis rebus, quas ad me Zenus tuo nomine detulit; ita faciam; ut te uelle uideo.* Vale. Pridie *kalen.* Aprilis. M D X X X I X. Venetijs.

P. B. Cardinalis Paulo, tertio Pont. Max. S. P. D.

55

FRANCISCO Belino *familiari tuo ad te reuertenti mādaui; ut meo nomine pedes tuos oſcularetur; gratiasq́; tibi ageret; quod me domi hos æſtatis menſes manere permiſiſti.* Equidem *uere poſſum dicere, nihil me maluiſſe, quàm ad urbem quàmprimum accedere: ut te præſentem intueri & uenerari, tibiq́; omnia mea ſtudia præſtare ac dedicare celerius poſſem.* Quid *eſt enim quod tibi a me non debeatur: qui omnino plus in me dignitatis, quàm optare auſus sū, contuliſti?* Sed *propterea quod ſi uiæ me dediſſem; in magnos calores, atque in illud ipſum fere diſcrimen, quo* Roma *reliqui abeunt, aduentus incidebat meus: lætor te ſenectuti meæ temperatius atq; commodius ad hoc iter capeſſendū anni tempus tribuiſſe: præſertim cum non firmiſsimo ſim corpore;*

re; aliquotq; annos nihil fere itineris longiuſculi cõfecerim. Domus etiam & rei familiaris meæ rationibus moram eam tu quidem humanitate tua dederis ſane peropportunã: quibus interea conſtitutis liberiore animo ac ſolutiore potero abeſſe: quemadmodũ a Belino ipſo intelliges. Quem quidem tuæ pietati commendarẽ. Eſt enim bonus me hercule uir, & moribus caſtiſsimis, ac præſtanti in primis & conſtanti erga te fide: doctrina præterea & poëtices ſtudijs eiuſmodi; ut de illo poſsis dicere καὶ μύθοισι κέκασο, παλαιάτε πολλάτε εἰδώς. Sed nolo cõmittere; ut egere familiares tuos aliorum apud te commendationibus uidear exiſtimauiſſe. Omnino, quia illum ualde amo, facere non poſſum; quin hoc ſaltem, tua tibi eum ſponte & cõmendatum & probatum eſſe cupiam. Vale. Tertio Id. Maias. MDXXXIX. Patauio.

CRACOVIAM.

Petrus Bembus Franciſco Bonero S. P. D.

PRIORIBVS tuis ad me perhumaniter ſcriptis litteris nihil omnino reſponderam: propterea quod præpoſtere admodum agi abs te mihi quidem uidebatur: cum uelles; ut de Valentini Polydami hiſtoria, quam ad me impreſſam miſiſſes, iudicium tibi afferrem meum; & quæ in ea probarem, quæue improbarem, accurate diligenterq; perſcriberem. Quid enim fieri intempeſtiuius poteſt; quàm, ſi ali-

qua reprehendenda ſint, tum id facere, cum nihil ſane proſis; illum uero etiam offendas, qui ſcripſerit? Quod ſi ante quàm Polydamus *librum ſuum edidiſſet, tibi hoc a me petenti ſatisfeciſſem: poterat id quidem ratione a me factum uideri: ſcilicet ut is admoneretur, ſiquid ab eo perperam eſſet ſcriptum, id ut corrigeret, hiſtoriamq́; purgaret ac perpoliret ſuam.* Nunc autē; *cum ſibi ipſe, tradito in uulgus libro, omnem eius rei facultatem eripuerit; tu uero alteris etiam litteris a me idem poſtules: laudarem tibi quidem illius ſcripta prorſus libentiſſime; ſi recte facere id poſſem.* Bonum *enim uirum eſſe illum puto, pro quo tantopere laboras.* Reliquis *uero de rebus & ſcriptorum eius rationibus & partibus, uelim mihi ignoſcas morem tibi non gerenti: præſertim cum* Cæſaris, *Saluſtij,* Liuij *tibi præſto eſſe poßint libri: ad quos ſi* Polydami *hiſtoriam cōparaueris; quàm is proxime ad optimum ſcribendi genus accedat, quàm ab eo diſtet; per te ipſe facile perſpicies.* Etiam *illud uereor; ne ſubodioſum ſit, me; qui hiſtoriā conſcribo; de aliquo hiſtoriæ ſcriptore non nimium præſtante pronuntiare quid ſentiam: ut, ſi malum probem librum, ineptus; ſi culpem, inuidus uideri poßim.* De *me ipſo multa cum mea laude quæ in tuas epiſtolas cōiecisti; ea ſi agnoſcerem; tibi tamen deberem præclara de me prædicanti.* Cum *uero abs te uel amoris erga me tui; quo te affici magnopere oſtendis; uel humanitatis abundantia; qua te præſtare ac excellere exiſtimo; illa*

ipſa

ipſa collecta eſſe uideam: dabo hercule operam, ut et ego te mutuo diligam; & tu me tui erga me amantiſſimi animi plane memorem atque gratum cognoſcas. Vale. kalen. Martijs. MDXXXV. Patauio.

P. B. *Petro Paulo Vergerio, Pontificis Max. apud Regem Romanorum internuntio* S. P. D.

57

PETRI *Pauli Vergerij maioris tui de ingenuis moribus librum, ad pueros regios erudiendos, Vbertino Carrario miſſum nuper legi. Cuius oratio grauis & digna Philoſopho, atque, ut in illo ſæculo, pereruditа me magnopere delectauit: Admonitusq́; ſum, te domi habuiſſe, unde diſceres, animumq́; tuũ bonis artibus excoleres: quibus informatus atq; inſtructus magnum & excellentem uirum, & cũ Romanis Põtificibus charum; tum Chriſtianæ reip. tam duro eius tẽpore peropportunum maximeq́; utilem te præſtares. Quod quidem abunde iam facis: adisq́; ad clarum gentis & familiæ tuæ ſplẽdorem illud, quod in uirtute poſitum eſt, ornamentum animi proprium ac uere tuum. Quoniam autem audio regem iſtum admirabili ac diuino prope ingenio & ſingulari prudentia præditum, non illos modo, quibus imperat, Germaniæ Pannoniæq́; populos ſumma incredibiliq́; moderatione atque iuſtitia continere: ſed ſuos etiam liberos, quos illis reges relicturus eſt, ita educare atque inſtituere, ut digni habeantur, qui ſuo tempore tantorum regnorum hæ-*

reditatem

reditatem adeant: erit tui muneris atque officij eum librum illi tradere legendum: ut quibus rudimentis, quibus moribus atque artibus eos imbuat, de gentili tuo ſcire poßit. Caue enim putes aut Carolum Romanorum Imperatorem *eius fratrem, qui ei Germaniæ regnum tradidit; aut fortunam, quæ tam amplæ ditioni magnam* Pannoniæ *partem adiunxit; ad eius filiorum futuram gloriam æternitatemq́; nominum plus contuliſſe; quàm eſt uirtus ipſa collatura; præſertim optimarum artium doctrina & philoſophiæ monitis præceptisq́; perpolita.* Neque *enim* Iulius *minus ſcriptis, quàm geſtis a ſe rebus eſt laudandus: neque* Alexander*; ſi* Homeri *libros nunquã legiſſet, &* Ariſtotelem *magiſtrum non habuiſſet; tantum ſibi nomen atque gloriam comparare apud omnes homines omniaq́; ſæcula potuiſſet. Quanquã habebunt* Ferdinandi *quidem certe liberi patris uirtutes: quas imitari ſtudeant; quibusq́; ad præclaras res gerendas accẽdantur. Sed ſi eos magiſter aliquis* Vergerij *tui monitis erudierit: & facilius æmulari eas poterunt: & ipſi ſe ad actiones immortalitati commendandas diligentius & conſtantius hortabũtur. Quis eſt enim in aliquo itinere; qui cum ſciat, qua ſe flectere debeat, notamq́; habeat omnem regionem, non celerius perueniat, quo uult: quàm ille; qui locorum atque uiæ ignarus caſu regitur, & interdũ errat, laboremq́; ſuum ſæpe irritum et inanem facit? Quare & illi tibi, cum adoleuerint, multum ſe debere fatebuntur: & illorum pater amoris erga te ſui,*

quem

quem quidem magnum eſſe intelligo, gratiã ſibi abs te relatam putabit ea filiorum ſuorũ recte inſtituendorum cura cogitationeq; adhibita. Vale. noſq; ut facis, dilige. Quarto Idus Nouemb. MDXXXIIII. Patauio.

VENETIAS.

Petrus Bembus Michaëli Barotio S. P. D.

ORATIVNCVLAM de Philoſophiæ laudibus, quam ad me miſiſti, tuam, his diebus cum legiſſem: ea ueriſſima eſſe cognoui; quæ de te paulo ante mihi narrauerat Coſmus Epiſcopus Fani fortunæ, amantiſſimis tuæ: a quo etiã ſaluere abs te ſum iuſſus. Nã & ingenij tui mirifica quædam, ut ipſe aiebat, indoles; & in litterarum & bonarum artium ſtudia ingreſſus, uel progreſſus potius ille ardens atq; uehemens tuus, mihi ſe ſuauiſſime legenti oſtenderunt. Amoris autem erga me tui; de quo idem Coſmus me certiorem fecerat; omnem ſignificationem cum oratio ipſa non caperet; in qua tamen multa cum laude uerba de me feceras: magnam eius partem in epiſtolam, quam ad me orationi cõiunctam dederas, humaniſſime conieciſti. Vtrunq; igitur lætor; et te eiuſmodi eſſe, ut in iſto adoleſcentiæ initio uirtus iam ſe proferat & eluceat tua: & me abs te amari; qui tantam de te ſpem excites in noſtra ciuitate. Quam ut ſuſtinere plane poſſis, eo maior tibi erit cura cõgitatioq; adhibẽda; quo difficilius profecto eſt præ-

ſtantibus in rebus media et poſtrema conſequi, quàm priora tenuiſſe. Vale. Tertio Id. Mar. MDXXXV. *Patauio.*

BRANDEBVRGIVM.

P. B. *Georgio Sabino* Brandeburgenſi S. P. D.

59

ELEGOS *tuos miſſos abs te mihi legi non ſolum libentiſſime, ſed etiã cupidiſſime pluries: magnamq; ex ijs uoluptatem cepi, cum quia & docti ſummopere ſunt & culti, & omnino eiuſmodi; ut delectare mirum in modum ingenia eruditorum hominum poſſint: tũ propterea; quòd te mei eſſe memorem oſtendunt, teſteſq; ſunt & tanquàm prædes noſtræ neceſſitudinis: quo mihi nihil poteſt accidere optatius.* De uxore; *quam duxiſſe te ſcribis* Philippi Melanchthonis *doctiſſimi uiri filiam; lætor.* Dij *tibi matrimonium fortunent. Socerum quidem habes eum; qui tibi etiã præceptor in bonarum artium diſciplinis fuit.* Ita *te mihi dicere ſolitum uideor recordari, ut tibi eo etiam nomine eſſe charus & optatus debeat.*

Reliquum *eſt; ut intelligas id; quod te ſcire etiã tacẽte me puto: mihi te chariſſimum iocundiſſimũq; eſſe; atq; a me propter poëtices, in qua excellis, ſtudia reliquaſq; tuas uirtutes fieri ſane plurimi. Quibus a ſtudijs ne te diſtrahi permittas, ualde te rogo.* Vale. *Septimo kalen. Quintiles.* MDXXXV. *Patauio.*

Romam.

ROMAM.

P. B. *Alexandro Cardinali Farneſio* S. P. D.

60.

Ex *Caroli neceſſarij mei non unis litteris, quo me ſtudio & diligentia* Paulo Tertio Pont.max. *auo tuo commendaueris, magna cum uoluptate cognoui. Qua ex commendatione factum eſt; ut alterum eorum, quæ impetrari mihi per te ab illius liberalitate cupiebam, hoc ſim tempore conſequutus*. De altero; *propterea quod permagnos meis poſtulatis aduerſarios fortuna mihi obiecit; ſi nihil impetratũ eſt; minus doleo*. Non *enim auum tuum tibi in eo gratificari noluiſſe: ſed amplißimis illis uiris, qui me oppugnabant, negare non potuiſſe ipſum puto. Quare ſpem habeo; cum probari amplius* Pontifici *mea cauſa poterit; libenter illum omnia tibi pro me petenti & laboranti conceſſurum*. Interim *autem maximas tibi gratias habeo, primum: quod me auctoritatis patrociniję́; tui magnopere indigentem fouẽdum & tuendum ſuſcepiſti neque notum tibi hominem, neque ullo in te officio antea functum: ut iſta tui erga me animi propẽſio atq; alacritas mihi præſto diuinitus fuiſſe uideatur*. Deinde; *quod tantum in me beneficium contuliſti; ut poſteritati nunc demum ſit proſpectum meæ, quæ quidem annos aliquot iacuit omnibus prope fortunæ iniurijs propoſita*. Poſtremo *illud mihi etiam atque etiam gratulor; quod in tuam familiaritatem his tractãdis rebus*

ſum ingreſſus: quam certe mihi omni tempore magno & uſui & ornamento futuram puto: quemadmodum quidem nuper fuit: præſertim cum te eiuſdem aui tui pietas eo dignitatis iam atque amplitudinis euexerit: ut uno ipſo excepto, Romæ *te adoleſcente atque impubere nemo uel ſenex maior fere aut opulentior habeatur.* Q*uas ad res cum acceſſerit egregia litterarum & optimarum artium diſciplina; quibus te totum formandum & erudiendum tradidiſti; quis te uno, quis inquam te uno erit beatior?* Q*uare te hortor; ne fortunæ illecebris abduci te aliorſum ſinas; ſtudiaq́; litterarum; quarum es præſidio ampliſſima ornamenta, ingentes utilitates, uberrimosq́; in tota uita fructus prouentusq́; animi iocundiſſimos percepturus; deſeras.* Q*uin quo maior opulentiorq́; es; eo te magis erigas excitesq́; ad uirtutem bonasq́; artes ediſcendas et capeſſendas: quæ in te ſplēdidiores erunt ipſæ propter hoc; quod ad magnas opes dignitatemq́; peregregiam ſe adiūgent.* Caue *enim putes ulla omnino bona tanti eſſe; quanti ea, quæ in uirtute poſita ſunt, atque ad animorum cultum pertinent.* Neque *te homines, cum eris plane uir, tam libenter intuebuntur propterea, quod opes maximas poſſidere te intelligent, atque in ampliſſimo dignitatis gradu eſſe; quā quod probus ſis uir, quod ingenio præſtans, quod doctrina omnibusq́; bonis artibus præditus.* Hæc *laudantur: hæc amantur: hæc fiunt maximi.* Ad *quæ quidem conſequenda nō externis tibi exemplis opus eſt, quibus*

bus inflammeris. Domi *adeſt, quod imitere; auus ipſe tuus ſcilicet: quo ab uno abunde ſumere omniũ exempla uirtutum potes*. Illum *inſpice: ad eius te doctrinam atque mores forma*. Profecto *nihil tibi deerit; ſi ad illius uitæ ſignum ingenij aciem diriges & intendes tui. Sed neſcio quo pacto ab ea ſcribendi ratione, quæ tibi gratias ageret, ad hortationẽ defluxit epiſtola non tam quidem mea ſponte, aut cõſilio: neque enim puto monitore te egere: quã amoris impulſu, quo te proſequor tuis incenſus officijs tuaq́; liberalitate*. Itaque *finem faciam ſcribendi*. Tu *modo; ſi me bonum uirum, ſi gratum, ſi beneficiorum eſſe memorem exiſtimas; quam ſemel curam tuendi mei amplexus es, eam uti ne remittas, pro mea in te obſeruantia & cultu etiam atque etiã abs te peto*. O*ctauo kalen. Septembres*. MDXXXV. P*atauio*.

ROMAM.

P. B. *Alexandro Cardinali Farneſio* S. P. D.

SCRIPTIS *iam & obſignatis, quas ad te dederam, litteris certior factus ſum prioribus tuis erga me promeritis nouũ beneficium acceßiſſe: quod quam pecuniam in re mea impendi ſacerdotalibus libellis a* P*ontifice habendis more inſtitutoq́; ueteri oportebat, eam tu mihi uniuerſam remitti & dono dari ab auo tuo impetrauiſti*. O A*lex*.ʳ *quantum iã eſt illud; quod tibi a me deberi ſentio: qui plura in*

me, quàm ego abs te petieram, contuliſti: qui omnibus liberalitatis tuæ cumulis me ornatum eſſe uoluiſti. Equidem *fateor pro mea tenuitate opportunam mihi maxime tuam iſtam munificẽtiam accidiſſe. Sed omnino unum illud multo mihi iocundiſſimũ fuit; te ea dignitate atq; amplitudine adoleſcentem ad iſtam etiam petitionem apud* Pontificem, *ut omnibus numeris mihi eſſes uſui, deſcendiſſe.* Nõ *horum morum, non horum temporum tua iſta largitas atque benignitas fuit.* Tametſi *alia etiam in re, quanti me faceres, oſtendiſti: qui maximorum & clariſſimorum hominum auctoritatem me apud te impugnantium neglexiſti; prudentiaq; tua eorum cõſilium repreſſiſti.* Q*uæ quidẽ ſingula ita erunt ſemper fixa in animo atque memoria mea; ut mihi uiuo eripi aboleriq; nõ poſſint.* Agerem *tibi gratias, quẽadmodum quidem debeo, de his omnino omnibus: ſi orationis genus ad eam rẽ idoneum haberem.* Q*uod quoniam nullum ſuppetit credo propterea, quod ſuperaſti tu quidem tuis officijs omnem expectationẽ de te meam: itaque præteritus re, a uerbis quoque orationeq; deſtituor: quod reliquum eſt atque pronum, agam: ut* DEVM *opt. max. rogem: ut quãdo tu innocẽtis hominis patrocinium ſuſcepiſti;* Ita *te ille ſua cura & pietate focum atque ornatum iri ſtatuat: ut nemo ei ex omni cœtu hominum æque, ac tu, carus eſſe ac probatus uideatur.* Q*uod quidem iam fit.* Vale. Q*uarto kalen Sept.* MDXXXV. Patauio.

Romam.

ROMAM.

P. B. *Alexandro Farneſio Cardinali* S. P. D. 62

LEGATIONEM *Hiſpanienſem maximis anni caloribus mutatis te iumentis obijſſe; neq; ſolum uegeto corpore ac firmo* Romam *ad tuos; ſed etiã hilariori uultu atq; habitudine, quam diſceſſeris, rediſſe; ualde lætor.* Magnum *enim de tua bona ualetudine & membrorum plane robore periculum abs te factum eſſe uideo: præſertim in tam tenera ætate tam longo itinere ac difficili tam celeriter pertinaciterq; confecto.* Itaq; *ut de eo certior factus ſum: exilui gaudio.* Nam; *ut uere tecũ loquar; ualde mediusfidius tibi timueram: ualde ſuſpenſus animo fui: quod uerebar, te plus oneris ſubire uoluiſſe; quàm adoleſcentia ferre ac ſuſtinere poſſet tua. Sed profecto magnitũdo animi tui omnes difficultates ſuperauit: corpusq; ipſum ad eas obeundas & perferendas ſupra uires ſupraq; annos, tanquàm manu ſuſtinens, aſſuefecit: ut nihil in poſterum fere obuenire tibi muneris tam magni et laborioſi poßit: quod nõ facile ac ſine moleſtia peragere te poſſe ſit ſperandum. Cæterum gratißimum etiam & iocundißimũ mihi fuit ex* Caroli *mei litteris intellexiſſe, te curaturum; ut mihi de* Campegiana *domo in* Vaticanis *ædibus; quam annos aliquot* Leonis x.[mi] *tempore incolui; quæq; cõmodior multo quàm erat, mea impenſa uti eſſet curaui; aui tui liberalitas accommo-*

 det. Non

det. Non *poſſum dicere, quantum acceßionis ad id, quod iam tibi omnibus numeris debeo, ea re fiet*. Fiet *quidem certe plurimũ*. Sic *enim multis me curis difficultatibusq; liberabis: quas tibi cognitas ſcio eſſe*. Vale. Quarto *kalendas Auguſti*. M D X X X I X. Ex *agro* Veronenſi.

BONONIAM.

P. B. *Coſmo Gherio, Fani fortunæ Epiſcopo* S.P.D.

E X *tuis litteris; quæ me de tua apud* Fanũ *manſione reliquisq; tuis rebus erudierunt; magnam cepi uoluptatem, propterea quod & elegãtes ipſæ ſunt; neq; tantum latine, ſed etiam polite atq; ſubtiliter ſcriptæ: & tuam erga me beneuolentiam; quã ego ſemper feci plurimi; magnopere præ ſe ferunt*. Itaq; *nihil mihi potuit optatius accidere; quàm tuum & in bonarum artiũ ſtudia litterasq; noſtras progreſſum; & in me amorem te ſcribente agnouiſſe*. Dele*ctatus etiam ſum; quod addis; academiæ tuæ deſiderio: ſic enim appellas: quam hic prope unus conſtitueras; incredibiliter teneri*. Con*fido enim ſi id ita ſit; te ad nos aliquando reuerſurũ*. Q*uanquàm quod poſtea* Bononiam *profectus es; uereor, ne te* Ro*manæ reip. tibi propoſitæ magna cum ſpe actiones & munera intercipiant. Sed hæc* DEVS *aliquis gubernabit*. Recordor *enim; quæ mecum diſcedens amantißime his ipſis de rebus es colloquutus: neq; tibi ea puto excidiſſe; de quibus ego tunc tua captus*

amabilitate

amabilitate, humanitate, tuiſq; uirtutibus incenſus te de me quid ſentirem ſedulo quærentem amice atq; fideliter monui. Reliquum eſt; *ut cum tibi perſuaſeris, me amātiſsimum tui eſſe; hoc etiam mihi des; ut in te expetendo & tibi proſpera omnia feliciaq; optando concedam nemini.* Cola *meus plurimam ſalutem impertit* Ludouico *tuo: item ego.* Tu *ſalue & uale. Sept. kalen.* Febr. MDXXXIII. Patauio.

BONONIAM.

P. B. *Coſmo Gherio,* Fani *fortunæ* Epiſcopo S.P.D.

E T *ſi a* Lampridio *primum, deinde a* Ludouico *tuo coram ea, quæ uolebamus, de te, deq; pueris tuis cognouiſſem: tamen non tam mihi ſermo illorū gratus, quàm tuæ ipſius ad me litteræ ſuaues & iocundæ fuerunt:* Credo, *quod in ijs non ſolum narratio inerat earum rerum, de quibus ſcire cupiebam: ſed etiam teſtimonium illuſtre atq; mirificum ſe oſtendebat & tuæ in me uoluntatis, & mei erga te amoris noſtræq; neceſsitudinis: quo quidem uno magnopere ſum delectatus.* Nam *cum te propter adoleſcentiam tuam in filij apud me loco iam pridem habeo: nam propter ſacerdotij dignitatem longe es mihi ipſi anteferendus: tum ætas mea plane ingraueſcēs adminiculi indiget; quo ſe ſuſtentet.* Id *autem in ſurgengenti ac florenti ætate ac uirtute tua & ingenio illo amabili, quo excellis, & omnino in tua erga me beneuolentia ſingulari mihi poſitum et conſtitutū puto.* Itaque

to. Itaq; cum tuas litteras lego, aut de te cogito; ualde mens conquieſcit & exhilaratur mea. Spero enim fore; ut neq; a me uiuo amorem tuum ulla res abſtrahat; neq; mortui memoriam ulla tēporis longinquitas in te ſit deletura. Sed hæc malo ab utroq; noſtrum re, quàm oratione declarari. Tuorum *ſtudiorum ratio; de qua me certiorē facis; ualde mihi grata accidit: præſertim cum te dicas in eo curam habere ualetudinis tuæ: quod mihi magnopere probatur.* Villa *quidem iſta, quam incolis, & mons & ſylua uiridiſsima, in qua te oblectas, utriuſq; rei habere uidetur rationem; tibiq; conſulere; ut & doctior & certe ualentior ad nos reuerti poßis.* De Ludouico *tuo nihil attinet me ad te nunc quidem ſcribere.* Is *meum ſermonem, quem cum illo habui, ad te rediens perferet: cui has litteras dedi.* Priolo Dij *prudentiorem mentem uelim dent.* Amorem *quidem erga te uidebantur dediſſe.* Vtinam *ea res* Ludouico *ipſi emolumenti aliquid pariat.* Nam *curæ & laboris quantum allatura ſit, ſatis adhuc perſpicere non poſſumus.* Id *ipſa patefaciet dies.* Bonus *eſt uir, prudens: uiget ingenio: optimis eſt artibus præditus: amicus uero eiuſmodi; qui cū in tenebris, ut aiunt.* Quare *cōfido nouum hoc eius conſiliū: quod non ſponte inijt: & ipſi & tibi uoluptati fore.* Omnib. *meis gratiſsima fuit ſalus miſſa abs te illis: quibus ſingulis nemo meorum neceſſariorum te eſt uno charior, nemo iocundior.* Itaq; *tibi plurimam ſalutem dicunt;* Torquatulusq; *in primis: cuius ma-*

ter plane

ter plane conualuit: a qua ſaluebis & ualebis. Vale Vale. Quarto Non. Quintil. MDXXXV. Patauio.

P. B. Coſmo Epiſcopo Fani fortunæ S. P. D.

65

POST *diſceſſum tuũ nullas abs te litteras habebamus. Quod quidem nobis moleſtiſsimum ſane fuit: qui deſiderium tui ferre prope non poſſumus: nedum etiam ſilentium feramus. Quare ſcribe aliquid ad nos: quod abſentis tui ægritudinem noſtrã leniat:* Ne *tecum ipſum etiam amorem tuum, quem nobis mutuo dederas, abſtuliſſe uideare.* Tum *quid* Ludouico *tuo factum ſit, fac ut ſciamus: tecumne adhuc quidem ſit; an* Romam *remigrarit. Quod nos quidem feremus æquiore animo: ne de urbe hoc ſane nomine ipſi uni conqueramur: Quæ a nobis* Polum *&* Priolum *abſtraxit. Sed de his hactenus.* Ego Torquatulum *meum ad* Lampridium *mittere propediem cogito; ut ab illo erudiatur.* Ipſe *enim mihi ſe humaniſsime atq; amantiſsime obtulit: cum aliorum liberos omnium reſpuere uſquequaq; ſtatuiſſet. Quo nihil mihi potuit ab illo accidere iocundius; adde etiam opportunius.* Valde *enim me ea cogitatio torquebat, quem puero* Græcarum *litterarum magiſtrum darem: cum doctorũ ſimul & bonorum hominum magna paucitas ſit; ut te non latet.* Itaq; *illi plurimum debeo: qui tam tempore ſuam mihi operã eſt pollicitus.* Nos *ualemus: & te amamus: & tibi omnia feliciter euenire; quæ tractas, quæq; co-*

gitas; optamus. Vale, Salue. Septimo kalen. Nouembreis. MDXXXVI. *Patauio.*

FANVM.

P. B. *Coſmo* Gh*erio,*F*ani fortunæ* E*piſcopo* S. P. D.

66

PERGRATVM *mihi eſt; quod me per literas de tuis rebus crebro certiorem facis:præſertim cũ apud te, ut ſcribis, recte ſint omnia:ualetudo primum tua; quam auget opportunitas loci & cœli tẽperies brumalibus etiã diebus: deinde animus in dies ad philoſophiæ ſtudia paratior:poſtremo tuorũ puerorũ mirifica educatio et doctoris probitas tibi plane iam perſpecta & cognita.* Q*uæ cum ita ſe habeant; purpuratos illos amicos noſtros; qui nuper* R*omanorum principum collegiũ auxerunt; te beatiores eſſe ſane nõ puto.*I*nnocentiũ* P*iſaurenſem ſuis tibi officijs ſatisfacere, ualde gaudeo.* B*onus eſt uir, rectus,amicitiarum non ſolum appetens; ſed etiam; quod eſt probitatis indicium; ualde me hercule retinens; uitæ ac uictus elegantia in re familiari nõ magna prope inſignis.* Q*uare hominẽ in familiaribus tuis habeas cenſeo.* T*orquatulum meum adhuc quidem apud me uolui eſſe: ne hyemalibus itineribus, inſuetum labori puerũ ad doctorem mitterem. Sed mittam propediem; cum uiæ minus lutoſæ eſſe incipient.* N*am conglaciare deſierunt.* E*ius ſoror* H*elena; de qua ſcire uis; in litterarum rudimentis progreſſus miros facit:ut etiam fratrem adæquarit; qui eſt natu*

eſt natu tribus prope annis illa maior. Formæ autẽ: nam hoc quoq; ad rem pertinet: ea in dies incremẽta puella blandula uenuſtulaq; præ ſe fert: ut cum adoleuerit, egregiæ pulchritudinis multas partes habitura uideatur. Mater quidem eius Moroſina id ætatis, qua filia nunc eſt, longe tenuiorem eius rei ſpem ſuis dabat. Quæ tamen quõ euaſerit, non puto te oblitum. Tametſi tu illam forma iam defloreſcente paulo ante quàm e uita decederet, aliquoties uidiſti. Annum enim agens octauum & trigeſimũ eſt mortua. Sed ut ad pueros redeam, uterq; multã tibi ſalutem dicit. Idem Cola meus, uel potius noſter, & Federicus Delphinus uti faciam, & te ſaluere iubeã, me admonent. Ego te ualde amo: meq; abs te magnopere amari cum opto, tum ſentio. Vale. Nonis Februarijs. MDXXXVII. Patauio.

OENIPONTEM.

Petrus Bembus Georgio Loxano S. P. D.

NVMI argentei ponderis bene magni decem; quos tuo & uxoris tuæ uultu inſculptos ad me dono miſiſti; me mirifice delectarunt. Nam cum te, propter eum amorem, quo tuas plurimas excellenteſq; uirtutes proſequor, uidere ualde mediusfidius cuperem; neque antea unquàm uidiſſem: numorum eorũ aſpectu, qualis non tu modo eſſes, ſed uxor etiã tua, intueri poſſe me, mihi ſane optatiſſimum iocundiſſimumq; accidit. Itaque de eo ualde te amo; debeoq;

ſane plurimum. Sed hæc ipſa tunc, quod eram Venetijs, ut propinquo tuo, qui eos numos mihi reddendos curauerat, ſignificarentur; mandaui. Nunc uero; cum opereprætium mihi magnopere ſit, duos libros in Germania impreſſos habere, qui apud nos nō habentur; Marſilium ſcilicet Patauinum, qui de auctoritate pont. max. conſcripſit, itemq́; Ocani dialogum eadem de re: peto abs te & quidem diligentiſſime; ut eos libros mihi perquiri emiq́; iubeas, ad meq́; tranſmitti. Erit id mihi tam gratum; ut nihil poſſit eſſe gratius: niſi ſi tu mihi quoq; aliquid mādaueris; in quo tibi eſſe uſui poſſim. Vale: meq́;, ut facis, dilige. Quarto kalen. Iun. MDXXXVII. Patauio.

OENIPONTEM.

Petrus Bembus Georgio Loxano S. P. D.

ET amabam te antea. Nam & Braſſicanus, cū is carmen ad te ſuum mihi recitauiſſet, ali ſe abs te hoc in ludo bonarum artium Patauino mihi dixerat: quo nihil poteſt eſſe præſtanti ciue dignius: & Petrus Bechinius amantiſſimus tui, quem ego unice diligo, multa mihi narrare ſolitus eſt de liberalitate ſumma tua, de probitate, de elegantia, de tuis reliquis maximiſq́; uirtutibus: Et nunc acceptis abs te litteris; quibus te in ære prope meo ſcribis eſſe; magnus beneuolentiæ cumulus ad amorem illum priſtinum in te meum ſane acceſſit: ut nihil ſit omnino iā; quod

quod tibi eo nomine nõ debeam. Itaque *quod poſtulas, ut te in meorum ponam numero:* Ego *uero tenere te inter illos, qui mihi probati ſunt, principem locum ut exiſtimes; maiorem in modũ uelim.* Quod *autem petis; ut tibi aliquid iubeam:* Equidem *ſcio, te ampliſsimis opibus & auctoritate magna præditum iuuandis hominibus pollere.* Sed *quid eſt, quod ego fieri abs te pro me; niſi ut me mutuo ames; poſtulẽ?* Id *ſi feceris; omnia me abs te impetraſſe exiſtimabo.* Braßicanum *impenſius etiam deinceps diligam commendatione incenſus tua.* Eſt *ſane adoleſcens & magno in optimarum artium ſtudijs ingenio, & incredibili diligentia, & eruditione iã plane conſtituta; quas ad res addidit poëtices hilaritatem: qua ego quidem magnopere delector: ſperandum ut ſit, magnum illum in uirum breui euaſurum, uel potius iam euaſiſſe.* Vale. VI *kalen.Sextiles.* MDXXXVI. Patauio.

P. B. *Antonio* Perrenoto, Proton.º Apoſtolico
S. P. D.

OPTIMI *clariſsimiq; uiri patris tui opem atq; patrocinium in mearum fortunarum naufragio magnopere expetens, ſcripſi ad illum ea de re: petijq;, ut pro ſua probitate atque hominibus iuuandis conſuetudine cauſam meam* Carolo Imperatori *commẽdaret: cuius cauſæ ſtatum ſeriemq; omnem* Georgius Palleanus *ei notam atque planam faciet.* Quem

quidem patrem tuum tametſi exiſtimem uel Pauli Pont.Max.*uel Senatus noſtri propenſa uolũtate; quã ſcriptis ad eos, quos iſtic habẽt, legatos litteris utrique præ ſe ferunt; uel fortaſſe etiam ſui erga me animi inductione permotum; ut eſt homo ſe amantiũ non negligens; ea, quæ opto, eſſe facturum: putaui tamen; ſi ad reliquas commendationes atque cauſas tua etiam diligens apud illum commendatio accederet; omnia me ab eo eſſe multo uberius explicatiusq; conſequuturum. Quare peto abs te pro eo; quo te ſum, quandiu* Patauij *fuiſti, amore atque beneuolentia proſequutus; proq; tuis plurimis beneuoli erga me ſenſus indicijs; non id ſolum, ut ipſe quoque idem facias: ſed; niſi impudens plane ſum; qui tantum tibi oneris imponam; hoc etiam mi* Antoni; *ut ipſe in eo tuas parteis priores atq; potiores uelis eſſe:* Itaque *apud illum agas; ut a te laborante rogari ſe intelligat; ut res ad eum, quẽ uolumus, exitum perducatur. Si enim paulo amãtius te ab eo cupere oſtendes, ut me tuendum ſuſcipiat: negare tibi ille nihil poterit; cum ſit pater, atque is omnino pater; cui te præſtes ipſe optatiſſimum iocundiſſimũq; filium; in quo etiam poſuerit principem ſpem honorum & dignitatum familiæ ſuæ.* Hæc *a te non peterem: niſi leges, niſi boni mores, niſi religio, niſi æquitas, iuſtitiaq; ipſa meam petitionem tuerentur.* Caue *enim putes quicquàm cuiuſquàm indignius detineri; quàm ea ſacerdotij poſſeſſio, quam mihi tradi poſtulo.* Quo *iuſtius atque audacius uterque noſtrum*

ſtrum ſcilicet, & ipſe te rogare potui; & tu rem ſuſcipere debebis. Vale. *Quinto kalen.* Decemb. M D X X X V I I I. *Venetijs.*

P. B. *Cardinalis, Antonio Perrenoto, Epiſcopo Atrebatenſi* S. P. D. 70

IOANNES Io*acchinus* V*aulxi dominus perantiquus eſt amicus meus, & quidem maxime intimus.* Eius *ego uirtutem et ingenium excellens atque in omni uitæ genere ſingularem induſtriam feci ſemper, facioq́; ſane plurimi.* Qui *cum clariſſimi* Illu*ſtriſſimiq́; uiri patris tui patrocinij magnopere indigeat: peto abs te diligentiſſime: ut* Io*acchini cauſam, quam cum* Imperatore *habet, ei commendes: atque ita commendes: ut quod illi multos iam annos a fiſco* Mediolanenſi *debetur; conſequi aliquando tãdem poßit: ne* Imperatoris *æquitas; quam quidem unam eius uirtutem omnium maximã omnes homines experiuntur, atque in cœlum ferunt; ſibi uni ſemper ſit deſideranda.* Id *ſi feceris; ad tua priora erga me merita magnus cumulus accedet.* Vale. Patri *tuo multam ſalutem.* Sexto *kalen.* Octobres. M D X X X I X. Pat*auio.*

Petrus Bembus Eraſmo Roterodamo S. P. D. 71

AMABAM *antea* Viglium: *erat enim mihi & notus ipſe per ſeſe, cum ad me aliquoties ueniſſet; eiuſq́;*

ſet; eiusq́; mirificam indolem & ſermonis ſuauitatē elegantiamq́; perſpexiſſem; & Georgij Logi teſtimonio,qui mecum eſt frequens, gratus me hercule et probatus. Nunc uero tua commendatione tuisq́; litteris multo mihi charior eſt factus:magnusq́; amoris cumulus ad priſtinam meam in illū beneuolentiā acceßit. Quod eum ſcire uolui:meq́; totum ei obtuli: ut ſi aliqua in re iuuare eū poſſem; ſuo me iure uteretur. Tibi uero etiam gratias habeo: quòd quando tu me diligis, et ego te ſummopere amo; cures desq́; operam; ut communes etiam inter nos amicos neceſſariosq́; noſtros habeamus. De Rodolpho Agricola quod ſcribis,notū illum nobis eſſe te exiſtimare:illius uero ſcripta maxime omnium; qui ætate noſtra uixerint; mihi quidem probantur. Si Viglius eiuſmodi erit ſcriptor; omne punctum feret. Eum ego; tametſi in curſu eſt; tamen ad ſummam laudem, ut ipſe mones, incitare non deſinam. Vale. IIII. kalen. Septembris. MDXXXII. Patauio.

FRIBVRGIVM.

Petrus Bembus Eraſmo Roterodamo S. P. D.

BINAS a te litteras accepi: unas iampridem: quibus mihi Frobeniorum curam & diligentiam, tū uerò etiam petitionem Liuianis libris imprimendis commendabas:ad quos cū reſcripſiſſem (ad me enim ſcripſerant) reſpondere tuis litteris diſtuli:proxime alteras; quarum priore pagina te purgas de illa ipſa

Frobeniorũ commendatione tua: poſteriore me rogas; ut Damiano Luſitano, Patauium uenienti ad ludum litterarum ne deſim. Ego uerò cum illum libẽter uidi: eſt enim, quemadmodum ſcribis, atque ut ex duobus eius congreßibus & ſermonib. elicui; optimis moribus et omni elegantia et ſuauitate ſane prædit us: itaque lucrum mihi uideor feciſſe ex tuis litteris; qui iuuenem mirificum ut cognoſcerem effeciſti: tũ me ei largiter obtuli; petijq́; , ut meis rebus omnibus meq́; ipſo ſuo iure uteretur. Sed adhuc uſus nõ eſt homo permodeſtus. Domum etiam conduxit me ignaro; ſed domum plane bonam. De purgatione: quæ altera, ut dixi, erat pars in tuis recentioribus litteris: nihil dicam: niſi te nimis parce nimiſq́; ſubtimide tibi ipſi de me polliceri. Vellem fidentius atq́; prolixius a me omnia expectares coniunctißimi hominis officia: utq́; id in animum inducas tuum, magnopere abs te peto. Frobenijs: ut ad antiquiores tuas litteras poſtremo reſpondeam: in eo, quod petebant, eſſe uſui non potui. Neq; enim Liuianos libros habebamus ullos manu ſcriptos: qui non minus probi eſſent, quàm ab Aldo impreßi; qui ſunt in omnium manibus. Sed de tota re non dubito, quin te illi certiorem fecerint. Hæc ſcripſi manu mea: ut parte aliqua tibi uicem redderem: qui tuas ad me litteras amantißime tua manu ſemper conficis. Valetudinem tuam; qua te audio admodũ imbecilla uti; curabis diligenter: noſq́; diliges. Vale. Tertio Idus Nouembris. MDXXXIIII. Patauio.

FRIBVRGIVM.

Petrus Bembus Eraſmo Roterodamo S. P. D.

73

NAB tu homo es mirificus: qui cum uelles, ut Ludouicum Berum perfamiliarem tuum Romã proficiſcentem cognoſcerem; mandaſti ei chyrographo tuo, ut me de uia inuiſeret. Ille uerò cum iſtinc diſcedens Mediolanum, deinde Romam recta ſe contuliſſet; ut tibi morem gerẽdi facultas eunti defuerit: in reditu alio itinere ſuſcepto Patauium uenit: meq; humaniſſime inuiſens plurimam abs te ſalutem attulit. Qua de re ualde te amo. Prudentem enim hominem & grauem, & doctum uirum, &, ut mihi uiſus eſt, ſumma religione præditum & ingenio præſtantem cognoui. Porro is percontanti mihi ſe de ſtatu tuo multa dixit; longumq; de te ſermonem habuit: ex quo optimũ erga te Pauli Pont. Max. animum atque mentem perſpexi: cuius etiam ad te Berus litteras afferebat cum mandatis ad tuam dignitatem perhonorificis. Ego autem uehementer lætor doctrinam ſigularem tuam, & probitatem, & continentes atque perpetuos tot annorum labores; quibus te plane confeciſti, ut noſtros homines ſcriptis erudires & locupletares tuis; apud illum uirum omnium hominum principem eo loci eſſe; quo merentur. Itaque modo recte ualeas, neq; te imbecillitas impediat tua; mihi ſpes eſt, te ab eo omnia ſumma honoris & dignitatis inſignia breui conſequuturum.

rum. Quare te mi Eraſme hortor; ut ualetudini tuæ ſeruias, conſeruesq; te cum nobis amantiſſimis tui; tum fortunæ: quæ ſe hilaris, ut tibi præſto ſit, parat. Vale. Duodecimo kalen. Quint. MDXXXV. Patauio.

CARPENTORACTE.

Petrus Bembus Paulo Sadoleto S. P. D.

74

AMABAM equidem te antea Paule. Nam et quod Iacobi Sadoleti fratris filius es, & quod optimis ſtudijs te tradidiſti; putabam me meam tibi beneuolentiam præſtare debere. Idq; apprime faciebã: quod quidem cognoſcere anno ſuperiore potuiſti; cũ domum redijſſes, litterasq; ad me uernaculo ſermone ſcriptas miſiſſes: ad quas tibi ſtatim reſcripſi lepore tuo captus. Hoc uerò tempore, cum alteras abs te Latinas litteras acceperim bellas me hercule & perelеganteis; ualde gaudeo: teq; facio, uti debeo, plurimi. Quanquàm accendiſti tu me quidem ad te omnibus animi mei ſenſibus amplectendum, etiam ea opera quam te ſcribis ponere in meis legendis libris. Qui quidem libri ſi tibi animum addiderunt, ut affirmas, ad progrediendum in eam ſcribẽdi rationem, qua patruum tuum quaq; me uti uides; cur te non amem infinitum iam in modum? aut cur non ſuauier iſtam ipſam uoluntatem tuam? Itaq; ſic exiſtimes uelim, te mihi eſſe plane chariſſimum. Spero autem fore; ut cum te per ætatem confirmaris,

nihil ſint docti homines in te deſideraturi: ſi ſe ardor iſte tuus, quo es ad bonas arteis capeſcendas inflammatus, nihil remiſerit; neq; tua elangueſcet induſtria. Caue enim putes quicquàm eſſe in litterarum ſtudijs, quod adoleſcentes tam prouehat ad ſummam laudem gloriamq; promerendam; quàm aßidua & diligens laboris & induſtriæ perfunctio atq; conſtãtiã. Sed hæc tu omnia de patruo tuo melius, quàm ex me. De *reliqua epiſtolæ tuæ parte, qua me in cœlũ fers, quaq; mihi gratularis; quid tibi ego reſpõdeam?* In *eo ſi non falleris, lætor iudicio tuo: ſin deceptus es; amore beneuolentiaq; delector.* Vale. *Quartodecimo kalen.* Februarias. MDXXXI. *Venetijs.*

CARPENTORACTE.

Petrus Bembus Paulo Sadoleto S. P. D.

75

TVAS *ad me humanißimas litteras ſuperiore anno datas & tunc eo libentius legi; quo mihi ſpem maximam attulerunt, fore te in bonarum artiũ ſtudijs breui eum illum, quem uolumus: qui iam tum tam ampliter profeciſſes: quẽadmodum tibi reſcripſi.* Et *nunc; dum eſt, cui dem; te plane hortor, iſtam ipſam inſiſtas uiam: pergasq; eo greſſu; quo cœpeſti, uel potius quo iam magnam itineris partẽ confeciſti, atque illam quidem, quæ profecto moroſior ſalebrisq; impedita magis eſt.* Nam *ea, quæ reſtant; una cum fructu & quidem uberrimo, iocũ-*

ditatis

ditatis tibi plurimum ſunt allatura. Habes domi; *unde omnia, tanquàm de pleno fonte haurias; patruū ſcilicet tuum hominem antiquis illis, quos tantopere laudamus, parem.* Habes *ætatem ad omnem induſtriam exercendam laboresq́; perferendos aptiſſimam atq; accõmodatiſſimam.* Habes *otium.* Præſtas *ingenio; quo maximo præſtantiſſimoq́; uteris.* Vt *nihil ad id, quod ſummum eſt, aſſequendum tibi à* Dijs *immortalibus non abunde atq; largiter ſubminiſtratum fuiſſe uideatur.* Hæc; *quia te amo equidem plurimum, non propterea quòd tu monitore egeas; ſcribo.* Valebis *igitur: nosq́; diliges.* Sexto *Idus* Aprilis. MDXXXII. Venetijs.

ROMAM.

Petrus Bembus Paulo Sadoleto S. P. D.

QVOD *mihi duos* Iacobi Sadoleti *patrui tui libros miſeris: quorum in altero accuſatio, in altero philoſophiæ defenſio continetur: magnas tibi gratias* Paule *habeo.* Dediſti *enim mihi eas diſputationes cognoſcendas; ex quibus tametſi plurimum uoluptatis me percepturum confidebã:* Quid *eſt enim illius uiri cum ingenio & eloquentiæ ſplendore, tum doctrina & facultate in omni optimarum artium et diſciplinarum genere præſtantius? multo plus tamẽ, quã putaram, ſum earum lectione delectatus.* Nã *&* Phædri *oratio, a qua philoſophia in magnam inuidiã populi adducitur, habuit & copiam mirificam atq;*

appoſitam ad perſuadendum; & urbanitatem atque aculeos eiuſmodi, ut inſitam de illa in hominum mẽtibus opinionem uehementer eluderet: & Sadoleti defenſio tã elegans, tam docta, tã grauis, tam uere denique ſapiens & plena diuinorum conſiliorum fuit; ut non tam hominem quempiam ea hominibus reliquis tradentem; quàm illum ipſum mundi & rerum omnium fontem & effectorem DEVM *ſub illius perſona ſeſe nobis ſuamq; uim & maieſtatem oſtendentem, eq; cœlo nos alloquentem mihi plane uidear audiuiſſe.* Itaque *quod ad eam partem attinet tuarũ litterarum, in qua meum de illis iudicium tam diligẽter exquiris; hoc tibi unum uerißime reſpondeo; nihil me unquàm legiße poſt illa Auguſti &* Romanorum Imperatorum *ſane perpaucorum tẽpora proſa oratione conſcriptum; quod putem recte poſſe cum horum librorum elegantia, ſplendore, dignitate comparari.* Quamobrem *ſpero fore ut cum in manus hominum uenerint, maximum Sadoletus atque uberrimum ſuarum uigiliarum fructum capiat, nomẽ atque gloriam ſcilicet; quam nulla tẽporis atque annorum uolubilitas ſit deletura.* Atque *hic toto de opere meus quidem eſt ſenſus atque iudicium.* Neque *tamen habeo ulla in operis parte non modo quod reprehendam; ſed de quo ne ſuſpicer quidem, an poſſit melius dici:* Tametſi *bis iã eos perlegerim libros. Sed aueo etiam ſæpius. Id fiet; cum ad me redierint.* Miſi *enim eos* Venetias *ad* Polum *legendos, uel, ſi uolet, etiã deſcribendos. Scripſiq; ad illum; me id tuo*

iuſſu

iuſſu facere: Sed ita; ne in uulgus exeant. Tuam uerò in patruum pietatem, quam præ te fers; dum à me perſanctè multisq; precibus poſtulas, néquid ſileam eorum, quæ non probem; tanti equidem facio; ut te ea de cauſa etiam aliquanto plus amem. Quam quidem ad poſtulationẽ tuam conſideratius reſcribam, poſtea quàm eos libros, quantum oportebit, in manibus habuero. Hæc autem ſcripſi; ut ſcires, & illos mihi redditos fuiſſe, & incredibiliter placuiſſe. Qua in uoluptate illud mihi profectò iocundiſsimum atq; gratiſsimum fuit: quòd de me Sadoletus ijs in libris non iam ſemel, ſed omnino bis honorifice amantiſsimeq; loquitur. Vt omnes homines intelligant, de noſtra uetere beneuolentia fortunam, quæ nos tantopere diſiunxit, nihil detraxiſſe.. Venio nunc ad illam partem tuarum litterarum: qua mihi ſpem facis te ad me uenturum; modo in Aprilem menſem tuus in Galliam reditus differatur. Ego uero te mi Paule etiã atq; etiam rogo; ut ſiue Aprili menſe rediturus es, ſiue ante id tempus; Patauium uenias: ut ego te; quem quidem propter tuas, de quibus omnes prædicant, plurimas ſuauiſsimasq; uirtutes, nihilo ſane minus, quàm ſi mihi eſſes filius, amandum ſumpſi; uidere atq; alloqui poſsim; præſertim cum te uiderim ante hac nunquàm. Non poſſum commemorare quãtopere id cupiam; quantumq; tibi debere me ſim exiſtimaturus; ſi te uidero. Da hoc amori erga te meo; cui quantum debeas, ipſe uerius conſtituere potes, quàm ego ſcribere: aliquantum debes certe: eſt

enim

enim prope ſingularis: da illi neceßitudini; de qua dixi; quæq́; ſane inter patruum tuum atq; me a primis utriuſq; noſtrum annis interceßit nõ modo ſumma; ſed etiam propter collegij noſtri celebritatem plurimaq́; mutua officia, addo etiam ſcripta, perilluſtris. Omnino ut Bononia *flectas ad me; quàm ad urbem* Roma *tibi reuertenti eſt eundem; iter bidui, aut ſummum tridui ad totius uiæ ſpatium addideris: & mihi gratißimum feceris. Quæ autem alia te uidendi occaſio mihi ſit præterea expectanda; ſi hæc effluxerit; non uideo: qui ſextum & ſexageſimum ætatis annum ago. Quare noli committere; ut me in hanc aduentus tui expectationẽ temere uideri poſſis adduxiſſe: cum id facillimum factu ſit.* Non *dicam, te* Patauij *plæroſq́; homines doctißimos uiſurum: quorum ſinguli, ut hoc itineris ſuſcipias, incendere te ſane debent: multa præterea oppida ipſa in uia, qua te domum referes, egregia & præclara: quæ magnã tibi uoluptatem ſuo ſint aſpectu allatura: ne uidear minus tibi debere uelle; ſi alias etiã cauſas attulero; quibus ad id impelli poßis.* Vnum *dicam: ſi ueneris; meũ patrui tui deſiderium; quo undecim iam annos pene conficior, dum illius optatißimo conſpectu & conſuetudine ſuauißima careo; magna te ex parte leniturum. Ab* Lazaro *&* Lampridio *multã ſalutem.* Vale. Pridie *kalen.* Ianua*rias.* MDXXXV. *Patauio.*

Romam.

ROMAM.

P. B. Benedicto Accolto Cardinali S. P. D. 77.

EVSEBII *liber græce ſcriptus* περὶ εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς, *de quo ſcribis, apud me non eſt. Eſt tamen in reip. bibliotheca, cui præſum. Eum, ſi uoles, tibi deſcribendum curabo: nam mittendi libros illos extra urbem lege prohibeor. Erit autem multorum dierum negotium: nam librariorum quidem, fidelium præſertim & proborum, magna penuria eſt. Sed indicabo tibi uiam, qua tu uia, breuiore certe itinere multoq; faciliore id, quod poſtulas, aſſequere. Eum ipſum librum ex bibliothecæ mihi creditæ libris deſcriptum miſit his proximis diebus* Romam *ad* Egidium Cardinalem Gabriel Venetus *Auguſtinianorum* Eremitarum *magiſter. Non uereor, quin* Egidius *tibi illum uel ad legendum, uel ad deſcribendum ſit commodaturus. Tu tamen ſi malueris hic illum deſcribi, tibiq; mitti, facies ut ſciã. Dabo confeſtim operam, ut tibi mos geratur. Cæterum quod mutuæ noſtræ beneuolentiæ, quodq; meo in te quidem ſummo perq; ueteri amori te multum confidere humaniſſime ſcribis; eſt mihi gratum, ita ſane, ut nihil poßit eſſe gratius. Ea enim amplitudo tua eſt, claritas, dignitas; ut magni etiam reges tuam exoptent beneuolentiam; ſeſeq; amari abs te ſibi pulchrum atq; honeſtum puteãt. Volo autem te plane ſcire, nihil tam eſſe in tuo ære, quàm meipſum. Id*

ſum. Id cum tuis plurimis maximisq; uirtutibus de-beo: tum uoluntate quadam mea propenſa atq; mi-rifica ad te colendum atq; amandum trahor, animiq; mei iudicio iam inde ab ineunte ætate tua conſtituto: cum te puerum optimis artibus deditum nihil omni-no, niſi bona ſtudia bonosq; mores cogitare atq; co-lere uiderem: quod quidem homines optimi multo-rum annorum ſpatio confirmati uix ægreq; faciunt. Itaq; redeo ad illud; ut ſiquid porro aut eſt nunc, aut erit ullo tempore, in quo tibi eſſe uſui ſtudium, cu-ra, diligentia, labor etiam meus poßit; ne grauere de eo me certiorem facere. Non *Venetæ quidem hi-ſtoriæ inſtitutio ſuſcepta iam a nobis, quam comme-moras; non ulla certe res me impediet; quin manda-ta omnia exhauriam atque perficiam tua. In quo il-lud erit iocundißimum; quod exiſtimabo amari me abs te; ſiquid mihi oneris impoſueris; eoq; magis, quo id procliuius, quóue crebrius feceris.* Flauium *ſaluere iubeo. Vale.* Tertio Idus *ſept.* MDXXXI. *Patauio.*

ROMAM.

P. B. *Benedicto Cardinali Rauennæ* S. P. D.

LEGATIONEM *Piceni tibi delatam eſſe uehementer gaudeo. Quotquot enim acceßiones di-gnitatis tuæ fiũt; eaſdẽ pro meo uetere in te amore, obſeruantia, ſtudio, mihi ipſi fieri exiſtimo. Itaque cum de ea tibi uere atque ex animo gratulor: tum ut*

perpetuæ

perpetuæ uoluptati tibi ſit iſte magiſtratus, magnopere a Dijs quæſo & opto. Vale patrone optime atque ampliſsime. Decimoquarto *kalen.* Auguſti. M D X X X I I. Patauio.

NEAPOLIM.

Petrus Bembus Garſilaſſo Hiſpano S. P. D.

71

Ex *ijs carminibus, quæ ad me pridem ſcripſiſti, & quantum me amares, libentiſsime perſpexi: qui neque familiarem tibi hominem, neque de facie cognitũ tam honorifice appellauiſſes, tantisq; ornares laudibus: & quantus ipſa eſſes in lyricis pangendis, quantũq; præſtares ingenij luminibus amabilitateq; ſcribendi; facile cognoui. Quorũ alterum eiuſmodi eſt, ut nihil mihi potuerit accidere iocũdius. Quid eſt enim, quod poſsit cũ præſtantiſsimi poëtæ amore atque beneuolentia comparari?* Reliqua *enim omnia, quæ honeſta & cara homines habent, una cum ijs, qui ea poſsident, breui tempore intereunt.* Poëtæ *uni uiuunt, longæuiq; ac diuturni ſunt: eandemq; uitã ac diuturnitatem, quibus uolunt, impartiuntur.* In *altero illud perfeciſti, ut non ſolum Hiſpanos tuos omneis, qui ſe* Apollini *Muſisq; dediderunt, longe numeris ſuperes & præcurras tuis: ſed* Italis *etiã hominibus ſtimulum addas; quo magis magisq; ſe excitent: ſi modo uolent in hoc abs te certamine atque his in ſtudijs ipſi quoq; non præteriri. Quem quidem meum de te ſenſum atq; iudicium alia tua non-*

nulla

nulla eiuſdẽ generis mihi Neapoli *nuper miſſa ſcripta confirmauerũt.* Nibil *enim legi fere hac ætate confectum aut elegantius, aut omnino probius et purius, aut certe maiori cum dignitate. Itaq; quòd me amas; mihi uerißime iuſtißimeq; lætor: quòd egregius es uir atque magnus; cum tibi in primis gratulor; tum uero plurimum terræ* Hiſpaniæ, *patriæ atq; altrici tuæ: cui quidem eſt hoc nomine amplißimus bonæ laudis atque gloriæ cumulus acceſſurus.* Tametſi *eſt etiam aliud; quod quidem auget magnopere lætitiam ex te conceptam meam.* Nam *cum nuper mecum* Honoratus *monachus; quem tibi fama notum eſſe uideo; in eum ſermonem eſſet ingreſſus; ut quid de tuis carminibus ſentirem, me interrogauiſſet: ego uerò illi meum iudicium patefeciſſem: quod quidem accidit ei par atq; ſimillimum ſuo (eſt autem peracri uir ingenio atque in poëticis ſtudijs pererudito) ea mihi de tuis plurimis maximisq; uirtutibus, de morum ſuauitate, de integritate uitæ, de humanitate tua dixit; quæ amici ei ſui per litteras ſignificauiſſent: ut hoc adderet: omniũ* Neapolitanorum, *qui te nouiſſent, ſermonibus atteſtationibusq; confirmari; his temporibus; quibus maxime* Italiam *ueſtræ nationes referſerunt; quem omnes plane homines te uno ardentius amauerint, cuiq; plus tribuerint; illam ad urbem ex* Hiſpania *ueniſſe porro nullũ.* Quamobrẽ *magnũ me feciſſe lucrũ ſtatuo: qui nullo meo labore in tuam beneuolentiã peruenerim: tuq; ita me complexus ſis; ut, etiam or-*

nes Muſæ

nes Muſæ tuæ præconio tam illuſtri. Quibus quidẽ ſit rebus; ut niſi te contra ipſe quàm plurimum & amauero & coluero; hominem profecto eſſe me nequaquàm putem. Sed amoris erga te mei atque obſeruantiæ ſtudium teſtatum tibi facere hoc ab initio decreui: ut eundem Honoratum, *de quo ſupra commemoraui; qui te impenſe diligit, ad teq́; in præſentia proficiſcitur; ſumma tibi diligentia commendarẽ. Vt hinc potiſsimum cognoſceres, quid de me tibi ipſe polliceri poſsis: cũ me uideas id abs te audere petere; quod mihi eſſe maximũ maximeq́; expetẽdum ſtatuiſſem. Illius fratrũ, hominum innocentiũ & plane bonorum patrimoniũ quemadmodũ nulla ipſorum culpa in* Gallici *belli præda fuerit; ſcire te arbitror.* Itaq; *de eo nihil dicam.* Nunc *autem cum hi ab Carolo* Imperatore, *omnium, qui unquàm nati ſunt, regũ atque principum optimo iniuſte amiſſa repetere ſtatuerint: ſi te unum eius rei adiutorem habebunt; ſperant ſe, quod honeſte cupiunt, etiam facile conſequi poſſe: ea tua eſt et apud* Imperatorem *ipſum gratia; & apud illos, qui ei chariſsimi ſunt, auctoritas, familiaritas, neceſsitudo. Quare magnopere te rogo; ut rem ſuſcipias; fratresq́; illos atq; familiam in priſtinum fortunæ ſtatum tua cura procurationeq́; reſtituas.* Homines *honeſtiſsimos tuiq́; ſtudioſiſsimos tibi in perpetuum deuincies. Mihi uero tam gratum feceris; ut illo ipſo patrimonio me abs te iri auctum et ornatũ putẽ.*Honoratũ *enim tã diligo; quã ſi meus eſſet frater: tãti facio; ut æque perpaucos: tam illi*

cupio hac in re tuo beneficio, et uſui et uoluptati eſſe; ut ipſe, cuius fratrũ intereſt, magis idem cupere nõ poßit, aut magis animo laborare; quã ipſe plane laboro. Sed hunc laborem meum tu; qui me tua ſponte diligis; dexteritate illa tua, qua excellis, & ingenio, quo te charum & peramabilem apud omnes homines reddis, mihi, ut ſpero, celeriter eripies. Quod ut facias; naturæ bonitati ac lenitati confiſus tuæ, non iam, ut nouus tibi amicus, pudenter atq; ſubtimide; ſed quemadmodum ueteres neceſſarij ſolent, etiam atq; etiam abs te peto. Vale. Sept. kalen. Septembres. MDXXXV. Patauio.

FLORENTIAM.

Petrus Bembus Benedicto Varicenſio S. P D.

80

IOANNEM Baptiſtam Braccium adoleſcentẽ; quem mihi diligenter commendas; & uidi libentiſſime; & rogaui, ut me, tanquàm te uteretur: ſiquid eſſet; in quo illi uſui eſſe poſſet domus, res, ſtudium meum, deniq; etiam diligentia. Omnino tibi tã multis uerbis nihil opus fuit; ut me illi beneuolum redderes. Satis erat, ſcire me, tibi eum amicum eſſe. Benuenutum noſtrum morbi ſui reliquias abieciſſe, plane gaudeo. Itaq;; quando ad me tam amanter uenire decreuiſtis; te atq; illum magnopere expecto. Nihil mihi eſſe gratius aut iocundius poterit uobis duobus. Verſiculos tuos uernaculo ſermone conſcriptos deoſculatus ſum: ita mihi uiſi ſunt tuum illum

erga

erga me amorem præ ſe ferre: cui te nimis indulgẽtem eſſe ſane puto. Sed hoc tu uideris. Petro Victorio, *a quo mihi ſalutem dixiſti, a me item pluriмam atq; amabiliter dicito.* Vale. Nonis Ianuar. MDXXXVI. Patauio.

VENETIAS.

P. B. Victori Trincauello Phiſico S. P. D.

DE *Stobæo; quem quidem tua cura et diligentia fidelibus pulcherrimisq; formulis impreſſum dono mihi miſiſti unà cum epiſtola eius muneris teſte; quam liber ipſe præ ſe fert; ualde me hercule te amo. Ea enim re, quanti me faceres, oſtendiſti: cum tuã induſtriam nomini meo das; qui cum in lucem atque in manus hominum prodeat. Itaq; tua iſta erga me amoris & beneuolentiæ perhonorifica perq; illuſtris ſignificatio mihi magnæ uoluptati fuit: deq; ea tibi plurimum debere me profiteor. Quanquàm quidem omnes etiam homines, qui bonas litteras colunt, eo nomine tibi ſane debituros puto: quòd illis cum librum dederis; qui omnibus in uitæ rationibus, ac pene etiam ſermonibus & uſui & oblectationi eſſe maiorem in modum poßit. Nam ut ſunt quidam homines uita & moribus ita ſuaues; ut nunquàm non grata ſit eorum conſuetudo atque uictus: ſic Stobæi liber habet ille quidem ſemper aliquid, quo delectare: neque ullus alius eſt omnium horarum & locorum magis. Sed hæc tu optime intelligis.*

Reliquarum, de quibus ſcribis, rerum tibi a me nihil deerit. Vale. Idib. Februar. MDXXXVI. Patauio.

MESSANAM.

P. B. Franciſco Maurolyco Meſſanenſi S. P. D.

AMOREM tuum; quo impulſus & iampridem è Sicilia Romam uidendi mei cupidum te, ut ſcribis, contuliſti; cum ego paulo ante Roma profectus fuiſſem: & nunc per litteras beneuolentiam meam diligenter honorificisq; uerbis expetis: ualde me hercule amo. Nihil enim mihi æque gratum eſſe atque iocundum poteſt; quàm amari me à doctis hominibus: quorum è numero te excellere, non tam Petri Pharaoni clariſsimi uiri perſuaſus litteris arbitror (quanquàm id quidem maxime) quàm plane ſentio & agnoſco in tuis. Caue enim putes ullas ad me litteras amabiliores ijs hoc anno toto fuiſſe perlatas. Nam & illius tēporis; quo Meſſanæ Græcorum ediſcendis litteris fui; omnibus alijs, quæ deinceps uixi, temporibus non iocundioris modo, ſed certe etiā fructuoſioris: et Cōſtantini Laſcaris optimi ſanctiſsimiq; uiri, qui me erudijt, memoriam ad meos ſenſus atque animum ſuauiſsima commemoratione reuocatam excitaſti: & de tuis in Mathematicis ſtudijs ac ſcriptis multa narras; quæ & magnā mihi uoluptatem attulerunt; & quanto cum fructu nominisq; tui gloria uerſatus in illis ſis, facile ut cognoſcerem

gnoſcerem effecerunt. Quid illud autem præterea eſt; quæue ea tuarum litterarum pars, Quàm noua, Quàm iocunda: in qua de Aetnæ ueſtræ incendio maximis cum terræmotibus & earum regionum uaſtitate nuper excitato; cum annos quadraginta continenter ſiluiſſet; me certiorem facis? An non mihi ipſe uiſus ſum, dum tuas litteras lego, montem illum fluuios igneos euomentem intueri? ut eodem pene timore unà cum legendi uoluptate afficerer; quo exterritos ob repentinam illuuiem fuiſſe populos eos omnes dicis. Omnino cum reliqua, de quibus ſcribis, omnia: Sunt enim eiuſmodi; ut nihil poſſit eſſe doctius: tum uero illa me pars epiſtolæ tuæ, quam dico, mirifice delectauit; credo propterea; quòd eum adiui montem, dum iſtic moram traherẽ: neq; uidi unquàm quicquàm in uita; quod me uidiſſe magis gaudeam. Scripſi etiam de ea re dialogũ admodum adoleſcens: qui quidem circũfertur. Itaque plura ſunt; quæ mihi lectionem illam iocundam per ſeſe, multo etiam iocundiorem effecerunt. Quare uelim ſic exiſtimes: quod plærique homines multis annorum ſpatijs & longo uitæ uſu conſequũtur; ut, amicitiã cum eo, quem diligunt, bene ſibi eſſe conſtitutã putent: te id unis his tuis litteris perfeciſſe: ut ipſe te tã diligam iam, uel amem potius; Quàm qui maxime: tuq; mihi ſis & charus & iocundus & optatus. Sed omnino ad ſuperiorem illam partẽ epiſtolæ tuæ; in qua de Mathematicis diſſeris; reuerti pauliſper uolo. Nam quod ſcribis dialogos treis de

forma & numero & ordine elementorum & cœlorum; de Sphæræ circulis & Planetarum motibus; deq; anno et reliquis temporum ſpatijs te confeciſſe; eosq; mihi libros dono dare decreuiſſe, ſi uelim: ego uero iſtud mi Franciſce ſane peruelim. Quod enim munus alicui, qui uir ſit, charius & optabilius afferri; aut quæ uberioris donationis inter uiuos fieri ſtipulatio poteſt: quã eius; quæ noſtri nominis memoriam in omnem ſit poſteritatem propagatura? Non enim uereor, quin tua ſcripta ſint eiuſmodi; ut te quidem certe ipſum; ſed & illos etiam, ad quos ſcribis, in omne æuum proferant. Itaq; tam præclarum tui erga me amoris teſtimonium non modo libentiſſime; ſed etiam cupidiſſime, ut uerum fatear, expectabo. Quod quereris de librorum ea in diſciplina conſcriptorum deprauatis & peruerſis locis: equidem tecum ſentio, non tam quidem mea cura & diligentia eiuſmodi cognitionem aſſequutus; quã Federici Delphini clari in Mathematicis diſciplinis uiri iudicio: quem domi meæ multos iam annos habeo contubernalem unum omnium ſuauiſſimum & egregia doctrina innocentiaq; præſtantem: quiq; in ludo Patauino publice iuuentutem cœli conuerſiones & aſtrorum curſus & rationes docet. Nam canones ſuper Alfonſinis numeris; quos coinquinatos mendis dicis; ſunt illi quidem haud magna etiã apud nos fide: quippe quos Ioannes neſcio quis è Saxonia conſcripſit homo maiorum ſuorum moribus non diſſimilis: qui æs pro auro uendiderit. Quod ſcriptorum

rum

rum tuorum ſane quam plurimorum argumenta mihi eſſe cognita uoluiſti: profecto in eo quàm ſolida quàmq; ſtabilia noſtræ neceßitudinis fundamenta ieceris; uideo. Neque enim uel cæmentis probe coalitis, uel quadratris lapidibus ſubiectis ulli parietes ſurgere firmiores et diuturniores queunt illa beneuolentia; cuius inſtitutionis eſt origo & initium commemoratio doctrinæ atq; uirtutis. De patre tuo; quē fuiſſe mihi notum putas: ego uerò ſum eius rei prorſus immemor. De mittendis ad te diſciplinæ tuæ libris; ſiqui apud nos ſunt; quos te uelle legere exiſtimem: ſunt quidem Procli libri tres Græcè ſcripti; quos ille in primum Euclidis librum edidit; ualde, ut audio, probati. Quos ad te mitterem: niſi te illos contriuiſſe iam legendo exiſtimarem. Impreßi enim aliquot ab hinc annos in Germania una cum libris Euclidis uulgo ueneunt. Quod autē poſtulas, ut litteris mittēdis inter nos deſideria uterq; noſtra leniamus: erit id quidē certe iuſtißimij: eoq; magis; quod ipſe iā ſeptimum & ſexageſimum annum ago: ut quo minus uiæ ſupereſt; eo crebrius, tanquàm in diuerſorijs, ſic noſtris in litteris utrinque accipiendis conquieſcamus. Vale. Sexto kalen. Quintiles. MDXXXVI. Patauio.

MESSANAM.

P. B. *Franciſco Maurolyco Meſſanenſi* S. P. D.

DIALOGOS *tuos; quos de cœlo & elementorum atq; aſtrorũ rationibus ſcripſiſti, ad meq; miſiſti; ut primum cœpi legere; amorem erga me tuum deoſculatus ſum.* Valde enim mihi gratum & iocundum fuit tam illuſtre teſtimonium tuæ erga me beneuolentiæ noſtris hominibus te dediſſe. Deinde cũ omnes eos perlegiſſem; cognoui te præſtanti ſingulariq; doctrina & perilluſtri ſcientia experientiaq; præditum: qui tot res cognitu ſane arduas, explicatu uerò multo difficillimas, ſermone probo & erudito ſis complexus. Nam ut uere tecum loquar, ſuperaſti tu quidem expectationem illam de te meam; quam tuis ad me amantiſſimis litteris ante biennium hoc datis excitaueras. Itaq; tota de re deq; libris his tibi, ut debeo, ex animo atq; magnopere gratulor. Eiuſmodi enim ſunt; ut cum tibi nominiq; tuo magnam apud omnes homines, qui quidem eo cognitionis & doctrinæ genere delectantur, laudem ſint gloriamq; pariturí: tum uerò etiam multum adiumenti ad illa cognoſcenda ijs, qui inſtitui & doceri cupiũt, allaturi. Nam & ordine uſus es egregio in illis contexendis: & non paruam rerum optimarum ſyluã in diſputationes tuas attuliſti. Stilus autem tuus tametſi Latinum illum antiquorum hominum candorẽ grauitatemq; omnibus numeris non expreſſerit: ſuperauit

perauit tamen plurimorum eorum, qui his de rebus uolumina noſtris temporibus confecerunt, dictionem facultatemq́; ſcribendi. Nam *ijs; quæ ante hos dialogos primis in libelli paginis collegiſti ſcripſiſſe iã te; ut ſtudiorum & ſcriptorum tuorum reliquorum mihi rationẽ explicares; omnes profecto partes atque uniuerſi mathematicarũ rerum articuli cõtineri abs teq́; declarari mihi quidem uidentur: ut nihil fere extra ea poßit eſſe; quod ſciri opus ſit, aut ſane de quo inueſtigatione ac diſputationibus quæratur.* Sed *ut ad eos ipſos, quos ad me miſiſti ſermones tuos redeam: eæ quidem magnopere legentium animos delectabunt rationes; quibus à te planetarũ à terra ſpatia comprobantur.* Delectabiles *enim ualidæq́; ſunt.* Illud *unum fortaſſe aliquibus præpoſtere uideri poſſet poſitum; quod eſt in primi libri fine de ſolis ad planetas reliquos conuenientia diſputatũ.* Continet *enim motuum ipſorum cognitionem & ſcientiã; de quibus in tertij libri fine, qui eſt ultimus, diſſeris.* In *ſecundo ſane libro uideo te diutius, quã neceſſe erat, niſi me meus erga te amor fallit, in uentorum & in temporis partibus recenſendis ſermonem tenuiſſe.* Ipſa *uerò errantium* Canonica *non nimis abundant poſitionibus figurarum: quæ profecto res difficultatem parit ad eas intelligendas ijs, qui docendi ſunt.* Conſideratio *quidem illa, quam te legiſſe arbitror,* Abrachis Rhodij, *quæq́; hominem de ſolis apſide, deq́; illius à centro remotione admonuit; ualde bella eſt, ut mihi quidem uidetur.* Eam *ſi tu in ſolis* Theorematibus

 poſuiſſes;

poſuiſſes, ſermonem tuũ doctiorem reddere, & uerò etiam delectabiliorem potuiſſes. Vbi *autem de ortu occaſuq́; ſignorũ loqueris: ſi latius atq; apertius aliquanto ea ipſa, quæ in poëtis quæq; in agricolis nobilibus de eo legũtur, aſperſiſſes: nõ parum ſane decoris, ut mihi quidẽ uidetur, ſermoni illi tuo addidiſſes. eſt enim pars cum apta, tum plauſibilis, neq; ab ullo, quod plane ſciam, ſatis apte aut dilucide tractata.* Atq; *hæc quidem ipſa in hanc epiſtolam non tã ut te admoneam conieci; quàm ut cognoſceres tuos me dialogos diligenter perlegiſſe: quos me hercule pluris facio; quàm eam ipſam dignitatem, qua de mecum amantiſſime loqueris.* Neq; *enim ij mihi minus chari aut iocundi ſunt; quàm hæc fortunæ ſæpius, quàm uirtutum inſignia.* Quibus *in rebus tamẽ ſi quid erit, quo tibi uſui & dignitati poſſim eſſe: uelim ita cogites; non minus tibi eam dignitatem eſſe partam, quàm ipſi mihi.* Hoc *excellens tua doctrina & uirtus, et meus sũmus erga te amor poſtulat.* Pe*tro* Pharaoni *uiro illuſtri, amicitiæ utriusq; noſtrum auctori; cui hac de cauſa omnia debeo; plurimam amantiſſimamq; meo nomine ſalutem dices.* Vale. Decimo*ſeptimo kalen.* Maias. M.D.XL. Roma.

ROMAM.

Petrus Bembus Franciſco Molſæ S. P. D.

SERIVS *tibi reſpondeo, quàm uolebã, propter continentes occupationes meas: ad quas acceſ-*

ſit pituita;

ſit pituita; quæ me diu male habuit: fuit enim permoleſta: neq; dum abijt. Sed quia minus urget; ſumpſi calamum, ut ad tuas litteras reſcriberem. Subinuideo tibi mi Molſa, primum, quòd ab Apennini radicibus Romã *uſq; una cum Sadoleto iter, ut ſcribis, confeciſti. O iocundos ueſtros & feſtiuos dies.* Neq; *enim uereor; quin te ille optatiſsimum, eius uiæ comitem habuerit æque, atq; illum tu.* Deinde *quòd te ad* Romani *cœli temperiem hac hyeme contuliſti: eaq́; frueris: dum nos hic niuibus obruti pene obriguimus gelu. Poſtremo, quòd in ea luce hominum uerſaris: quæ aliquanto eſt nunc, quàm antea fuerit, clarior propter eorum ſplendorem, quos ad urbem* Paulus Pont.Max. *euocauit; quibúscum te frequenter eſſe non dubito; Sadoleto ipſo meo,* Federico Epiſc.° *Salernitanorum,* Reginaldo Polo, *quo eſt uno lõge* Britãnia *illuſtrior,* Gregorio Corteſio *optimo doctiſsimoq́; uiro ciue tuo,* Priolo *etiam noſtro: cuius te conſuetudine, litteris, morib. delectari maiorem in modum cognoui.* Quibúscum *uiris eſſe tibi quotidie cum liceat; miror te eam ægritudinem, quã Medicis tui morte contraxeras, adhuc non abieciſſe. Sed de eo tu uideris. Illud, tot atque tantis bonis frui te, quis omnino tibi non inuideat?* Præſertim *cum hoc tempore pauci ſint; qui unum modo tantulumq́; bonum teneant.* Venio *nunc ad priorem partem tuarum litterarum:* Qua *de parte, dum felicitates iſtas commemoro tuas, ſilendum mihi putaui.* Equidem *probari tibi eos epiſtolarum libros; quos a me* Leonis x.

nis x.^{mi} pont.max.nomine conſcriptos nuper edidi, atq; ad te perferri iuſsi; ualde lætor. Fructum enim *iſtum labori meo datum iri maximum atque uberrimum ſemper duxi: ſi tu, qui mihi es pro multis millibus, factum meum iudicio laudauiſſes & confirmauiſſes tuo.* Itaq; *nihil mihi afferri gratius aut iocundius potuit tuis litteris.* Neque *me mouent eorũ hominum ſermones: qui cum nihil ſcribant ipſi; omnia aliorum ſcripta, tanquàm ſuæ laudi officiant, carpunt atque improbant.* Nam *quod me amantiſſime admones eſſe nonnullos, qui me in laudando* Paulo Pont.Max.*longius progreſſum putent, quàm aut mei mores, aut ſumma in me* Leonis x. *officia, aut ueritas omnino ipſa poſtularit:* Ego *uerò cum probandum eſſet populo & ſcenæ meum illud conſilium; quo, ut illos libros ad* Paulum *mitterem; perſuaſus ſum: quid potui afferre aptius atque accommodatius; quàm ſi eum a mitiorum ſtudiorum elegantia, quorum in genere ſcriptorum illi ipſi libri ſunt, laudauiſſem,* Leoniq; *prætuliſſem?* Fuit *autem illud quidem in* Leone *non tam animi, quàm fortunæ culpa, minus accumulatum & redundans bonum.* Q*uæ cum eum fortuna multis incommodorum generibus diutiſsime uerſarit; fugæ, direptionis, exilij, egeſtatis: dare ſeſe ille bonarum artium ſtudijs magnopere non potuit.* In *quibus ſi ei* Paulum *antepoſui: non item in prudentiæ aut ſapientiæ muneribus, non in tractanda regendaq; rep.non in conſtantia, temperantia, probitate, liberalitate; quæ ſunt*

ueræ

ueræ ſolidæq; uirtutes, quaſq; omnes homines Paulo magnopere attribuunt; antepoſui. Non enim meũ illud iudicium fuit. Quibus in uirtutibus Leonis cũ ingenium, tum inſtitutio eiuſmodi à me informata illis in libris eſt: ut non modo memorem illius beneficiorum me fuiſſe; ſed in eo illi ampliſsime etiã a me relatam eſſe gratiam putem. Quod qui legent, facile intuebuntur. Itaq; mei priſtini mores; qui omni tempore ab ingrati animi culpa longiſsime abeſſe conſueuerunt; profecto erga illum extiterunt. Quod autem ſumma in me Leonis fuiſſe officia commemorant: omnino illa quidem non tam ullius hominis, quàm mea prædicatione eiuſmodi ſunt habita. Tametſi mediam plus partem earum, quas habeo, fortunarum omnium Iulius Secundus Pont. max. cui nunquàm inſeruiui, contulit. Vt minus mirari homines debeant, alteram earum partem, aſsiduis meis nouẽ annorum diurnis nocturniſq; laboribus & inexhauſtæ fidelitati ab Leone ipſo datam: eamq; non tam in ſummorum tradentis officiorum, quàm in remunerationis genere pro ſummis accipientis meritis eſſe reponendam facile iudicent. Poſtrema eſt eorũ accuſatio; qui me non uera loquutum dicunt. Qui ſane mihi parum uidentur cognouiſſe; quæ Leonis doctrina in eiuſmodi litteris fuerit; quæue ſit Pauli, quem illi prætuli. Id autem non tam eſt anceps atq; ambiguum; ut ſermonis egeat mei; præſertim apud te: cuius eſt et doctrina & iudicium æque ſummum. Quare cum ij nihil laborent ſi uera an falſa pronuntiant:

tiant : ego quoq;, quò illi damnent atq; improbent, non laboro. Ac ſi a uobis & doctis uiris, & optimis hominibus non reprehendar : facile me tuebor uel ueſtro ipſorum iudicio, uel natura mea; qua cũ nemini male cupio : tum Leonis *clarum atq; ſanctũ omnibus & gentibus & ſæculis nomen beatiſsimosq; manes ea pietate ſemper colui : ut cum nonnulli maximas ab illo opes ampliſsimosq; magiſtratus conſequuti in eius tamen uitam probris & maledictis nimis ſæpe inuehantur : ut ſunt quorundam hominum praua iniuſtaq; ingenia : nulla unquàm tamẽ mea eſt uox ab ullo audita uel meo in illum perpetuo & cõſtanti amore ac fide, uel eius in me liberalitate atq; officijs indigna.* Vale. Nosq; *ut facis, dilige; tuiq; eſſe amantiſsimos exiſtima.* Nono *kalen.* Ianuarias. MDXXXVI. *Patauio.*

VIENNAM.

P. B. *Adamo Carolo*, Regis Romanorum *à Secretis* S. P. D.

AMABAM *te antea ex* Braßicani *ſermone, quem is mecum habuerat :* Idq; *ut tu aliquo argumẽto cognoſceres; dedi ei librum meum, quem ad te mitteret; puſillum ſane munus; ſed quod tibi nõ ingratum putaui fore uel propter tui magiſtratus rationem perſimilem ei magiſtratui, quem ego tum gerebam, cum eum librum conſcripſi : uel propter meum in ea re ſtudium quærentis aditum ad beneuo-*

lentiam

*lentiam tuam.*Nunc uero *lectis litteris tuis; quæ me de tuo erga me beneuolentiſsimo amantiſsimoq́; animo, deq́; tua eo ex libro percepta uoluptate, demũ de tuo perhonorifico de meis ſcriptis iudicio certiorem fecerunt; ualde lætor, me, quod magnopere cupiebam, fuiſſe cõſequutum: ut ſcilicet diligerer abs te.* Nam *ut mihi tantopere tribueres, tantisq́; me ornares laudibus; ſane non expetebam.* Id *quoniam præter ſpem accidit; maiorem in modum auxit uoluptatem meam.* Illam *enim ueram eſſe laudẽ, ſemper duxi: quæ à doctis hominibus atq; iiſdem claris uiris proficiſcitur.* Doctrina *mihi tua tuis in litteris ſe oſtendit: quæ quidem litteræ magnam recte ſcribendi facultatem, magnum ſtili dictionisq́; ſplendorem præ ſe ferunt. Claritatem tuam loci celebritas, quem apud regem tuum obtines, omnium hominum oculis ita proponit; ut nulla prope eſſe uel teſtatior, uel peruagatior profecto poſsit. Quare cum tu eadem epiſtola & beneuolentiæ mihi ſigna plurima, & iudicij teſtimonium locupletiſsimum dederis: potes iam uel tacente me, quàm grata mihi utraq; ea res fuerit, ipſe per te exiſtimare. Quarum in altera uinci nõ patiar: ut tu me plus diligas; quàm ego te; qui tam es amandus.* In *altera ſi lapſus es; ut à te multo pluris fiam, quàm oportet: tamẽ gaudeo; quòd te ita ſenſiſſe uel amoris abundantia, uel naturæ liberalitate, optimis humani animi affectionibus, deceptum puto. Quàm uero exiſtimas libenter me eam epiſtolæ tuæ partem legiſſe; in qua ſcribis magnopere*

gnopere laboraſſe te; ut meus tibi liber mitteretur? Quàm illam; in qua de tui erga me amoris ortu atq; initio commemoras? aut in qua de Budæi *epiſtolis deq;* Eraſmi *erga me ſenſu mentionem facis? Reliqua ne colligam; pudore mediusfidius impedior. Sed omnia eodem ſpectant; ut tibi me debere plurimum ſentiam; idq; libentiſsime profitear: ſimul ut exiſtimem, nihil eſſe te uno humanius, nihil probius, nihil amabilius. Quare peto abs te; ut non tam ex huius temporis breuitate, cum te cœpi diligere, quantum te diligam, æſtimes: Quàm ex eo; quod tu mihi plurimas maximasq; cauſas uno tempore das, uel potius ingeris, & tanquàm ſtimulos adhibes iocundiſſimos illos quidem ſuauiſsimosq; te amandi.* Braſsicanus*; quem mihi commendas; quiq; mihi eſt, uti debet, ſane chariſsimus; ſuperioribus diebus me ſalutato in* Germaniam *ſe redire dixit. Te ab illo iam conuentum puto. Si reuertetur ad nos: erit mihi tua commendatione multo etiam charior. Stephanum* Brodericum Epiſcopum Quinqueccleſienſem*; ſi adhuc apud uos eſt; ſaluere uelim iubeas meis uerbis. Vale: meq; in tuo ære eſſe ualde exiſtima.* III *kalen.*Febr. MDXXXVII. Patauio.

PATAVIVM.

P. B. Dominico Bonſilio Bononienſi S. P. D.

86

LIBRVM *de immortalitate animorum tuũ ad me amantiſsime ſcriptum; quem mihi frater tuus*

reddidit;

reddidit; legi magna cum uoluptate. Eſt enim & doctrina tua & beneuolentia noſtra dignus; et mihi multo gratiſsimus: qui nihil omnino aut lego iã pridem, aut audio, ea diſputatione ſententiaq; libentius. Itaq; de iſto tuo labore tibi gratias habeo; quas quidem debeo: immortales ſcilicet: ut tui operis argumẽto mea in te uoluntas eſſe par atq; mutua uideatur. De tota uero diſputatione tua, cum Patauiũ rediero, colloquemur inter nos; ut conſuetudo noſtra, atque amor in te ſummus meus poſtulat. Vale. Octauo Id. Februarias. MDXXXVIII. Venetijs.

ROMAM.

Petrus Bembus Vbaldino Bandinello S. P. D.

LITTERIS *tuis: quibus te purgas de eo, quod ad me delatum ſciebas, te in meis Pontificalium epiſtolarum libris nonnulla improbauiſſe, uitioq; cũ communibus amicis uertiſſe: mihi quidem nihil opus fuit: cum certe uno ipſo ea de re per litteras Iacobi Sadoleti Cardinalis teſtimonio interpoſito acquieſcens omnem illam; quam de tuis reprehenſionibus opinionem ex Nigri litteris in animum induxeram; me abieciſse ad illum reſcripſiſſem: amoremq; inſuper illi meum erga te atq; beneuolentiam obtuliſſem. Non enim modò id, quod ei te cupere oſtenderas, ut ipſe de te nihil eiuſmodi crederem, cõfectum erat iã & explicatum: ſed illud etiam; quod tamen quanti tibi faciendum ſit, ſtatues profecto ipſe; ut me tibi*

fore amicum atq; beneuolum, ſi uellet, confirmarem. Quæ cũ ita ſe haberent: gratæ tamẽ eo nomine mihi tuæ litteræ acciderunt: quod cũ ego ſcripti a te nihil unquã legiſſem; omnino ex ijs, quã in eo genere excellas, præſtansq; tuũ ac perelegans ingeniũ quantos progreſſus in recta ſcribẽdi ratione fecerit; plane cognoui. Ita qui antea bene de te quidẽ ſentiebam doctrinæ tuæ impulſus fama, quã multorũ hominum ſermonibus auditionibusq; perceperã: non iam ullius prædicatione, aut Sadoleti iuſſu, quemadmodũ ad illũ ſcripſerã; ſed mea ipſius ſponte atq; iudicio te deinceps diligã. Reſpondere me ad ſingulas epiſtolæ tuæ partes nõ neceſſe eſſe duxi. Tu ſi meorũ uerborũ ſenſa perinde interpretatus fuiſſes, ac merẽtur: et quod te decebat; ſi tam es, ut ſcribis, innocens; in primis feciſſes: & laborem ſuperuacaneum litterarum neq; ipſe ſumpſiſſes, neq; mihi dediſſes. Vale. Quarto kalen. Martias. MDXXXVII. Patauio.

Herculi Cardinali Mantuano: quẽ ego uirum propter eximiam eius uirtutem & in optimarum artiũ ſtudijs ſingularem præſtantiam colo ſummopere iã pridem atq; amo: ſalutem dicito.

VENETIAS.

P. B. *Antonio Eparcho Corcyræo* S. P. D.

LITTERAE *tuæ, quas ad me græce ſcriptas miſiſti; ut uere dicam, quod ſentio; me cum uoluptate, tum uero etiam dolore ſane magnopere affecerunt.*

cerunt. Nam quod erat earum ſermo purus, ſuauis, doctus, Athenas ipſas redolens; tum etiam philoſophiæ ſenſu ac præceptis pictus & perpolitus: maiorem in modum tuarum litterarum lectione ſum delectatus: eoq; amplius; quod noua mihi hercle tota ea res inopinataq; acciderat. Neq; enim putabam his quidem tempeſtatibus; cum è Græcia bonarum litterarum ſtudia penitus emigrauiſſent; tam egregium tamq; præſtantem optimis artibus ac diſciplinis uirum, ut te eſſe uideo, Corcyram Inſulam non nimis elegantem alere ac erudire potuiſſe. Itaque eam præ oculis pagellam diu tenui: quæ tuæ mihi doctrinæ tuorumq; morum teſtis & plane obſes fuit. Quæ uero earundem litterarum tuarum pars illatã tibi proximo bello Thracio à fortuna tam inſignem iniuriã continuit; ut à ſolo patrio fugiens nihil inde tuarum rerum tecum abſtuleris, præter nudos liberos; ad quos quidem nutriendos & tuendos, teq; unà cum illis ſuſtinendum, coactus fueris ludum litterarũ Venetijs aperuiſſe: eà mihi porro ægritudini ac dolori magno fuit. Angi enim te ac perturbari curis animi atq; laboribus hominem ad ſcribendum & ad poſteritatem natum, tuaq; ſtudia duriſſimis uitæ difficultatibus impediri; quis eſt tam illiberali porro ingenio; cui non id permoleſtum eſſe ac plane miſerum debeat? Quare mihi: ut ad illud redeam, quod initio dixi: & hæc uirtutum tuarũ percepta ex tuis litteris cognitio uoluptatis plurimũ attulit; et tuarum moleſtiarum lectio atque cogitatio plurimum

acerbitatis. In qua tamen ea me ſpes recreat; quod te confido in iſtis mœroribus nō diutiſſime futurum. Vel enim fortuna eadem, quæ te preſſit, etiam ſubleuabit: Vel uirtus ipſa te reſtituet tua; multoq; reddet clariorem atque illuſtriorem; quàm ſi domi tuæ nulla re offenſus permanſiſſes. Quod ad me attinet: ſi quem hic nactus fuero ex ijs, quos commemoras; eum tibi amicum omni ſtudio comparabo. Sed mira paucitas eſt: omnesq; fere non tam, ut recte addiſcant; quàm ut paruo, curare atq; perpendere uidentur. Ego, ut ſpero, propediem te uidebo. Vale. XVII *kalen. Ianuarias.* MDXXXVII. *Patauio.*

MANTVAM.

P. B. *Herculi Gonzagæ Cardinali* S. P. D.

DIALOGVM *de Metaurenſium ducibus meum: quem oblitus fuerā ad te mittere: quod quidem tibi oſtenderam facturum, cum me domum recepiſſem: à Gregorio Corteſio monacho admonitus ad te mitto. Atque ut obliuionis eiuſmodi culpa me ſubleues; alios etiam dialogos meos, quos una edidi, ei dialogo adieci. Formam Iuliani pontis, quam tibi dixi habere me recte confectam; ut mihi quidem uidetur: de qua idem me monachus admonuit: quod propter magnitudinem minus eſt ei rei habilis; non mitto. Paruula uero forma; quæ quidem fabricari potuiſſet, ad teq; mitti; omnes pontis partes non*

tam

tam apte, quàm neceſſe eſt; tibi planas exploratasq́; feciſſet. Tum niſi ego præſens ſim; qui te alloquar; oſtendamq́; ea, quæ oſtendenda ſunt; muta formula erudire te non poterit ita; ut tibi Cæſaris uerba ſingula explicari impleriq́; uideantur. Quanquàm tametſi de Dialogo ſum oblitus: illud tamẽ ſane memini; me tibi recepiſſe, cum Patauium ueniſſes, eam tibi formã oſtenſurum: Quod & ad rẽ erit aptius: & mihi multo iocundius, te uidere & colloqui. Matrem tuam fœminam cum fortunatiſsimam, tum uero etiam prudentiſsimam fœminarum omnium, ſaluere uelim iubeas meis uerbis. Decimo kalen. Sept. MDXXXVII. E Noniano.

MEDIOLANVM.

P. B. *Paulo Petræſanctæ Iureconſulto* S. P. D.

ACCEPI *tuas litteras: ex quibus, quàm me amares, facile cognoui. Cuius tu amoris tui ſi eam habes cauſam, quam prædicas: lætor eſſe in me aliquid; quod impellere doctos uiros ad me amandum non omnino nequeat. Si non habes: tamen gaudeo te in eo decipi, meq́; abs te propterea diligi. Ceterum uidẽdi mei deſiderio teneri te quod ſcribis: ſpero fore; ut uterque noſtrum id, quod optat, aliquando conſequatur. Volo enim cogites & amari te a me; & me cupere, ut alloquendi tui poteſtas mihi fiat. Vale: meq́; in tuis eſſe rebus admodum exiſtima: quando te tuaq́; omnia in meo eſſe ære uti*

credam, poſtulas. kalen. Octobrib. MDXXXVII. *Patauio.*

IN HISPANIAM.

P. B. *Carolo Quinto Imperatori* S. P. D.

CVM *te eum fortuna primùm, deinde uirtus induſtriaq́; tua fecerit; à quo uno omnes plane homines, qui iniuſte premerentur, uel priuatim, uel publicè ſuis rebus auxilia communi iure peterent: deeſſe mihi ipſe nolui; quin à te ſuppliciter poſtularem; ut meam cauſam, quæ tuæ opis magnopere indiget, pro tua pietate atq; iuſtitia ſuſciperes tuendam.* Neq; *me ab hoc conſilio ea res deterruit; quòd nulla mihi tecum non modo familiaritas & conſuetudo; ſed ne ſermo quidem aliquis aut omnino ſalutatio interceßit.* Non *enim eiuſmodi eſt aut* Imperij *tui amplitudo; ut omnes tuo nomini dediti homines tibi noti & familiares queant eſſe: aut naturæ animiq́; tui uis & temperatio; ut quempiam, cui prodeſſe poßis, reſpuas; modo is iuſta in re atq; cauſa opem atq; auctoritatem requirat tuam.* Illud *uerò mihi etiam animum addidit; ne dubitarem tuæ bonitati atq; in humano genere iuuãdo uoluntati uel cupiditati potius confidere: quòd cum* Veneta *ciuitas ſeſe tecum fœdere amantißime cõiunxerit: reliquos reges; qui eam ſociam ſibi facere maiorem in modum cupiebant; repudiarit: tu ciuem* Venetum; *qui tuæ pietati ius et dignitatem commendat ſuam; reij-*

cere

cere non ſuſtinebis: ne qui uniuerſi tuam beneuolẽtiam faciunt ſane plurimi; tu ex illis ne uni quidem te beneuolum uideare præſtitiſſe. Cauſa quæ ſit mea, quaq; in re prouehere ac regere me poßit fluctuantem atq; in portu ſiſtere aura liberalitatis tuæ: tui tibi familiares explicabunt; ad quos de eo litteras dedi. Itaq; non interpellabo te pluribus. Vnum dicam: Si meæ hoc tempore fortunæ; quæ uim nõ bonorum hominum paſſæ complures annos alienis dominis ſeruierunt; per te conſtituentur: dabo ipſe operam, enitar, perficiam deniq; ut me tibi gratum & præſentes homines intueantur, & poſteritas ſentiat. Vale. Quinto kalen. Decembris. MDXXXVIII. Venetijs.

P. B. *Nicolao Perennoto, Domino de Granuella Cæſaris Conſiliario* S. P. D.

EGO *& ingenium tuum eximium atq; mirificum omnium maximarum rerum capax, uirtutesq; ſummas & præſtantißimas una cum ſingulari optimorum ſtudiorum doctrina coniunctas tuas imprimis ſuſpiciens, te intimis animi mei ſenſibus cõplures annos tacitus colui: & liberos tuos primarios adoleſcentes ac ſupra ætatem morum & litterarum elegantia præditos; qui Patauij bonis artibus operã dabant; amaui, uti debui, ſane plurimum. Itaq; cũ hoc tempore patrocinij apud Carolum Imperatorem tui magnopere indigeã: facile in eam ſpem ueni; ut*

tu, quæ tua eſt humanitas, mihi illum ſis tua commendatione propitium atq; beneficum præſtaturus. Georgius *Palleanus, quem quidem unice diligo, atq; ab eo diligi me ſentio, cauſam meam remq; totam ad te deferet. Oro igitur obſecroq; te, ut tantũ mihi de tua illa prona ad bene de humano genere merẽdum probitate hac in cauſa commodes: ut meam dignitatem meamq; fortunas; quæ quidem iniuſtiſſime diutiſſimeq; iacuerunt, per te unum aliquando tandem erectas mihiq; reſtitutas putem.* Non dubito, *quin plurimis magnis uiris tuam opem implorantibus auxilio ſæpe fueris: eorum cauſas defenderis: nomen illuſtraueris: ipſos tibi omnia debentes dimiſeris.* Neq; *enim aliter cum de ea, quam habes, hominibus iuuandis facultate; tum de natura nobiliſſima, mitiſſimaq; tua eſt exiſtimandũ. Sed ſi nos unos, qui minus etiam quàm mediocres ſumus, illis omnibus adiunxeris: non erimus fortaſſe in poſtremo eorum numero, quibus ornamento te fuiſſe, non dicã lætere, ſed certe nunquàm pœniteat. Carolo quidem ipſi, ſi à me referri gratiæ non poterunt: ita tamen habebuntur: ut confidam, illi me ingratum non fuiſſe omnes homines exiſtimaturos.* Vale Quinto *kalen.*Decembris. MDXXXVIII. *Venetijs.*

P. B. *Aloiſio*

P. B. Aloiſio Stunicæ Abulenſi, Cæſaris Cubiculario S. P. D.

93

QVONIAM *probitas eximia & mores ſuauiſsimi amabiliſsimiq; tui apud Carolum Imperatorem eum tibi locum aperuerunt, eamq; beneuolentiam pepercrũt; ut nemo illi ſit te uno charior, nemo interioris uitæ uſu atq; omni familiaritate & neceſſitudine coniunctior: ea ſum re magnopere gauiſus; quòd intelligebam cum reliquis tuis plurimis maximisq; uirtutibus præſtantem etiam optimarum litterarum doctrinam eſſe coniunctam. Putabam enim propterea quòd ipſe quoque bonas arteis uſq; à puero coluiſſem, uitamq; omnem fere in illis inſumpſiſſem; fore, ut ſtudiorum ſimilitudo tuam mihi beneuolentiam, cuius hoc tempore maiorem in modũ indigeo, non difficulter conciliaret. Fit enim communi ui naturæ: ut quas quisq; artes magnopere adamarit; qui eiſdem ſeſe artibus tradiderit, facile diligat; præſertim ſi is prior ſuam beneuolentiã illi ipſi præ ſe ferat. Quæ cum ita ſint: peto à te, quantum poſſum maxime atq; diligentiſsime: primùm; ut me in tuam beneuolentiã recipias: desq; hoc mihi; ut quod ante fieri oportuit, ut quantum id cuperem quantiq; facerem, tibi declararem; tu id, quaſi factum ſit, exiſtimes: cõcedasq; uel amoris in te mei ſtimulis, quibus incendor; uel feſtinationi, qua ducor mutuum tuum erga me animum promerendi; ut mihi pluſculum*

lum etiam, quàm quod amicitiæ nouitas poſtulet, de tuis candidiſsimis moribus, de tua ſingulari humanitate liberalitateq́; largiare: Deinde: ut quando meæ rationes ferũt; ut ab Imperatore operam atq; auxilium meis rebus implorare me oporteat; commendes tu ei meam cauſam, de qua te Georgius Palleanus alloquetur: atq; ita planè cõmendes; ut quod ius, æquitas, leges, religio ipſa expetit, ut mihi tribuatur; à Rege Ferdinando eius fratre aliquando tandem conſequar. Equidem arbitror teneri te quotidie illorum precibus; qui ſe à te commendari Carolo poſtulent. Quis enim id non credat; qui nouerit maximam terrarum orbis partem ab illo regi; cui tu ſis & ſupra cæteros familiares intimus, & omniũ hominum iocundiſsimus? qui te apud ſe uſquequaq; uelit eſſe: qui tecum, uti ſecum, loquatur; quiq́; familiaris uitæ ſuæ atq; uictus participem potius te, quàm adminiſtrum habeat: ut ab illius animo rectius, quàm à cubiculo eſſe appellandus uideare. Verũtamen hoc etiam ſic exiſtimo; mea te cauſa iuſtiorem cauſam, ei quam probares, non facile ullo tempore habuiſſe. Illud etiã perſpectũ planè habeo: quæ tua eſt humanitas; nulli te homini; qui unum modo commendationis ad te aditum habuerit, ſtudia commerciumq́; litterarum; tuam opem, tuum auxilium negauiſſe: plurimis magno adiumento, magno ornamento tuam beneuolentiam fuiſſe. Quæ me omnia in eam ſpem adducunt: ut meam dignitatem meaſq́; fortunas; quibus iniuſtiſsime perplures annos careo; breui per te mihi re-

ſtitutum

ſtitutum iri putem. Quod ſi erit: ecquid propterea polliceri tibi & ſpondere poßim, haud ſane habeo; præter hoc unum; quod tibi audacter ſpondeo, atq; in me perſancte recipio: me tibi gratum animum, quădiu uixero, præſtaturum. De *tuo uero* Impe*ratore; ſi meas preces non erit aſpernatus; ſi mea poſthac uita eius erit opera illuſtrior; illud tibi poſſum dicere (tu ei ſi dices; à te rogo dixeris: ne ſi a me prolatũ eſſe ſentiet; arrogans uidear; qui porro eſſe illi quàm probatißimus cupio) plurima eius in plurimos promerita beneficiaq; ſilebuntur; cum de eo, quod in me contulerit; ſermo habebitur.* Vale. *Quinto kalen.*Decemb. MDXXXVIII. *Venetijs.*

P. B. *Cardinalis* Aloiſio *Stunicæ* S. P. D.

94

MAGNAS *tibi gratias habeo de ſecundis Cæſaris ad* Ferdinandum *regem in me illi commendando* Latine *ſcriptis litteris.* In *quibus uideo; quanti me nouum tibi hominem feceris. Nam neq; amantiores aut officioſiores ſcribere pro me ipſe potuiſſem: neq; non clarißimum tuæ liberalitatis tuæq; beneuolentiæ ſignum illud fuit; te prioribus Gallicèq; ſcriptis, quarum quidem exemplum mihi ualde probabatur, contentum non fuiſſe.* Itaq; *quantum tibi ea ex re debeam, non dicam. Qui enim poſſum; cũ ſane uideã, tui te beneficij magnitudine omnẽ meam expectationem, omnem etiam cogitationem ſuperauiſſe?*

uiſſe? Sed omnino tibi omnia debeo. Speroq́; fore; ut Ferdinandus Caroli fratris tam beneuola commẽdatione permoueatur: detq́; operam; ut quod iure multos iam annos mihi debetur; aliquando tandem conſequar. Id omne, quantuncũq́; erit; me abs te accepiſſe arbitrabor. Cæſari ſi plurimam ſalutem dixeris, meq́; illi gratum ſemper futurum ſponſor fueris; omnes beneuolentiæ numeros impleueris. Vale. Decimo kalen. Maias. M D X X X I X. Venetijs.

P. B. Alphonſo Idiaqui, Cæſaris a litteris & conſiliario S. P. D.

TAMETSI ego adhuc quidem neque beneuolentiæ, neq; ullius omnino neceſſitudinis ad te ſemitam atq; aditum habuerim: tamen cum hoc tempore mea in re mihi quidem pro fortunis meis maxima maximeq́; neceſſaria opem atque auxilium me abs te petere oporteat: nolui mihi deeſſe; quin ad te de eo ſcriberem: præſertim cum ſcirem haud ſane minus in te uoluntatis ad iuuandos homines ineſſe, quàm facultatis, certiorq́; fierem, cum ſingulari humanitate nobiliſſimaq́; natura tua mitiores etiã litteras, & ea, quæ ipſe plurimum ſemper colui ſtudia, ita te concinnauiſſe; ut quæ nam earum rerum potiores in te partes habeat, non ſit facile diſpicere. Georgius Palleanus, quẽ te cognoſſe arbitror, meã tibi cauſam proponet; quidq́; à te poſtulẽ, exponet.

ponet. *Exorandus ſcilicet eſt nobis Carolus Imperator herus tuus:ut me apud Ferdinandũ regẽ fratrem ſuum cõmendatione ſua iuuet: impetretq́; ut is mihi Pannonici ſacerdotij, quod Prioratũ appellant, poſſeßionẽ tradi mandet: qua omnino illius nationis ab hominibus non iure capta, ſed ui intercepta, contra leges, contra bonos mores, contraq́; religionẽ diutißime ſane careo*. Rogo *igitur te*, & *quidem precibus omnibus: ut tantũ mihi de tuis uirtutibus promas; propter quas Carolo ipſi es omniũ ſermone probatißimus; ut quod iure peto, etiam conſequar*. Quod *ſi erit: fortunas omnes meas* & *dignitatẽ, omnia uitæ ornamenta me à te accepiſſe profitebor: atq; illa ipſa uniuerſa ego et propinqui poſteritasq́; mea omnis tibi debebimus*. Vale Quinto *kalen*.Decemb. MDXXXVIII. *Venetijs*.

P. B. Michaëli Maio, Cæſaris Vicecancellario S. P. D.

Etſi poſtea quã ab Italia decedẽs in Hiſpaniam redijſti, nullas ad te litteras dedi: ſpero tamen te memoria tenere; quanti te, dum nobiſcum eſſes, quanti doctrinam præſtantißimam tuam, probitatẽ, humanitatem, morum ſuauitatem ſemper fecerim: quantumq́; te eos omnes annos amauerim, obſeruauerim, coluerim. Cuius mei erga te animi teſtẽ habeo præter cæteros & *quidem locupletißimum Victorem Superantium: qui te mirifice diligit. Sæpe enim in*

noſtris te ſermonibus habuimus; dum tuas uirtutes ſummis laudibus in cœlum tolleremus; faciliusq́; initium de te loquendi quàm finem facere uterq́; noſtrũ poſſet. Atq; hæc quidem noſtri erga te amoris commemoratio eò ſpectat: ut te quoq; tuum in nos non abieciſſe proxime aut æque etiam exiſtimem. Probo enim homini & pudenti nihil eſt tam pronum atque proprium; Quàm ſemel conſtitutas à ſe clientelas et neceſsitudines nunquàm obliuiſci. Quæ cum ita ſint: id, quod hoc tempore mea magnopere intereſt, confido me abs te non difficulter impetraturum: opem ſcilicet atq; auctoritatem in me commendando apud Carolum Imperatorem tuam. Georgius Palleanus meam cauſam tibi planam faciet: qua quidem cauſa nihil eſſe iuſtius cognoſces, nihil æquitate fultũ magis; addo etiam dignitate, religione, pietate. Oro obſecroq́; te; ut rem ſuſcipias. Non dubito; ſi paru mper modo in eo ingenium excitabis & calfacies tuum; quin quod opto, etiam conſequar. Quod ſi erit: quantum tibi debiturus ſim; & tu facile iudicabis; & ego, ut bene operam poſuiſſe te ſentias, omni tempore curabo. A Superantio multã tibi ſalutem dicimus. Vale. Quinto kalen. Decemb. MDXXVIII. Venetijs.

P. B. Gonſalo

P. B. *Gonſalo Pireſio, Archidiac.° Viglienæ, Cæſaris Sacellario* S. P. D.

37

MAGNAS *tibi gratias de eo ſermone habeo; quem proximis diebus cũ* Georgio Palleano *meis de rebus* Pannoniciq; *Sacerdotij rationibus habuiſti; deq; eo, quod uideri tibi tentandum à me conandũq; eſſe oſtendiſti; ut cauſa ipſa ad eum, quem uolumus exitum perducatur.* Prudentis *enim hominis & me amantis conſilium id fuit. Qua in re tibi eo etiã iuſtius debeo: quo pauciores ſunt; qui alienum hominem à recta aberrantem uia regant: præſertim cum neque planum neq; non perplexum ſit illis iter capeſcendum, qui regendi ſunt: cuiuſmodi eſſe hanc noſtrarum rerum ineundam ſemitam uides. Omnia quidem feci; quæ tu uti fierent, ſuaſiſti: quẽadmodum ab ipſo* Georgio *cognoſces. Quem quidem certe uirum & ego unice amo; & amari abs te nõ mediocriter, quemadmodum coniectura conſequor, ualde gaudeo. Quod ſupereſt, rogo te mi* Conſalue: *(meum autem iam te dicere recte ſane poſſum; qui mihi te amicum præſtas, meq; iuuas tuo conſilio plurimum) ut &* Georgio *auctor ſis, doceasq;, quid illum facere mea in re oporteat: & herum tuum maximum clariſſimumq; uirum ita mihi concilies, et propitium pares; ut extet fructus operæ atq; officij tui.* Cuius *quidem ipſe operæ ſi referre tibi gratiam non potero:* DEVS *opt. max. aliquando certe referet.*

te referet. Ille enim pro ijs, qui ſoluendo non ſunt, ſæpe dependit; maximeq́; cum bonis liberalibusq́; debent uiris: qualem te eſſe plane uideo. Sed omnino tui ſtudij tuæq́; in me beneuolentiæ memoria nunquã meo ex animo effluet. Vale. Quinto kalen.Decẽ. M D X X X V I I I. *Venetijs.*

P. B. *Cardinalis Gonſalo Pireſlo* S. P. D.

P L V R I M V M *tibi ſane debeo: qui curam adhibueris, ut alteræ ab Imperatore litteræ ad Ferdinandum fratrem Latine ſcriberentur multo etiam diligentius multoq́; accuratius; quàm priores illæ, quæ Gallice erant conſcriptæ. De eo, uti me admones, ſcripſi ad Ludouicum Stunicam: egiq́; ei gratias, quòd tam ſtudioſe eam rem egerit. Tibi hoc uere poſſum dicere; nihil illo uno humanius, nihil officioſius fieri potuiſſe. Litteræ utræq́; ad Ferdinandum eodem in faſciculo ſunt miſſæ. Siquid ab eo impetrauero; ſtatim ſcies. Interim ſpes eſt aliqua, fore uti uolumus. Stunicæ multam ſalutem. Vale. Decimo kalen.Maias.* M D X X X I X. *Venetijs*

P. B. *Adamo Carolo, à litteris Regis Romanorum* S. P. D.

S E N A T V S *reiq́; publicæ noſtræ ad Regem tuum litteras de me illi commẽdando diligenter ſcriptas, aut legiſſe iam te; aut lecturum puto. Ex ijs*

qua in

qua in re illius auctoritate mihi opus ſit, facile intelliges. Rogo *te pro eo, quantum me amas (quod quidem eſſe plurimum non tam pro meis opibus, quæ nullæ ſunt; quàm pro humanitate tua, qua maxime abundas; existimo) ut rem meam commendatione studioq; tuo iuues: desq; operam, ſi tibi erit commodum; ut quod iure peto, etiam conſequar.* Vale. Idib. Martijs. MDXXXIX. Venetijs.

ROMAM.

P. B. Cardinalis Auguſt. Triultio Card. S. P. D.

100

LITTERAE *tuæ; quibus me* Cardinalem *eſſe factum gratularis; multo mihi gratiſsimæ multoq; iocundiſsimæ fuerunt.* Nam *& te tantum ac tam præclarum in grauiſsimo ſenatu uirum de hac mea dignitatis acceſsione uoluptatē cepiſſe ſane gaudeo: & noſtræ ueteris beneuolentiæ memoriam tibi tot annos in orbis terrarum theatro uerſanti, maximisq; in reip. rebus occupato non excidiſſe, ualde lætor.* Nihil *enim contingere mihi cum optabilius, tum uero etiam conducibilius poterat: quàm te habere non ſolum ampliſsimi collegij ſocium; ſed etiam in reliqua mea uita eundem illum mei amantem meiq; cupidum; quem in* Leonis X. *pontificatu uniuerſo habui.* Tametſi *te non tam collega, quàm magiſtro et patrono uti cogito.* Id *enim et pro tua ſingulari prudentia et gerendarum rerum uſu præſtantiq; doctrina, & pro mea uetere erga te obſeruantia mihi eſſe faciendum*

ſe faciendum plane puto. Quæ ex re plenior multo atq; uberior Pauli Pōt. Max. erga me liberalitas extitit: quòd te; quem quidem abſens ſummo ſtudio ſummaq; animi propenſione ſemper colui; deinceps & præſentem intueri, & præſentis conſilio iuuari, & tua conſuetudine tuiſq; uirtutibus & amore frui, cum me Romam *contulero, mihi, ut uideo, licebit.* V*alde enim libenter eam tuarum litterarum partem legi; qua futurum exiſtimas; ut nos uberiores beneuolentiæ noſtræ fructus ſimus, cum una erimus, percepturi.* Nam *quod ſcribis dignitati meæ atq; commodis omni te ſtudio & diligentia obſequuturum: tu uerò in eo meas mihi præripis, & tibi ſumis partes: qui te colere, tibi obſequi, tuamq; dignitatem atq; amplitudinem omnibus numeris uelle auctā maxime omnium debeo.* Q*uare ſic uelim exiſtimes; è noſtro te collegio me uno amantiorem, ſtudioſiorē, obſeruantiorem tui, habiturum porro neminem.* Id *ut re poßis cognoſcere; cum ſe occaſio dederit, libentißime diligentißimeq; procurabo.* Euangeliſtā *tuum ſi ſaluere iuſſeris; erit mihi gratum.* Vale. Idib. Aprilibus. MDXXXIX. *Venetijs.*

VENETIAS.

Petrus Bembus *Bartholomeo* Riccio S. P. D.

GRATVS *mibi tuarum litterarum ſermo elegās et doctrinæ plenus fuit:* Q*uibus litteris gratularis me a* Paulo Tertio Pont. max. *in* Cardinaliū *collegium,*

collegium, quos pontifices appellas, fuiſſe cooptatũ. Tametſi tu quidẽ parcior multo continentiorq́; debueras in me laudando eſſe. Sed tuæ te eloquentiæ flumen altum profecto atq; latum, ut à ripa ſoluiſti, liberius rapidiusq́; uexit; quàm oportebat. Qua de re maiores tibi gratias & nunc ago; & referam, cũ potero. Vale. Nono *kalen. Iunias.* MDXXXIX. *Patauio.*

FERRARIAM.

Petrus Bembus Georgio Giraldo S. P. D.

ACCEPI *gratulationem tuam humanitatis & beneuolentiæ pleniſsimam.* Nibil *eſt enim a te pretermiſſum earum rerum; quarum commemoratione probari Pauli* Pont. Max. *de me iudicium & cooptatio potuerit teſtimonio tuo. Quo quidẽ nihil mihi gratius potuit accidere. Sed uereor; ne te eum ſermonem ingreſſum longius, quàm par erat, prouexerit uoluntas ipſa in me ornando tua. Quod ſi eſt; eo tibi etiam largius debeo; quo tu plura in nos, quã quæ agnoſci poſſent, uirtutum ornamenta contuliſti. Omnino tota de re tuisq́; his tam beneuolis litteris ualde mediusfidius te amo: doctrinamq́; tuam facio ſane plurimi. Quòd ſi ſe mihi occaſio aliqua dederit, ut tibi uſui ſim: te magnopere & amari a me & probari ſenties.* Vale. Nono *kalen. Iunias.* MDXXXIX. *Patauio.*

P. B. Domino de Frangipanibus, Epiſcopo Agrienſi S. P. D.

ACCEPI tuas litteras XIIII kalen. Maij datas Budæ: quibus mihi de mea dignitate gratularis. Equidem, ut tibi, cum eſſes Venetijs, memini me dicere; inſtitutam à Paulo Pontifice Max. cogitationem de me in Cardinalium collegium cooptando, ſermonemq; hominum, qui de ea re percrebuerat, ad nihilum putaui recaſuros nulla cum mea certe moleſtia: à quo libertas ipſa uiuendi, uti conſueueram, atq; in meis ſtudijs quieſcendi uoluptas omnibus honorum & dignitatum inſignib. præferebantur. Nunc uerò; cum DEO Opt. Max. aliter uideã placuiſſe; primum quidem tibi de tua iſta gratulatione plurimum debeo. Eſt enim mihi plane gratiſſimum amari me abs te homine optimo atque in DEI eccleſia magno ac præclaro uiro. Cuius tamen tui erga me amoris & beneuolentiæ certa ſigna atq; indicia non ſemel habui: quæ meo ex animo nunquàm effluent. Dabo deinde operam; cum ut expectationi hominũ, ſi qua eſt de me, DEI munere benignitateq; parẽ me; uti & debeo, & tu me amantiſſime admones; præſtem: tum, ut, ſi tibi eſſe uſui hæc mea honoris amplificatio poterit; nulla in re ſim ea libentius; Quàm in te ornando tibiq; gratificando uſurus. Volo enim te exiſtimare, omnia tibi à me fraternæ charitatis officia & ſtudia eſſe profectura. Non fallam

exiſtimationem tuam. Ego, *quod te uelle cognoui; in eo admoneri me à te non expectabo. Siqua præterea erunt eiuſmodi, ut mihi nota non poßint eſſe: peto abs te, ut des ad me de ijs litteras; mandesq́; quid fieri uelis*. Vale. Decimo *kalen.Iunias*. M D X X X I X. *Patauio*.

P. B. *Paulo Archiepiſcopo Strigoniæ* S. P. D. 104

C V M *hoc tempore cuperem, ut rex* Romanorum Ferdinandus Auraniæ Prioratus *locorum, quæ in regno eius* Pannonico *ſunt; poſſeßionem pleno iure mihi debitam tradi meis procuratoribus impetraret: intelligeremq́; te propter tuam eximiam dignitatem tuasq́; plurimas præſtantißimasq́; uirtutes apud Regem gratia & auctoritate maxime omnium pollere: has ad te litteras dare uolui: quibus abs te peterem; ut cauſam meam pro tua humanitate tuaq́; iuſtitia regendam & tuendam ſuſciperes*. Equidem *utrunq́; uideo; & me nouum tibi hominem eſſe, qui à te id peto: & rem non minimi ponderis uiſum iri tibi hanc, de qua te rogo*. Veruntamen *& alterum quidem, cum magnis grauißimisq́; rebus nõ ſolum intereſſe, ſed etiam præeſſe quotidie ſoleas, uſu tibi familiare factum exiſtimo; ut ad te non cogniti antea tibi homines ſeſe conferant tuam opem atq́; auxilium poſtulatum: & in altero plane confido te æquitate meæ cauſæ cognita pro tua bonitate nihil recuſaturum; plurisq́; apud te iuſtitiæ partes, quàm*

reliqua omnia futuras puto. Meæ ſtatũ cauſæ. Marinus Iuſtinianus reip. Venetæ Legatus tibi notam atq; claram faciet. Rogo obſecroq; te; ut tuo fauore tuaq; opera mihi ne deſis: ut res ad eum, quem cupimus, exitum pro iuſtitia perducatur. Id ſi fiet; quid tibi ego polliceri contra poßim uiro maximo atq; amplißimo non ſane intelligo. Vnum hoc & polliceri & profiteri et præ me ferre nòn dubitabo; memorem me eius tui officij uel potius beneficij omni tempore futurum. Si uerò etiam occaſio aliqua ſe dederit, ut tibi uſui & dignitati poßim eſſe: efficiã profecto, ut te grato homini nauaſſe operam exiſtimes. Vale. x kalen. Iunias. MDXXXIX. Patauio.

P. B. M. Hieronymo Vidæ, Albæ Epiſcopo
S. P. D.

135

AMABILISSIMAS tuas accepi litteras kalen. Iulij datas: quibus mihi de mea dignitate gratularis. Quas quidẽ litteras non libenter modo legi: ſed etiã cupidißime auidißimeq; perlegi, ipſo titulo pellectus: quod mihi a Vida; hoc eſt ab homine omniũ noſtri ſæculi clariß.º mittebãtur. Gaudeo recentẽ Pauli Pont. Max. cooptationem; qua me in Cardinalium collegium aſciuit; tibi gratam & iocundam accidiſſe. Nihil enim malo; quàm à te tuiq; ſimilibus, ſiqui ſunt, diligi. Sed omnino ſiue ſunt, ſiue non ſunt; à te certe omnium maxime & amari & probari cupio.

pio. Quod autem eam dignitatem meæ uel doctrinæ, uel uirtuti fuiſſe traditam exiſtimas; easq; ornas miris laudibus: non dubito; quin plus in eo duci te à beneuolentia, quàm à iudicio permiſeris. Verũtamen, utcunq; ſe res habet; debeo tibi, ſi minus de altero; de amore quidem certe erga me tuo ſane plurimum. In eo profecto non falleris; quod me meo otio meoq; uitæ genere contentum nihil de his honorũ ſplendoribus putas cogitauiſſe, neq; eos appetijſſe. Nam; ut uere tecum loquar; ſæpius fit; ut peccaſſe me exiſtimem; qui priſtinam uiuendi rationem proiecerim: quàm gaudeam propterea, quod maxima clariſſimaq; dignitate auctum me atque honeſtatum ſentiam. Quod uero me hortaris; ut à ſtudijs noſtris mitioribus ad Chriſtianam rem tractandam et iuuãdam me conuertam: uelim ſic exiſtimes; me id unũ dies noctesq; meditari. Quid enim aliud agam his inſignibus & nominibus ſuſceptis? Sed neque dum Romæ ſum; ut poſſim boni aliquid in medium afferre: & quanta nobis mala impendeant, uides. Vt uerendum ſit; ne, qui reip. præſunt, ſedare uniuerſi tẽpeſtatem tantam non poſſint: nedum mea unius induſtria hoc tempore ſit magnopere profutura. Sed profecto reip. fluctuanti non deero: & ei operam, quam potero, nauabo. Reliquum eſt, ut me, ut facis, diligas. Quòd ſi etiam litteras ad me, cum otioſus eris, dederis: ut quid agas; quibus in ſtudijs te oblectes; quid omnino ſcribas; ſcire poſſim: erit mihi gratum. Vale. Nonis Auguſti. MDXXXIX. *Patauio.*

CRACOVIAM.

P. B. *Sigiſmondo* Regi *Poloniæ* S. P. D.

LEGI *tuas ad* Ioannem Vin*centium* Dulcem *litteras: quibus ab illo petis, ut me abs te ſaluere iubeat; mihiq; de mea dignitate gratuletur.* Addis *etiã, ut te in meam beneuolentiam inſinuet.* Ego *uero mi* Rex, *quanquàm quidem multos iam annos & amaui coluiq; te; quod intelligebam maximis te uirtutibus prœditum pulcherrime iuſtiſſimeq; regnare: & tu noſtrorum hominum animos ex illo tempore tibi conciliaſti, cum uirginem* Italam *Mediolani* Ducis *filiam* Neapolitani *regis* Neptem *in matrimoniũ duxiſti: Tamen his litteris lectis; quæ mihi facile quãta humanitate atq; amabilitate reliquas tuas uirtutes* Maieſtatèmq; *iſtam regiam condias, oſtenderunt: non poſſum dicere, quàm mirifica quàmq; ardens ad priſtinum meum erga te amorem acceßio ſit facta.* Quare *peto abs te; ut quoniam utriq; ſenes ſumus; putes me tuo in ære non modo eſſe nunc; uerum etiã diutiſsime fuiſſe: quódque multo antea feciſſe me oportuit, ut tibi ſtudium & beneuolentiam dicarem meam; ijs ipſis, tanquàm antiquitus conſtitutis & ueteribus, deinceps & ſæpius & familiarius utare. Si modo erit aliquid; in quo animus hic meus tibi uſui & uoluptati eſſe poßit.* Multa *quidem mihi iocunda & grata ab ipſo* Vincentio *ſæpe acciderunt.* Eſt *enim & bonus & doctus ſane uir, & prudens.*

Verum

Verum nihil gratius hoc uno, quòd illum uideo huiuſce meæ in te ardentioris obſeruantiæ, tuæq; erga me propenſæ beneuolæq; uoluntatis auctorem extitiſſe. Itaq; ſi tu illum deinceps hoc nomine aliquanto plus amaueris; erit mihi gratum. Ego propterea ualde eum plus in poſterum amabo, plurisq; faciã. Vale. Quinto kalen. Octobris. M D X X X I X. *Patauio.*

CRACOVIAM.

Petrus Bembus, Petro Kmythæ Principi Pannonio

S. P. D.

97

DEBEO *tibi quidem plurimum: quòd ad me non cognitum tibi hominem perhumaniter ſcriptas litteras dederis: quibus mihi de mea in Cardinalium collegium cooptatione gratularis honorificentiſsimis amantiſsimisq; uerbis. Tametſi ea, quæ tu de me prædicas, non agnoſco; niſi quatenus amorem erga me tuum præ ſe ferunt. Qui ſane amor eo mihi & charior eſt & iocundior; quò tu in maximis fortunis ampliſsimaq; dignitate conſtitutus prior ad me amandum acceſsiſti. Quamobrem ſic exiſtimes uelim; nihil me hoc tempore libentius legiſſe tuis litteris: perq; gratum mihi feciſſe Ioannem Vincentiũ Dulcẽ: quem ego uirum propter eius plurimas uirtutes magnopere amo: cum mihi tuas litteras reddidit. Puto enim illum; ut eſt magnus amicitiarum concinnator; auctorem tibi fuiſſe ad me ſcribendi.*

Quod ſi occaſio ſeſe aliqua aliquando dederit, ut tibi uſui poßim eſſe: Quanquàm porro in tam longinqua regione poſitus pro te tãto tamq́; illuſtri homine quid omnino ſperem poſſe me, non uideo: Tamen ſi acciderit, ut mea opera uti uelis; efficiã profecto, ut amori erga me tuo ſatis eſſe factum exiſtimes. Vale *Quinto kalen. Octobris* MDXXXIX. *Patauio.*

P. B. *Marcello Ceruino Cardinali* S. P. D.

Et *ſi pro tuis erga me promeritis putem te etiã ſine mearum litterarum teſtificatione exiſtimaturũ magnam me lætitiam de tua dignitate cepiſſe: Statui tamen eſſe mihi faciendum, ut tibi per litteras gratularer. Caue enim putes ullum mihi diem, poſtea quàm Romæ ſum, illo die, quo te Paulus Pont. Max. Cardinalem creauit, gratiorem aut iocundiorem illuxiſſe. Valde enim confido fore; ut ſingularis tua & eximia probitas, ingenij præſtantia, uitæ conſtantia, iudicium, plurimæ tuæ maximæq́; uirtutes magnam ſint auctoritatem Chriſtianæ reip. & huic ſanctæ ſedi allaturæ; magno illis uſui & ornamento futuræ. Quare non tibi uni de eo tantum gratulor: ſed & ijs publicis, quas commemoraui, rebus, & noſtro in primis ordini, quem tua præſentia honeſtabis; ac ipſi mihi: qui de tua tam illuſtri honoris & dignitatis acceßione triumpho & gaudeo. Reliquum eſt; ut me, ut ſoles, ames: Alexandrumq́;*

Farneſium

Farneſium Cardinalem et Legatum patronũ & propugnatorẽ meum ſaluere plurimum iubeas meis uerbis: curesq́; ut uterq́; ueſtrum è peregrinatione iſta tam longinqua bene procuratis rebus ſaluus ſoſpesq́; ad nos atque ad urbem reuertatur. Vale. Nono *kalen.*Ianuarias. MDXXXIX. *Romæ.*

Petrus Bembus,Damiano Luſitano S. P. D.

109

DELECTATVS *magnopere ſum litteris tuis: quæ me tui cupidiſſimũ de omni ſtatu tuo erudierunt. Itaq́; gratulor te uxorem duxiſſe, atq́; ita conſulere poſteritati uoluiſſe. Quam tibi rẽ* DEVM Opt. Max. *fortunare uolo.* De me quod *ſcire optas, nihil poſſum dicere, præter hoc unùm, me in* Car*dinalium collegium à* Paulo *tertio* Pon.Max.*nõ modò non petentem, ſed ne cogitantem quidem ea de re quicquàm, fuiſſe cooptatum.* Nunc *me compàro, ut ad illum proficiſcar,id enim me quàm primum facere uult.* Te *amantiſſimum mei eſſe, ut ſcribis,ualde gaudeo.* Idem *de me tu ut cogites, exploratumq́; habeas, à te peto.* Reſendij *litteræ ſi uenerint,erunt mihi gratæ.* Vale. Nonis *Aprilibus* MDXXXIX. *Venetijs.*

Petrus Bembus, Damiano Luſitano S. P. D.

110

HISTORIOLAM *de bello apud* Dium *Indiæ oppidum à* Thracibus *geſto tuam; quam ad me*

amamtiſſime

amantiſsime ſcriptam miſiſti; legi ſumma cum uoluptate. Nam et Luſitanorum uirtutum, qua magnopere delectatus ſum; & Thracum perfidiam, quam quidem omnibus hominibus eſſe notam atq; perſpectam operæpretiũ eſt; ac uarios rerũ & impreſsionum euentus continet cum illuſtri noſtræ neceſsitudinis tuæq; in me ſingularis beneuolentiæ oſtenſione: qua nihil mihi potuit eſſe iocundius. Itaq; de eo ualde me hercule te amo. Tibi uerò; quod re familiari conſtituta te ad ſcribendum contuleris ea præſertim bella & actiones; quæ Regis tui tuorumq; ciuium gloriam ſint propagaturæ, multum ſane gratulor. Te enim ipſum una cum illis illuſtrabis, capiesq; ſtudiorum tuorum eum fructum, qui eſſe maximus poteſt, hominum laudem beneuolentiamq; omnium, qui Latinis ſe litteris dediderunt. Quibus omnino quid eſſe delectabilius poteſt; quàm earum rerum, quas in tam longinquis regionibus & populis noſtri homines fortiter geſſerint, conſcriptarum ſuauis et iocunda lectio? Quare & gratum plurimis feceris; et tibi certe perhonorificum: ſi reliqua etiam; quæ uel geſta per Luſitanos illis in locis iam ſunt, quæ ſcio eſſe plurima atq; maxima, uel poſthac gerentur; ſumes ſcribenda: quemadmodum te facturum polliceris. Nannio tuo debeo ſane plurimum; qui plus mihi ſuis in elegis tribuit, quàm qui non amoris abũdantia ducatur, poſsit agnoſcere. Itaq; erit mihi & ſua doctrina & tua cõmẽdatione plane chariſsimus. Quod ſcribis; ut ei uacationem horas, ut appellant, ſacras

ſacras ſingulis diebus recitandi propter ualetudinis imbecillitatem & ſtudioſorum, quos ille bonas artes docet, utilitatem, impetrem: ſcire te uolo, nemini homini id eis de cauſis ſolere tribui. Quod ab uxore tua me ſaluere iubes; eſt mihi ſane iocundum: quàm eſſe iam prægnantem, ut ſcribis, lætor. Et dices; ut ſe tibi ſoſpitem ſeruet; & filiolum patri ſimilem edat, cum pariendi tempus uenerit. Vale. Pridie kalen. Ianuarias. MDXXXIX. Romæ.

P. B. Alphonſo Cardinali Luſitaniæ S. P. D.

GRATVLATIO tua de mea dignitate, tuæq; ad me ea de re humaniſſime amãtiſſimeq; ſcriptæ litteræ magnam mihi uoluptatem attulerunt. Nam cum nihil fere minus cogitarem, aut omnino crederem; quàm notum tibi eſſe nomen ipſum meum; qui me in Italia quadraginta ipſos annos continuerim: tu uerò, quem quidem id ætatis nondum eſſe intelligo, tam longinquus ab ea omni tempore fueris: luculentum mihi atq; illuſtre teſtimonium dediſti; non modo ſciri abs te qui ſim; ſed etiam amari me, tuaq; in beneuolentia non poſtremum locum obtinere. Caue enim putes ullas me litteras tuis his litteris aut grauiores aut ſignificantiores hoc in genere accepiſſe. Quare ſcito me tui amantiſſimum tuiq; cupidiſſimum earũ lectione eſſe factum. Quis eſt enim qui tanto ac tam præclaro uiro, maximi regis fratri, multa doctrina, omnibus uirtutibus perornato;

amanti præſertim, & eius beneuolentiam cupide requirenti, non ſe totum ſtatim tradat dedicetq; animo libentiſſimo? Atq; utinam eæ meæ facultates eſſent, ea induſtria; non ut ipſe me, quemadmodũ quidem ſcribis, exiſtimare potueris uſui atq; ornamento noſtro ordini multis nominibus futurum: ſed ut tibi uni uel uſui uel uoluptati poſſim eſſe. Verùm tu de eo iudicabis: ſi mea opera, ſtudio, diligentia, tuis in rebus, quas hic curari uoles, tibi eſſe utendum ſtatueris. Quod ut facias, mihiq; tantum tribuas; etiam atque etiam abs te peto. Amorem quidem erga te meum & propenſam in te colendo uoluntatẽ ſpero me tuæ bonitati, ſi minus amplitudini, probaturum. Quòd ſi etiam rogari te à me permittis ea in re, quæ tota tui conſilij eſt tuæq; prudentiæ: oro quæſoq; ut de tuo ad urbem aduentu atq; ad Pontificem Max. Cardinaliumq; collegium; quorum in ordine uiginti iam annos abſens fuiſti, quiq; me hercule uniuerſi uidere te atque amplecti magnopere cupimus; aliquando tandem cogites. Vale mi Alphonſe optime atq; ampliſſime. Nonis April. MDXL. Roma.

P. B. *Baſilio Zanco Monacho* S. P. D.

LIBRI *tui de Sophiæ horto heroicis uerſibus duo; quos ad me amantiſſime ſcriptos miſiſti; ualde me delectarunt. Vniuerſam enim fere noſtrorũ hominum theologiam breuibus ſententijs complexi ornate*

nate grauiterq́; (quod erat unum omnium difficillimũ) ijs de rebus loquuntur; quæ profectò ſoluta oratio poſſe capere ita; ut legentes delectaret, & ſe in dignitate contineret; uix ægreq́; mihi quidem uidebatur. Itaq; tuorum carminum præſtantiam, feci, uti debui, plurimi. Amoris præterea erga me tui locupletiſsimi teſtes ſunt, ueteriſq́; noſtræ beneuolentiæ: ut nihil mihi abs te gratius, nihil omnino iocundius potuerit proficiſci. Quare nõ ſolum plurimas tibi de eo gratias habeo: ſed etiam gratulor; quod ad poëtices ſtudia, quæ quidem monachorum uitam multis ab hinc ingreſſus annis poſteą nunquã attigiſti, atq; ad Muſas delicatiores illas tuas, tanquàm poſtliminio rediẽs, læto ab illis uultu ſuſceptus fueris; nihilq́; tibi, tam diu ſpretas ſe abs te fuiſſe, ſuccenſuerint. Itaq; erit humanitatis tuæ; ſi te interdum poſthac ad ſuos, ut erant ſolitæ, numeros inuitabũt; præſto illis eſſe: quando præſertim magno me hercule cũ fœnore tuiq́; nominis gloria tuam illis operam nauare te intelligis. Vale. Quarto Id. Nouembres MDXL. de Vaticano.

P. B. Georgio Cœlio Luſitano S. P. D.

LITTERAE tuæ perhumaniter ſcriptæ; quibus te amantem mei eſſe me certiorem facis: eò gratiores mihi fuerunt, quo minus mihi antea notus fuiſti; ut eodem tẽpore & nomen audirem tuum, & mihi te beneuolum atq; amicum ſcirem eſſe. Quàm

quidem

quidem meam uoluptatem ea tua ſcripta, quæ mihi unà cum epiſtola miſiſti; non unius ſcilicet generis carmina, & Luciani de Dea Syria hiſtoriola abs te latina facta, magnopere auxerunt. Cognoui enim ex ijs te & illuſtrem poëtam, & oratorē magnum eſſe: quibus de rebus tibi ex animo gratulor. Claræ enim artes ſunt, ſummisq; dignæ laudibus; quibus in utrisque doctorum hominum animi libentiſsime conquieſcunt; & laborum ſuorum in illis addiſcendis ſuſceptorum maximum eum fructum capiūt; ſe confidere in futurorum hominum et ſæculorum memoriam ſua nomina, ſua ſtudia, ſuasq; uirtutes peruenturas. Reliquum eſt, ut tu quoq; me tui cupidum eſſe tibi perſuadeas, & ſi tibi eſſe uſui poterit mea eiuſmodi erga te uoluntas; ea tuis in rebus utare: promptam tibi et paratam eſſe ſenties. Vale Quinto Id. Aprilis. MDXLI. Roma.

Petrus Bembus, Gregorio Corteſio Cardinali S. P. D.

114

HERI *te in noſtrum Cardinalium collegium a Paulo Tertio Pont. Max. incredibili totius ordinis conſenſu cooptatum fuiſſe ualde lætor. Quod quidē tametſi ſerius factum eſt; quàm oportuit, quàmq; ipſe credideram futurum: nam cum anno ſuperiore apud illum hac ipſa in cauſa plurimum de te ſermonem habuiſſem; ſic ab eo diſceſsi; ut confiderem cum ijs, qui paucos poſt dies eundem honorem aſſequuti*

ſunt,

ſunt, te renunciatum iri: tamen cum ſit is uniuerſi Chriſtiani orbis concilium hyeme proxima concelebraturus: à Deo Opt. Max. te in hoc tempus reſeruatum fuiſſe mihi quidem perſuadeo: ut tibi ad hoc muneris accerſito ſtatim quaſi cãpus latiſsimus pateat; in quo ſe uirtus laudabiliter oſtendere et exercere poſsit tua. Quare de eo non tibi ſoli gratulor; cuius nomen doctrina tua excellens, religio, pietas, incomparabilis prudentia tam clarũ iam apud omnes gentes reddiderunt; ut poſtrema hæc dignitas non tam priorem tuam dignitatem auxiſſe, quàm ad illã acceſsiſſe uideatur: ſed & collegio ipſi noſtro; quod me hercule te addito ualde erit poſthac ornatius; et toti planè reip. quã quidẽ es ab ijs hominibus, qui eã hoſtiliter inuadũt, tuo illo propè diuino ingenio, & ſapientia, & reliquarum uirtutum plurimarum tanquàm acie ac robore peropportune defenſurus; eiq; magnæ tum gloriæ, tum utilitati futurus. Me quidem habebis eundem in poſterum; quem multos ab hinc annos habuiſti; amantiſsimum & cupidiſsimum tui; & præterea, quoniam in eodem collegio erimus; & in cõſilijs capiendis, & in ſententijs dicendis, & in omni uita tecum in primis coniunctiſſimum. Vale. Tertio Nonas *Iunias.* MDXLII. *Romæ.*

Patauium.

PATAVIVM.

Petrus Bembus, Torquato Bembo filio S. P. D.

EQVVM *quem tibi pollicitus fueram me miſſurum*, Ioanni *Caroli noſtri familiari ad te* Patauiũ *perducendum dedi*. Eo *te perbelle uſurũ puto*. Dedi *etiam horologiolum in* Gallia *tranſalpina confectũ, & quidem eiuſmodi; ut uel noctu, & ſine luminibus, quota hora ſit, poßis ab eo ſummi tactu digiti fieri certior*. Moneo *autẽ; ne eo uti incipias; niſi ab eius artis magiſtris, quo id pacto recte fiat, prius edoceare*. Parua *enim culpa omnis illa motuum & rotarum temperatio perturbatur*. Hócque *me unum diſces: neruus ut is; cuius unius ui reliqua omnia cõuoluuntur, ſuamq; uicem faciunt; bis à te in die intendatur; ante prandium ſemel, ante quàm dormitũ eas, iterũ*. Quod *te hac hyeme intelligo nauaſſe operã bonis artibus ſatis diligenter; ualde gaudeo: atq; ut in eo conſtes, te hortor*. Colæ, Federico, Bonfadio *doctoribus tuis multam ſalutem*. In *poſtremis tuis litteris dies adſcripta non erat*. Vale. *pridie kalen*. Februarias. MDXLII. Roma.

Petrus Bembus, Torquato Bembo filio S. P. B.

TE *fructum plurimum cepiſſe ex* Pierij *optimi & doctißimi uiri, & mei amantis, & quem ego unice diligo, paucorum dierum, quos iſtic confecit,*

conſuetudine;

conſuetudine; plane gaudeo. Cognoui enim ex ijs litteris, quas ad me octauo Idus Iulias dediſti, te aliquanto eruditiorem in ſcribendo & diligentiorem eius præceptis factum. Itaque iudicium de illo tuũ; quem ſummis laudibus ad cœlum fers, & cui te totum tradidiſti; mihi quidem probatur. Quamobrẽ elabora, enitere, perfice: ut ei cum in ſcriptorum elegantia, tum in morum ſuauitate quàm ſimillimus euadas. Nihil neque tibi aptius in omnem uitam; neq; mihi ad ſenectutem meam reliquam gratius fieri abs te poterit. Vale. Ioanni Antonio multam ſalutem. Septimo kalen. Auguſti. MDXLIIII. *Romæ.*

Petrus Bembus, Laurentio Maſſulo Monacho
S. P. P.

117

LIBER *de laudibus hiſtoriæ tuus, quem mihi Flaminius Tomarotius iſthinc rediens tuo nomine legendum attulit, ſumma me uoluptate affecit. Nam, & grauitate ſententiarum, & dicendi copia ità undiq; refertus eſt, ut non modò me, qui huiuſmodi ſtudijs ſemper delectatus ſum, uerùm etiam quemlibet ab omni prorſus humanitate alienũ, eius lectio maxime allicere poßit. Itaq; hortatu meo quidem, illum imprimendum curabis: uel ut publice ſtudioſorum conſulas utilitati, cum de modo rationeq́; conſcribendæ hiſtoriæ, nihil apud Latinos extet, quod lectu dignum ſit; uel ut eam laborum tuorum*

mercedem conſequare, quam nulla ſit unquàm ætas delatura. Vale. *Idibus Iun.* MDXLIIII. *Romæ.*

Petrus Bembus, *Torquato Bembo filio* S. P. D.

HOROLOGIO *è mea bibliotecha tibi allato; à quo expergefieri, qua hora uoles, poßis; te libenter uti, non moleſte fero.* Modò *te id nõ intemperate a ſomno auocet.* Valetudinis *enim tuæ curam te habere in primis uolo.* De *tuorum ſtudiorum ratione, nihil tibi mando nunc quidem; niſi unum.* Fac*; ut in tuis, quas ad me das litteris,* Ciceronem *accuratius exprimas; moremq; illius ſcribendi, uerba, numeros, grauitatem, lenitatem diligentius imitere.* Hoc *ſi feceris; omnia te aſſequutum putabo.* Præceptori *tuo multam ſalutem;* Tuſeto *etiam.* Vale. *Sextodecimo kalen.* Februar. MDXLIIII. *Romæ.*

P. B. *Canonicis & Societati* Eccleſiæ *Bergom.* S. P. D.

VESTRAE *mihi litteræ gratißimæ fuerunt: tametſi ſerò redditæ. Sed nulla quidem ſera eſſe amabilis uoluntas poteſt.* Itaque *in eo, de quo mihi gratulamini, agnoui beneuolentiam erga me ueſtram: officium autem & ſtudium ualde amo: tum illud; quòd de meo erga uos ueſtrámque ciuitatem animo optime*

mo optime ſentire uos & cogitare uideo, repetita uſque à Bembo *patre meo prætura* Bergomenſi; *qua in prætura cum illo biennium adoleſcens cum fuiſſem; apud illũ ſic à ueſtra urbe diſceßi; ut eius recordatio omni quidem tẽpore in memoria & ſenſibus grata & iocunda inſederit meis*. De *meo ad uos aduẽtu, quẽ optare magnopere oſtenditis; quid dicam non habeo: conſtituere enim de eo nihil poſſum, homo neque mei iuris, neq; propter ſenectutem ſatis firmus*, Sed *dabo operam, ut officium meũ uobis præſtem etiam abſens haud minus diligenter atque amanter, quàm ſi adeſſem*. Q*uod uos uſu ipſo cognituros breui confido*. Valete. Tertio Non. *Maias*. MDXLIIII. Rom*a*.

Petrus Bembus, *Antianis* Bergomi S. P. D.

120

QVAS *ad me litteras dediſtis; eæ mihi & egregiam erga me beneuolentiam ueſtram ſingulis prope in uerbis, & iocundam ciuitatis ueſtræ in* Bẽ*bum patrem meum uigere memoriam oſtenderunt*. Q*uibus duabus rebus à uobis nihil mihi potuit afferri gratius. Auxit uoluptatẽ meã ciuis ueſter eques* Ta*ſſus bonus & prudens uir: qui mecum de ueſtræ urbis* Epi*ſcopatu à* Paulo Tertio Pont. Max. *mihi delato, & amanter gratulatus eſt ueſtro nomine; et omnia ueſtra in me ſtudia officiaq; pollicitus, optatißimum uobis fore ſignificauit; ſi me ad* Epi*ſcopatum meum contulero*. Q*uod quidem faciam, ſi pote*

ro, non libenter modo; ſed etiam plurima cũ uoluptate: qui uos inuiſere, & urbem iſtam præclaram; in qua bienniũ adoleſcens amabiliter uixi; reuiſere ualde me hercule cupio. Sed eſt eius itineris occaſio aliqua expectanda: quæ tamen, ut nunc res ſe habent, non ualde proxima uidetur eſſe. DEVS *autẽ* Opt. Max. *cõſilia et actiones noſtras reget.* Valete: Non. *Maij.* MDXLIIII. Romæ.

P. B. *Georgio Sabino Germano* S. P. D.

ELEGOS *tuos, quos poſtremo ad me miſiſti, libentiſsime legi, uel potius cupidiſsime.* Redolent *enim; ut non ſemel tibi me dicere memini,* Ouidianum *morẽ & lenitatem illam ſcribendi.* Itaq; *debeo tibi; quod ea me uoluptate affeceris; addiderisq; ad eos elegos alia etiam tua carmina; quæ me apprime delectarunt.* In *quibus illud te præclare aſſequutum eſſe uideo: quod difficillimis ſcribendis rebus non lumen modo; ſed etiam facilitatem & amabilitatem plurimam contuliſti.* Quas *ob res ſi te* Germani *tui non maximi faciunt, non in cœlum ferunt laudibus, non in te honeſtando certatim ſtudia ſua conferunt: indigni ſunt qui te habeant, à quo laudentur, & quorum benefacta labore & ingenio æternitati commẽdes tuo.* Mea *carmina quod requiris; facis ex tui erga me amoris abundantia.* Ego *autem ab eiuſmodi ſcriptis nunc quidem abſum plane longiſsime.* Sed *iuſsi; ut aliqua tranſcriberentur, tibiq; mitterentur:*

ne à

ne à me quicquàm fruſtra petijſſe uideare. Vale; *& te à me amari magnopere exiſtima.* Sexto Cal. *Maias.* MDXLIIII. *Roma.*

P. B. *Adamo Carolo, Regis* Ferdinandi *à Secretis*
S. P. D.

SCRIBO Regi *tuo optimo principi de re* Auguſtini Beatiani *probi uiri & docti me hercule hominis: cuius ſacerdotij ex ijs, quæ ſunt in ſocietate* Hieroſolymitanorum*; quorum ego protectorem, ut appellant, gero; in* Aquileiæ *finibus prædia & fortunas omneis* Regij *miniſtri contra fas, contra bonos mores, contraq; omnia omnibus hominibus probata & ſancta ſociorum inſtituta auare turpiterq; diripientes ſub corona uendiderunt.* Quamobrem *pro tuo in me amore, próque mea in te ac uirtutes tuas plurimas ſingulari propenſione abs te peto & quæſo; ut hominem egregium & indignum, in quem tam inſolita exerceantur, auctoritate tua iuues; incolumemq; uelis eſſe.* Ne *ſocietas egregia & perantiqua, deq; nomine Chriſtiano optime merita iniuſte lædatur.* Omnem *rei ſeriem ab alijs intelliges:* Hoc *de me.* Si *feceris ea in cauſa id; quod te facere cum pietatem atque officium, tum rectam ac beneficam naturam tuam decet maxime: mihi gratiſſimum iocundiſſimumq; feceris: nihilq; erit quod tibi non ex eo libentiſſime debeam.* Vale. XV Cal. *Septemb.* MDXLIIII. *Roma.*

Petrus Bembus, Danieli Barbaro Philoſopho
S. P. D.

LIBRVM de uniuerſa naturali philoſophia ab Hermolao Barbaro patruo magno tuo breuiſsimis propoſitionibus confectum; quē tuæ ad me miſſæ proximis diebus litteræ eleganter me hercule & prudēter ſcriptæ ſecum habuerunt; legi magna cum uoluptate. Nam & res ipſæ, quibus in rebus omnes naturæ partes continentur, paruo ſcriptionis incluſæ ſpatio eo mihi plus delectationis attulerunt; quo minus in perlegendo moræ hominem planè occupatum me inſumere oportuit, concinnæ præſertim & multa cum dignitate conſcriptæ: & patrui tui doctiſsimi præſtātiſsimiq; omnibus in diſciplinis uiri ſanctiſsimiq; hominis recordatio animo meo iocundiſsima ſanè fuit. Qui enim illum è noſtris ciuibus aut plus amauerit, quàm Bembus pater meus; aut plus coluerit, & ei ſuis ſcriptis plus tribuerit, quàm ego, haud facile reperies. Tui etiam erga me amoris atteſtatione meæq; in te beneuolentiæ commemoratione abs te perhumaniter adducta, ſum magnopere oblectatus. Nam quoniam te adhuc quidem planè puero; ut primum ingenij tui uim & ardentem in bonarum artium ſtudijs uoluntatem & propenſionem cognoui; magnam in ſpem ueni, clarum te in uirum, ſi tibi uita ſuppeteret, euaſurum (quam certe meam ſpem & expectationem non modò ſuſtines probe

nes probe tu nunc quidem atque imples, ſed etiam multis partibus exuperas) non poſſum dicere, quãto me gaudio ijs tuis litteris affeciſti. Video enim et me tanto ante ueriſsimum de te iudicium feciſſe; & te iam, quò uterque noſtrum maxime cupiebamus, recto curſu perueniſſe. Cum uero meæ fidei eum ipſum tradis & commendas librum; nihil omnino eſt, quod tibi iam nõ debeam: qui me ornas optimo ſuauiſsimoq; munere. Tametſi unum ipſum Hermolai nomen ſatis illi quidem ad omnium hominum beneuolentiam promerendam auctoritatemq; adipiſcendam futurum puto. Cuius te nominis gloriam ſcriptis monumentisq; tuis æquare uoluiſſe, et quod uolueris perfeciſſe, noſtri homines ſi exiſtimabunt: et ipſe uberem tuorum laborum & uigiliarum fructum capies, & tua familia in pulcherrimæ laudis titulo, tanquàm in poſſeßione à maioribus tuis parta atque ipſorum poſteris relicta, præclare confirmabitur. Vale. Pridie Nonas Februarias. MDXLV. Romæ.

Petrus Bembus, Scipioni Capicio S. P. D.

POEMA de principijs rerum tuum heroicis carminibus conſcriptum, in tres diuiſum libros; legi ſanè libentiſsime, eſt enim eiuſmodi; ut magnoperè cum Lucretij ſtilum & eloquentiam, tum antiquorum hominum ætatem cultam et perpolitam redoleat. Itaq; & tibi gratias habeo; qui me iocun-

diſsima tuorum librorum lectione oblectaueris: & Taſſum noſtrum ea de re pluſculum etiam, quàm ſoleo, amo: Soleo autem, & debeo certe plurimum: quòd eum puto tibi auctorem fuiſſe, ut mihi illos mitteres. Ab ipſo enim accepi. Quamobrem ſi eos apud te libros ſatis iam diu tenuiſti; præceptoq́; Horatiano ſatisfeciſti: edas illos cenſeo, ſinasq́; per manus perq́; ora gentium peruagari. Magna enim tua cum laude nomen ipſum proferent, & æternitati conſecrabunt tuum. Quod rogas, ut te in clientelam meam recipiam: Ego uero tui ſimiles, ſi qui ſunt; in fratrum chariſsimorum loco habeo; neque hercle minus illis cupio; quàm ipſi mihi. Reliqua de Taſſo, cum ad te redierit, intelliges. Vale. Quarto Non. Iul. MDXLV *Romæ.*

Petrus Bembus, Ranutio Farneſio Cardinali
S. P. D.

125

PAVLVM Pont. Max. *auum tuum heri te in noſtrum* Cardinalium *collegium cooptauiſſe tibi uerè & ex animo gratulor: eoq́; magis: quòd nõ modo libentiſsimis omnibus, ſed etiam propè certantibus te ut plurimis quilibet morum optimorum egregiæq́; in litteris eruditionis & uirtutum cæterarum laudibus cumularet, es tu quidem maximo eam dignitatem honorificentiſsimoq́; totius collegij conſenſu conſequutus. Quæ quidem certe actio quanta me*

lætitia

lætitia perfuderit; pro meo in te amore tibi planè, ut arbitror, cognito malo te æſtimare, quàm me ſcribere. Tametſi erudire te etiam de eo poterunt ij, qui tibi has litteras reddiderunt, Carolus meus & Vgolinus eius filius familiaris tuus. Quem ego Vgolinum ſumma probitate, officio, fide, modeſtia iuuenem tibi commendarem in maiorem modum; cupit enim apud te eſſe; niſi ſe ipſe iam ſua erga te diligenti multorum annorum obſeruantia & cultu cõmendauiſſet. Sed commendo tamen. Reliquum eſt, ut te id pro mea charitate unum moneam; quod tamen te facturum per te ipſum certo ſcio: ſcilicet ut te hoc ipſo aui tui diuini ſanè hominis noſtroq; ſingulorum de te iudicio atq; hoc tam illuſtri tibi tradito munere omnibus numeris dignum præſtes: & quemadmodum adhuc quidem planè puer reliquorum ætate tibi æqualium ingenia, ſtudia, induſtriam, laborem, ſpem denique, quam ipſi ſuis dant; longo mediusfidius interuallo ſuperaſti: ita etiam poſthac in reliqua uita cum bonis artibus omnibus adipiſcendis, tum uerò in primis recte agendo recteq; ſentiendo tecum ipſe certes, teq; uincas, & celeriore in dies ad omnem uirtutem curſu inito quaſi prætereas. Vale. Sextodecimo kalen. Ianuar. MDXLV Roma.

P. B.

P. B. Iacobo & Ioanni Baptiſtæ Lomellinis fratribus S. P. D.

AMABAM uos quidem antea multis nominibus plurimũ. Nunc uerò quas ad me litteras Pataueio dediſtis: eæ me ueſtri multo etiam amantiorẽ reddiderunt. Sunt enim & plenæ officij, & amabiliter ſcriptæ, & quæ ueſtram uos operam in optimis artibus ediſcendis bene poſuiſſe adhuc quidem facile oſtenderunt. Itaq; ueſtra ea de re cura & diligentia mihi magnopere probatur: hortorq; uos, ut, quod laudabiliter incepiſtis, etiam ad exitum perducatis. Nihil omnino uobis ipſis ad dignitatem atq; ad omnes uitæ ueſtræ rationes poterit eſſe aptius, opportunius, conducibilius: nihil patri patruoq; ueſtro, qui uobis iſtud otij & facultatis comparauerunt, planè iocundius: Quorum alterum doctũ ſanè hominem, & ſumma prudentia uirũ plures iam annos unice diligo: utorq; eius conſuetudine & beneuolentia perfamiliariter: alter autem, quoniam uobis pater eſt, tametſi eum nunquàm uidi, à me tamen neutiquam diligi qui poteſt? Me quidem habebitis, cui æque chari ſitis, ac eſtis patruo; paulo autem minus chari, quàm ipſi patri; Quod ſupereſt amabitis inter uos amore uere fraterno, & ualebitis. Sexto decimo kalen. Octobris MDXLVI. Roma.

Petrus

Petrus Bembus, Damiano Goes Luſitano
S. P. D.

127

TE *à Rege tuo è Gallia reuocatum cum uxore liberiſq; Oliſipponẽ reuertiſſe, planè gaudeo: tuaq; iſta poſt tot annos domum reditione nihil puto tibi fuiſſe iocundius: laudabilius quidem fieri profectò nihil potuit. Quid enim poteſt homo prudens: qui multa uiderit, multum terrarum obierit, multas fortunæ uarietates temporũq; uiciſsitudines ſit expertus; agere melius: quàm domeſticis rebus & familia conſtituta ſua in patria unà cum ſuis ciuibus pacate atq; honeſte uitam ducere: præſertim optimarum artium ſtudijs & doctrina præditus, & ſcribẽdis rerum pulcherrimarum commentarijs aſſuetus non ſine dignitate? Vnius quippe dies ita confectus anno tibi erit aliter peracto dulcior. Itaq; pergratum mihi feciſti; quòd ea ut ſcirem uolueris. Nam te quas ſcribis dediſſe antea plures ad me litteras: earum unæ tantum meas ad manus peruenerunt, plenæ tuarum moleſtiarum: quibus quidem mederi non poteram, tam longo abs te locorum diuiſus ſpatio; tã incertus qui eſſent qui te captiuũ fecerant. Sed acta ne agamus, Ego me hercule de tuo reditu ad tuos tibi quidẽ ualde gratulor: optoq; ut et Regis tui optimi & religioſiſsimi omniũ hominũ principis liberalitas; & tua excellens uirtus breui tuos tibi labores & erumnas reſarciant. Reſendij tui poëtæ illuſtris*

hexametri;

hexametri; quos accepi unà cum tuis litteris; maiorem in modum me delectauerunt. Sunt enim probi, & perelegantes, & mirifica cum ipſius in me beneuolentiæ commemoratione ſuauitateq; conſcripti. Ei tu magnas ages gratias meis uerbis: meq; illi omnia debere ſignificabis; qui tam profuſe cũ me amet; tum de me tã honorifice & loquatur & ſentiat. Eum carminibus remunerari non ſum auſus. Quis eſt enim hoc tẽpore à muſis me uno alienior? Et quidem hæc dies aliam uitam; alios mores poſtulat: ut te non fugit. Retinebo autem eorum carminum uerba ſingula meo in animo inſcripta, uel inſculpta potius; quo ad mihi uita ſuppeditabit. Quod mihi eum commendas, qui mihi tuas litteras reddidit; eſt omnino gratum. Viſus eſt enim mihi aſpectu ipſo & facie eiuſmodi eſſe, ut ſcribis; homo ſcilicet amabilis & ingenio perliberali. Dixi illi, ſi quid poſſem, mea opera uteretur: ei me tua cauſa non defuturum: utq; uteretur, ambitioſe etiam ab eo petij. Iacobus Sadoletus Cardinalis legit tuas ad me litteras; tibiq; gratulatur & multam ſalutem dicit. Vale. V. Non. Octobris MDXLVI. Romæ.

VENETIAS.

P. B. *Iouitæ Rapicio uiro illuſtri* S. P. D.

AMAVI *te quidem omni tempore, doctrinæ præſtãtiſſimæ tuæ incenſus ſplẽdore ac nomine: quẽ ſanè amorem erga te meum auxerunt cum et mores honeſtiſſimi*

honeſtiſsimi tui, & inculpatæ uitæ ſanctitas, tum uerò quod ſciebam amari me abs te nullius mei erga te officij cauſa; ſed planè bonitate illa tua; qua excellis, & propenſo bene de humano genere merẽdi ſtudio & uolũtate. Nunc autem quum Ioannis Baptiſtæ Rhamnuſii *antiqua mihi neceſsitudine ac familiaritate coniuncti litteris certior factus ſim, quã lubẽti animo pollicitus fueris te omnem operã daturum in erudiẽdo* Caroli Fanenſis *mei filio* Horatio; *quem ad te propterea mittere cupiebam, quáque de re ad* Rhamnuſium, *cuius in domo & cõuictu eſſes, ſcripſi ſanè diligentiſsime: nõ poſſum dicere, quãtus ad meũ priſtinum erga te amorem beneuolẽtiæ cumulus acceſſerit.* Tametſi *non id ſolum: quod erat tamẽ magnum ipſum per ſeſe, quodq; unum mihi abs te dari expetebã, ut puero bonis artibus inſtituẽdo ſtudium afferre uelles tuum: ſed illud etiã te meditari intelligo: ut, cura tua, ab ijs etiam doctoribus quos* Rhãnuſius Pauli *filij ſui gratia conductos domi tecũ habet, græcas litteras & mathematicas diſciplinas quã maxima fieri poterit diligentia, percipiat: et nullam temporis partem, niſi quãtum ualetudinis ratio poſtularit, elabi permittat.* Quam *ob rem ſcire te planè uolo, me nõ in meorum familiarium numero, quod uideris tantũ uelle: ſed in amantiſsimi mihi hominis & certe coniunctiſsimi loco te deinceps habiturum.* Rhamnuſium *noſtrum poſt tot egregios doctores, nõ ueterem modo, ſed recentem quoq; iſtam & nouam geographiam illis obiter traditurum uehemẽter lætor: eiq;*

tor: eiq; propediem etiam hoc ipſo nomine quas debeo, gratias agam. Tu uelim ijs quos dixi docendi magiſtris meo quoq; nomine denũcies; ſi ſuas partes ad inſtituendũ puerum libenter adhibuerint, me eis magnopere debiturũ: req; ita eſſe, quũ ſe occaſio dederit diligenter cupideq; oſtenſurũ. De Caroli filio hoc tibi poſſum dicere, illum ad uos optimã indolem, et ingeniũ, uti pueri duodecim annorũ, Satis quidem aptum ad diſcendum, ad pronunciandum autẽ & recitandum ea quæ didicerit, etiam ſuaue & iocundum allaturum. Vale. VII. Idibus Aprilis. MDXLVI. Romæ.

PETRI BEMBI Epiſtolarum familiarium in ſex libros diuiſarum finis.

Series chartarum.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q
R S T V X Y Z Aa Bb.

VENETIIS Ex Officina Gualteri Scotti
Anno MDLII. Menſe Maio.